

Powszechny Spis Rolny 2020

Charakterystyka gospodarstw rolnych w województwie podlaskim w 2020 r.

The Agricultural Census 2020
Characteristics of agricultural holdings in Podlaskie Voivodship in 2020

Powszechny Spis Rolny 2020

Charakterystyka gospodarstw rolnych w województwie podlaskim w 2020 r.

The Agricultural Census 2020
Characteristics of agricultural holdings in Podlaskie Voivodship in 2020

Urząd Statystyczny w Białymstoku Statistical Office in Białystok

Białystok 2022

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Białymstoku

Statistical Office in Białystok

pod kierunkiem

under the direction of

Ewy Kamińskiej-Gawryluk

Zespół autorski

Author team

Izabela Kowalewska, Małgorzata Majewska-Maksymiuk, Aldona Nagórka, Anna Szeszko

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphic design

Joanna Orłowska, Anna Przerwa

Opracowanie map

Maps

Joanna Orłowska

Projekt okładki

Cover design

Robert Chmielewski, Beata Lipińska

ISBN 978-83-89643-79-7

Publikacja dostępna na stronie

Publication available at

bialystok.stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych Urzędu Statystycznego prosimy o podanie źródła

When publishing Statistical Office data – please indicate the source

Publikacja zawiera wyniki Badania zintegrowanych statystyk dotyczących gospodarstw rolnych 2020
współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej

The publication contains the results of the Integrated farm statistics 2020 survey co-financed by the European Union

Przedmowa

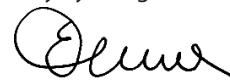
Przekazuję Państwu publikację, w której zaprezentowano wyniki Powszechnego Spisu Rolnego 2020 (PSR 2020) dotyczące województwa podlaskiego. Spis został przeprowadzony na terenie całego kraju w okresie od 1 września do 30 listopada 2020 r. Jego podstawowym celem było dostarczenie informacji na potrzeby Wspólnej Polityki Rolnej oraz innych polityk unijnych i krajowych. Realizacja PSR 2020, w którym zebrano szeroki zakres informacji o polskim rolnictwie, była możliwa dzięki wykorzystaniu środków z budżetu państwa oraz dofinansowaniu ze środków unijnych.

W opracowaniu zamieszczono charakterystykę gospodarstw rolnych według różnorodnych kryteriów oraz informacje dotyczące: użytkowania gruntów w gospodarstwach rolnych, powierzchni zasiewów, pogłównia zwierząt gospodarskich, wyposażenia gospodarstw w ciągniki, maszyny i urządzenia rolnicze, stosowania nawozów i środków ochrony roślin, źródeł dochodów gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego, pracujących i nakładów pracy w gospodarstwach rolnych. Przedstawiono w nim również klasyfikację gospodarstw rolnych według kryteriów stosowanych w Eurostacie (tzw. typologię gospodarstw rolnych). Wzbogaca to prezentowaną charakterystykę i pozwala na porównywanie polskich gospodarstw rolnych z gospodarstwami w pozostałych krajach członkowskich Unii Europejskiej.

Publikacja obejmuje przede wszystkim analizę informacji wynikowych pochodzących z PSR 2020, a wybrane dane porównano z wynikami Powszechnego Spisu Rolnego przeprowadzonego w 2010 r. Dane dotyczące województwa oraz powiatów zostały zaprezentowane według siedziby użytkownika gospodarstwa rolnego, z wyjątkiem typologii gospodarstw rolnych, którą, podobnie jak analizę zagadnień w przekrojach gminnych (zamieszczoną w ostatnim rozdziale), przedstawiono według siedziby gospodarstwa rolnego.

Oddając w Państwa ręce niniejsze opracowanie, mam nadzieję, że będzie ono źródłem interesujących i przydatnych informacji o rolnictwie w województwie podlaskim. Szczegółowe informacje wynikowe z zakresu PSR 2020 (w tym według siedziby gospodarstwa rolnego – do poziomu gmin) są dostępne w Banku Danych Lokalnych pod adresem <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start> w kategorii: Powszechne Spisy Rolne.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Białymstoku

Ewa Kamińska-Gawryluk

Białystok, listopad 2022 r.

Preface

I present you with a publication which shows the results of the 2020 Agricultural Census (AC 2020) concerning Podlaskie Voivodship. The Census was carried out in the entire country in the period from 1 September to 30 November 2020. Its main aim was to provide information for the needs of the Common Agricultural Policy and other EU and national policies. Carrying out AC 2020, in which a wide range of information about Polish agriculture was collected, was possible thanks to the use of funds from the state budget and co-financing from EU funds.

This publication contains characteristics of agricultural holdings according to various criteria and information concerning land use in agricultural holdings, sown area, livestock population, tractors, agricultural machinery and equipment, fertilization and plant protection, the sources of income in holdings with a holder of an agricultural holding, labour force and labour input in agricultural holdings. There is also a classification of agricultural holdings according to criteria used in Eurostat (the so-called typology of agricultural holdings), which enriches the presented characteristics and allows for the comparison of Polish agricultural holdings with the ones in other European Union member states.

This publication contains mainly the analysis of AC 2020 result information. Selected data are compared with 2010 Agricultural Census results. Data regarding the Voivodship and powiats are presented by the place of residence of an agricultural holding user, apart from the data on the typology of agricultural holdings or the analysis of agricultural issues in division by gminas (presented in the last chapter), which are shown in a breakdown by the seat of an agricultural holding.

Presenting this publication, I hope that it will be a source of interesting and useful information concerning agriculture in Podlaskie Voivodship. Detailed result information on 2020 AC (including the breakdown by the seat of an agricultural holding – reaching as deeply as at a gmina level) is available in a Local Data Bank at <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start> in the category: Agricultural Censuses.

Director
Statistical Office in Białystok

Ewa Kamińska-Gawryluk

Białystok, November 2022

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	oznacza, że zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Zero (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0,5 of a unit
Zero (0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0,05 of a unit
Kropka (.)	oznacza: brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless
„W tym” "Of which"	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given
Comma (,)	used in figures represents the decimal point

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
PSR AC	Powszechny Spis Rolny Agricultural Census
SD LU	sztuki duże livestock units
AWU AWU	nakłady pracy wyrażone w umownych rocznych jednostkach pracy labour input expressed in conventional annual work units
ha ha	hektar hectare
szt. hd. pcs	sztuka head piece
kg kg	kilogram kilogramme
tys. thous.	tysiąc thousand
mln mln	milion million
t t	tona tonne
p. proc. pp.	punkt procentowy percentage point

Spis treści

Contents

	Str. Page
Przedmowa	3
Preface	4
Objaśnienia znaków umownych. Ważniejsze skróty	5
Symbols. Major abbreviations	
Spis tablic	8
List of tables	
Spis wykresów	9
List of charts	
Spis map	13
List of maps	
Synteza	15
Executive summary	17
Rozdział 1. Charakterystyka gospodarstw rolnych	19
Chapter 1. Characteristics of agricultural holdings	
Rozdział 2. Użytkowanie gruntów	23
Chapter 2. Land use	
Rozdział 3. Powierzchnia zasiewów	29
Chapter 3. Sown area	
3.1. Zboża	31
3.1. Cereals	
Kukurydza na ziarno	34
Grain maize	
3.2. Strączkowe jadalne	35
3.2. Edible pulses	
3.3. Strączkowe pastewne na ziarno	36
3.3. Fodder pulses for grain	
3.4. Ziemniaki	37
3.4. Potatoes	
3.5. Rzepak i rzepik	39
3.5. Rape and turnip rape	
3.6. Kukurydza na zielonkę	40
3.6. Maize for green forage	
3.7. Strączkowe pastewne na zielonkę	40
3.7. Forage pulses for green forage	
3.8. Motylkowe pastewne na zielonkę	41
3.8. Fodder legumes for green forage	
3.9. Trawy polowe na zielonkę	41
3.9. Field grasses for green forage	

	Str. Page
Rozdział 4. Zwierzęta gospodarskie	43
Chapter 4. Livestock	
4.1. Bydło	45
4.1. Cattle	
4.2. Świnie	49
4.2. Pigs	
4.3. Owce	53
4.3. Sheep	
4.4. Drób kurzy	54
4.4. Chicken poultry	
Rozdział 5. Ciągniki, maszyny i urządzenia rolnicze	57
Chapter 5. Tractors, agricultural machinery and equipment	
5.1. Ciągniki	57
5.1. Tractors	
5.2. Maszyny i urządzenia rolnicze	59
5.2. Agricultural machinery and equipment	
Rozdział 6. Nawożenie i ochrona roślin	62
Chapter 6. Fertilization and plant protection	
Rozdział 7. Źródła dochodów gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego	66
Chapter 7. Sources of income of households with a holder of an agricultural holding	
Rozdział 8. Pracujący i nakłady pracy w gospodarstwach rolnych	70
Chapter 8. Labour force and labour input in agricultural holdings	
Rozdział 9. Typologia gospodarstw rolnych	79
Chapter 9. Typology of agricultural holdings	
9.1. Wielkość ekonomiczna	79
9.1. Economic size	
9.2. Typy rolnicze	83
9.2. Farm types	
Rozdział 10. Analiza gospodarstw rolnych w przekrojach gminnych	88
Chapter 10. Agricultural holdings analysis in division by gminas	
Uwagi metodologiczne	97
Methodological notes	111

Spis tablic

List of tables

	Str. Page
Tablica 1. Gospodarstwa rolne według grup obszarowych użytków rolnych	19
Table 1. Agricultural holdings by area groups of agricultural land	
Tablica 2. Powierzchnia zasiewów w gospodarstwach rolnych według powiatów w 2020 r.	29
Table 2. Sown area in agricultural holdings by powiats in 2020	
Tablica 3. Obsada zwierząt gospodarskich	44
Table 3. Number of livestock	
Tablica 4. Ciągniki według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	57
Table 4. Tractors by area groups of agricultural land in 2020	
Tablica 5. Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych	63
Table 5. Consumption of mineral and lime fertilizers	
Tablica 6. Gospodarstwa indywidualne korzystające, przy prowadzonej działalności rolniczej, z pracy różnych grup pracujących w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.	71
Table 6. Natural person's agricultural holdings (private farms) conducting agricultural activity with the use of labour of different groups of employed persons in the period from 2 June 2019 to 1 June 2020	
Tablica 7. Rodzinna siła robocza w gospodarstwach indywidualnych według czasu pracy i płci w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.	73
Table 7. Family labour force in natural person's agricultural holdings (private farms) by working time and sex in the period from 2 June 2019 to 1 June 2020	
Tablica 8. Pracujący wyłącznie lub głównie w gospodarstwach indywidualnych w tygodniu 26 maja – 1 czerwca 2020 r. (według aktywności bieżącej)	78
Table 8. Persons employed exclusively or mainly in natural person's agricultural holdings (private farms) during the week May 26 – June 1, 2020 (by the current activity)	

Spis wykresów

List of charts

	Str. Page
Wykres 1. Struktura gospodarstw rolnych według rodzaju prowadzonej produkcji rolniczej	20
Chart 1. Structure of agricultural holdings by type of agricultural production	
Wykres 2. Powierzchnia użytków rolnych w dobrej kulturze i gospodarstwa rolne z użytkami rolnymi w dobrej kulturze według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	25
Chart 2. Area of agricultural land in good condition and agricultural holdings with agricultural land in good condition by area groups of agricultural land in 2020	
Wykres 3. Struktura użytkowania użytków rolnych w dobrej kulturze w gospodarstwach rolnych w 2020 r.	25
Chart 3. Structure of the use of agricultural land in good condition in agricultural holdings in 2020	
Wykres 4. Struktura powierzchni sadów w 2020 r.	27
Chart 4. Structure of area of orchards in 2020	
Wykres 5. Powierzchnia zasiewów według wybranych grup ziemiopłodów	30
Chart 5. Sown area by selected groups of crops	
Wykres 6. Powierzchnia zasiewów i gospodarstwa rolne posiadające zasiewy według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	31
Chart 6. Sown area and agricultural holdings with sown crops by area groups of agricultural land in 2020	
Wykres 7. Struktura powierzchni uprawy zbóż i gospodarstw rolnych prowadzących uprawę zbóż według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	32
Chart 7. Structure of cultivation area of cereals and agricultural holdings cultivating cereals by area groups of agricultural land in 2020	
Wykres 8. Udział powierzchni uprawy zbóż w powierzchni zasiewów oraz udział gospodarstw rolnych uprawiających zboża wśród gospodarstw rolnych z zasiewami według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	33
Chart 8. Share of cultivation area of cereals in sown area and agricultural holdings cultivating cereals in agricultural holdings with sown area by area groups of agricultural land in 2020	
Wykres 9. Struktura powierzchni uprawy kukurydzy na ziarno oraz gospodarstw rolnych uprawiających kukurydzę na ziarno według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	35
Chart 9. Structure of cultivation area of grain maize and agricultural holdings cultivating grain maize by area groups of agricultural land in 2020	
Wykres 10. Struktura powierzchni uprawy strączkowych jadalnych oraz gospodarstw rolnych uprawiających strączkowe jadalne według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	36
Chart 10. Structure of cultivation area of edible pulses and agricultural holdings cultivating edible pulses by area groups of agricultural land in 2020	
Wykres 11. Struktura powierzchni uprawy strączkowych pastewnych na ziarno oraz gospodarstw rolnych uprawiających strączkowe pastewne na ziarno według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	37
Chart 11. Structure of cultivation area of fodder pulses for grain and agricultural holdings cultivating fodder pulses for grain by area groups of agricultural land in 2020	

	Str. Page
Wykres 12. Struktura powierzchni uprawy ziemniaków oraz gospodarstw rolnych uprawiających ziemniaki według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	38
Chart 12. Structure of cultivation area of potatoes and agricultural holdings cultivating potatoes by area groups of agricultural land in 2020	
Wykres 13. Struktura powierzchni uprawy rzepaku i rzepiku oraz gospodarstw rolnych uprawiających rzepak i rzepik według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	39
Chart 13. Structure of cultivation area of rape and turnip rape and agricultural holdings cultivating rape and turnip rape by area groups of agricultural land in 2020	
Wykres 14. Struktura gospodarstw rolnych utrzymujących bydło i struktura pogłowia bydła według skali chowu w 2020 r.	45
Chart 14. Structure of agricultural holdings with cattle and structure of cattle stock by the breeding scale in 2020	
Wykres 15. Struktura gospodarstw rolnych utrzymujących bydło według skali chowu i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	46
Chart 15. Structure of agricultural holdings with cattle by the breeding scale and area groups of agricultural land in 2020	
Wykres 16. Struktura pogłowia bydła według skali chowu i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	46
Chart 16. Structure of cattle stock by the breeding scale and area groups of agricultural land in 2020	
Wykres 17. Struktura gospodarstw rolnych utrzymujących krowy i struktura pogłowia krów według skali chowu w 2020 r.	47
Chart 17. Structure of agricultural holdings with cows and structure of cow stock by the breeding scale in 2020	
Wykres 18. Struktura pogłowia krów według skali chowu i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	48
Chart 18. Structure of cow stock by the breeding scale and area groups of agricultural land in 2020	
Wykres 19. Struktura gospodarstw rolnych utrzymujących świnię i struktura pogłowia świń według skali chowu w 2020 r.	49
Chart 19. Structure of agricultural holdings with pigs and structure of pig stock by the breeding scale in 2020	
Wykres 20. Struktura gospodarstw rolnych utrzymujących świnię według skali chowu i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	50
Chart 20. Structure of agricultural holdings with pigs by the breeding scale and area groups of agricultural land in 2020	
Wykres 21. Struktura pogłowia świń według skali chowu i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	50
Chart 21. Structure of pig stock by the breeding scale and area groups of agricultural land in 2020	
Wykres 22. Struktura gospodarstw rolnych utrzymujących lochy i struktura pogłowia loch według skali chowu w 2020 r.	52
Chart 22. Structure of agricultural holdings with sows and structure of sow stock by the breeding scale in 2020	
Wykres 23. Struktura gospodarstw rolnych utrzymujących lochy według skali chowu i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	52
Chart 23. Structure of agricultural holdings with sows by the breeding scale and area groups of agricultural land in 2020	

	Str. Page
Wykres 24. Struktura pogłowia loch według skali chowu i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	53
Chart 24. Structure of sow stock by the breeding scale and area groups of agricultural land in 2020	
Wykres 25. Struktura gospodarstw rolnych utrzymujących kury nioski i struktura pogłowia kur niosek według skali chowu w 2020 r.	54
Chart 25. Structure of agricultural holdings with laying hens and structure of laying hen stock by the breeding scale in 2020	
Wykres 26. Struktura gospodarstw rolnych utrzymujących brojlery kurze i struktura pogłowia brojlerów kurzych według skali chowu w 2020 r.	56
Chart 26. Structure of agricultural holdings with broilers and structure of broiler stock by the breeding scale in 2020	
Wykres 27. Struktura ciągników według mocy silnika	58
Chart 27. Structure of tractors by engine power	
Wykres 28. Wybrane maszyny i urządzenia rolnicze przypadające na 100 gospodarstw rolnych	60
Chart 28. Selected agricultural machinery and equipment per 100 agricultural holdings	
Wykres 29. Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych w przeliczeniu na czysty składnik na 1 ha użytków rolnych	64
Chart 29. Consumption of mineral and lime fertilizers in terms of pure ingredient per 1 ha of agriculture land	
Wykres 30. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach indywidualnych według głównego źródła dochodów gospodarstwa domowego z użytkownikiem gospodarstwa rolnego w 2020 r.	67
Chart 30. Average area of agricultural land in natural person's agricultural holdings by the main source of household income with holder of an agricultural holding in 2020	
Wykres 31. Struktura gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego według głównego źródła dochodów gospodarstwa domowego w 2020 r.	68
Chart 31. Structure of households with holder of an agricultural holding by the main source of income of household in 2020	
Wykres 32. Struktura pracujących i nakładów pracy w gospodarstwach rolnych według kategorii osób i grup obszarowych użytków rolnych w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.	74
Chart 32. Structure of employed persons and labour input in agricultural holdings by categories of persons and area groups of agricultural land in the period from 2 June 2019 to 1 June 2020	
Wykres 33. Nakłady pracy rodzinnej siły roboczej w gospodarstwach indywidualnych według grup obszarowych użytków rolnych w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.	75
Chart 33. Family labour input in natural person's agricultural holdings (private farms) by area groups of agricultural land in the period from 2 June 2019 to 1 June 2020	
Wykres 34. Nakłady pracy rodzinnej siły roboczej przypadające na 1 pracującego z rodziny użytkownika w gospodarstwach indywidualnych według grup obszarowych użytków rolnych w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.	76
Chart 34. Family labour input per one employed person of the holder's family in natural person's agricultural holdings (private farms) by area groups of agricultural land in the period from 2 June 2019 to 1 June 2020	
Wykres 35. Nakłady pracy nierodzinnej siły roboczej w gospodarstwach indywidualnych według grup obszarowych użytków rolnych w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.	76
Chart 35. Non-family labour input in natural person's agricultural holdings (private farms) by area groups of agricultural land in the period from 2 June 2019 to 1 June 2020	

	Str. Page
Wykres 36. Użytkownicy gospodarstw indywidualnych pracujący w swoim gospodarstwie rolnym według płci i wieku w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.	77
Chart 36. Holders of natural person's agricultural holdings (private farms) employed on their own agricultural holdings by sex and age in the period from 2 June 2019 to 1 June 2020	
Wykres 37. Struktura gospodarstw rolnych według klas wielkości ekonomicznej w 2020 r.	79
Chart 37. Structure of agricultural holdings by economic size classes in 2020	
Wykres 38. Struktura gospodarstw rolnych i ich wielkości ekonomicznej według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	80
Chart 38. Structure of number and economic size of holdings by area groups of agricultural land in 2020	
Wykres 39. Średnia wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego według typów rolniczych w 2020 r.	81
Chart 39. Average economic size of agricultural holding by farm types in 2020	
Wykres 40. Struktura gospodarstw rolnych według typu rolniczego w 2020 r.	84
Chart 40. Structure of agricultural holdings by farm types in 2020	
Wykres 41. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych w 2020 r.	85
Chart 41. Average area of agricultural land in agricultural holding by farm types in 2020	

Spis map

List of maps

	Str. Page
Mapa 1. Średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo rolne w 2020 r. Map 1. Average area of agricultural land per 1 agricultural holding in 2020	20
Mapa 2. Udział osób z wykształceniem rolniczym w ogólnej liczbie osób kierujących gospodarstwami rolnymi w 2020 r. Map 2. Share of persons with agricultural education in total number of managers of agricultural holdings in 2020	22
Mapa 3. Średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo indywidualne o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych w 2020 r. Map 3. Average area of agricultural land per 1 natural persons' holding with area over 1 ha of agricultural land in 2020	24
Mapa 4. Udział powierzchni zasiewów w powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze w 2020 r. Map 4. Share of sown area in area of agricultural land in a good agricultural condition in 2020	26
Mapa 5. Udział powierzchni zasiewów zbóż w powierzchni zasiewów ogółem w 2020 r. Map 5. Share of sown area under cereals in total sown area in 2020	33
Mapa 6. Udział powierzchni uprawy ziemniaków w powierzchni zasiewów ogółem w 2020 r. Map 6. Share of sown area under potatoes in total sown area in 2020	38
Mapa 7. Obsada bydła na 1 gospodarstwo rolne utrzymujące bydło w 2020 r. Map 7. Number of cattle per 1 agricultural holding with cattle in 2020	47
Mapa 8. Obsada świń na 1 gospodarstwo rolne utrzymujące świnie w 2020 r. Map 8. Number of pigs per 1 agricultural holding with pigs in 2020	51
Mapa 9. Obsada drobiu kurzego na 1 gospodarstwo rolne utrzymujące drób kurzy w 2020 r. Map 9. Number of chickens per 1 agricultural holding with chickens in 2020	55
Mapa 10. Powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik w 2020 r. Map 10. Area of agricultural land per 1 tractor in 2020	59
Mapa 11. Zużycie nawozów mineralnych w przeliczeniu na czysty składnik na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r. Map 11. Consumption of mineral fertilizers in terms of pure ingredient per 1 ha of agricultural land in good condition in the period from 2 June 2019 to 1 June 2020	63
Mapa 12. Średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo rolne posiadające użytki rolne według gmin w 2020 r. Map 12. Average area of agricultural land per 1 agricultural holding possessing agricultural land by gminas in 2020	88
Mapa 13. Średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo indywidualne o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych według gmin w 2020 r. Map 13. Average area of agricultural land per 1 natural persons' holding with area over 1 ha of agricultural land by gminas in 2020	89
Mapa 14. Udział powierzchni zasiewów zbóż w powierzchni zasiewów ogółem według gmin w 2020 r. Map 14. Share of sown area under cereals in total sown area by gminas in 2020	90

Mapa 15.	Udział powierzchni uprawy ziemniaków w powierzchni zasiewów ogółem według gmin w 2020 r.	90
Map 15.	Share of sown area under potatoes in total sown area by gminas in 2020	
Mapa 16.	Obsada bydła na 1 gospodarstwo rolne utrzymujące bydło według gmin w 2020 r.	91
Map 16.	Number of cattle per 1 agricultural holding with cattle by gminas in 2020	
Mapa 17.	Obsada drobiu kurzego na 1 gospodarstwo rolne utrzymujące drób kurzy według gmin w 2020 r.	91
Map 17.	Number of chickens per 1 agricultural holding with chickens by gminas in 2020	
Mapa 18.	Średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik według gmin w 2020 r.	92
Map 18.	Average area of agricultural land per 1 tractor by gminas in 2020	
Mapa 19.	Zużycie nawozów mineralnych w przeliczeniu na czysty składnik na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze według gmin w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.	93
Map 19.	Consumption of mineral fertilizers in terms of pure ingredient per 1 ha of agricultural land in good condition by gminas in the period from 2 June 2019 to 1 June 2020	
Mapa 20.	Gospodarstwa domowe z użytkownikiem gospodarstwa rolnego, których główne źródło dochodów stanowiła działalność rolnicza według gmin w 2020 r.	94
Map 20.	Households with holder of an agricultural holding of which the main source of income was agricultural activity by gminas in 2020	
Mapa 21.	Średnia liczba pracujących w rolnictwie w 1 gospodarstwie rolnym według gmin w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.	95
Map 21.	Average number of employed persons in 1 agricultural holding by gminas in the period from 2 June 2019 to 1 June 2020	
Mapa 22.	Udział gospodarstw rolnych o wielkości ekonomicznej 100 tys. euro i więcej wśród ogółu gospodarstw rolnych według gmin w 2020 r.	95
Map 22.	Share of agricultural holdings of the economic size of 100 thousand euro and more in total number of agricultural holdings by gminas in 2020	

Synteza

Wyniki Powszechnego Spisu Rolnego przeprowadzonego w 2020 r., w porównaniu z danymi uzyskanymi w PSR 2010, w województwie podlaskim wskazują na:

- zwiększenie ogólnej powierzchni gruntów użytkowanych w gospodarstwach rolnych (o 22,3 tys. ha, tj. o 1,8%) w wyniku wzrostu areálu użytków rolnych (o 42,9 tys. ha, tj. o 4,1%), przy spadku powierzchni lasów i gruntów leśnych oraz pozostałych gruntów,
- zmniejszenie liczby gospodarstw rolnych (o 7,4 tys., tj. o 8,8%), przy wzroście średniej powierzchni użytków rolnych przypadającej na 1 gospodarstwo – z 12,56 ha do 14,34 ha,
- wzrost liczby gospodarstw rolnych prowadzących wyłącznie produkcję roślinną (o 33,5%), zaś spadek liczby gospodarstw z produkcją mieszaną (o 30,4%),
- zwiększenie powierzchni pod zasiewami (o 67,0 tys. ha, tj. o 11,1%) w wyniku wzrostu areálu uprawy większości ziemioplodów,
- zmniejszenie powierzchni uprawy zbóż ogółem (o 60,0 tys. ha, tj. o 12,8%) oraz ziemniaków (o 11,4 tys. ha, tj. o 66,2%),
- wzrost pogłowia bydła – o 18,6% (w tym krów – o 5,9%), owiec – o 21,3% i drobiu ogółem – o 68,6% oraz zwiększenie liczby pni pszczelich – o 4,4%,
- spadek liczebności stada świń – o 33,1% (w tym loch – o 52,6%), kóz – o 24,5% oraz koni – o 38,7%,
- zmniejszenie liczby gospodarstw z ciągnikami (o 9,4%) oraz wzrost liczby ciągników (o 6,6%), szczególnie o największej mocy, tj. 100 kW i więcej (ponad 5-krotny),
- zmniejszenie średniej powierzchni użytków rolnych przypadającej na 1 ciągnik z 10,42 ha do 10,18 ha,
- wzrost liczby kombajnów zbożowych, kosiarek polowych oraz ładowaczy chwytakowych przypadającej na 100 gospodarstw rolnych, zaś spadek liczby kombajnów ziemniaczanych, kombajnów buraczanych, jak również sadzarek do ziemniaków w przeliczeniu na 100 gospodarstw rolnych,
- wyższe zużycie nawozów mineralnych (azotowych, fosforowych i potasowych) oraz wapniowych w przeliczeniu na czysty składnik odpowiednio o 18,0% i ponad 4,5-krotnie,
- spadek liczby gospodarstw stosujących nawozy naturalne pochodzenia zwierzęcego (o 18,7%),
- wzrost zużycia gnojowicy (o 93,1%) oraz gnojówki (o 6,1%), a spadek zużycia obornika (o 3,9%),
- zmniejszenie (o 5,8 p. proc.) odsetka gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego wskazujących jako główne źródło utrzymania (tj. źródło dochodów przekraczające 50% dochodów ogółem) dochody z działalności rolniczej,
- zmniejszenie udziału gospodarstw, w których przy prowadzonej działalności rolniczej pracowali ich użytkownicy w ogólnej liczbie gospodarstw indywidualnych (o 0,4 p. proc.),
- spadek udziału gospodarstw rolnych należących do klasy ekonomicznej do 8 tys. euro (o 1,6 p. proc.), zaś wzrost odsetka gospodarstw zaliczanych do klasy 100 tys. euro i więcej (o 3,7 p. proc.) w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych,
- wzrost udziału gospodarstw specjalistycznych wśród ogółu gospodarstw rolnych (o 14,6 p. proc.).

Według wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2020 w województwie podlaskim:

- zaobserwowano regionalne zróżnicowanie gospodarstw rolnych pod względem areалу użytków rolnych – gospodarstwa o największej ich średniej powierzchni w większości znajdowały się w gminach położonych w północnej części województwa podlaskiego,
- w południowo-wschodniej części regionu leżała większość gmin o najwyższym udziale zbóż w ogólnej powierzchni pod zasiewami, zaś gminy, w których gospodarstwa rolne charakteryzowały się znaczącą obsadą bydła były położone w jego zachodniej części,
- gminy z największym odsetkiem gospodarstw rolnych należących do klasy ekonomicznej o znacznej wartości, tj. 100 tys. euro i więcej, najczęściej znajdowały się w zachodniej części Podlaskiego.

Executive summary

The results of the Agricultural Census conducted in 2020 (AC 2020), compared to the data obtained in the 2010 Agricultural Census, in Podlaskie Voivodship indicate:

- a growth in the total area of land used in agricultural holdings (by 22.3 thousand ha, i.e. 1.8%) as a result of an increase of the area of agricultural land (by 42.9 thousand ha, i.e. 4.1%), with a decrease in the area of forests and forest land as well as other land,
- a reduction in the number of agricultural holdings (by 7.4 thousand, i.e. 8.8%), with an increase in the average area of agricultural land per 1 agricultural holding – from 12.56 ha to 14.34 ha,
- an increase in the number of agricultural holdings with exclusively crop production (by 33.5%), and a decrease in the number of agricultural holdings with mixed production (by 30.4%),
- a growth in the sown area (by 67.0 thousand ha, i.e. by 11.1%) as a result of an increase in the cultivation area of most crops,
- a decrease in the total cultivation area of cereals (by 60.0 thousand ha, i.e. 12.8%) as well as potatoes (by 11.4 thousand ha, i.e. 66.2%),
- an increase in the cattle stock – by 18.6% (including cows – by 5.9%), sheep – by 21.3%, the total poultry stock – by 68.6% as well as in the number of bee hives – by 4.4%,
- a decrease in the pigs stock – by 33.1% (including sows – by 52.6%), goats – by 24.5% as well as horses – by 38.7%,
- a drop in the number of agricultural holdings with tractors (by 9.4%) and a growth in the number of tractors (by 6.6%), especially with the highest engine power, i.e. 100 kW and more (more than 5 times),
- a reduction of the average area of agricultural land per 1 tractor from 10.42 ha to 10.18 ha,
- an increase in the number of combine harvesters, field mowers and grab loaders per 100 agricultural holdings as well as a decrease in the number of potato harvesters, beet harvesters and potato planters per 100 agricultural holdings,
- higher consumption of mineral (nitrogenous, phosphatic and potassic) as well as lime fertilizers in terms of pure ingredient by 18.0% and over 4.5 times, respectively,
- a decrease in the number of agricultural holdings using natural fertilizers of animal origin (by 18.7%),
- an increase in the consumption of slurry (by 93.1%) and liquid manure (by 6.1%), while a drop in the consumption of solid manure (by 3.9%),
- a decrease (by 5.8 pp.) in the percentage of households with a user of a natural person's agricultural holding (private farm), indicating as the main source of income (i.e. source of income exceeding 50% of total income) an income from agricultural activity,
- a decrease in the share of agricultural holdings where in agricultural activity worked their users in the total number of agricultural holdings (by 0.4 pp.),
- a drop in the share of agricultural holdings in the economy size class up to 8 thousand euro (by 1.6 pp.), while a growth in the percentage of agricultural holdings in the economy size class of 100 thousand euro and more (by 3.7 pp.) in the total number of agricultural holdings,
- an increase in the share of specialized agricultural holdings among all agricultural holdings (by 14.6 pp.).

According to the results of the 2020 Agricultural Census in Podlaskie Voivodship:

- regional diversification of agricultural holdings was observed in terms of area of agricultural land – agricultural holdings with the largest average area were mostly in gminas located in the northern part of Podlaskie Voivodship,
- most of the gminas with the highest share of cereals in the total sown area were located in the south-eastern part of the region, while gminas with agricultural holdings with a significant number of cattle were located in its western part,
- gminas with the highest percentage of agricultural holdings with economic class of significant value, i.e. 100 thousand euro and more, were most often located in the western part of Podlasie.

Rozdział 1. Charakterystyka gospodarstw rolnych

Chapter 1. Characteristics of agricultural holdings

W 2020 r. w województwie podlaskim, w porównaniu z PSR 2010, zmniejszyła się liczba gospodarstw rolnych, ale średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo rolne uległa zwiększeniu.

W omawianym okresie międzypisowym zwiększyła się liczba gospodarstw rolnych ukierunkowanych wyłącznie na produkcję roślinną, zaś spadła liczba gospodarstw prowadzących produkcję mieszaną.

Według wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2020, w dniu 1 czerwca 2020 r. liczba gospodarstw rolnych w województwie podlaskim wynosiła 76,7 tys. (5,8% ogółu gospodarstw w kraju), w tym 76,5 tys., tj. 99,7% stanowiły gospodarstwa indywidualne, które posiadały 98,5% ogółu użytków rolnych oraz 99,3% ogółu przeliczeniowych sztuk dużych zwierząt gospodarskich znajdujących się w gospodarstwach rolnych. W gospodarstwach indywidualnych pracowało w badanym roku 99,1% ogółu pełnozatrudnionych (liczonych w AWU) w gospodarstwach rolnych.

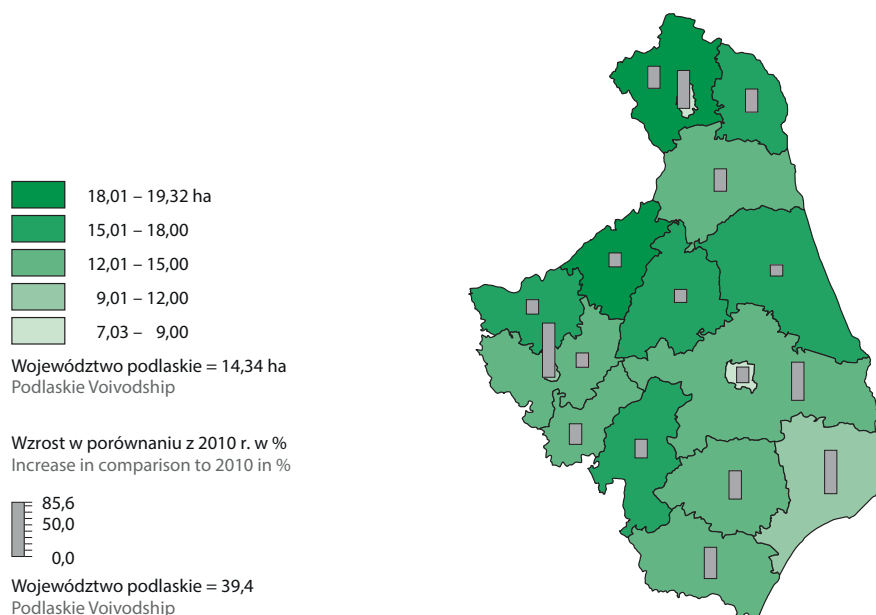
W 2020 r., w porównaniu z wynikami Powszechnego Spisu Rolnego 2010, liczba gospodarstw rolnych w województwie podlaskim uległa zmniejszeniu o 7,4 tys., tj. o 8,8% (w kraju – spadek o 12,7%). Było to spowodowane zmniejszeniem liczby gospodarstw w grupach obszarowych od 1 do 20 ha użytków rolnych. Największy spadek dotyczył grup w przedziałach 1–2 ha oraz 10–15 ha użytków rolnych (odpowiednio o 19,7% i 17,2%), najmniejszy zaś odnotowano wśród gospodarstw w grupie o powierzchni 3–5 ha użytków rolnych (o 6,0%). W ciągu dekady wzrosła liczba gospodarstw najmniejszych o powierzchni do 1 ha użytków rolnych łącznie (o 27,0%) oraz największych, posiadających 50 ha i więcej użytków rolnych (ponad 2-krotnie).

Tablica 1. Gospodarstwa rolne według grup obszarowych użytków rolnych
Table 1. Agricultural holdings by area groups of agricultural land

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych Agricultural holdings with the area of agricultural land								
		do 1 ha włącznie up to 1 ha inclusive	1–2	2–3	3–5	5–10	10–15	15–20	20–50	50 ha i więcej 50 ha and more
Ogółem w tys. Total in thousand										
2010	84,1	0,5	7,1	6,5	10,3	21,7	15,8	9,1	11,9	1,2
2020	76,7	0,6	5,7	6,0	9,7	18,6	13,1	7,8	12,6	2,6
2010=100										
2020	91,2	127,0	80,3	92,2	94,0	85,6	82,8	86,4	105,7	211,2
W tym gospodarstwa indywidualne o powierzchni powyżej 1 ha UR w tys. Of which natural person's agricultural holdings (private farms) with an area over 1 ha of agricultural land in thousand										
2010	83,5	.	7,1	6,5	10,3	21,7	15,8	9,1	11,9	1,2
2020	75,9	.	5,7	6,0	9,6	18,5	13,0	7,8	12,6	2,5
2010=100										
2020	90,8	.	80,2	92,0	93,7	85,4	82,7	86,2	105,5	216,7

W okresie 10 międzypisowych lat wzrosła średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo – z 12,56 ha w 2010 r. do 14,34 ha w 2020 r. (w kraju – z 9,85 ha do 11,35 ha).

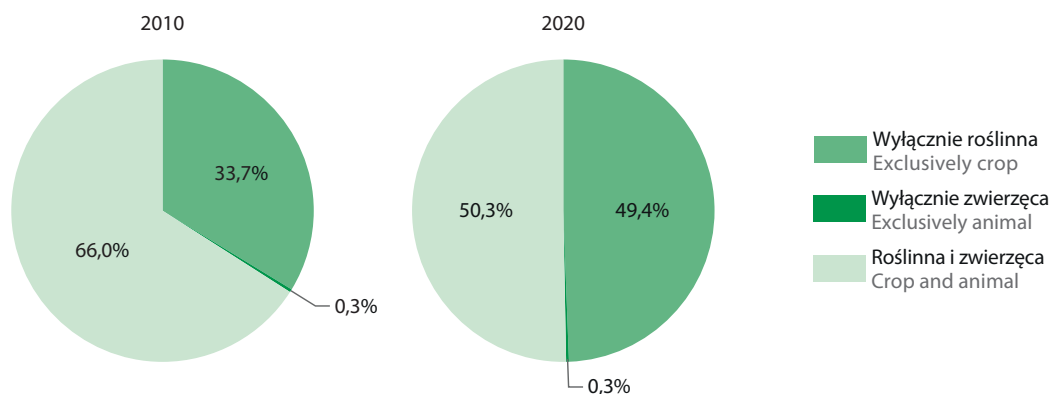
Mapa 1. Średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo rolne w 2020 r.
 Map 1. Average area of agricultural land per 1 agricultural holding in 2020

W analizowanym roku, w porównaniu z 2010 r., można zauważyć zmiany w strukturze gospodarstw rolnych. Zmniejszył się odsetek gospodarstw o powierzchni 5–10 ha i 10–15 ha użytków rolnych (odpowiednio o 1,6 p. proc. i 1,7 p. proc.), wzrósł natomiast udział dużych gospodarstw należących do grup obszarowych 20–50 ha oraz 50 ha i więcej użytków rolnych (odpowiednio o 2,3 p. proc. i 1,9 p. proc.).

Wśród ogółu gospodarstw rolnych w województwie podlaskim 99,8% posiadało użytki rolne, 99,7% – użytki rolne w dobrej kulturze rolnej, a 50,6% utrzymywało zwierzęta gospodarskie.

Wykres 1. Struktura gospodarstw rolnych według rodzaju prowadzonej produkcji rolniczej
 Chart 1. Structure of agricultural holdings by type of agricultural production

Wyniki spisu wykazały, że 88,7% gospodarstw rolnych w Podlaskiem posiadało powierzchnię pod zasiewami (6,2% ogólnej liczby gospodarstw rolnych z powierzchnią pod zasiewami w kraju), a 74,7% ogółu gospodarstw uprawiało zboża. Bydło utrzymywało 38,7% ogółu gospodarstw rolnych, a 21,7% gospodarstw prowadziło chów drobiu kurzego.

W 2020 r. w Podlaskiem w 49,4% gospodarstw rolnych prowadzona była wyłącznie produkcja roślinna, a w 50,3% – zarówno produkcja roślinna, jak i zwierzęca. Zaledwie 0,3% gospodarstw rolnych prowadziło wyłącznie produkcję zwierzęcą. W porównaniu z wynikami Powszechnego Spisu Rolnego 2010 w województwie podlaskim wzrosła (o 33,5%) liczba gospodarstw rolnych prowadzących wyłącznie produkcję roślinną, a spadła (o 30,4%) liczba gospodarstw mieszanych.

W omawianym roku działalność inną niż rolnicza bezpośrednio związaną z gospodarstwem rolnym prowadziło 1,4 tys. gospodarstw rolnych (1,9% ogółu gospodarstw w Podlaskiem). Średnia powierzchnia użytków rolnych w 1 takim gospodarstwie wynosiła 24,17 ha (w kraju – 34,57 ha) i była większa (o 9,83 ha) niż średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo ogółem. W strukturze gospodarstw prowadzących działalność inną niż rolnicza bezpośrednio związaną z gospodarstwem rolnym największy udział miały gospodarstwa posiadające 5–10 ha oraz 10–15 ha użytków rolnych (odpowiednio 20,3% i 13,8%). Najmniejszy odsetek omawianych gospodarstw (0,9%) zanotowano wśród gospodarstw posiadających nie więcej niż 1 ha użytków rolnych.

Wśród gospodarstw rolnych prowadzących działalność inną niż rolnicza dominowały gospodarstwa zajmujące się agroturystyką (31,5%). Znaczący udział miały również gospodarstwa prowadzące działalność w zakresie rolniczych prac kontraktowych oraz innych działalności (po 23,5%).

Udział przychodów ze sprzedaży wyrobów i usług z działalności innej niż rolnicza bezpośrednio związanej z gospodarstwem rolnym w ogólnej sprzedaży gospodarstwa rolnego nie przekraczał 10% w przypadku 43,2% ogółu gospodarstw prowadzących omawianą działalność. Dla 30,0% analizowanych gospodarstw mieścił się w przedziale 11–50%, natomiast w przypadku 26,9% podmiotów prowadzących działalność inną niż rolnicza związaną z gospodarstwem rolnym udział tych przychodów wynosił ponad 50%.

Według wyników PSR 2020 w województwie podlaskim 2,9 tys. gospodarstw rolnych (3,8% ogółu gospodarstw) posiadało certyfikat rolnictwa ekologicznego nadany przez jednostkę certyfikującą lub było w trakcie konwersji na ekologiczne metody produkcji rolniczej.

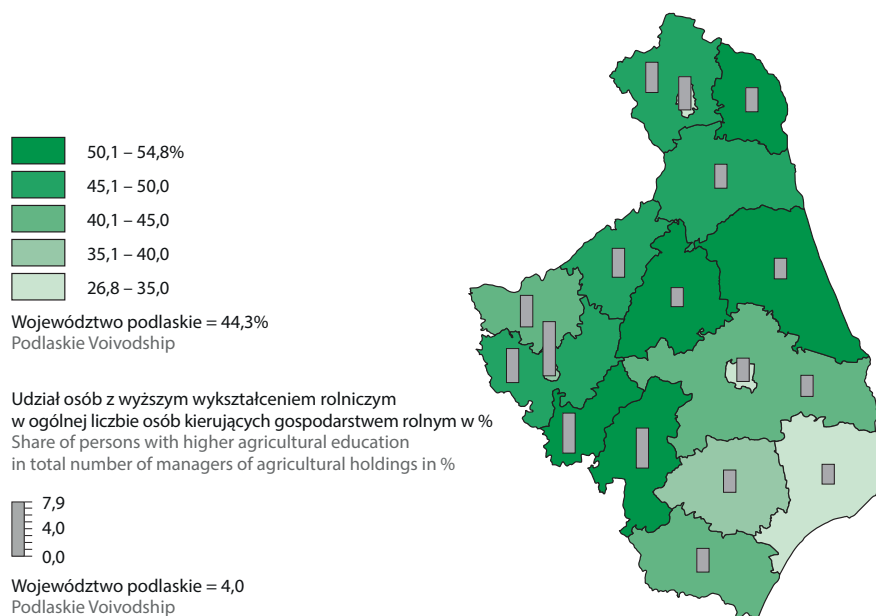
W 2020 r., spośród gospodarstw ekologicznych 47,7% należało do grupy obszarowej 20–50 ha użytków rolnych, a 98,9% posiadało powierzchnię pod zasiewami. Dominującą uprawą były zboża, które były uprawiane w 81,1% gospodarstw ekologicznych. Zwierzęta gospodarskie utrzymywało 71,9% omawianych gospodarstw, w tym bydło – 60,2%, a drób kurzy – 30,5%.

W województwie podlaskim 93,3% użytkowników gospodarstw rolnych w okresie ostatnich 3 lat, tj. w latach 2018–2020, korzystało ze środków wsparcia (ujętych w spisie) w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW). Odsetek analizowanych gospodarstw rolnych zwiększał się wraz ze wzrostem powierzchni użytków rolnych. W grupach obszarowych 50–100 ha oraz 100 ha i więcej użytków rolnych odsetek omawianych gospodarstw w ogólnej liczbie jednostek należących do danej grupy był największy i wynosił odpowiednio 99,5% i 98,9%. Ze wsparcia PROW w najmniejszym stopniu korzystały gospodarstwa o powierzchni nie przekraczającej 1 ha użytków rolnych (55,9%).

Według danych uzyskanych podczas spisu przeprowadzonego w 2020 r. w województwie podlaskim 44,3% osób kierujących gospodarstwem rolnym posiadało wykształcenie rolnicze lub kurs rolniczy. Największy odsetek gospodarstw rolnych stanowiły gospodarstwa prowadzone przez osoby ze średnim wykształceniem rolniczym (16,6%). Wykształcenie wyższe rolnicze posiadało 4,0% kierujących, a kurs rolniczy ukończyło 12,9%.

Mapa 2. Udział osób z wykształceniem rolniczym w ogólnej liczbie osób kierujących gospodarstwami rolnymi w 2020 r.

Map 2. Share of persons with agricultural education in total number of managers of agricultural holdings in 2020

Osobami kierującymi gospodarstwami rolnymi byli przede wszystkim mężczyźni, którzy stanowili 69,4% ogółu kierujących gospodarstwami rolnymi. Niemal co piąty kierujący nie przekroczył 40 roku życia, a wiek ok. 2/3 kierujących mieścił się w przedziale 40–64 lata.

Rozdział 2. Użytkowanie gruntów

Chapter 2. Land use

W województwie podlaskim w 2020 r., w odniesieniu do wyników PSR 2010, odnotowano wzrost ogólnej powierzchni gruntów użytkowanych w gospodarstwach rolnych, co było wynikiem zwiększenia areалу użytków rolnych. Zarówno powierzchnia lasów i gruntów leśnych, jak i pozostałych gruntów w gospodarstwach rolnych uległy ograniczeniu.

W okresie 10 międzyspisowych lat zwiększyła się średnia powierzchnia ogólna 1 gospodarstwa rolnego oraz przeciętna powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo rolne w regionie.

Według wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2020, ogólna powierzchnia gruntów użytkowanych w gospodarstwach rolnych w województwie podlaskim wynosiła 1283,2 tys. ha i stanowiła 7,7% powierzchni tych gruntów w kraju. W odniesieniu do wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2010 ich areal w regionie zwiększył się o 22,3 tys. ha, tj. o 1,8%, natomiast w kraju uległ zmniejszeniu o 1,9%.

Wyniki spisu rolnego przeprowadzonego w 2020 r. wykazały, że 85,7% ogólnej powierzchni gruntów w gospodarstwach rolnych stanowiły użytki rolne. Powierzchnia lasów i gruntów leśnych zajmowała 10,4% areалу gospodarstw rolnych, zaś pozostałych gruntów – 3,9%. W porównaniu z wynikami spisu rolnego przeprowadzonego w 2010 r. struktura użytkowania omawianych gruntów uległa zmianom – wzrósł odsetek powierzchni użytków rolnych (o 1,9 p. proc.), natomiast zmniejszył się udział lasów (o 1,3 p. proc.) i pozostałych gruntów (o 0,6 p. proc.).

W omawianym roku średnia powierzchnia ogólna gospodarstwa rolnego osiągnęła wielkość 16,73 ha (wobec 14,99 ha w 2010 r.), przy czym wśród gospodarstw o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych wynosiła 16,84 ha. W kraju przeciętna powierzchnia ogólna gospodarstwa rolnego ukształtowała się na poziomie 12,66 ha (w 2010 r. – 11,26 ha), a wśród gospodarstw powyżej 1 ha użytków rolnych – 12,87 ha. W województwie podlaskim przeciętna powierzchnia ogólna gospodarstwa indywidualnego wynosiła 16,54 ha, zaś gospodarstwa indywidualnego o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych – 16,66 ha.

Analiza wyników PSR 2020 wykazała, że w województwie podlaskim powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych ukształtowała się na poziomie 1099,9 tys. ha, co oznacza wzrost o 42,9 tys. ha, tj. o 4,1% w porównaniu z 2010 r. W analizowanym roku ich areal w gospodarstwach o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych wynosił 1099,4 tys. ha. Użytki rolne znajdujące się w gospodarstwach indywidualnych zajmowały powierzchnię 1083,6 tys. ha, a w gospodarstwach indywidualnych o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 1 ha – 1083,2 tys. ha.

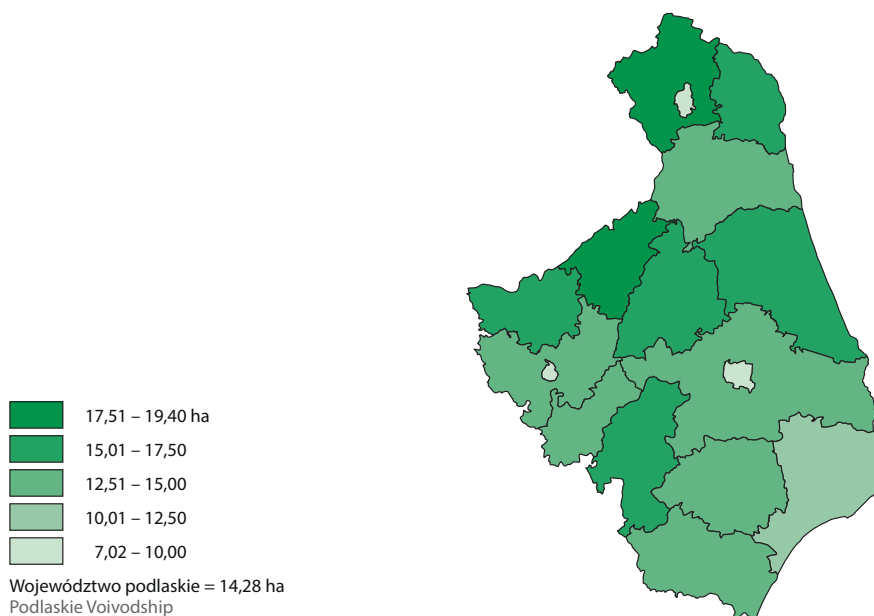
W 2020 r. liczba gospodarstw rolnych posiadających użytki rolne wynosiła 76,6 tys., w tym 76,1 tys. gospodarstw użytkowało więcej niż 1 ha użytków rolnych. W ciągu dekady, tj. od Powszechnego Spisu Rolnego przeprowadzonego w 2010 r., nastąpiło zmniejszenie o 7,5 tys., tj. o 8,9% liczby gospodarstw rolnych posiadających użytki rolne. W analizowanym roku użytki rolne posiadało 76,3 tys. gospodarstw indywidualnych, w tym 75,9 tys. gospodarstw indywidualnych, w których areal użytków rolnych przekraczał 1 ha.

W wyniku zaobserwowanych zmian średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwie rolnym posiadającym użytki rolne zwiększyła się z 12,57 ha w 2010 r. do 14,36 ha w 2020 r. (w kraju w 2020 r. wynosiła 11,40 ha). W omawianym roku 1 gospodarstwo rolne o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 1 ha posiadało przeciętnie 14,45 ha użytków rolnych (w kraju – 11,56 ha).

Wśród gospodarstw indywidualnych przeciętny areal użytków rolnych przypadający na 1 gospodarstwo posiadające użytki rolne ukształtował się na poziomie 14,19 ha, zaś w 1 gospodarstwie indywidualnym o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha wynosił 14,28 ha. Największą średnią powierzchnią użytków rolnych w gospodarstwach indywidualnych o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych zanotowano w powiatach suwalskim (19,40 ha) oraz grajewskim (18,69 ha), zaś najmniejszą – w mieście Białystok (7,02 ha).

Mapa 3. Średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo indywidualne o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych w 2020 r.

Map 3. Average area of agricultural land per 1 natural persons' holding with area over 1 ha of agricultural land in 2020

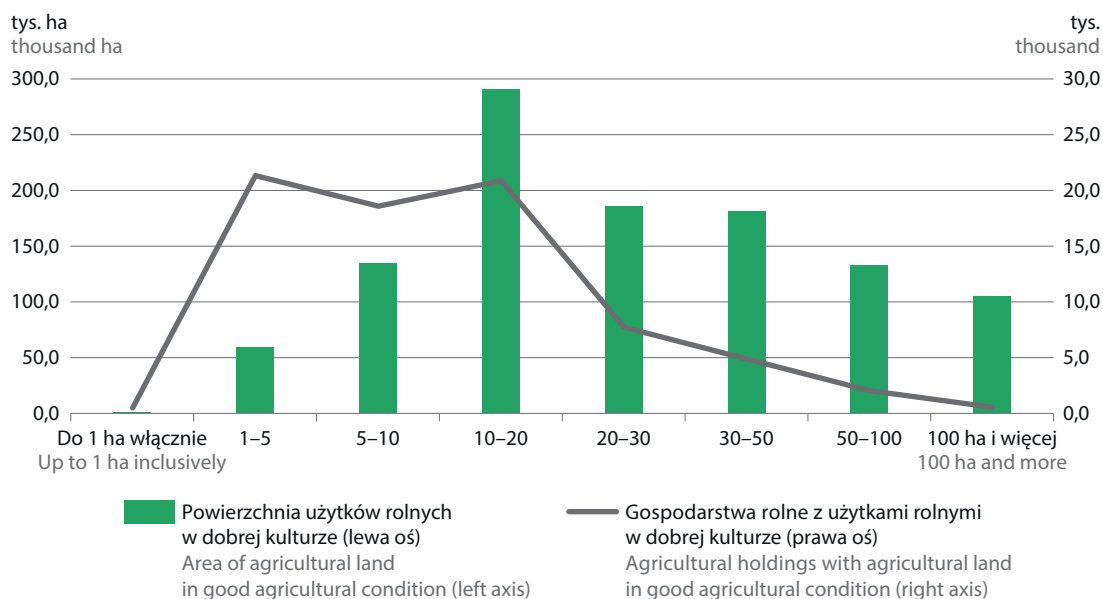
Z ogólnej powierzchni użytków rolnych ponad połowa, tj. 55,3% znajdowała się w gospodarstwach rolnych o powierzchni 20 ha i więcej użytków rolnych, a jednostki te stanowiły 19,9% ogółu gospodarstw z użytkami rolnymi. W grupie obszarowej 100 ha i więcej użytków rolnych znajdowało się 9,6% ogólnej powierzchni użytków rolnych i 0,7% ogólnej liczby gospodarstw posiadających użytki rolne.

Największą powierzchnię użytków rolnych w gospodarstwach rolnych odnotowano w powiatach sokólskim (114,9 tys. ha) i białostockim (111,3 tys. ha), a najmniejszą – w miastach Suwałki (12,7 tys. ha) i Łomża (13,2 tys. ha).

W 2020 r. powierzchnia użytków rolnych utrzymanych w dobrej kulturze ukształtowała się na poziomie 1087,8 tys. ha, co stanowiło 84,8% ogólnej powierzchni gruntów w gospodarstwach rolnych (w kraju – 88,5%). W porównaniu z wynikami spisu rolnego przeprowadzonego 10 lat wcześniej ich powierzchnia wzrosła o 4,9% (w kraju – o 2,1%), a udział w strukturze powierzchni ogólnej gospodarstw rolnych zwiększył się o 2,6 p. proc. (w kraju – o 3,4 p. proc.). Wzrost ten nastąpił głównie w efekcie zmniejszenia powierzchni pozostałych użytków rolnych o 41,0% do poziomu 12,1 tys. ha. W analizowanym roku użytki rolne w dobrej kulturze były utrzymywane w 76,6 tys. gospodarstwach rolnych.

Wykres 2. Powierzchnia użytków rolnych w dobrej kulturze i gospodarstwa rolne z użytkami rolnymi w dobrej kulturze według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

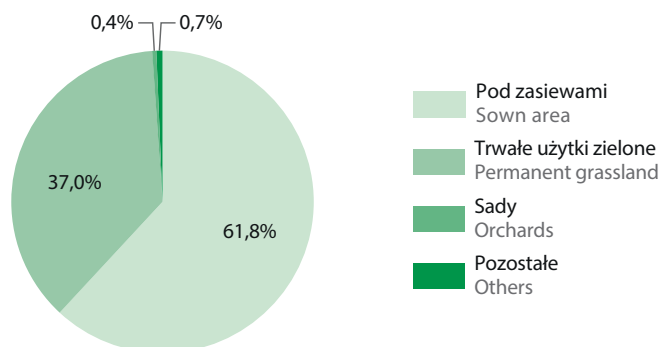
Chart 2. Area of agricultural land in good condition and agricultural holdings with agricultural land in good condition by area groups of agricultural land in 2020

Największą powierzchnię użytków rolnych w dobrej kulturze odnotowano w powiecie sokólskim – 113,9 tys. ha, co stanowiło 10,5% ogółu użytków rolnych w dobrej kulturze w województwie podlaskim. Znajdowały się one w 7,1 tys. gospodarstwach, tj. w 9,3% takich gospodarstwach rolnych w regionie. Ich średnia powierzchnia w 1 gospodarstwie rolnym posiadającym użytki rolne w dobrej kulturze w powiecie sokólskim wynosiła 16,00 ha. Najmniej użytków rolnych utrzymanych w dobrej kulturze zanotowano w miastach Suwałki – 12,6 tys. ha i Łomża – 13,1 tys. ha (tj. po 1,2% ogółu użytków rolnych w dobrej kulturze w Podlaskiem). W każdym z wymienionych miast omawiane grunty znajdowały się w użytkowaniu 1,4 tys. gospodarstw rolnych, co stanowiło odpowiednio 1,9% i 1,8% takich gospodarstw rolnych w województwie podlaskim.

Wykres 3. Struktura użytkowania użytków rolnych w dobrej kulturze w gospodarstwach rolnych w 2020 r.

Chart 3. Structure of the use of agricultural land in good condition in agricultural holdings in 2020

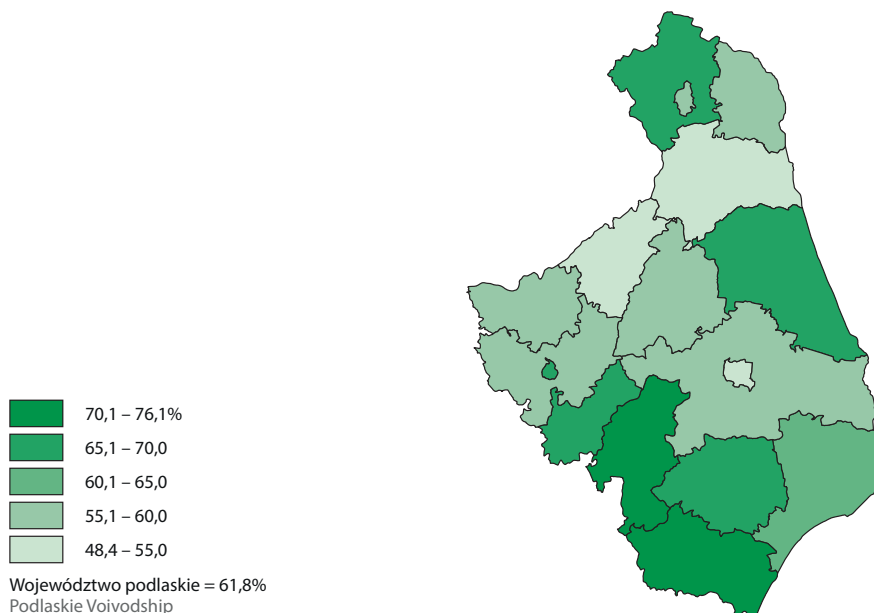

Z wyników PSR 2020 wynika, że w strukturze dominowała powierzchnia pod zasiewami, która wynosiła 672,8 tys. ha i stanowiła 61,8% ich ogólnej powierzchni. W porównaniu z 2010 r. odnotowano jej zwiększenie o 67,0 tys. ha, tj. o 11,1%. W analizowanym roku liczba gospodarstw rolnych posiadających grunty

pod zasiewami ukształtowała się na poziomie 68,0 tys., a wśród nich znaczący odsetek (48,3%) stanowiły gospodarstwa użytkujące od 1 do 10 ha użytków rolnych.

Zróżnicowanie udziału zasiewów w powierzchni użytków rolnych utrzymanych w dobrej kulturze w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego było znaczne. Największy ich odsetek, wynoszący 76,1%, odnotowano w powiecie wysokomazowieckim, gdzie jednocześnie zaobserwowano najniższy udział trwałych użytków zielonych (23,4%). Najmniejszym odsetkiem zasiewów w areale użytków rolnych w dobrej kulturze, wynoszącym 48,4%, charakteryzował się natomiast powiat grajewski, w którym udział trwałych użytków zielonych był najwyższy (51,3%).

Mapa 4. Udział powierzchni zasiewów w powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze w 2020 r.
Map 4. Share of sown area in area of agricultural land in a good agricultural condition in 2020

W 2020 r. grunty ugorowane (łącznie z powierzchnią upraw na przyoranie uprawianych w plonie głównym) zajmowały 6,1 tys. ha, czyli 0,6% powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej. W odniesieniu do wyników spisu rolnego przeprowadzonego w 2010 r. oznacza to znaczne ich ograniczenie, bo aż o 11,8 tys. ha, tj. o 65,8%. W omawianym roku grunty ugorowane znajdowały się w 3,0 tys. gospodarstwach rolnych.

W analizowanym roku powierzchnia trwałych użytków zielonych wynosiła 402,7 tys. ha, co stanowiło 37,0% użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej. W ramach tej powierzchni 86,4% zajmowały łąki, a pozostałe 13,6% – pastwiska. W odniesieniu do 2010 r. udział łąk zwiększył się kosztem pastwisk o 13,7 p. proc. Udział trwałych użytków zielonych w powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze był najwyższy w powiecie grajewskim (51,3%).

Łąki trwale uprawiano na powierzchni 348,0 tys. ha, co w porównaniu z 2010 r. oznacza wzrost o 53,6 tys. ha, tj. o 18,2%. Znajdowały się one w 60,5 tys. gospodarstwach rolnych. Znaczący odsetek arealu łąk, tj. 63,5%, należał do gospodarstw rolnych posiadających 10–50 ha użytków rolnych.

W strukturze użytków rolnych utrzymanych w dobrej kulturze łąki trwale stanowiły 32,0%. W województwie podlaskim można zaobserwować zróżnicowanie terytorialne pod tym względem. Najwyższą wartość omawianego odsetka odnotowano w powiatach grajewskim (46,5%) oraz monieckim (41,6%), a najniższą – w powiecie suwalskim (18,0%).

Przeciętna powierzchnia łąk trwałych w 1 gospodarstwie rolnym ukształtowała się na poziomie 5,75 ha. W województwie podlaskim największy areał łąk trwałych przypadający na 1 gospodarstwo rolne odnotowano w powiatach grajewskim (9,53 ha) oraz monieckim (7,83 ha), natomiast najmniejszy – w miastach Białystok (3,52 ha) i Łomża (3,85 ha).

W 2020 r. areał pastwisk trwałych zajmował 54,7 tys. ha, czyli w odniesieniu do 2010 r. uległ ograniczeniu aż o 56,1 tys. ha, tj. o 50,7%. W analizowanym roku pastwiska znajdowały się w 12,6 tys. gospodarstwach rolnych. Najwyższy odsetek gospodarstw posiadających pastwiska trwałe odnotowano w grupach obszarowych 5–10 ha użytków rolnych (20,6%) oraz 10–15 ha użytków rolnych (20,5%). Największy udział w ogólnej powierzchni pastwisk (20,0%) miały natomiast gospodarstwa rolne użytkujące od 20 do 30 ha użytków rolnych.

Powierzchnia pastwisk stanowiła 5,0% ogólnego areału użytków rolnych utrzymanych w dobrej kulturze. Wśród powiatów województwa podlaskiego ich najwyższy udział odnotowano w powiatach sejneńskim (16,1%) i suwalskim (14,0%), zaś najniższy – w powiatach zambrowskim (1,2%) i wysokomazowieckim (1,3%).

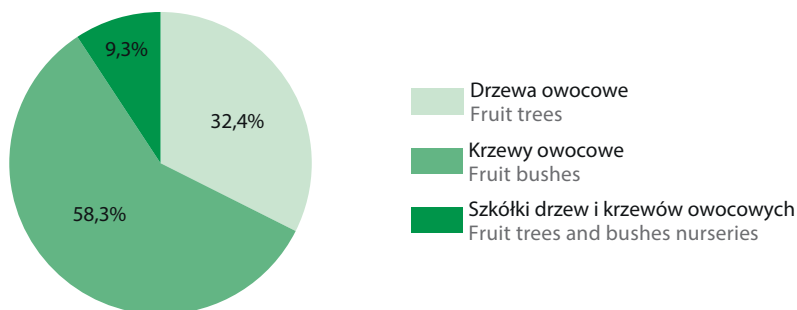
Średnia powierzchnia pastwisk trwałych w 1 gospodarstwie użytkującym pastwiska wynosiła 4,35 ha (w Polsce – 3,76 ha). Największy przeciętny areał pastwisk przypadający na 1 gospodarstwo rolne zanotowano w powiatach suwalskim (6,78 ha) i sejneńskim (6,77 ha), natomiast najmniejszy – w powiatach siemiatyckim (2,53 ha) i zambrowskim (2,59 ha).

Z danych uzyskanych podczas Powszechnego Spisu Rolnego 2020 wynika, że łączna powierzchnia upraw trwałych w gospodarstwach rolnych w województwie podlaskim ukształtowała się na poziomie 5,3 tys. ha, w tym powierzchnia sadów wynosiła 4,7 tys. ha, a ich udział w powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze stanowił odpowiednio 0,5% i 0,4%. Uprawy trwałe prowadzono w 4,5 tys. gospodarstwach, w tym sady – w 4,2 tys. jednostek. Przeciętna powierzchnia upraw trwałych (w tym sadów) przypadająca na 1 gospodarstwo rolne prowadzące takie uprawy w regionie wynosiła 1,19 ha, podczas gdy w kraju osiągnęła 2,30 ha.

Dominująca wśród upraw trwałych powierzchnia sadów, w porównaniu z 2010 r., uległa zmniejszeniu o 0,7 tys. ha, tj. o 13,6%, przy jednoczesnym spadku aż o 2,4 tys., tj. o 36,4% liczby gospodarstw uprawiających sady. Udział powierzchni sadów w uprawach trwałych w 2010 r. wynosił 89,5% i w ciągu dekady zmniejszył się o 0,6 p. proc.

Wykres 4. Struktura powierzchni sadów w 2020 r.

Chart 4. Structure of area of orchards in 2020

W 2020 r. drzewa owocowe w sadach uprawiano na powierzchni 1,5 tys. ha, tj. 32,4% ogólnej powierzchni sadów, w 3,0 tys. gospodarstwach rolnych. W 1 gospodarstwie sadowniczym z drzewami owocowymi, średnia powierzchnia zajęta pod uprawę drzew owocowych wynosiła 0,52 ha (w kraju – 2,39 ha). Spośród gospodarstw zajmujących się uprawą drzew owocowych w sadach największy ich odsetek znajdował się w powiatach suwalskim (25,4%) i sokólskim (12,7%), zaś najmniejszy – w mieście Łomża (1,8%) oraz powiatach kolneńskim i grajewskim (po 2,2%). W strukturze powierzchni uprawy drzew owocowych do-

minowały jabłonie zajmujące 58,6% omawianego areалу. Mniejszy odsetek tej powierzchni, wynoszący 19,2%, był przeznaczony pod śliwy.

Krzewy owocowe w gospodarstwach rolnych były uprawiane na 2,8 tys. ha, co stanowiło 58,3% łącznego areálu sadów, a znajdowały się one w 1,1 tys. gospodarstw rolnych. Przeciętna powierzchnia ich uprawy w 1 gospodarstwie posiadającym krzewy owocowe ukształtowała się na poziomie 2,43 ha, podczas gdy w kraju osiągnęła 1,64 ha. Na wysoki wynik w regionie miała głównie wpływ znacząca powierzchnia uprawy krzewów owocowych w powiecie sokólskim (1,4 tys. ha), gdzie średnia powierzchnia ich uprawy w 1 gospodarstwie wynosiła 10,49 ha. Wśród krzewów owocowych największy areal zajmowały porzeczki, borówka wysoka i aronia, które zajmowały odpowiednio 35,0%, 26,1% i 21,5% ogólnej powierzchni uprawy krzewów owocowych.

W analizowanym roku szkółki drzew i krzewów owocowych uprawiono na powierzchni 0,4 tys. ha (w Polsce – 24,0 tys. ha) w 0,9 tys. gospodarstw rolnych. Areal przeznaczony pod ich uprawę stanowił 9,3% ogólnej powierzchni sadów w województwie podlaskim.

Wyniki Powszechnego Spisu Rolnego 2020 wykazały, że lasy i grunty leśne w gospodarstwach rolnych zajmowały 133,3 tys. ha, tj. 10,4% ich ogólnej powierzchni. W ciągu 10 międzyspisywanych lat ich areal zmniejszył się o 13,6 tys. ha, tj. o 9,3%. W 2020 r. posiadanie lasów i gruntów leśnych deklarowało 52,9 tys. gospodarstw rolnych, co w odniesieniu do 2010 r. oznacza spadek o 10,7 tys., tj. o 16,8%. W omawianym roku średnia powierzchnia lasów i gruntów leśnych przypadająca na 1 gospodarstwo posiadające ten rodzaj gruntów wynosiła 2,52 ha, podczas gdy w kraju ukształtowała się na poziomie 1,74 ha. W województwie podlaskim największy odsetek gospodarstw rolnych posiadających lasy i grunty leśne zanotowano w powiatach: białostockim (11,4%) oraz sokólskim i wysokomazowieckim (po 9,3%), a najmniejszy – w mieście Suwałki (1,2%).

W oparciu o dane uzyskane podczas spisu rolnego przeprowadzonego w 2020 r. stwierdzono, że pozostałe grunty użytkowane w gospodarstwach rolnych w regionie zajmowały 50,0 tys. ha i stanowiły 3,9% ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych. W porównaniu z 2010 r. ich powierzchnia uległa ograniczeniu o 7,0 tys. ha, tj. o 12,2%. W 2020 r. grunty te znajdowały się w 69,8 tys. gospodarstw rolnych, co oznacza spadek o 4,7 tys., tj. o 6,3% w stosunku do ich liczby zanotowanej 10 lat wcześniej. Ich średnia powierzchnia przypadająca na 1 gospodarstwo z pozostałymi gruntami ukształtowała się na poziomie 0,72 ha, przy czym w gospodarstwach o powierzchni użytków rolnych 100 ha i więcej wynosiła 5,20 ha. Najwyższą jej wartość zaobserwowano w mieście Białystok, gdzie osiągnęła 41,52 ha.

Rozdział 3. Powierzchnia zasiewów

Chapter 3. Sown area

W 2020 r., w porównaniu z wynikami PSR 2010, zwiększyła się powierzchnia pod zasiewami, co było efektem wzrostu areалу uprawy większości ziemiopłodów. Wyjątek stanowiły zboża ogółem oraz ziemniaki, których powierzchnia uprawy uległa ograniczeniu.

Wyniki Powszechnego Spisu Rolnego 2020 wykazały, że ogólna powierzchnia zasiewów w województwie podlaskim zwiększyła się z 605,8 tys. ha w 2010 r. do 672,8 tys. ha w 2020 r. Oznacza to wzrost o 67,0 tys. ha, tj. o 11,1%, podczas gdy w kraju ukształtował się on na poziomie 5,7%.

W 2020 r. w regionie największą powierzchnię pod zasiewami zanotowano w powiecie sokólskim (75,0 tys. ha, tj. 11,1% łącznej powierzchni pod zasiewami w województwie podlaskim), zaś najmniejszą – w mieście Suwałki (7,4 tys. ha, tj. 1,1%). W Podlaskiem udział areálu wykorzystanego pod zasiewy w ogólnej powierzchni użytków rolnych ukształtował się na poziomie 61,2%. Najwyższą wartością odsetka zasiewów w powierzchni użytków rolnych charakteryzował się powiat wysokomazowiecki (75,6%), a najniższą – powiaty grajewski i augustowski (po 48,0%).

Tablica 2. Powierzchnia zasiewów w gospodarstwach rolnych według powiatów^a w 2020 r.
Table 2. Sown area in agricultural holdings by powiats^a in 2020

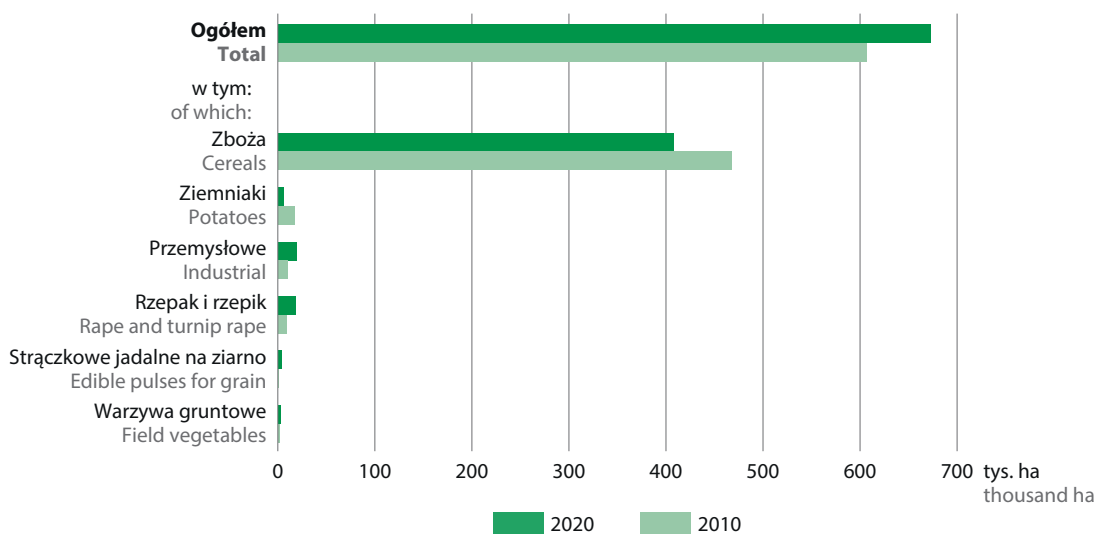
Wyszczególnienie Specification	W tys. ha In thousand ha	Województwo=100 Voivodship=100	Udział w powierzchni użytków rolnych powiatu w % Share in agricultural land area of powiat in %
Województwo Voivodship	672,8	100,0	61,2^b
powiaty: powiats:			
Sokólski	75,0	11,1	65,3
Wysokomazowiecki	72,7	10,8	75,6
Białostocki	63,1	9,4	56,7
Suwałski	58,8	8,7	66,3
Bielski	52,6	7,8	64,7
Łomżyński	51,1	7,6	58,8
Siemiatycki	50,8	7,6	72,9
Moniecki	39,3	5,8	54,8
Kolneński	39,1	5,8	55,3
Augustowski	30,8	4,6	48,0
Grajewski	30,3	4,5	48,0
Zambrowski	27,7	4,1	65,3
Hajnowski	25,6	3,8	63,2
Sejneński	22,0	3,3	57,4
M. Białystok	17,6	2,6	52,1
M. Łomża	8,6	1,3	65,6
M. Suwałki	7,4	1,1	58,5

a Łącznie z miastami na prawach powiatu. b Udział w powierzchni użytków rolnych województwa.
a Including cities with powiat status. b Share in agricultural land area of voivodship.

Według danych uzyskanych podczas spisu rolnego przeprowadzonego w 2020 r., struktura zasiewów w województwie podlaskim przedstawiała się następująco:

- zboża ogółem (zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi oraz gryka, proso i inne zbożowe łącznie z kukurydzą na ziarno) zajmowały powierzchnię 407,0 tys. ha (60,5% ogólnej powierzchni zasiewów),
- grupa roślin przemysłowych – 19,4 tys. ha (2,9%); należą do niej m.in. buraki cukrowe, które były uprawiane na powierzchni wynoszącej tylko 0,1 tys. ha, tj. o 78,4% mniejszej niż w 2010 r.,
- rośliny pastewne łącznie z kukurydzą na zielonkę – 218,0 tys. ha (32,4%),
- ziemniaki – 5,8 tys. ha (0,9%),
- rośliny strączkowe na ziarno – 12,1 tys. ha (1,8%),
- pozostałe uprawy – 10,5 tys. ha (1,6%).

Wykres 5. Powierzchnia zasiewów według wybranych grup ziemiopłodów
Chart 5. Sown area by selected groups of crops

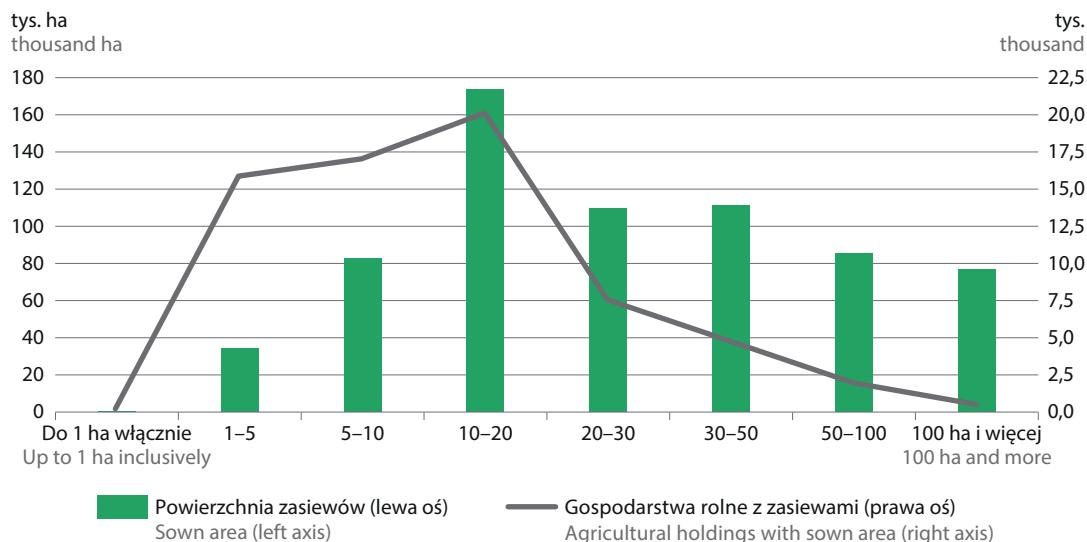

W okresie 10 międzyspisowych lat wzrost powierzchni zasiewów nastąpił przede wszystkim w największych gospodarstwach rolnych, a zdecydowanie najwyższy zaobserwowano w grupie obszarowej 50–100 ha użytków rolnych (prawie 2,5-krotnie). Powierzchnia zasiewów wzrosła także w gospodarstwach rolnych posiadających 30–50 ha użytków rolnych (o 39,2%) oraz w gospodarstwach mających co najmniej 100 ha użytków rolnych (o 31,8%). Zwiększenie omawianego arealu odnotowano także w gospodarstwach o najmniejszej powierzchni użytków rolnych, tj. do 1 ha włącznie (o 12,1%), a także w grupie 20–30 ha użytków rolnych (o 4,0%). W gospodarstwach rolnych należących do pozostałych grup obszarowych użytków rolnych nastąpiło zmniejszenie powierzchni zasiewów.

W omawianym okresie zwiększyła się także liczba gospodarstw rolnych z zasiewami zaliczanych do grup obszarowych o największej powierzchni użytków rolnych, tj.: 50–100 ha (ponad 2-krotnie), 100 ha i więcej (o 89,9%) oraz 30–50 ha (o 24,2%). W 2020 r. liczba omawianych gospodarstw w wyszczególnionych grupach obszarowych użytków rolnych wynosiła odpowiednio: 2,0 tys. (w 2010 r. – 0,9 tys.), 0,5 tys. (w 2010 r. – 0,3 tys.) oraz 4,8 tys. (w 2010 r. – 3,8 tys.). Wzrost liczby gospodarstw rolnych z zasiewami zanotowano także w grupie gospodarstw o najmniejszym areale użytków rolnych, tj. do 1 ha włącznie (o 9,2%). W omawianym roku ukształtowała się ona na poziomie 0,3 tys. (w 2010 r. – 0,2 tys.).

Wykres 6. Powierzchnia zasiewów i gospodarstwa rolne posiadające zasiewy według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 6. Sown area and agricultural holdings with sown crops by area groups of agricultural land in 2020

W 2020 r. średnia powierzchnia przeznaczona pod zasiewy w 1 gospodarstwie rolnym posiadającym zasiewy ukształtowała się na poziomie 9,89 ha (w kraju – 10,06 ha), a w gospodarstwach o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych wynosiła 9,92 ha (w Polsce – 10,16 ha). W 1 gospodarstwie indywidualnym zasiewy zajmowały przeciętnie 9,76 ha (w kraju – 9,13 ha), zaś w 1 gospodarstwie indywidualnym o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha – 9,79 ha (w kraju – 9,22 ha).

3.1. Zboża

3.1. Cereals

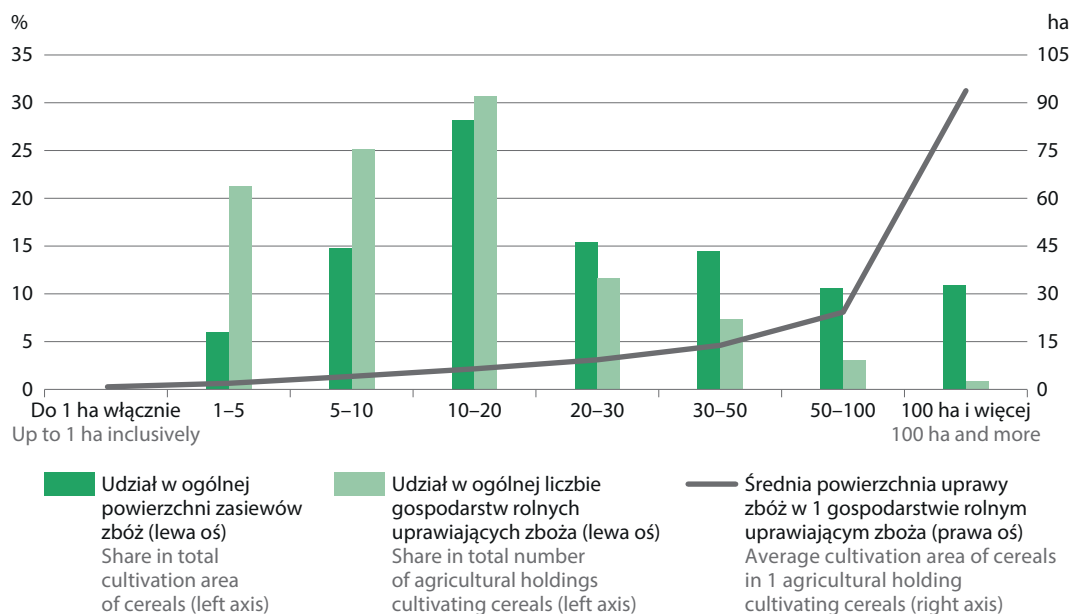
Na podstawie wyników spisu rolnego przeprowadzonego w 2020 r. stwierdzono, że powierzchnia zasiewów zbóż w województwie podlaskim wynosiła 407,0 tys. ha i była mniejsza o 60,0 tys. ha, tj. o 12,8% od zanotowanej 10 lat wcześniej. Areał uprawy zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi ukształtował się na poziomie 360,9 tys. ha, co w porównaniu z 2010 r. oznacza spadek o 89,2 tys. ha, tj. o 19,8%.

Liczba gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą zbóż wynosiła 57,3 tys., co stanowiło 84,2% ogółu gospodarstw rolnych posiadających grunty pod zasiewami. W porównaniu z wynikami PSR 2010 oznacza to zmniejszenie ich liczby o 14,1 tys., tj. o 19,7%. Największy spadek (o 28,2%) liczby gospodarstw z uprawą zbóż odnotowano w grupie obszarowej 1–2 ha użytków rolnych, a najwyższy wzrost (ponad 2-krotny) wśród gospodarstw posiadających 50–100 ha użytków rolnych. W 2020 r. zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi uprawiano w 55,0 tys. gospodarstw rolnych.

W województwie podlaskim średnia powierzchnia uprawy zbóż w 1 gospodarstwie rolnym zajmującym się ich uprawą wynosiła 7,10 ha (w Polsce – 7,76 ha), przy czym największą odnotowano w powiecie sołkowskim (8,95 ha), zaś najmniejszą – w mieście Białystok (4,16 ha).

Wykres 7. Struktura powierzchni uprawy zbóż i gospodarstw rolnych prowadzących uprawę zbóż według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

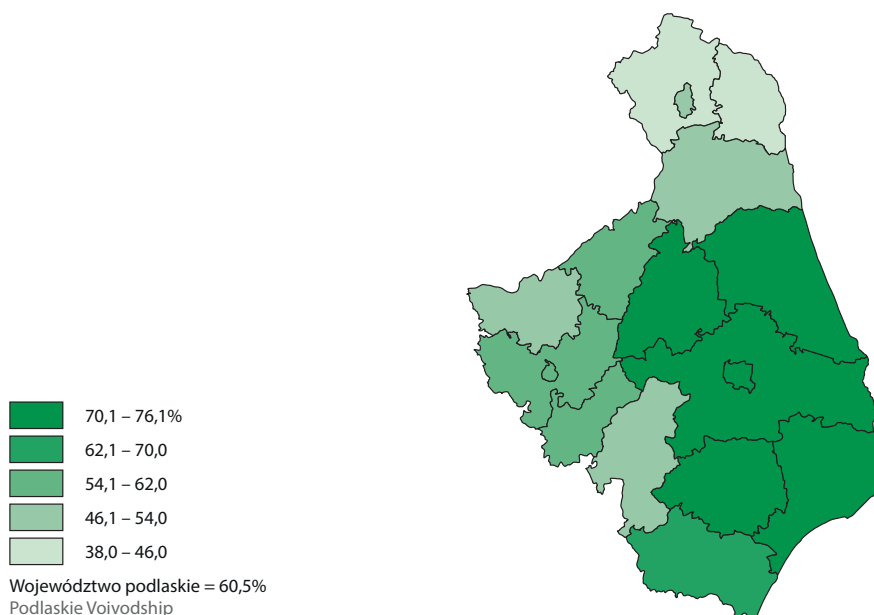
Chart 7. Structure of cultivation area of cereals and agricultural holdings cultivating cereals by area groups of agricultural land in 2020

Analiza powierzchni uprawy zbóż według grup obszarowych użytków rolnych wykazała, że w 2020 r. wśród gospodarstw rolnych posiadających od 10 do 20 ha użytków rolnych odnotowano zarówno największą powierzchnię przeznaczoną pod ich uprawę, jak i największą liczbę gospodarstw ją prowadzących. Areał uprawy zbóż w tej grupie obszarowej ukształtował się na poziomie 114,7 tys. ha, tj. 28,2% ogólnej powierzchni ich uprawy w województwie podlaskim. Znajdował się on w 17,5 tys. gospodarstw rolnych, co stanowiło 30,6% ogółu gospodarstw zajmujących się uprawą tych roślin. W największych gospodarstwach rolnych, tj. o powierzchni użytków rolnych 100 ha i więcej, areał zbóż wynosił 44,4 tys. ha, tj. 10,9% ogólnej ich powierzchni w regionie, a należał on do 0,5 tys. gospodarstw, tj. do 0,8% jednostek uprawiających zboża. W gospodarstwach rolnych posiadających co najwyżej 1 ha użytków rolnych, powierzchnia uprawy zbóż osiągnęła 0,1 tys. ha, a była ona prowadzona w 0,1 tys. gospodarstw rolnych, tj. 0,2% gospodarstw zajmujących się ich uprawą w regionie.

W omawianym roku w powiatach regionu zaobserwowano znaczące zróżnicowanie odsetka powierzchni przeznaczonej pod uprawę zbóż w ogólnej powierzchni zasiewów. Największy jej udział zanotowano w powiatach: sokólskim (76,1%), hajnowskim (74,8%) i monieckim (72,3%), a najmniejszy – w powiatach suwalskim (38,0%) i sejneńskim (45,7%).

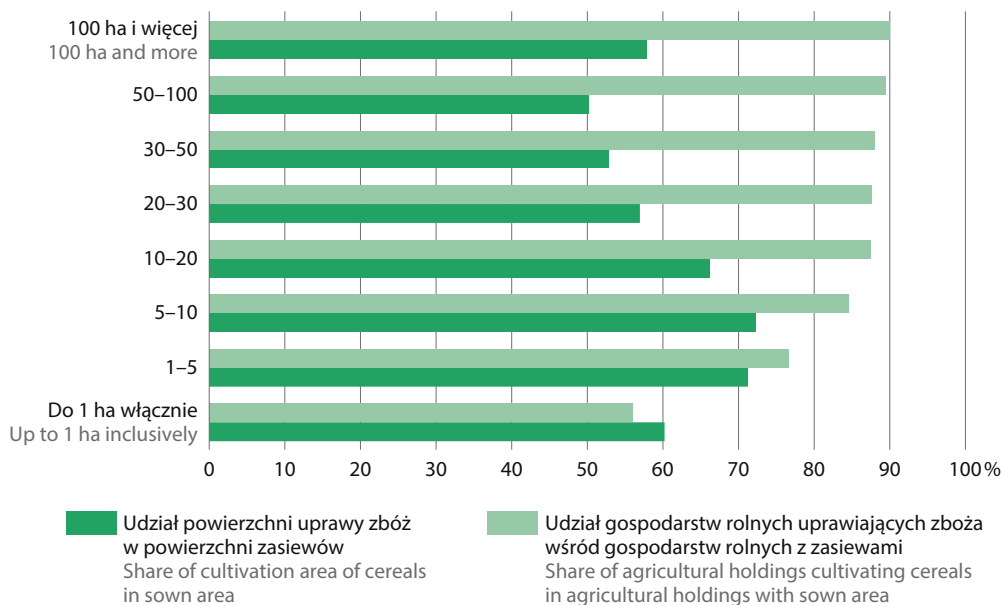
Mapa 5. Udział powierzchni zasiewów zbóż w powierzchni zasiewów ogółem w 2020 r.
Map 5. Share of sown area under cereals in total sown area in 2020

Udział areалу zbóż w ogólnej powierzchni zasiewów w gospodarstwach należących do poszczególnych grup obszarowych użytków rolnych wahał się od 50,2% w grupie 50–100 ha do 72,3% w grupie 5–10 ha. Odsetek gospodarstw rolnych uprawiających zboża wśród gospodarstw z zasiewami kształtował się natomiast od 56,0% w grupie obszarowej użytków rolnych nieprzekraczającej 1 ha do 89,9% w grupie obszarowej 100 ha i więcej użytków rolnych.

Wykres 8. Udział powierzchni uprawy zbóż w powierzchni zasiewów oraz udział gospodarstw rolnych uprawiających zboża wśród gospodarstw rolnych z zasiewami według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 8. Share of cultivation area of cereals in sown area and agricultural holdings cultivating cereals in agricultural holdings with sown area by area groups of agricultural land in 2020

Z danych spisu rolnego przeprowadzonego w 2020 r. wynika, że zboża jare uprawiano na powierzchni 170,9 tys. ha, co stanowiło 42,0% areалу uprawy zbóż w województwie podlaskim, a zboża ozime – na powierzchni 190,0 tys. ha, tj. na 46,7% powierzchni przeznaczonej pod zboża.

Analizując areal uprawy poszczególnych gatunków zbóż stwierdzono, że największą powierzchnię przeznaczono pod mieszanki zbożowe jare (98,0 tys. ha, tj. 24,1% ogólnej powierzchni uprawy zbóż w regionie). Znacząca była również powierzchnia uprawy pszenżyta ozimego (77,2 tys. ha, tj. 19,0%) oraz żyta (62,2 tys. ha, tj. 15,3%). Owies zajmował 50,0 tys. ha, tj. 12,3%, a pszenica ozima – 41,2 tys. ha, tj. 10,1%.

W 2020 r. liczba gospodarstw prowadzących uprawę wybranych gatunków zbóż przedstawiała się następująco:

- pszenicę ozimą uprawiało 7,6 tys. gospodarstw rolnych, tj. 13,3% ogólnej liczby gospodarstw rolnych uprawiających zboża;
- pszenicę jarą – 3,5 tys., tj. 6,0%,
- żyto – 17,9 tys., tj. 31,3%,
- jęczmień ozimy – 1,5 tys., tj. 2,6%,
- jęczmień jary – 2,8 tys., tj. 4,9%,
- owies – 13,3 tys., tj. 23,2%,
- pszenżyto ozime – 21,6 tys., tj. 37,7%,
- pszenżyto jare – 1,6 tys., tj. 2,8%,
- mieszanki zbożowe ozime – 1,7 tys., tj. 3,0%,
- mieszanki zbożowe jare – 25,4 tys., tj. 44,3%,
- grykę – 1,3 tys., tj. 2,3%,
- kukurydzę na ziarno – 6,2 tys., tj. 10,8%.

Kukurydza na ziarno

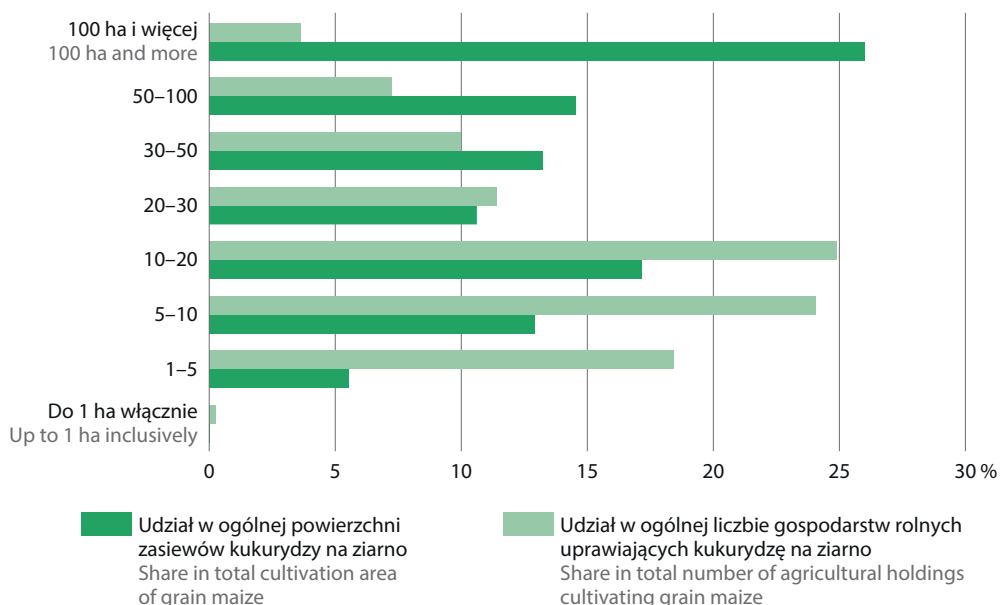
Grain maize

Z danych uzyskanych podczas spisu rolnego przeprowadzonego w 2020 r. wynika, że w województwie podlaskim uprawa kukurydzy na ziarno zajmowała 40,8 tys. ha i była o 28,1 tys. ha, tj. ponad 3-krotnie większa od zanotowanej 10 lat wcześniej. W 2020 r. powierzchnia jej uprawy stanowiła 6,1% ogólnego areалу zasiewów w regionie oraz 10,0% powierzchni przeznaczonej pod uprawę zbóż. W ostatnim okresie międzyspisowym liczba gospodarstw rolnych zajmujących się tą uprawą wzrosła niemal 2-krotnie – z 3,2 tys. w 2010 r. do 6,2 tys. w 2020 r. W omawianym roku gospodarstwa te stanowiły 9,1% ogólnej liczby gospodarstw rolnych posiadających grunty pod zasiewami oraz 10,8% jednostek zajmujących się uprawą zbóż. Na 1 gospodarstwo rolne uprawiające kukurydzę na ziarno przypadało średnio 6,61 ha powierzchni tej uprawy (w kraju – 7,31 ha).

Największą powierzchnię uprawy kukurydzy na ziarno odnotowano w gospodarstwach posiadających 100 ha i więcej użytków rolnych i wynosiła ona 10,6 tys. ha, co stanowiło 26,0% powierzchni jej uprawy w województwie podlaskim. Areal ten należał do 0,2 tys. gospodarstw rolnych, tj. 3,7% ogółu gospodarstw prowadzących omawianą uprawę w regionie. Największą liczbę gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą kukurydzy na ziarno odnotowano natomiast w grupie obszarowej 10–20 ha użytków rolnych, a ukształtowała się ona na poziomie 1,5 tys., tj. 24,9% ogółu takich gospodarstw. Znajdowało się w nich 7,0 tys. ha kukurydzy uprawianej na ziarno, tj. 17,1% ogólnego jej areалу w Podlaskiem.

Wykres 9. Struktura powierzchni uprawy kukurydzy na ziarno oraz gospodarstw rolnych uprawiających kukurydzę na ziarno według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 9. Structure of cultivation area of grain maize and agricultural holdings cultivating grain maize by area groups of agricultural land in 2020

Z analizy struktury areалу uprawy kukurydzy na ziarno według powiatów wynika, że największy jego odsetek wystąpił w powiatach białostockim (17,5%) i bielskim (16,4%), a najmniejszy – w mieście Suwałki (0,2%) i powiecie sejneńskim (0,3%). Struktura gospodarstw rolnych zajmujących się tą uprawą przedstawiała się podobnie: najwyższy udział miały powiaty bielski (16,1%) i białostocki (14,8%), a najmniejszy – miasto Suwałki (0,2%) i powiat sejneński (0,3%).

3.2. Strączkowe jadalne

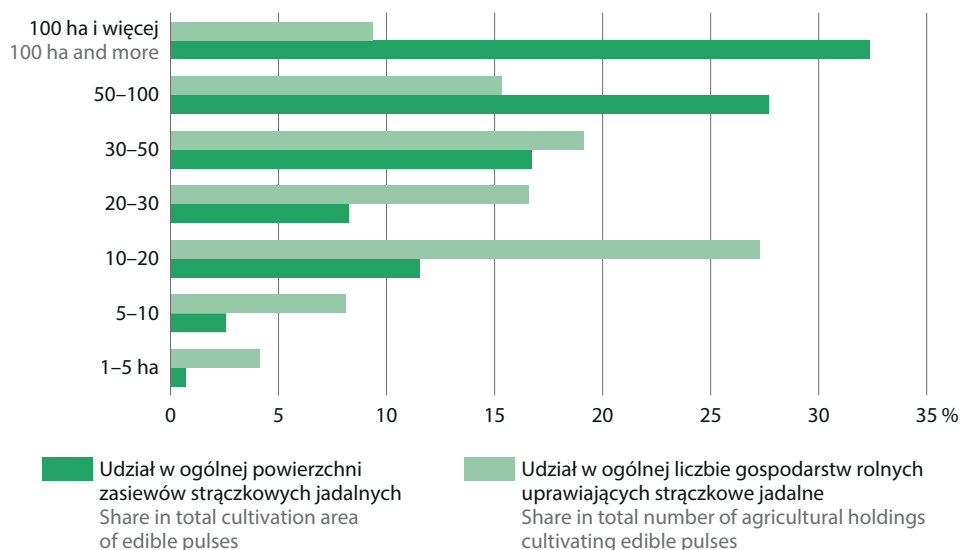
3.2. Edible pulses

Według danych Powszechnego Spisu Rolnego 2020, w województwie podlaskim rośliny strączkowe jadalne zajmowały powierzchnię 3,1 tys. ha, co stanowiło 0,5% ogólnej powierzchni zasiewów. W odniesieniu do 2010 r. oznacza to wzrost aż o 2,5 tys. ha, tj. ponad 5-krotny. W 2020 r. liczba gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą tych roślin wynosiła 0,6 tys. i stanowiła 0,8% ogólnej liczby gospodarstw z powierzchnią pod zasiewami. W porównaniu z wynikami PSR 2010 ich liczba zwiększyła się o 0,3 tys., tj. ponad 2-krotnie. W omawianym roku na 1 gospodarstwo posiadające rośliny strączkowe jadalne przypadało średnio 5,64 ha powierzchni tych upraw (w Polsce – 5,04 ha).

Największy areal roślin strączkowych jadalnych zanotowano w gospodarstwach zaliczanych do grupy obszarowej użytków rolnych 100 ha i więcej i wynosił on 1,0 tys. ha, co stanowiło 32,4% powierzchni ich uprawy w Podlaskiem. Areal ten znajdował się w 0,1 tys. gospodarstw, tj. 9,4% zajmujących się uprawą tych roślin. Najwięcej gospodarstw rolnych prowadzących uprawę strączkowych jadalnych odnotowano w grupie obszarowej 10–20 ha użytków rolnych i było ich 0,1 tys., tj. 27,3% gospodarstw rolnych posiadających te rośliny. W gospodarstwach tych znajdowało się 0,4 tys. ha, tj. 11,5% ogólnego areálu ich uprawy. W 2020 r. w województwie podlaskim nie odnotowano gospodarstw z uprawą strączkowych jadalnych i posiadających użytki rolne o powierzchni do 1 ha włącznie.

Wykres 10. Struktura powierzchni uprawy strączkowych jadalnych oraz gospodarstw rolnych uprawiających strączkowe jadalne według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 10. Structure of cultivation area of edible pulses and agricultural holdings cultivating edible pulses by area groups of agricultural land in 2020

Zarówno w strukturze powierzchni uprawy strączkowych jadalnych, jak i w strukturze gospodarstw rolnych prowadzących taką uprawę według powiatów, znaczący był udział powiatu sokólskiego. Jego odsetek w strukturze omawianej powierzchni wynosił 20,0%, a w strukturze gospodarstw – 23,6%. W przypadku obu analizowanych struktur najniższym odsetkiem charakteryzował się powiat zambrowski, którego udział wynosił odpowiednio 0,4% i 0,7%.

3.3. Strączkowe pastewne na ziarno

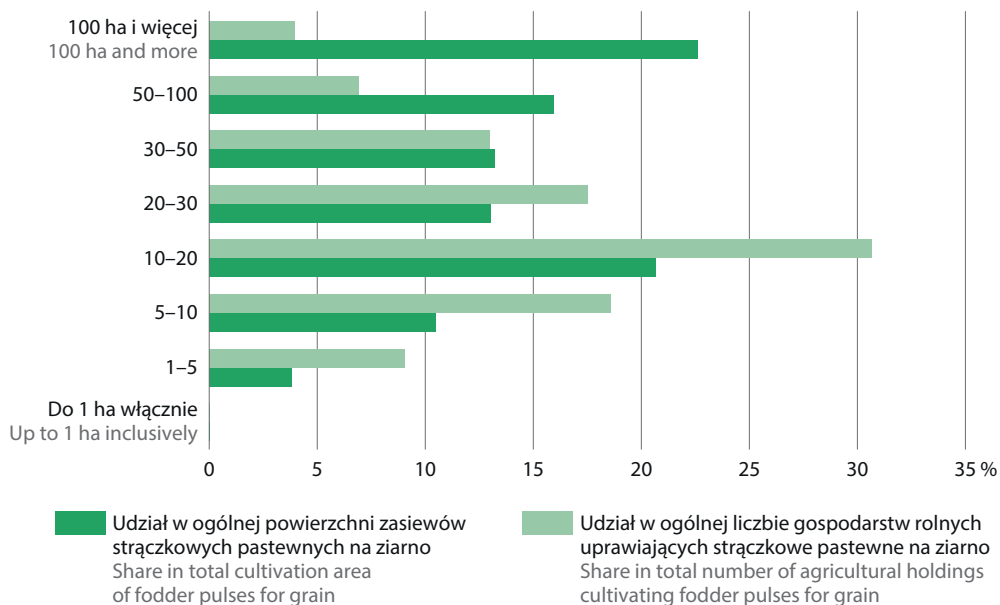
3.3. Fodder pulses for grain

W 2020 r. w województwie podlaskim rośliny strączkowe pastewne uprawiane na ziarno zajmowały 7,9 tys. ha, co stanowiło 1,2% ogólnej powierzchni zasiewów w regionie. W porównaniu z 2010 r. oznacza to wzrost powierzchni omawianych zasiewów o 1,5 tys. ha, tj. o 23,9%. W omawianym roku liczba gospodarstw zajmujących się uprawą roślin strączkowych pastewnych na ziarno wynosiła 2,1 tys. i stanowiła 3,1% ogólnej liczby gospodarstw rolnych posiadających grunty pod zasiewami. W odniesieniu do wyników spisu rolnego przeprowadzonego w 2010 r. liczba tych gospodarstw uległa ograniczeniu o 0,1 tys., tj. o 5,4%. Na 1 gospodarstwo prowadzące uprawę strączkowych pastewnych na ziarno przypadało średnio 3,69 ha powierzchni tych upraw (w kraju – 4,11 ha).

Największą powierzchnię uprawy roślin strączkowych pastewnych na ziarno wynoszącą 1,8 tys. ha, tj. 22,6% areалу tych roślin w województwie podlaskim, zanotowano wśród gospodarstw należących do grupy obszarowej użytków rolnych 100 ha i więcej. Powierzchnia ta znajdowała się w 0,1 tys. gospodarstw rolnych, co stanowiło 4,0% jednostek zajmujących się omawianą uprawą. Najwyższa liczba gospodarstw posiadających rośliny strączkowe pastewne uprawiane na ziarno wystąpiła natomiast w grupie obszarowej 10–20 ha użytków rolnych i ukształtowała się na poziomie 0,7 tys., tj. 30,7% wszystkich gospodarstw, w których prowadzono tę uprawę. Znajdująca się w nich powierzchnia uprawy omawianych roślin wynosiła 1,6 tys. ha, tj. 20,7% ich łącznego areálu w regionie. W najmniejszych gospodarstwach, czyli posiadających co najwyżej 1 ha użytków rolnych, powierzchnia uprawy strączkowych pastewnych na ziarno była znikoma.

Wykres 11. Struktura powierzchni uprawy strączkowych pastewnych na ziarno oraz gospodarstw rolnych uprawiających strączkowe pastewne na ziarno według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 11. Structure of cultivation area of fodder pulses for grain and agricultural holdings cultivating fodder pulses for grain by area groups of agricultural land in 2020

Spośród powiatów województwa podlaskiego największy udział powierzchni przeznaczonej pod uprawę strączkowych pastewnych na ziarno zanotowano w powiatach sokólskim (23,7%) i siemiatyckim (18,5%), zaś najmniejszy – w mieście Suwałki (0,5%) i powiecie zambrowskim (0,6%). Najbardziej znaczący odsetek gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą strączkowych pastewnych na ziarno również wystąpił w powiatach sokólskim (21,6%) i siemiatyckim (21,4%), a najmniejszy – w miastach Suwałki (0,3%) i Łomża (0,4%).

3.4. Ziemiaki

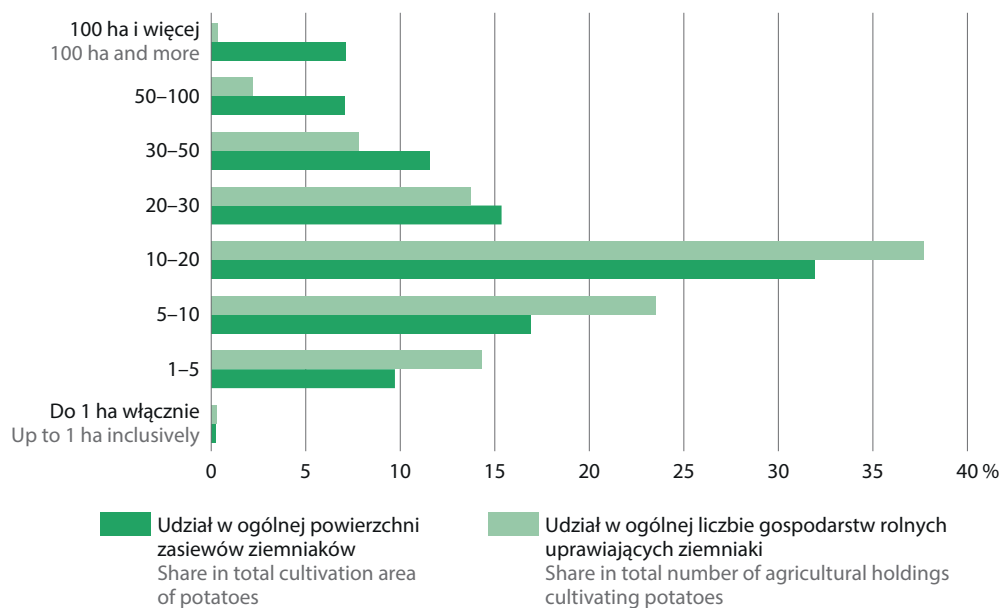
3.4. Potatoes

Z danych uzyskanych podczas PSR 2020 wynika, że powierzchnia uprawy ziemniaków (bez powierzchni ziemniaków uprawianych w ogrodach przydomowych) wynosiła 5,8 tys. ha i w porównaniu z 2010 r. uległa ograniczeniu aż o 11,4 tys. ha, tj. o 66,2%. W omawianym roku liczba gospodarstw rolnych prowadzących tę uprawę wynosiła 13,0 tys. W stosunku do 2010 r. oznacza to spadek o 24,9 tys., tj. o 65,8%. W 2020 r. na 1 gospodarstwo rolne zajmujące się uprawą ziemniaków przypadało średnio 0,45 ha powierzchni ich uprawy (w Polsce – 0,86 ha).

Analiza uprawy ziemniaków w województwie podlaskim wykazała, że zarówno największy ich areal, jak i największa liczba gospodarstw z tą uprawą znajdowały się wśród gospodarstw rolnych posiadających od 10 do 20 ha użytków rolnych. Powierzchnia ta wynosiła 1,9 tys. ha, tj. 32,0% ogólnego arealu uprawy ziemniaków w Podlaskiem i była użytkowana w 4,9 tys. gospodarstwach, co stanowiło 37,7% wszystkich gospodarstw rolnych uprawiających ziemniaki w regionie.

Wykres 12. Struktura powierzchni uprawy ziemniaków oraz gospodarstw rolnych uprawiających ziemniaki według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

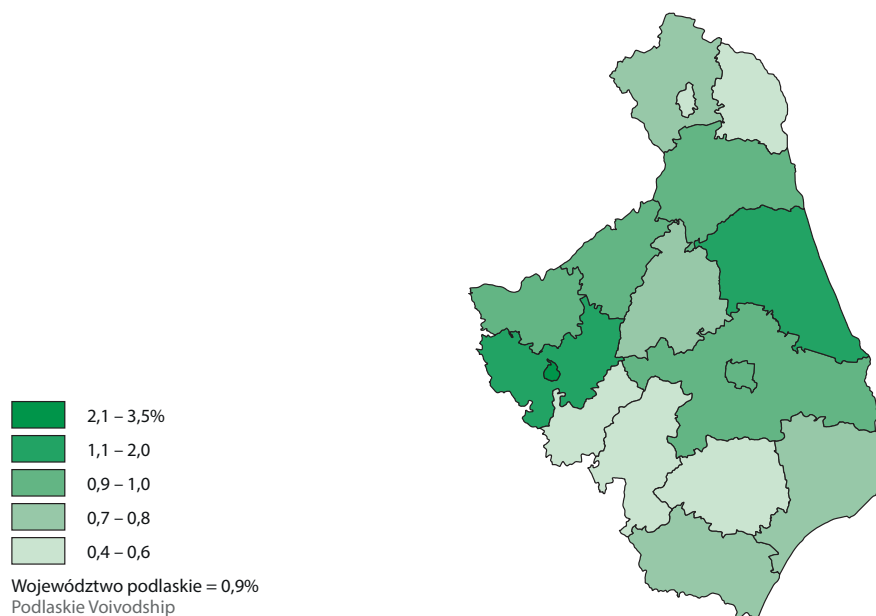
Chart 12. Structure of cultivation area of potatoes and agricultural holdings cultivating potatoes by area groups of agricultural land in 2020

W 2020 r. największy odsetek powierzchni uprawy ziemniaków zaobserwowano w powiecie sokólskim (15,5%), zaś najmniejszy wystąpił w mieście Suwałki (0,8%). W strukturze gospodarstw prowadzących omawianą uprawę istotny udział także miał powiat sokólski (15,7%), zaś najmniejszym odsetkiem charakteryzowały się miasta Łomża (0,7%) i Suwałki (1,1%).

Mapa 6. Udział powierzchni uprawy ziemniaków w powierzchni zasiewów ogółem w 2020 r.

Map 6. Share of sown area under potatoes in total sown area in 2020

W województwie podlaskim powierzchnia przeznaczona pod uprawę ziemniaków zajmowała 0,9% ogólnego areалу zasiewów. Wśród powiatów największy jej udział w powierzchni gruntów pod zasiewami zanotowano w mieście Łomża (3,5%), zaś najmniejszy wystąpił w powiecie zambrowskim (0,4%). W Podlaskiem gospodarstwa rolne, które prowadziły uprawę ziemniaków stanowiły 19,1% ogólnej liczby gospodarstw posiadających grunty pod zasiewami. Najwyższą wartość tego wskaźnika zaobserwowano w powiecie suwalskim (36,2%), a najniższą – w mieście Łomża (8,4%).

3.5. Rzepak i rzepik

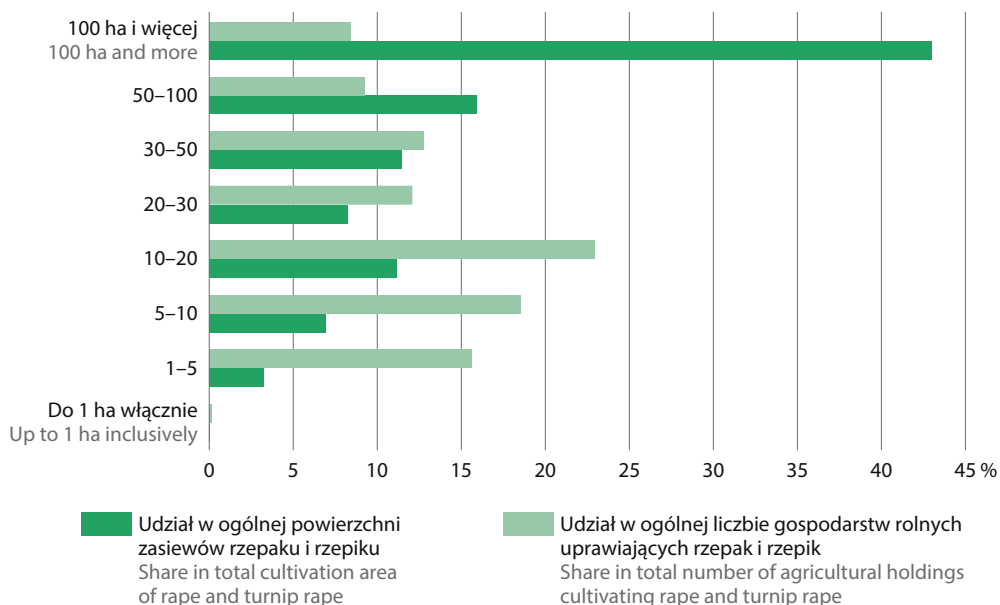
3.5. Rape and turnip rape

Na podstawie wyników Powszechnego Spisu Rolnego stwierdzono, że w 2020 r. powierzchnia uprawy rzepaku i rzepiku zajmowała 18,3 tys. ha i była o 10,0 tys. ha, tj. ponad 2-krotnie większa od zanotowanej w 2010 r. W omawianym roku jej udział w ogólnym areale zasiewów ukształtował się na poziomie 2,7%. Liczba gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą rzepaku i rzepiku wynosiła 1,9 tys. i zwiększyła się o 1,1 tys., tj. ponad 2-krotnie w stosunku do liczby gospodarstw rolnych zajmujących się tymi uprawami 10 lat wcześniej. W 2020 r. analizowane gospodarstwa stanowiły 2,9% gospodarstw rolnych posiadających zasiewy. Przeciętna powierzchnia przeznaczona pod rzepak i rzepik w 1 gospodarstwie rolnym prowadzącym te uprawy osiągnęła 9,43 ha (w Polsce – 9,67 ha).

Znaczącą część powierzchni uprawy rzepaku i rzepiku w województwie podlaskim wynoszącą 7,9 tys. ha, tj. 43,0% zanotowano w największych gospodarstwach rolnych, tzn. posiadających 100 ha i więcej użytków rolnych. Liczba gospodarstw, w których znajdowała się ta powierzchnia ukształtowała się na poziomie 0,2 tys. i stanowiła 8,4% ogółu jednostek z tą uprawą. Najwięcej gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą rzepaku i rzepiku zaobserwowano wśród gospodarstw zaliczanych do grupy obszarowej użytków rolnych 10–20 ha i było ich 0,4 tys., tj. 23,0% wszystkich gospodarstw rolnych uprawiających rzepak i rzepik. Znajdująca się w nich powierzchnia uprawy omawianych roślin wynosiła 2,0 tys. ha, tj. 11,2% ich łącznego areалу w Podlaskiem. W najmniejszych gospodarstwach, tj. posiadających co najwyżej 1 ha użytków rolnych, powierzchnia uprawy rzepaku i rzepiku była nieznacząca.

Wykres 13. Struktura powierzchni uprawy rzepaku i rzepiku oraz gospodarstw rolnych uprawiających rzepak i rzepik według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 13. Structure of cultivation area of rape and turnip rape and agricultural holdings cultivating rape and turnip rape by area groups of agricultural land in 2020

Analizując strukturę powierzchni przeznaczoną pod uprawę rzepaku i rzepiku według powiatów stwierdzono, że największy jej odsetek wystąpił w powiecie bielskim (21,7%), zaś w powiecie sejneńskim uprawa tych ziemiołódów była znikoma. Wśród gospodarstw rolnych zajmujących się omawianą uprawą najwyższy udział miały powiaty bielski (26,4%) i hajnowski (17,7%), a najmniejszy – powiat sejneński (0,1%) i miasto Suwałki (0,2%).

3.6. Kukurydza na zielonkę

3.6. Maize for green forage

W 2020 r. w województwie podlaskim powierzchnia uprawy kukurydzy na zielonkę wynosiła 126,5 tys. ha i stanowiła 18,8% areалу przeznaczonego pod zasiewy. W porównaniu z wynikami spisu rolnego przeprowadzonego 10 lat wcześniej uległa ona zwiększeniu o 65,7 tys. ha, tj. ponad 2-krotnie. W omawianym roku liczba gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą kukurydzy na zielonkę wynosiła 24,4 tys., co stanowiło 35,9% ogólnej liczby gospodarstw rolnych posiadających grunty pod zasiewami. W odniesieniu do 2010 r. ich liczba wzrosła o 6,3 tys., tj. o 35,0%. Na 1 gospodarstwo zajmujące się uprawą kukurydzy na zielonkę przypadało średnio 5,18 ha powierzchni jej uprawy (w kraju – 4,88 ha).

W analizowanym roku, zarówno największą powierzchnię uprawy kukurydzy na zielonkę jak i największą liczbę gospodarstw prowadzących tę uprawę, odnotowano wśród gospodarstw rolnych posiadających od 10 do 20 ha użytków rolnych. Areal ten ukształtował się na poziomie 30,0 tys. ha, tj. 23,7% ogólnej powierzchni przeznaczanej pod kukurydzę na zielonkę w Podlaskiem, i znajdował się w 8,5 tys., tj. 35,0% gospodarstw rolnych zajmujących się omawianą uprawą.

W strukturach powierzchni zajętej pod uprawę kukurydzy na zielonkę oraz gospodarstw posiadających tę uprawę według powiatów, najbardziej znaczące były powiaty wysokomazowiecki (16,7% areálu omawianej uprawy w województwie podlaskim i 14,9% ogółu gospodarstw uprawiających kukurydzę z przeznaczeniem na zielonkę) oraz łomżyński (odpowiednio 12,2% i 10,9%). Najmniejszymi udziałami charakteryzowały się natomiast miasto Suwałki (odpowiednio 0,4% i 0,6%) i powiat hajnowski (odpowiednio 0,6% i 0,8%).

3.7. Strączkowe pastewne na zielonkę

3.7. Forage pulses for green forage

Na podstawie wyników spisu rolnego przeprowadzonego w 2020 r. stwierdzono, że powierzchnia uprawy strączkowych pastewnych uprawianych z przeznaczeniem na zielonkę wynosiła 5,2 tys. ha, co stanowiło 0,8% ogólnej powierzchni pod zasiewami w województwie podlaskim. W porównaniu z 2010 r. oznacza to wzrost o 3,8 tys., tj. prawie 4-krotny. W 2020 r. uprawą strączkowych pastewnych na zielonkę zajmowało się 1,4 tys. gospodarstw rolnych, tj. 2,0% ogółu gospodarstw rolnych posiadających grunty pod zasiewami. W odniesieniu do liczby takich gospodarstw zanotowanych w 2010 r. oznacza to wzrost o 0,8 tys., tj. ponad 2-krotny. Na 1 gospodarstwo zajmujące się uprawą strączkowych pastewnych na zielonkę przypadało przeciętnie 3,79 ha powierzchni tych upraw (w Polsce – 2,80 ha).

Analiza struktury krajowej powierzchni uprawy strączkowych pastewnych na zielonkę według województw wykazała, że największy jej odsetek znajdował się w województwie podlaskim i ukształtował się na poziomie 16,3%.

W regionie największy areal strączkowych pastewnych uprawianych z przeznaczeniem na zielonkę odnotowano wśród gospodarstw rolnych posiadających od 30 do 50 ha użytków rolnych. Wynosił on 1,4 tys. ha, tj. 27,0% ogólnej powierzchni uprawy omawianej grupy roślin w województwie podlaskim i znajdował się w 0,3 tys., tj. 23,0% gospodarstw z tymi roślinami. Największą liczbę gospodarstw rolnych posiadających strączkowe pastewne na ziarno zanotowano w grupie obszarowej 10–20 ha użytków rolnych. Wynosiła ona 0,4 tys., tj. 26,9% ogółu takich gospodarstw, a znajdująca się w nich powierzchnia uprawy analizowanych ziemiołódów ukształtowała się na poziomie 1,2 tys. ha, co stanowiło 23,6% ogólnego areálu strączkowych pastewnych na zielonkę w Podlaskiem.

W strukturze areału uprawy strączkowych pastewnych na zielonkę zdecydowanie największy udział miał powiat suwalski (47,1%), zaś najmniejszym udziałem charakteryzowały się powiat zambrowski (0,3%) oraz miasto Łomża (0,6%). W strukturze gospodarstw z tymi uprawami dominował również powiat suwalski (39,7%), a najmniejsze odsetki dotyczyły powiatów zambrowskiego (0,5%) i wysokomazowieckiego (0,8%).

3.8. Motylkowe pastewne na zielonkę

3.8. Fodder legumes for green forage

W 2020 r. powierzchnia uprawy motylkowych pastewnych na zielonkę wynosiła 32,0 tys. ha i w porównaniu z zanotowaną 10 lat wcześniej zwiększyła się o 18,9 tys. ha, tj. ponad 2-krotnie. W omawianym roku areal tej uprawy stanowił 4,8% ogólnej powierzchni pod zasiewami w Podlaskiem. Liczba gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą motylkowych pastewnych z przeznaczeniem na zielonkę ukształtowała się na poziomie 4,6 tys., co stanowiło 6,8% ogólnej liczby gospodarstw rolnych posiadających grunty pod zasiewami. W odniesieniu do 2010 r. liczba tych gospodarstw wzrosła o 1,3 tys., tj. o 37,4%. W 2020 r. na 1 gospodarstwo posiadające uprawę motylkowych pastewnych na zielonkę przypadało średnio 6,96 ha powierzchni tych upraw (w kraju – 4,85 ha).

Analiza powierzchni uprawy motylkowych pastewnych na zielonkę w gospodarstwach zaliczanych do poszczególnych grup obszarowych użytków rolnych wykazała, że największy ich areal znajdował się w jednostkach posiadających od 30 do 50 ha użytków rolnych i wynosił 7,6 tys. ha, tj. 23,7% powierzchni przeznaczonej pod tę uprawę w województwie podlaskim. Był on użytkowany w 0,9 tys. gospodarstw, tj. 19,0% tych, które uprawiały motylkowe pastewne na zielonkę. Najwięcej gospodarstw uprawiających omawiane rośliny należało do grupy obszarowej 10–20 ha użytków rolnych, a ich liczba wynosiła 1,2 tys., tj. 26,7% ogółu posiadających motylkowe pastewne na zielonkę. Gospodarstwa te prowadziły uprawę analizowanych motylkowych na powierzchni 4,7 tys. ha, tj. 14,6% ich areału w regionie.

W 2020 r. w strukturze powierzchni uprawy motylkowych pastewnych na zielonkę zdecydowanie dominował powiat suwalski (37,2%), w którym jednocześnie znajdował się największy odsetek gospodarstw zajmujących się tą uprawą (28,5%). Najmniejszy udział w strukturze powierzchni tych upraw miały powiat hajnowski i miasto Łomża (po 0,8%), a najniższy odsetek gospodarstw z tymi uprawami zanotowano w mieście Łomża (1,0%).

3.9. Trawy polowe na zielonkę

3.9. Field grasses for green forage

Na podstawie danych uzyskanych podczas spisu rolnego przeprowadzonego w 2020 r. stwierdzono, że w województwie podlaskim powierzchnia uprawy traw polowych na zielonkę wynosiła 46,8 tys. ha i w porównaniu z danymi PSR 2010 zwiększyła się o 25,5 tys. ha, tj. ponad 2-krotnie. W omawianym roku areal ten stanowił 7,0% powierzchni wykorzystanej pod zasiewy w regionie. Liczba gospodarstw rolnych uprawiających trawy polowe na zielonkę wzrosła z 4,3 tys. w 2010 r. do 8,6 tys. w 2020 r., tj. o 97,8%. W analizowanym roku gospodarstwa z trawami polowymi uprawianymi na zielonkę stanowiły 12,6% ogółu gospodarstw rolnych posiadających grunty pod zasiewami. W 1 gospodarstwie z trawami polowymi na zielonkę uprawiano przeciętnie 5,47 ha tych roślin (w kraju – 4,05 ha).

W strukturze powierzchni uprawy traw polowych na zielonkę w kraju dominujący był udział województwa podlaskiego, który ukształtował się na poziomie 25,8%.

W 2020 r. w województwie podlaskim zarówno największą powierzchnię traw polowych na zielonkę, jak i największą liczbę gospodarstw z tymi uprawami zanotowano wśród gospodarstw rolnych posiadających 10–20 ha użytków rolnych. Powierzchnia ta wynosiła 12,1 tys. ha, tj. 25,8% areału uprawy omawianej grupy roślin w Podlaskiem i znajdowała się w 2,8 tys. gospodarstw, które stanowiły 32,5% ogółu gospodarstw zajmujących się ich uprawą w regionie.

Największy odsetek areálu uprawy traw połowych na zielonkę w Podlaskiem odnotowano w powiatach suwalskim (25,0%) i wysokomazowieckim (21,9%), zaś najmniejszy – w mieście Łomża (0,5%) i powiecie hajnowskim (0,7%). W strukturze gospodarstw rolnych zajmujących się tą uprawą również znaczący był udział powiatów wysokomazowieckiego (21,1%) i suwalskiego (18,6%), zaś nieznaczny ich odsetek zanotowano w powiecie hajnowskim i mieście Łomża (po 1,1%).

Rozdział 4. Zwierzęta gospodarskie

Chapter 4. Livestock

W 2020 r. w województwie podlaskim, w porównaniu z wynikami PSR 2010, odnotowano wzrost pogłowia bydła (w tym krów), owiec, drobiu ogółem oraz zwiększenie liczby pni pszczelich. Spadek liczebności stada dotyczył pogłowia świń (w tym loch), kóz i koni.

W 2020 r. odnotowano 38,8 tys. gospodarstw utrzymujących zwierzęta gospodarskie, tj. o 30,4% mniej niż w 2010 r. Stanowiły one 50,6% ogółu gospodarstw rolnych i 98,1% gospodarstw prowadzących działalność rolniczą.

Pogłowie poszczególnych gatunków zwierząt w czerwcu 2020 r. kształtowało się następująco:

- bydło – 1042,1 tys. szt. (w 2010 r. – 878,9 tys. szt.),
 - w tym krów – 484,4 tys. szt. (w 2010 r. – 457,5 tys. szt.),
- świny – 369,6 tys. szt. (w 2010 r. – 552,8 tys. szt.),
 - w tym lochy – 24,5 tys. szt. (w 2010 r. – 51,8 tys. szt.),
- owce – 26,8 tys. szt. (w 2010 r. – 22,1 tys. szt.),
- konie – 12,0 tys. szt. (w 2010 r. – 19,5 tys. szt.),
- kozy – 2,1 tys. szt. (w 2010 r. – 2,8 tys. szt.),
- drób ogółem – 14153,2 tys. szt. (w 2010 r. – 8393,1 tys. szt.),
- króliki ogółem (utrzymywane na mięso) – 19,4 tys. szt.,
- zwierzęta futerkowe pozostałe (łącznie z królikami na futra) – 97,2 tys. szt.

Ponadto zarejestrowano 23,8 tys. pni pszczelich (w 2010 r. – 22,8 tys.).

W porównaniu z wynikami spisu przeprowadzonego w 2010 r. zaobserwowano wzrost populacji następujących gatunków zwierząt gospodarskich: bydła ogółem – o 18,6% (w tym krów – o 5,9%), owiec – o 21,3%, drobiu ogółem – o 68,6% oraz zwiększenie liczby pni pszczelich – o 4,4%. W przypadku pozostałych gatunków odnotowano spadek liczebności stada i tak pogłowie świń zmniejszyło się o 33,1% (w tym loch – o 52,6%), kóz – o 24,5% oraz koni – o 38,7%.

Zdecydowana większość zwierząt gospodarskich znajdowała się w gospodarstwach indywidualnych, które posiadały: 99,9% ogółu pogłowia bydła, 96,4% pogłowia świń, 97,3% drobiu ogółem oraz 96,9% pogłowia owiec.

W 2020 r. w Podlaskiem w strukturze pogłowia bydła ogółem, w porównaniu z 2010 r., wzrósł udział cieląt w wieku poniżej 1 roku (o 1,8 p. proc.) i młodego bydła w wieku 1–2 lata (o 4,7 p. proc.), natomiast zmniejszył się udział bydła powyżej 2 lat (o 6,6 p. proc.), w tym krów mlecznych (o 6,7 p. proc.). Struktura stada bydła wskazuje na stopniowy wzrost znaczenia chowu bydła w kierunku produkcji żywca wołowego. Potwierdzeniem tego jest również wzrost (o 1,2 p. proc.) pogłowia krów pozostałych.

W stadzie świń, w porównaniu z 2010 r., odnotowano spadek udziału grupy prosiąt (o 7,5 p. proc.), loch na chów (o 2,7 p. proc.), natomiast wzrost udziału tuczników (o 7,5 p. proc.) i warchlaków (o 2,8 p. proc.).

W 2020 r. w województwie podlaskim obsada bydła na 100 ha użytków rolnych wynosiła 94,7 szt. i była większa o 11,6 szt. (o 14,0%) od notowanej w 2010 r. Obsada świń na 100 ha gruntów ornych wynosiła 54,4 szt., wykazując tym samym spadek w stosunku do 2010 r. o 34,2 szt. (o 38,6%).

Tablica 3. Obsada zwierząt gospodarskich
Table 3. Number of livestock

Wyszczególnienie Specification	Bydło Cattle	Owce Sheep	Konie Horse	Kozy Goats	Świnie Pigs	
	na 100 ha użytków rolnych per 100 ha of agricultural land					na 100 ha gruntów ornych ^a per 100 ha of arable land ^a
	w sztukach in heads					
2010	83,1	2,1	1,8	0,3	52,3	88,6
2020	94,7	2,4	1,1	0,2	33,6	54,4

a Obejmują powierzchnię zasiewów i gruntów ugorowanych.
a Include sown area and fallow land.

W 2020 r. w Podlaskiem na 1 gospodarstwo rolne utrzymujące poszczególne gatunki zwierząt przypadało średnio:

- bydła – 35,1 szt. (w 2010 r. – 20,1 szt.),
- świń -194,3 szt. (w 2010 r. – 23,2 szt.),
- koni – 5,4 szt. (w 2010 r. – 3,4 szt.),
- kóz –7,7 szt. (w 2010 r. – 3,8 szt.),
- owiec – 43,9 szt. (w 2010 r. – 27,1 szt.),
- drobiu ogółem – 840,0 szt. (w 2010 r. – 276,4 szt.).

Najwyższy udział pogłowia zwierząt w gospodarstwach rolnych o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych odnotowano w przypadku:

- bydła – 23,3% – w gospodarstwach o powierzchni 20–30 ha użytków rolnych,
- świń – 22,6% – w gospodarstwach o powierzchni 100 ha i więcej użytków rolnych,
- owiec 28,8% – w gospodarstwach o powierzchni 20–30 ha użytków rolnych,
- kóz 24,8% – w gospodarstwach o powierzchni 1–5 ha użytków rolnych,
- koni – 18,0% – w gospodarstwach o powierzchni 5–10 ha użytków rolnych,
- drobiu ogółem – 21,0% – w gospodarstwach o powierzchni 30–50 ha użytków rolnych,
- zwierząt futerkowych pozostałych łącznie z królikami na futra – 44,2% – w gospodarstwach o powierzchni 20–30 ha użytków rolnych.

Obsada zwierząt gospodarskich w sztukach na 1 gospodarstwo rolne według grup obszarowych użytków rolnych kształtowała się następująco:

- do 5 ha:
 - bydło – 0,6,
 - świnie – 0,5,
 - owce – 0,1,
 - konie – 0,1,
 - kozy – 0,0,
 - drób ogółem – 127,9,
- 5 – 10 ha:
 - bydło – 3,0,
 - świnie – 0,9,
 - owce – 0,2,
 - konie – 0,1,

- kozy – 0,0,
- drób ogółem – 66,8,
- 10 ha i więcej:
 - bydło – 27,0,
 - świnie – 9,5,
 - owce – 0,6,
 - konie – 0,2,
 - kozy – 0,0,
 - drób ogółem – 279,6.

W 2020 r. pogłowiu zwierząt gospodarskich (bydło, świnie, owce, kozy, drób ogółem oraz króliki) w przeliczeniowych sztukach dużych (SD) wynosiło 1027,1 tys. sztuk.

Obsada zwierząt gospodarskich na 100 ha użytków rolnych wynosiła 93,4 SD. Na 1 gospodarstwo rolne przypadało 13,4 SD, a na 1 gospodarstwo prowadzące chów zwierząt gospodarskich – 26,5 SD.

4.1. Bydło

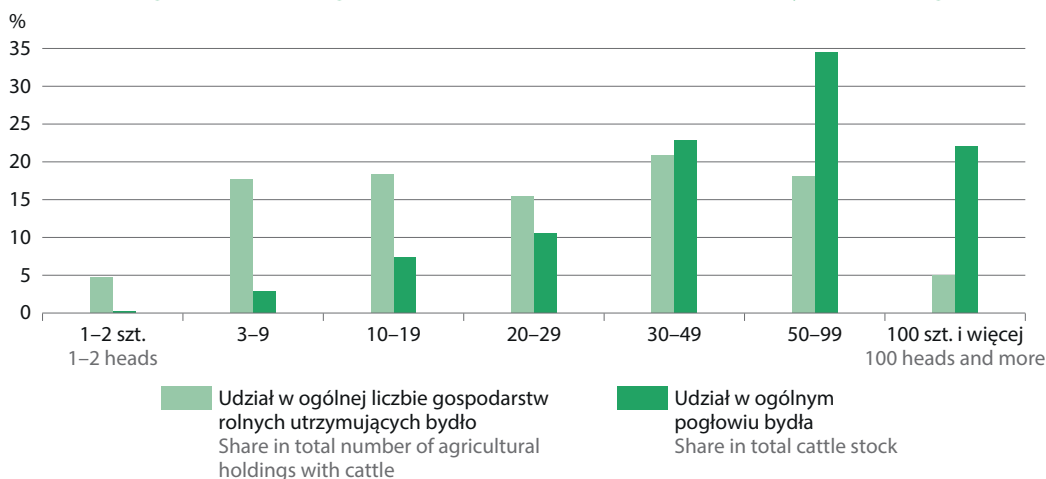
4.1. Cattle

W 2020 r. w województwie podlaskim chów i hodowlę bydła prowadziło 29,7 tys. gospodarstw rolnych (w 2010 r. – 43,8 tys.), w tym gospodarstwa o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych stanowiły 99,7%.

W 2020 r. w Podlaskiem 76,5% gospodarstw prowadzących produkcję zwierzęcą posiadało bydło. Analiza liczby gospodarstw rolnych utrzymujących bydło w poszczególnych grupach obszarowych użytków rolnych wykazała, że ich udział w ogólnej liczbie gospodarstw posiadających zwierzęta był największy w grupie obszarowej 30–50 ha oraz 50–100 ha użytków rolnych i wynosił ponad 93%, a najniższy w gospodarstwach o powierzchni 1–2 ha (16,6%) oraz 2–3 ha użytków rolnych (23,2%).

Wykres 14. Struktura gospodarstw rolnych utrzymujących bydło i struktura pogłowia bydła według skali chowu w 2020 r.

Chart 14. Structure of agricultural holdings with cattle and structure of cattle stock by the breeding scale in 2020

Przeciętnie w województwie podlaskim, wśród gospodarstw utrzymujących bydło:

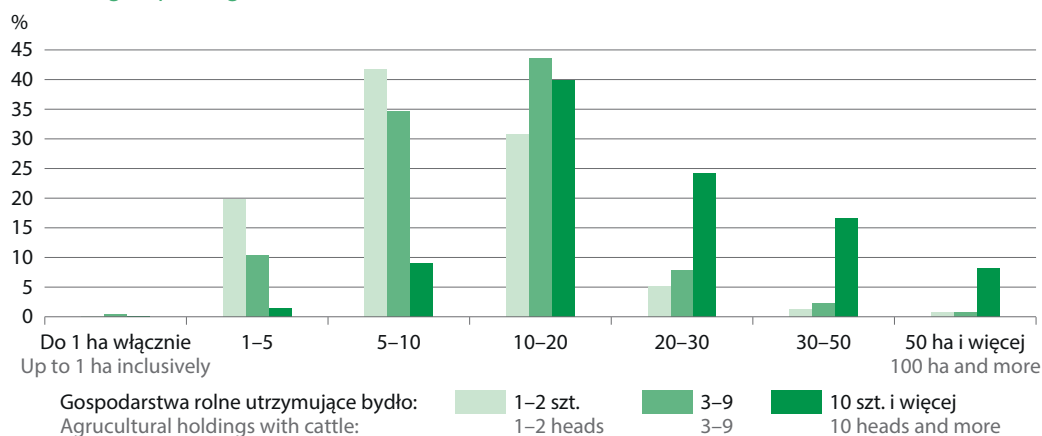
- 4,7% posiadało 1–2 szt.,
- 17,6% – 3–9 szt.,
- 77,7% – 10 szt. i więcej.

Wśród gospodarstw najmniejszych, tj. o powierzchni do 1 ha użytków rolnych włącznie, 61,6% posiadało 10 szt. bydła i więcej. W gospodarstwach o areale powyżej 1 ha użytków rolnych, największy odsetek w grupie obszarowej 1–5 ha użytków rolnych stanowiły gospodarstwa utrzymujące 3–9 szt. bydła – 45,6%. W kolejnych grupach obszarowych powyżej 5 ha użytków rolnych (5–10 ha, 10–15 ha oraz 15 ha i więcej użytków rolnych) dominującym był udział gospodarstw utrzymujących 10 szt. bydła i więcej (odpowiednio 46,8%, 71,4% oraz 91,4%).

Wyniki spisu (PSR 2020) wykazały, że 0,2% pogłowia bydła znajdowało się w gospodarstwach posiadających 1–2 szt. bydła, 2,9% – zarejestrowano w podmiotach posiadających 3–9 szt. zwierząt tego gatunku, a 96,9% – w jednostkach utrzymujących 10 szt. bydła i więcej.

Wykres 15. Struktura gospodarstw rolnych utrzymujących bydło według skali chowu i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

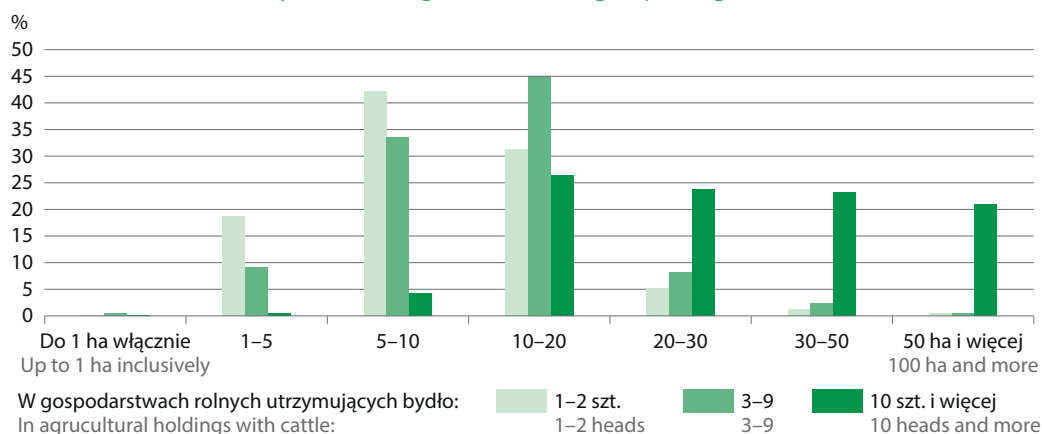
Chart 15. Structure of agricultural holdings with cattle by the breeding scale and area groups of agricultural land in 2020

Odsetek pogłowia bydła utrzymywanego w gospodarstwach o najmniejszej skali chowu, tj. posiadających tylko 1–2 szt., wyraźnie malał wraz ze wzrostem powierzchni użytków rolnych, od 3,8% w gospodarstwach o powierzchni 1–5 ha użytków rolnych do zaledwie 0,0% w gospodarstwach o powierzchni 15 ha i więcej użytków rolnych.

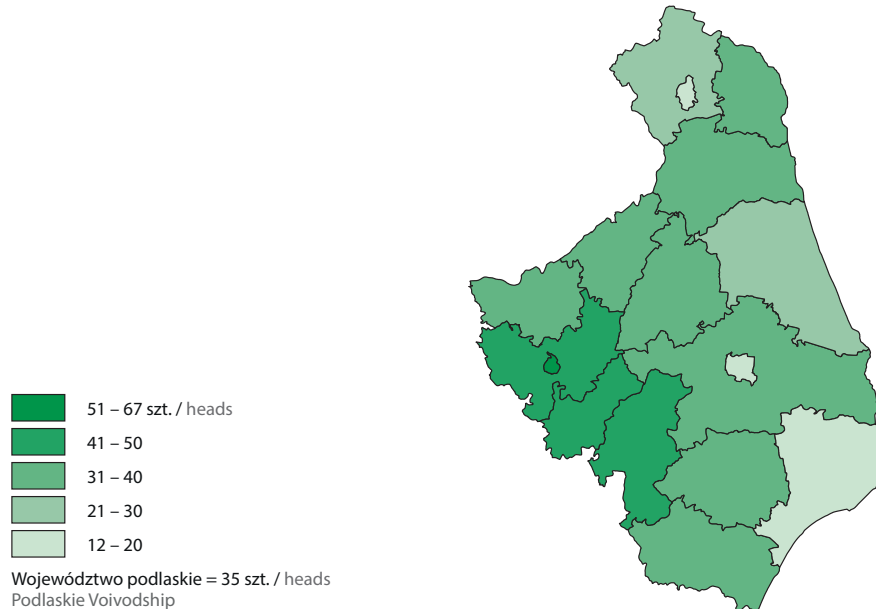
Wykres 16. Struktura pogłowia bydła według skali chowu i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 16. Structure of cattle stock by the breeding scale and area groups of agricultural land in 2020

W gospodarstwach rolnych z bydłem niezależnie od powierzchni użytków rolnych dominowała największa skala chowu bydła, tj. utrzymująca 10 szt. i więcej. Odsetek pogłowia bydła kształtował się na poziomie 89,9% w gospodarstwach najmniejszych obszarowo (tj. do 1 ha użytków rolnych włącznie), 70,5% i 88,8% odpowiednio w gospodarstwach o powierzchni 1–5 ha i 5–15 ha użytków rolnych, a w gospodarstwach o powierzchni 15 ha i więcej użytków rolnych wynosił 99,0%.

Mapa 7. Obsada bydła na 1 gospodarstwo rolne utrzymujące bydło w 2020 r.
Map 7. Number of cattle per 1 agricultural holding with cattle in 2020

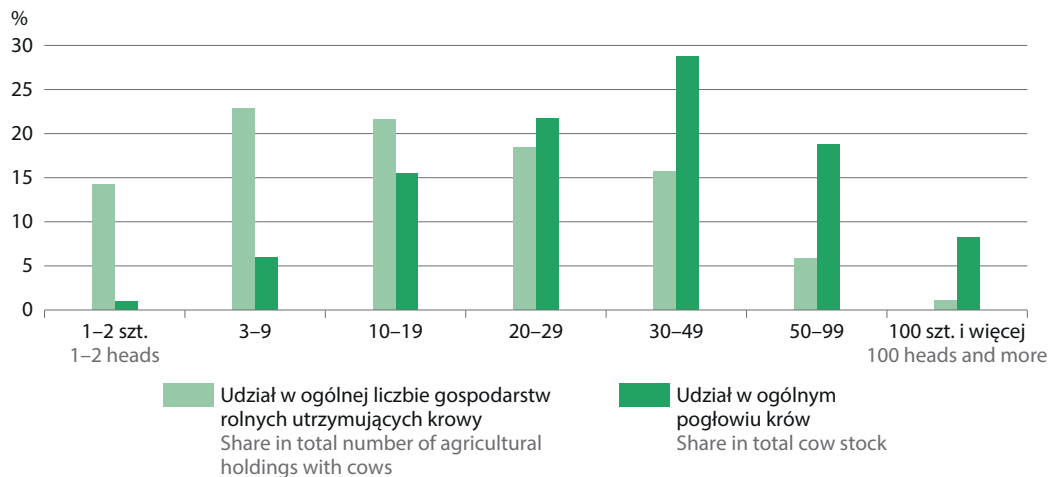

Na 1 gospodarstwo rolne posiadające bydło przypadało 35 szt. tych zwierząt (w 2010 r. – 20 szt.).

W 2020 r. w Podlaskiem chowem i hodowlą krów zajmowało się 24,1 tys. (w 2010 r. – 39,8 tys.) gospodarstw rolnych.

Wykres 17. Struktura gospodarstw rolnych utrzymujących krowy i struktura pogłowia krów według skali chowu w 2020 r.

Chart 17. Structure of agricultural holdings with cows and structure of cow stock by the breeding scale in 2020

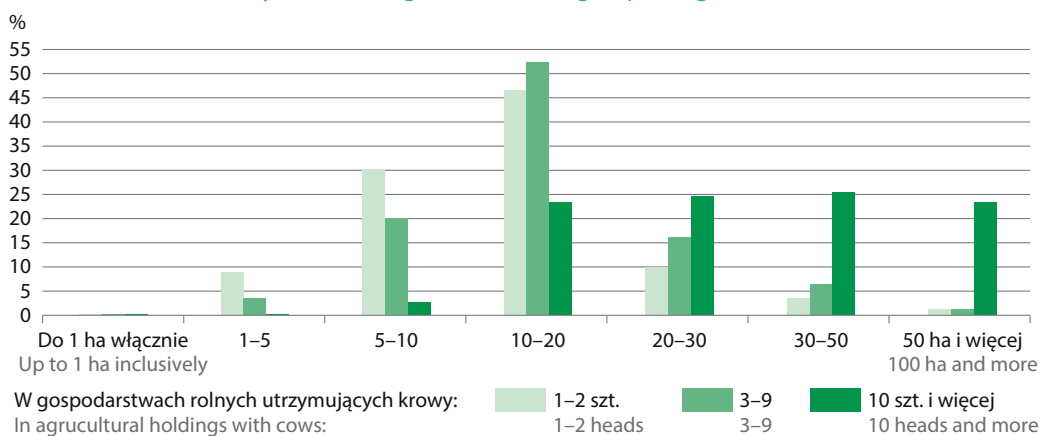
Przeciętnie w województwie podlaskim wśród gospodarstw utrzymujących krowy:

- 14,3% posiadało 1–2 szt.,
- 22,9% – 3–9 szt.,
- 62,8% – 10 szt. i więcej.

Wśród gospodarstw rolnych najmniejszych, tj. o powierzchni do 1 ha użytków rolnych włącznie, 53,5% posiadało 10 szt. krów i więcej. W gospodarstwach o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych, największy odsetek w grupie obszarowej 1–5 ha użytków rolnych (52,1%) odnotowano w gospodarstwach utrzymujących 1–2 krowy. W gospodarstwach o areale powyżej 15 ha użytków rolnych dominowały gospodarstwa utrzymujące 10 szt. krów i więcej (78,1%).

Wyniki spisu w 2020 r. wykazały, że w województwie podlaskim 1,0% pogłowia krów znajdował się w gospodarstwach rolnych posiadających 1–2 krowy, 6,0% – w gospodarstwach posiadających 3–9 szt. tych zwierząt, a 93,0% – w gospodarstwach utrzymujących 10 szt. krów i więcej.

Wykres 18. Struktura pogłowia krów według skali chowu i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.
Chart 18. Structure of cow stock by the breeding scale and area groups of agricultural land in 2020

Odsetek pogłowia krów utrzymywanych w gospodarstwach rolnych o najmniejszej skali chowu, tj. posiadających tylko 1–2 krowy oraz powyżej 1 ha użytków rolnych, wyraźnie zmniejszał się wraz ze wzrostem powierzchni użytków rolnych – od 13,1% w gospodarstwach o powierzchni 1–5 ha użytków rolnych do 0,4% w gospodarstwach w grupie obszarowej 15 ha i więcej użytków rolnych.

W gospodarstwach rolnych o największej skali chowu krów, tj. utrzymujących 10 szt. krów i więcej oraz powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych, odsetek pogłowia omawianych zwierząt, sukcesywnie zwiększał się wraz ze wzrostem powierzchni użytków rolnych, tj. z 54,8% w gospodarstwach o powierzchni 1–5 ha użytków rolnych, 76,1% – w grupie obszarowej 5–15 ha użytków rolnych aż do 96,5% w jednostkach o powierzchni 15 ha i więcej użytków rolnych.

Na 1 gospodarstwo rolne posiadające bydło przypadało 16,3 szt. krów (w 2010 r. – 10,4 szt.), a na 1 gospodarstwo utrzymujące krowy przypadało ich 20,1 szt. (w 2010 r. – 11,5 szt.).

4.2. Świnie

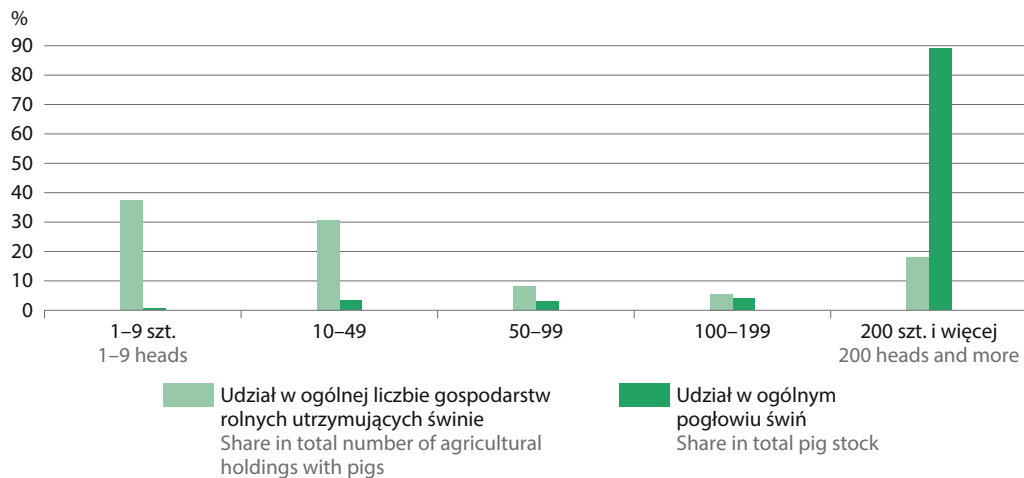
4.2. Pigs

W czerwcu 2020 r. w województwie podlaskim chowem i hodowlą świń zajmowało się 1,9 tys. gospodarstw (w 2010 r. – 23,9 tys.), w tym gospodarstwa o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych stanowiły 99,3%, a gospodarstwa indywidualne – 99,7% ogólnej liczby gospodarstw rolnych utrzymujących ten gatunek.

Wśród gospodarstw rolnych utrzymujących zwierzęta gospodarskie 4,9% prowadziło produkcję świń. Najwyższy odsetek gospodarstw posiadających świnie odnotowano w grupie obszarowej 10–15 ha oraz 5–10 ha użytków rolnych (odpowiednio 21,8% i 18,7% ogółu gospodarstw posiadających świnie w danej grupie obszarowej). Chów świń był najmniej popularny wśród najmniejszych gospodarstw utrzymujących te zwierzęta, gdzie omawiany odsetek wynosił w grupie do 1 ha użytków rolnych włącznie – 0,7%, a w grupie 1–2 ha użytków rolnych – 0,8% oraz w grupie gospodarstw największych, użytkujących 100 ha i więcej użytków rolnych – 1,6%.

Wykres 19. Struktura gospodarstw rolnych utrzymujących świnie i struktura pogłowia świń według skali chowu w 2020 r.

Chart 19. Structure of agricultural holdings with pigs and structure of pig stock by the breeding scale in 2020

Przeciętnie w województwie podlaskim, wśród gospodarstw utrzymujących świnie:

- 10,1% posiadało 1–2 szt.,
- 27,4% – 3–9 szt.,
- 30,7% – 10–49 szt.,
- 8,1% – 50–99 szt.,
- 5,6% – 100–199 szt.,
- 18,1% – 200 szt. i więcej.

Wśród gospodarstw rolnych utrzymujących świnie największy udział gospodarstw (21,8%) odnotowano w grupie obszarowej 10–15 ha użytków rolnych. W gospodarstwach tych znajdowało się 6,7% pogłowia świń.

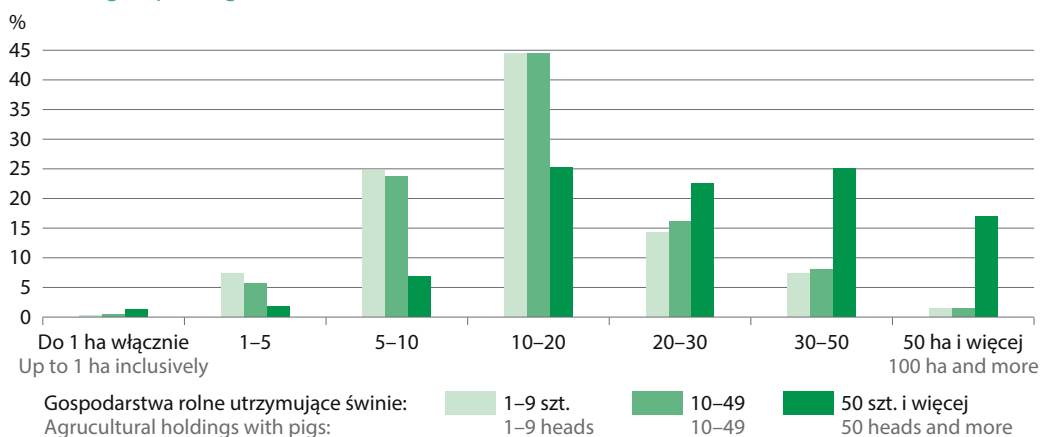
W grupie gospodarstw rolnych najmniejszych, tj. o powierzchni do 1 ha użytków rolnych włącznie, 38,5% posiadało 200 szt. świń i więcej. Wśród gospodarstw w grupie obszarowej o powierzchni 1–5 ha użytków rolnych największy odsetek stanowiły gospodarstwa utrzymujące skalę chowu 3–9 szt. świń – wynosił on 39,2%. W grupach obszarowych o powierzchni użytków rolnych 5–10 ha oraz 10–15 ha, dominowały gospodarstwa z 10–49 szt. trzody chlewnej – stanowiły one odpowiednio 38,8% i 38,6%. W przedziale

15 ha i więcej użytków rolnych dominowała skala chowu 200 szt. świń i więcej (28,2% gospodarstw posiadających świnie w tej grupie obszarowej).

W 2020 r. 99,3% ogólnego stanu świń znajdowało się w gospodarstwach rolnych o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych.

Wykres 20. Struktura gospodarstw rolnych utrzymujących świnie według skali chowu i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 20. Structure of agricultural holdings with pigs by the breeding scale and area groups of agricultural land in 2020

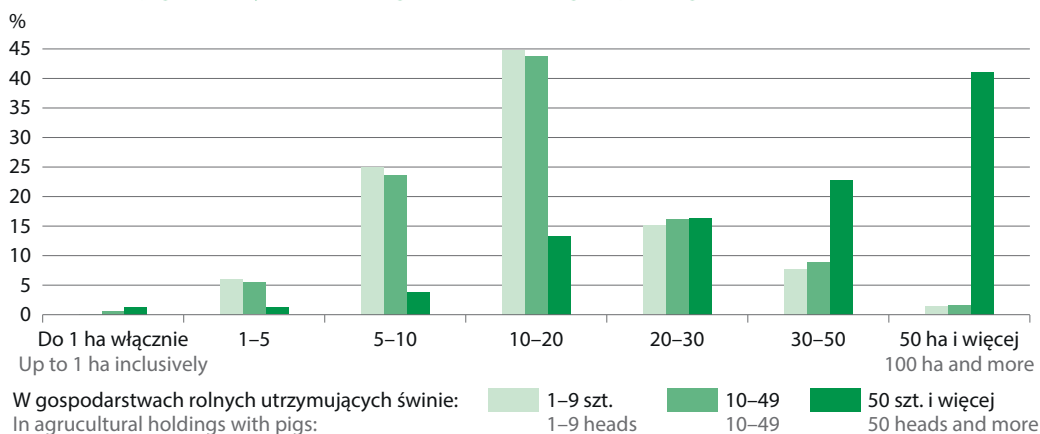

Wyniki spisu wykazały, że 0,1% pogłowia świń w województwie podlaskim znajdowało się w gospodarstwach posiadających 1–2 szt. świń, 0,8% – w jednostkach posiadających 3–9 szt. tych zwierząt, 3,3% – w gospodarstwach z 10–49 szt. trzody, 2,9% – w podmiotach utrzymujących 50–99 szt. świń, 4,1% – w gospodarstwach posiadających 100–199 szt., a najwięcej pogłowia świń – 88,9% znajdowało się w jednostkach utrzymujących 200 szt. świń i więcej.

Udział pogłowia świń utrzymywanego w gospodarstwach rolnych o najmniejszej skali chowu, tj. posiadających 1–2 świnie w poszczególnych grupach obszarowych użytków rolnych, był niewielki. Najwyższy (2,4%) odnotowano w gospodarstwach rolnych o powierzchni 2–3 ha użytków rolnych.

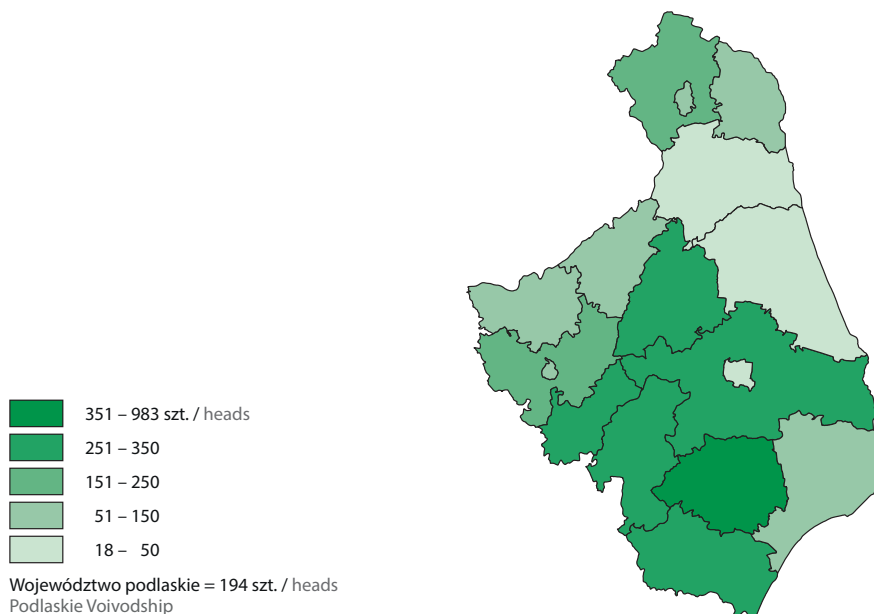
Wykres 21. Struktura pogłowia świń według skali chowu i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 21. Structure of pig stock by the breeding scale and area groups of agricultural land in 2020

Odsetek pogłowa trzody chlewnej w gospodarstwach o największej skali chowu, tj. utrzymujących 200 szt. i więcej zwierząt tego gatunku, w grupie obszarowej do 1 ha włącznie użytków rolnych wynosił 93,7%. W gospodarstwach o wielkości 1–5 ha i 5–10 ha użytków rolnych odnotowano spadek udziału świń do poziomu odpowiednio 73,5% i 66,0%. W kolejnych grupach obszarowych odsetek pogłowa omawianych zwierząt w gospodarstwach o największej skali chowu stopniowo zwiększał się wraz ze wzrostem powierzchni użytków rolnych aż do 99,8% w gospodarstwach o powierzchni 100 ha i więcej użytków rolnych.

Mapa 8. Obsada świń na 1 gospodarstwo rolne utrzymujące świnie w 2020 r.
Map 8. Number of pigs per 1 agricultural holding with pigs in 2020

Na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów i hodowlę świń przypadało 194 szt. tego gatunku (w 2010 r. – 23 szt.).

W 2020 r. chowem loch zajmowało się 1,4 tys. gospodarstw rolnych (w 2010 r. – 12,4 tys.), tj. 72,2% gospodarstw utrzymujących świnie (w 2010 r. – 51,9%).

Przeciętnie w województwie podlaskim, wśród gospodarstw utrzymujących lochy:

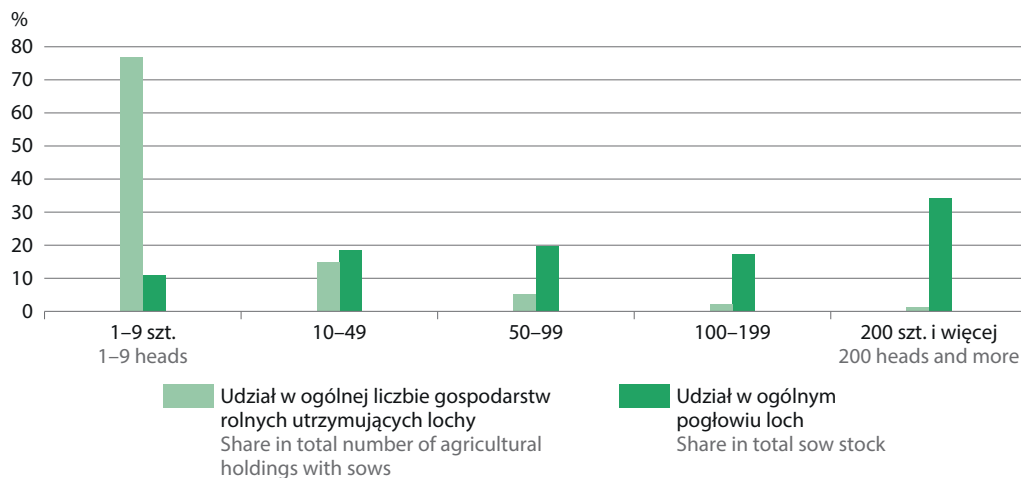
- 50,3% posiadało 1–2 szt.,
- 26,5% – 3–9 szt.,
- 14,6% – 10–49 szt.,
- 8,6% – 50 szt. i więcej.

Największy odsetek gospodarstw rolnych utrzymujących lochy (22,1%) znajdował się w grupie obszarowej 10–15 ha użytków rolnych. W gospodarstwach tych utrzymywano 6,2% pogłowa loch, natomiast najwyższy udział pogłowa loch (23,5%) odnotowano w grupie gospodarstw o powierzchni 30–50 ha użytków rolnych.

Wyniki spisu wykazały, że 3,7% pogłowa loch w województwie podlaskim znajdowało się w gospodarstwach rolnych posiadających 1–2 lochy, 7,3% pozostawało w posiadaniu jednostek z 3–9 lochami, 18,3% – w podmiotach posiadających 10–49 loch, a 70,7% – w gospodarstwach utrzymujących 50 loch i więcej.

Wykres 22. Struktura gospodarstw rolnych utrzymujących lochy i struktura pogłowia loch według skali chowu w 2020 r.

Chart 22. Structure of agricultural holdings with sows and structure of sow stock by the breeding scale in 2020

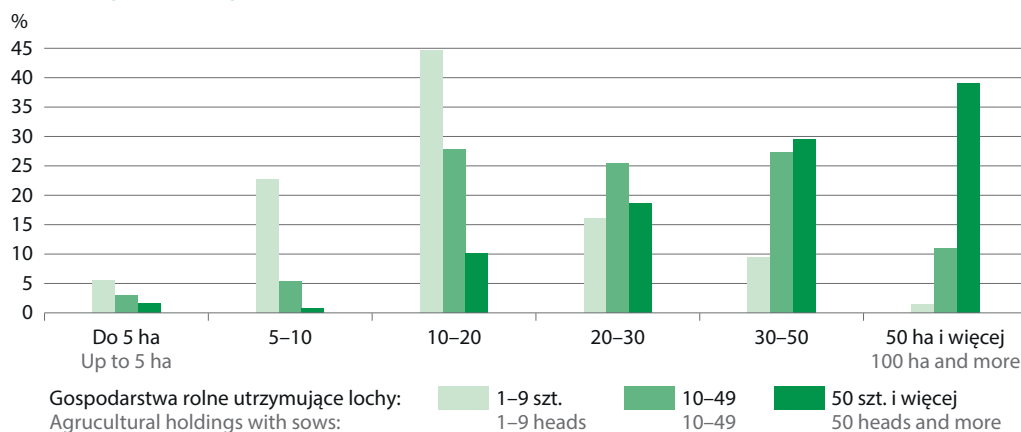

W grupie o najmniejszej skali chowu, tj. posiadającej 1–2 lochy na chów, odsetek pogłowia w poszczególnych grupach obszarowych użytków rolnych kształtował się następująco: 4,6% – w gospodarstwach o powierzchni do 1 ha użytków rolnych włącznie, 43,8% w jednostkach o powierzchni 1–2 ha użytków rolnych, 31,1% w podmiotach o areale 2–3 ha użytków rolnych oraz 26,4% w gospodarstwach o powierzchni 5–10 ha użytków rolnych. W kolejnych grupach obszarowych omawiany odsetek zmniejszał się aż do poziomu 0,2% w grupie obszarowej 50–100 ha użytków rolnych. W gospodarstwach o powierzchni 100 ha i więcej użytków rolnych nie odnotowano gospodarstw o najmniejszej skali chowu.

Odsetek pogłowia loch w grupie gospodarstw rolnych o największej skali chowu, tj. utrzymujących 50 szt. loch i więcej, w przedziale do 1 ha użytków rolnych włącznie wynosił 76,3%. W podmiotach o powierzchni 5–10 ha użytków rolnych ukształtował się na poziomie 7,7%, a w kolejnych grupach obszarowych odnotowano stopniowy wzrost odsetka pogłowia loch w tej skali chowu aż do 98,7% w gospodarstwach rolnych o powierzchni 100 ha i więcej użytków rolnych. W grupie obszarowej 1–5 ha użytków rolnych nie odnotowano gospodarstw posiadających 50 szt. loch i więcej.

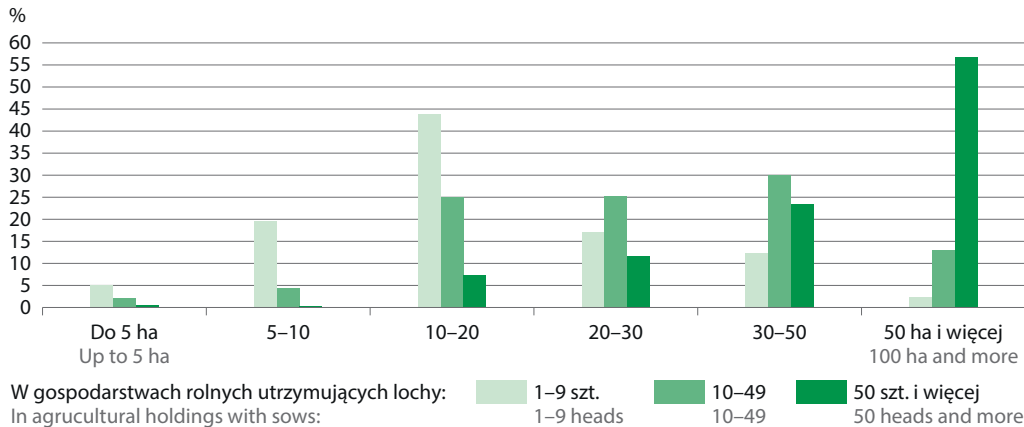
Wykres 23. Struktura gospodarstw rolnych utrzymujących lochy według skali chowu i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 23. Structure of agricultural holdings with sows by the breeding scale and area groups of agricultural land in 2020

Na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów i hodowlę świń przypadało 13 loch (w 2010 r. – 2 lochy), a na 1 gospodarstwo rolne utrzymujące maciory przypadało ich 18 szt. (w 2010 r. – 4 szt.).

Wykres 24. Struktura pogłowia loch według skali chowu i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.
Chart 24. Structure of sow stock by the breeding scale and area groups of agricultural land in 2020

4.3. Owce 4.3. Sheep

W 2020 r. chów i hodowlę owiec prowadziło 0,6 tys. gospodarstw rolnych (w 2010 r. – 0,8 tys.). W ogólnej liczbie gospodarstw utrzymujących owce, gospodarstwa o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych stanowiły – 99,2%.

Zaledwie 1,6% gospodarstw prowadzących produkcję zwierzęcą posiadało owce. Analiza liczby gospodarstw rolnych utrzymujących owce w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych posiadających zwierzęta, w poszczególnych grupach obszarowych użytków rolnych wykazała, że ich udział był najwyższy w gospodarstwach największych, tj. o powierzchni 100 ha i więcej użytków rolnych, gdzie wynosił 4,1%, a najniższy (1,1%) w gospodarstwach o powierzchni 15–20 ha użytków rolnych.

Przeciętnie w województwie podlaskim, wśród gospodarstw utrzymujących owce:

- 25,1% posiadało 1–4 szt.,
- 17,2% – 5–9 szt.,
- 57,7% – 10 szt. i więcej.

Gospodarstwa rolne o najmniejszej skali chowu owiec (1–4 szt.) najczęściej zajmowały powierzchnię do 1 ha włącznie użytków rolnych (60,0%) oraz 1–2 ha użytków rolnych (50,0%). Natomiast gospodarstwa o największej skali chowu owiec (50 szt. i więcej) stanowiły 17,2% gospodarstw utrzymujących owce. Największy udział w omawianej grupie stanowiły gospodarstwa z powierzchnią 100 ha i więcej użytków rolnych (53,3%).

Wyniki spisu wykazały, że 1,6% pogłowia owiec znajdowało się w gospodarstwach rolnych posiadających 1–4 szt., 20,2% pozostawało w posiadaniu gospodarstw rolnych z 5–49 szt. owiec, a 78,2% – w gospodarstwach posiadających 50 szt. owiec i więcej.

Odsetek pogłowia owiec utrzymywanego w gospodarstwach o najmniejszej skali chowu, tj. od 1–4 szt. kształtował się różnie w poszczególnych grupach obszarowych i wynosił od 15,4% w gospodarstwach o powierzchni 1–2 ha użytków rolnych do 0,1% w grupie obszarowej 50–100 ha użytków rolnych. W przedziale 100 ha i więcej użytków rolnych nie odnotowano gospodarstw z pogłowiem owiec o najmniejszej skali chowu (1–4 szt.).

Wśród gospodarstw o największej skali chowu, tj. utrzymujących 50 szt. owiec i więcej, najwyższy odsetek pogłowia (94,8%) omawianego gatunku zwierząt odnotowano w jednostkach o powierzchni 50–100 ha, a najniższy (6,8%) w gospodarstwach o powierzchni 3–5 ha. W grupach obszarowych do 1 ha włącznie i 2–3 ha użytków rolnych nie odnotowano gospodarstw i pogłowia owiec o skali chowu 50 sztuk i więcej.

Na 1 gospodarstwo prowadzące chów i hodowlę owiec przypadało ich 44 szt. (w 2010 r. – 27 szt.).

4.4. Drób kurzy

4.4. Chicken poultry

W 2020 r. 42,9% gospodarstw rolnych prowadzących produkcję zwierzęcą posiadało drób kurzy. Wśród 16,7 tys. gospodarstw utrzymujących drób kurzy, największy udział miały gospodarstwa w grupach obszarowych 5–10 ha (24,4%) oraz 10–15 ha użytków rolnych (20,4%), a najmniejszy gospodarstwa największe, tj. o powierzchni 100 ha i więcej użytków rolnych (0,4% gospodarstw).

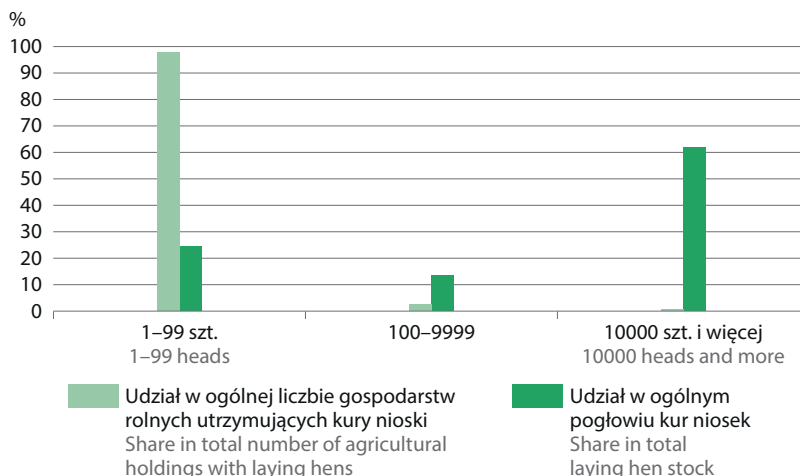
Pogłowie drobiu kurzego wynosiło 12,9 mln sztuk. Największy udział (ponad 20%) pogłowia drobiu kurzego zanotowano w gospodarstwach o powierzchni 20–30 i 30–50 ha użytków rolnych, zaś najmniejszy w gospodarstwach o powierzchni 1–2 ha użytków rolnych tylko 1,2%.

Chowem i hodowlą niosek kurzych (utrzymywanych w celu pozyskania jaj konsumpcyjnych i wylęgowych) zajmowało się 16,4 tys. gospodarstw, tj. 42,1% ogółu gospodarstw rolnych utrzymujących zwierzęta.

Najwyższy odsetek (ponad 20%) gospodarstw rolnych utrzymujących nioski kurze odnotowano w grupach obszarowych 5–10 ha i 10–15 ha użytków rolnych, a najniższy w grupie 100 ha i więcej użytków rolnych – 0,4% ogólnej liczby gospodarstw posiadających nioski.

Wykres 25. Struktura gospodarstw rolnych utrzymujących kury nioski i struktura pogłowia kur niosek według skali chowu w 2020 r.

Chart 25. Structure of agricultural holdings with laying hens and structure of laying hen stock by the breeding scale in 2020

W ogólnej liczbie gospodarstw rolnych utrzymujących nioski kurze, podmioty o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych stanowiły 99,4%.

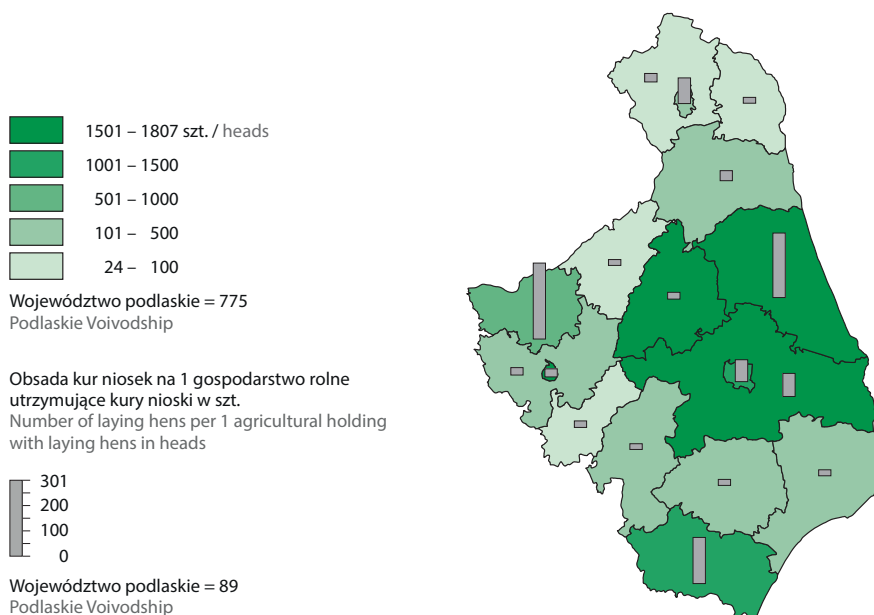
Przeciętnie w województwie podlaskim, wśród gospodarstw rolnych utrzymujących kury nioski:

- 99,6% posiadało 1–499 szt.,
- 0,1% – 500–4999 szt.,

- 0,1% – 5000–9999 szt.,
- 0,2% – 10000 szt. i więcej.

Wśród gospodarstw utrzymujących nioski kurze, niezależnie od areálu użytków rolnych w tych gospodarstwach, zdecydowanie największy odsetek stanowiły gospodarstwa z najmniejszą skalą chowu, tj. 1–499 szt. kur niosek (99,6%).

Mapa 9. Obsada drobiu kurzego na 1 gospodarstwo rolne utrzymujące drób kurzy w 2020 r.
Map 9. Number of chickens per 1 agricultural holding with chickens in 2020

W 2020 r. w województwie podlaskim 95,9% stanu niosek kurzych znajdowało się w gospodarstwach o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych.

W omawianym okresie 28,0% ogólnego погольwia kur niosek znajdowało się w gospodarstwach posiadających 1–499 szt. niosek, 2,4% pozostawało w podmiotach o skali chowu 500–4999 szt., 7,7% utrzymywały jednostki o skali chowu 5000–9999 szt. niosek kurzych, a 61,8% w gospodarstwach utrzymujących 10000 szt. niosek kurzych i więcej.

W gospodarstwach rolnych o najmniejszej skali chowu kur niosek, tj. posiadających tylko 1–499 szt., największy udział погольwia niosek (62,9%) wystąpił w gospodarstwach o powierzchni 15–20 ha użytków rolnych, a najmniejszy (0,5%) w gospodarstwach rolnych w grupie obszarowej 100 ha i więcej użytków rolnych.

Gospodarstwa rolne o skali chowu niosek kurzych 10000 szt. i więcej, niezależnie od posiadanej powierzchni użytków rolnych, utrzymywały największy odsetek погольwia kur niosek. W gospodarstwach rolnych o powierzchni 100 ha i więcej użytków rolnych odsetek ten kształtował się na poziomie 99,5%, a w gospodarstwach rolnych o najmniejszym areale (do 1 ha użytków rolnych włącznie) wynosił 93,6%. Najmniejszy odsetek (29,0%) погольwia kur niosek wystąpił w gospodarstwach posiadających 15–20 ha użytków rolnych.

W 2020 r. w województwie podlaskim średnio na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów i hodowlę niosek kurzych przypadało ich 89 szt. (w 2010 r. – 39 szt.).

Chowem brojlerów kurzych zajmowało się 2,2 tys. gospodarstw rolnych, tj. 5,7% ogółu gospodarstw rolnych posiadających zwierzęta gospodarskie.

W ogólnej liczbie gospodarstw utrzymujących brojlery kurze, gospodarstwa rolne o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych stanowiły 97,3%.

Przeciętnie w województwie podlaskim, wśród gospodarstw rolnych utrzymujących brojlery:

- 90,9% posiadało 1–499 szt.,
- 0,1% – 500–4999 szt.,
- 0,2% – 5000–9999 szt.,
- 8,8% – 10000 szt. i więcej.

Wśród gospodarstw posiadających brojlery kurze we wszystkich grupach obszarowych zanotowano zdecydowanie największy odsetek podmiotów o najmniejszej skali chowu, tj. utrzymujących 1–499 szt. brojlerów.

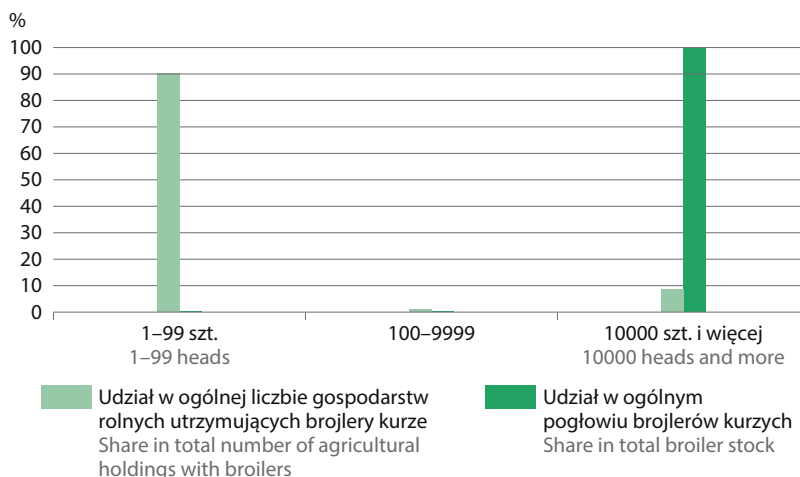
W 2020 r. 2,7% stada brojlerów kurzych znajdowało się w gospodarstwach o powierzchni do 1 ha użytków rolnych włącznie, a 97,3% w jednostkach o areale powyżej 1 ha użytków rolnych.

Według wyników spisu z 2020 r. 0,2% ogólnego pogłowia brojlerów znajdowało się w gospodarstwach rolnych posiadających 1–499 szt. tych zwierząt, 0,1% pozostawało w jednostkach o skali chowu 500–4999 szt., 0,2% utrzymywały gospodarstwa rolne o skali chowu 5000–9999 szt. brojlerów, a 99,6% w gospodarstwach rolnych utrzymujących 10000 szt. brojlerów kurzych i więcej, w grupie tej przeciętne pogłowie wynosiło 58,8 tys. szt.

W gospodarstwach rolnych o najmniejszej skali chowu brojlerów kurzych, tj. posiadających tylko 1–499 szt., największy odsetek pogłowia brojlerów kurzych (24,2%) znajdował się w gospodarstwach o powierzchni 5–10 ha użytków rolnych, a najmniejszy (1,2%) w gospodarstwach o areale 100 ha i więcej użytków rolnych.

Wykres 26. Struktura gospodarstw rolnych utrzymujących brojlery kurze i struktura pogłowia brojlerów kurzych według skali chowu w 2020 r.

Chart 26. Structure of agricultural holdings with broilers and structure of broiler stock by the breeding scale in 2020

Gospodarstwa rolne o skali chowu brojlerów kurzych 10000 szt. i więcej, niezależnie od posiadanej powierzchni użytków rolnych, utrzymywały największy odsetek pogłowia brojlerów. W jednostkach o najmniejszym areale użytków rolnych (do 1 ha włącznie) oraz powierzchni 100 ha i więcej użytków rolnych odsetek ten był najwyższy i wynosił prawie 100%, najniższy kształtował się na poziomie 97,2% w podmiotach o powierzchni 10–15 ha użytków rolnych.

Przeciętnie w województwie podlaskim, na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów brojlerów kurzych przypadało ich 5179 szt.

Rozdział 5. Ciągniki, maszyny i urządzenia rolnicze

Chapter 5. Tractors, agricultural machinery and equipment

W 2020 r. w województwie podlaskim, w odniesieniu do wyników PSR 2010, zaobserwowano spadek liczby gospodarstw z ciągnikami oraz wzrost liczby ciągników. W porównaniu z wynikami spisu przeprowadzonego w 2010 r., odnotowano wzrost liczby maszyn i urządzeń przypadającej na 100 gospodarstw rolnych, który dotyczył m. in. kombajnów zbożowych, kosiarek polowych oraz ładowaczy chwytakowych, zaś spadek liczby m. in. kombajnów ziemniaczanych, kombajnów buraczanych, jak również sadzarek do ziemniaków w przeliczeniu na 100 gospodarstw rolnych.

5.1. Ciągniki

5.1. Tractors

W 2020 r. w województwie podlaskim w ciągniki wyposażonych było 54,8 tys. gospodarstw rolnych (71,5% wobec 71,9% w 2010 r.). W gospodarstwach tych znajdowało się 108,1 tys. ciągników, w tym w gospodarstwach indywidualnych – 107,8 tys. szt., tj. 99,7% ogólnej liczby ciągników.

W porównaniu z wynikami PSR 2010, w 2020 r. odnotowano wzrost liczby ciągników o największej mocy, tj. 100 kW i więcej (ponad 5-krotny), o mocy 60–100 kW (o 81,1%) oraz 40–60 kW (o 26,9%) i do 15 kW (o 18,4%), przy jednoczesnym spadku liczby ciągników o mocy 15–25 kW (o 25,9%) i 25–40 kW (o 32,2%).

Tablica 4. Ciągniki według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Table 4. Tractors by area groups of agricultural land in 2020

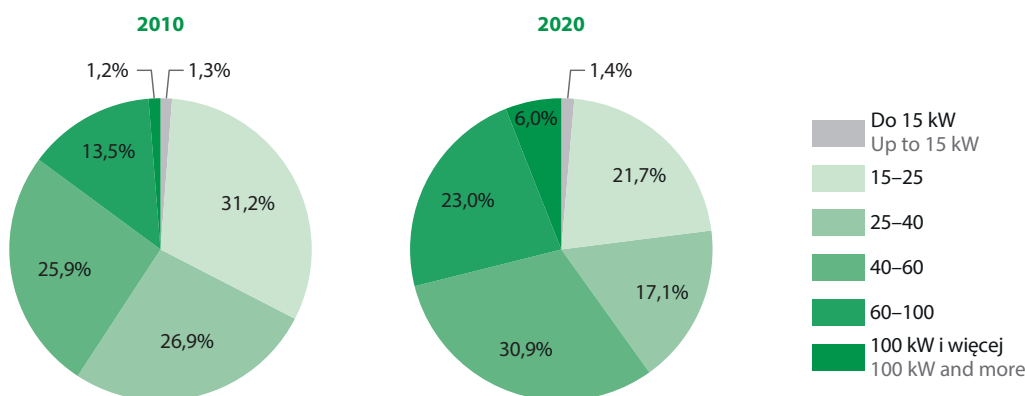
Grupy obszarowe użytków rolnych Area groups of agricultural land	Gospodarstwa z ciągnikami Agricultural holdings with tractors		Ciągniki Tractors	
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	2010=100	w sztukach in units	2010=100
Ogółem Total	54818	90,6	108087	106,6
w tym: of which:				
1–5 ha	7775	95,8	8718	98,4
5–10	13445	82,6	17925	91,3
10–15	11536	80,0	20377	92,2
15–20	7344	84,3	16459	98,2
20–50	12069	103,0	35138	118,4
50–100	1943	217,6	6984	231,0
100 ha i więcej and more	500	190,8	2195	175,0

W strukturze ciągników według mocy silnika dominowały ciągniki o mocy: 40–60 kW – 30,9%, 60–100 kW – 23,0% i 15–25 kW – 21,7%. W ogólnej liczbie ciągników stanowiły one razem 75,6% (70,7% – w 2010 r.). W omawianej grupie pojazdów, w porównaniu z 2010 r., w Podlaskiem wystąpił wzrost (o 9,5 p. proc.) udziału ciągników o mocy 60–100 kW oraz o mocy 40–60 kW (o 5,0 p. proc.) i jednocześnie spadek udziału ciągników o niższej mocy: 15–25 kW (o 9,5 p. proc.). Udział ciągników o dużej mocy, tj. 60 kW i więcej zwiększył się i wyniósł 29,0% wobec 14,7% w 2010 r. Wzrost wyposażenia gospodarstw w ciągniki rolnicze o dużej mocy (w szczególności o mocy 60 kW i więcej) wiąże się z postępującą modernizacją i intensyfikacją produkcji rolniczej.

Zróżnicowanie w gospodarstwach rolnych liczby posiadanych ciągników, jak również ich mocy, zależy przede wszystkim od powierzchni użytkowanych gruntów oraz związanej z tym specjalizacji i racjonalizacji produkcji. Analizując efektywność wykorzystania ciągników pod względem ich parametrów technicznych, udział ciągników o mocy 100 kW i więcej w ogólnej liczbie ciągników był niewielki (6,0%) i wzrastał proporcjonalnie do wzrostu powierzchni użytkowanych gruntów od 0,8% w grupie gospodarstw o powierzchni 1–5 ha użytków rolnych do 37,4% w gospodarstwach użytkujących 100 ha i więcej użytków rolnych. Natomiast w grupie obszarowej do 1 ha użytków rolnych włącznie kształtował się na poziomie 3,4%.

W 2020 r. w województwie podlaskim w gospodarstwach rolnych w poszczególnych grupach obszarowych użytków rolnych zaobserwowano zróżnicowanie liczby posiadanych ciągników oraz ich mocy, z tendencją do wzrostu wraz ze wzrostem powierzchni użytkowanych gruntów. Ciągniki do 15 kW najczęściej występowały w gospodarstwach najmniejszych. Najwyższy ich udział (6,6%) odnotowano w gospodarstwach o powierzchni 1–2 ha użytków rolnych. Największy odsetek ciągników o mocy 15–25 kW – 50,4% wystąpił w gospodarstwach o powierzchni 2–3 ha użytków rolnych, natomiast ciągniki o mocy 25–40 kW, 40–60 kW i 60–100 kW najliczniej wystąpiły w grupach gospodarstw rolnych o powierzchni odpowiednio: 5–10 ha, 15–20 ha i 50–100 ha użytków rolnych. Ich udział w liczbie ciągników w wyżej wymienionych grupach obszarowych gospodarstw wynosił odpowiednio: 20,9%, 35,5% i 38,7%.

Wykres 27. Struktura ciągników według mocy silnika
Chart 27. Structure of tractors by engine power

W porównaniu z 2010 r., w omawianym 2020 r. w Podlaskiem, odnotowano spadek liczby ciągników w gospodarstwach o powierzchni 1–20 ha użytków rolnych (o 5,8%) i jednocześnie wzrost liczby ciągników w gospodarstwach o powierzchni 20 ha i więcej użytków rolnych (o 30,5%).

W 2020 r. w województwie podlaskim na 1 gospodarstwo wyposażone w ciągniki, przypadają średnio 2,0 szt. tych pojazdów. Liczba ciągników w gospodarstwie wzrastała systematycznie od 1,1 szt. w gospodarstwach o powierzchni poniżej 5 ha użytków rolnych do 4,4 szt. w gospodarstwach o powierzchni 100 ha i więcej użytków rolnych.

Około 46,5% użytkowników gospodarstw rolnych wyposażonych w ciągniki posiadało 1 środek transportowy tego typu (w 2010 r. – 55,9%). Dwa ciągniki spisano w 26,0% gospodarstw rolnych (w 2010 r. – 27,5%), trzy – w 16,5% (w 2010 r. – 11,7%), cztery – w 7,8% (w 2010 r. – 3,7%). Ponad pięć ciągników na wyposażeniu odnotowano najliczniej w gospodarstwach o powierzchni 30–50 ha użytków rolnych, których udział w ogólnej liczbie gospodarstw wyposażonych w ciągniki wynosił 1,1% (w 2010 r. – 5,9%).

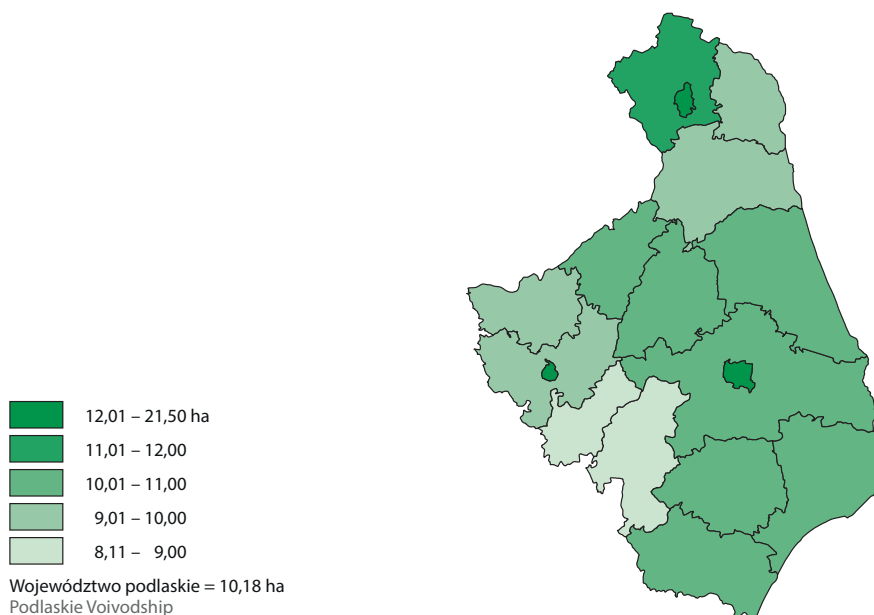
W 2020 r. udział gospodarstw z ciągnikami w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych wynosił 71,5% i zmniejszył się o 0,4 p. proc. w porównaniu z 2010 r. Odsetek tych gospodarstw zwiększał się wraz ze wzrostem powierzchni użytkowanych gruntów. W grupie gospodarstw o powierzchni do 1 ha użytków rolnych włącznie wynosił 32,7%, podczas gdy w gospodarstwach powyżej 1 ha użytków rolnych stanowił 71,8%. W gospodarstwach rolnych o powierzchni 1–5 ha użytków rolnych tylko 36,4% gospodarstw wyposażo-

nych było w ciągniki, a w grupie obszarowej 5–10 ha użytków rolnych było to 72,3% gospodarstw rolnych. W gospodarstwach o powierzchni 10 ha i więcej użytków rolnych – 92,5% gospodarstw zadeklarowało posiadanie ciągników.

W ogólnej liczbie gospodarstw z ciągnikami, najczęściej gospodarstw rolnych wyposażonych było w ciągniki o mocy: 40–60 kW i 15–25 kW. Gospodarstwa, w których spisano omawiane pojazdy, stanowiły odpowiednio 48,5% i 41,3%. Najmniej odnotowano gospodarstw rolnych z ciągnikami zarówno o najniższej (do 15 kW), jak i o najwyższej mocy (100 kW i więcej). Ich udział w ogólnej liczbie gospodarstw wyposażonych w ciągniki wynosił odpowiednio 2,6% i 9,2%. Odsetek gospodarstw rolnych z ciągnikami o mocy 25–40 kW i 60–100 kW kształtował się na poziomie 30,5% i 33,4%.

Mapa 10. Powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik w 2020 r.

Map 10. Area of agricultural land per 1 tractor in 2020

Średnia powierzchnia przypadająca na 1 ciągnik zmniejszyła się nieznacznie w stosunku do wyników poprzedniego spisu i wynosiła 10,18 ha użytków rolnych wobec 10,42 ha w 2010 r. Największą powierzchnię użytków rolnych przypadającą na 1 ciągnik odnotowano w miastach Łomża (21,50 ha) i Suwałki (19,98 ha), a najmniejszą w powiecie wysokomazowieckim (8,11 ha) oraz zambrowskim (8,51 ha). W 2020 r. w Podlaskiem zaobserwowano wzrost wartości średniej powierzchni przypadającej na 1 ciągnik wraz ze wzrostem powierzchni użytków rolnych od 5,89 ha w gospodarstwach o powierzchni 1–2 ha użytków rolnych do 48,17 ha w przypadku gospodarstw największych, liczących 100 ha i więcej użytków rolnych.

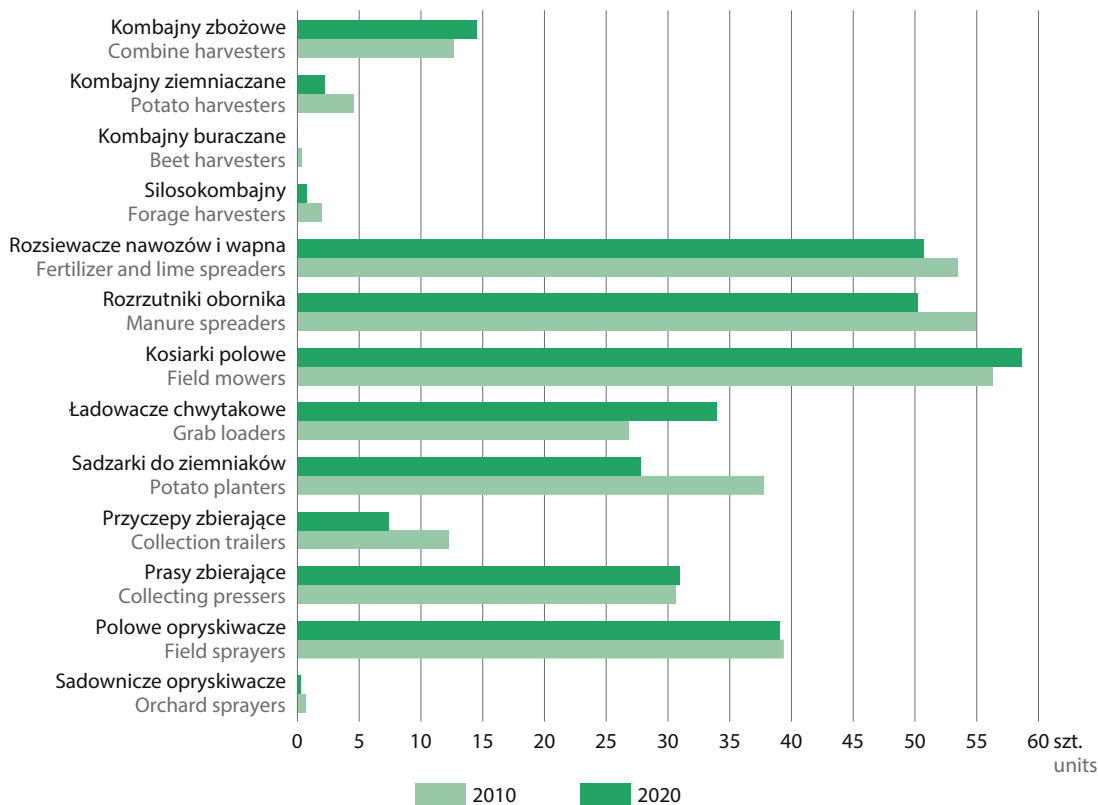
5.2. Maszyny i urządzenia rolnicze

5.2. Agricultural machinery and equipment

W stosunku do wyników PSR 2010, w 2020 r. w województwie podlaskim, przy utrzymującej się od lat przewadze zbóż w strukturze powierzchni zasiewów i jednoczesnym wzroście powierzchni uprawy rzepaku, liczba kombajnów do zbioru tych ziemiopłodów zwiększyła się o 4,4%. W 2020 r. w 10,9 tys. gospodarstwach znajdowało się 11,1 tys. kombajnów do zbioru ziarna. Gospodarstwa rolne wyposażone w kombajny zbożowe stanowiły 14,2% ogólnej liczby gospodarstw. W tego typu maszyny do zbioru najlepiej wyposażone były gospodarstwa o powierzchni 100 ha i więcej użytków rolnych oraz o powierzchni 50–100 ha użytków rolnych, których udział w ogólnej liczbie gospodarstw zaliczonych do tej grupy wynosił odpowiednio 53,5% i 47,8%. Na 100 gospodarstw rolnych w województwie podlaskim przypadało

średnio około 15 kombajnów, przy czym najlepiej wyposażone w kombajny były gospodarstwa wielkoobszarowe (100 ha i więcej użytków rolnych). Przeciętnie w 100 takich gospodarstwach znajdowały się 63 kombajny. W 2020 r. w Podlaskiem na 100 ha powierzchni zasiewów zbóż i rzepaku przypadały średnio 3 maszyny tego typu.

Wykres 28. Wybrane maszyny i urządzenia rolnicze przypadające na 100 gospodarstw rolnych
Chart 28. Selected agricultural machinery and equipment per 100 agricultural holdings

Spadkowa tendencja w powierzchni uprawy ziemniaków i buraków cukrowych miała wpływ na zmniejszenie ilości kombajnów do zbioru tych ziemiołódów.

W 2020 r. w Podlaskiem kombajny ziemniaczane w liczbie 1,7 tys. szt. odnotowano w 1,7 tys. gospodarstw rolnych, tj. w 2,2% ogólnej liczby gospodarstw. W tego typu maszyny do zbioru najlepiej wyposażone były gospodarstwa o powierzchni 20–30 ha użytków rolnych – 25,8% oraz gospodarstwa o areale: 30–50 ha, 15–20 ha i 10–15 ha użytków rolnych (odpowiednio: 17,9%, 17,8%, 17,2%). W 2020 r. w województwie podlaskim przeciętnie na 100 gospodarstw przypadały 2 kombajny, przy czym najwięcej – 6 szt. – w grupie gospodarstw o powierzchni 30–50 ha użytków rolnych. Średnio na 100 ha uprawy ziemniaków przypadało 30 kombajnów (wobec 22 szt. w 2010 r.).

Kombajny buraczane w liczbie 0,1 tys. szt. odnotowano w 2020 r. w 0,1 tys. gospodarstw rolnych. Najwięcej gospodarstw z kombajnami buraczanymi znajdowało się w grupie gospodarstw o powierzchni 20–30 ha użytków rolnych (26,9%).

W 2020 r. w województwie podlaskim 30,5% użytkowników gospodarstw (23,4 tys.) wykorzystywało 23,5 tys. kopaczek do zbioru ziemniaków i innych roślin korzeniowych. Najwięcej kopaczek (50,2%) wykazano w gospodarstwach rolnych o powierzchni 5–15 ha użytków rolnych. Przeciętnie na 100 gospodarstw przypadało 31 kopaczek przy czym najwięcej – 45 szt. – w grupie gospodarstw o powierzchni 15–20 ha użytków rolnych.

Znaczące zmiany odnotowano w liczbie gospodarstw wyposażonych w silosokombajny, jak również w liczbie maszyn tego typu, których liczebność zmniejszyła się w porównaniu z PSR 2010 o 66,5%. Silosokombajny – w liczbie 0,6 tys. szt. znajdowały się na stanie 0,5 tys. gospodarstw rolnych. Tylko 0,7% gospodarstw rolnych wyposażonych było w tego typu sprzęt. Najwięcej gospodarstw z silosokombajnami odnotowano w grupie gospodarstw o powierzchni 100 ha i więcej (8,0%) oraz 50–100 ha użytków rolnych (4,8%). Zdecydowana większość tych maszyn (51,3%) znajdowała się w gospodarstwach o areale 20–50 ha użytków rolnych. W 2020 r. w województwie podlaskim na 100 gospodarstw przypadało średnio 0,7 silosokombajnu. Wskaźnik ten osiągnął najwyższą wartość wśród gospodarstw o powierzchni 100 ha i więcej użytków rolnych – 10 szt.

Opryskiwacze polowe w liczbie 30,0 tys. odnotowano w 29,7 tys. gospodarstw (38,7% ogółu gospodarstw rolnych). Ogólna liczba opryskiwaczy, obejmowała nie tylko maszyny stosowane w ochronie roślin (opryskiwacze w użyciu), ale również do nawożenia, nawadniania i innych celów gospodarczych. We wszystkich grupach obszarowych od 10 ha i więcej użytków rolnych, ponad 50% gospodarstw wyposażonych było w opryskiwacze polowe, przy czym najwyższy odsetek wystąpił w grupie o powierzchni 50–100 ha użytków rolnych (78,4%). W gospodarstwach o powierzchni 10–15 ha użytków rolnych znajdowało się 22,1% ogółu opryskiwaczy. W przeliczeniu na 100 gospodarstw rolnych, średnia obsada tych maszyn wynosiła 39 szt. (podobnie w 2010 r. – 39 szt.), zaś najwięcej opryskiwaczy – 81 szt. przypadało w grupie gospodarstw o powierzchni 50–100 ha użytków rolnych. W ujęciu powierzchniowym wskaźnik ten wynosił średnio 3 szt. na 100 ha użytków rolnych.

Kosiarki polowe, rozsiewacze nawozów i wapna oraz rozrzutniki obornika, z uwagi na potrzebę przeprowadzania w procesie produkcji określonych zabiegów, znajdowały się w znacznej liczbie gospodarstw rolnych (omawiane maszyny posiadało odpowiednio 52,8%, 49,4%, 48,3% ogółu gospodarstw). Gospodarstwa z wyżej wymienionymi urządzeniami najliczniej występowały w grupie obszarowej o powierzchni 30–50 ha użytków rolnych (odpowiednio 86,5%, 83,0% i 80,8% gospodarstw).

Na 100 gospodarstw rolnych przypadało średnio:

- 58,7 kosiarek polowych, najwięcej w grupie obszarowej 50–100 ha użytków rolnych – 121,0 szt.,
- 50,7 rozsiewaczy nawozów i wapna, najwięcej w grupie obszarowej 100 ha i więcej użytków rolnych – 96,4 szt.,
- 50,2 rozrzutników obornika, najwięcej w grupie obszarowej 30–50 ha użytków rolnych – 88,2 szt.

Według wyników PSR 2020, 74,4% użytkowników gospodarstw rolnych zadeklarowało korzystanie przy pracach rolniczych w gospodarstwie z maszyn lub urządzeń będących własnością innych gospodarstw, spółdzielni lub firm usługowych.

Rozdział 6. Nawożenie i ochrona roślin

Chapter 6. Fertilization and plant protection

W porównaniu z wynikami spisu z 2010 r., w 2020 r. w województwie podlaskim wzrosło zużycie nawozów mineralnych (azotowych, fosforowych i potasowych) oraz nawozów wapniowych w przeliczeniu na czysty składnik.

W 2020 r., w odniesieniu do PSR 2010, odnotowano spadek liczby gospodarstw stosujących nawozy naturalne. W omawianym okresie wzrosło zużycie gnojowicy oraz gnojówki, a zmniejszyło się zużycie obornika.

W ciągu 12 miesięcy poprzedzających dzień referencyjny spisu rolnego zabiegi środkami ochrony roślin stosowało 64,8% gospodarstw rolnych (w kraju – 68,8%).

Wyniki PSR 2020 wykazały, że w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r. w województwie podlaskim 64,4 tys., (84,0%) użytkowników gospodarstw rolnych (w 2010 r. – 70,4 tys.) stosowało nawozy mineralne, wapniowe lub naturalne. W ogólnej liczbie gospodarstw rolnych udział gospodarstw stosujących nawozy mineralne wynosił 69,9%, a 19,4% gospodarstw rolnych stosowało nawozy wapniowe.

Nawozy azotowe, jako podstawowy czynnik plonotwórczy, stosowało 59,2% gospodarstw rolnych. Równie często, z uwagi na szersze działanie, użytkownicy wykorzystywali nawozy wieloskładnikowe, tj. w 47,8% gospodarstw rolnych. Znacznie mniej rolników wzbogacało zawartość gleby nawozami zawierającymi fosfor i potas. Nawozy fosforowe i potasowe stosowane były odpowiednio w 11,4% i 8,9% gospodarstw rolnych.

Wraz ze wzrostem powierzchni użytków rolnych wzrastał odsetek gospodarstw rolnych stosujących:

- nawożenie mineralne – od 24,0% w gospodarstwach o powierzchni do 1 ha użytków rolnych włącznie do ponad 80% w gospodarstwach o powierzchni 15–100 ha użytków rolnych, w tym w grupie gospodarstw o powierzchni 20–30 ha użytków rolnych – 85,1%,
- nawożenie wapniowe – od 3,3% w grupie gospodarstw o powierzchni do 1 ha użytków rolnych włącznie do 48,3% w gospodarstwach o powierzchni od 50–100 ha użytków rolnych.

Wśród gospodarstw stosujących nawozy mineralne największy odsetek gospodarstw rolnych stosujących poszczególne rodzaje nawozów wystąpił w następujących grupach obszarowych użytków rolnych:

- nawozy azotowe – 78,2% w gospodarstwach o powierzchni 15–50 ha użytków rolnych,
- nawozy fosforowe – 19,1% w grupie gospodarstw o powierzchni 20–50 ha użytków rolnych oraz 18,8% w gospodarstwach o powierzchni 100 ha i więcej użytków rolnych,
- nawozy potasowe – 24,8% w gospodarstwach największych o powierzchni 100 ha i więcej użytków rolnych,
- nawozy wieloskładnikowe – 67,5% w gospodarstwach o powierzchni 20–50 ha użytków rolnych.

Zużycie nawozów mineralnych w przeliczeniu na czysty składnik, łącznie azotowych, fosforowych i potasowych (NPK) w badanym okresie było o 18,0% większe niż w 2010 r. i wyniosło 132,5 tys. t. W 2020 r. na 1 ha użytków rolnych zużyto przeciętnie 120,5 kg, w tym w gospodarstwach indywidualnych 120,3 kg NPK. W stosunku do 2010 r. w największym stopniu zwiększyło się zużycie nawozów potasowych (K_2O) – o 51,9% i wynosiło 35,7 tys. t, co w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych dało wynik 32,5 kg. Pod uprawy zastosowano 67,5 tys. t nawozów azotowych (N) i 29,3 tys. t nawozów fosforowych (P_2O_5), tj. więcej niż w 2010 r. odpowiednio o 4,4% i 21,4%.

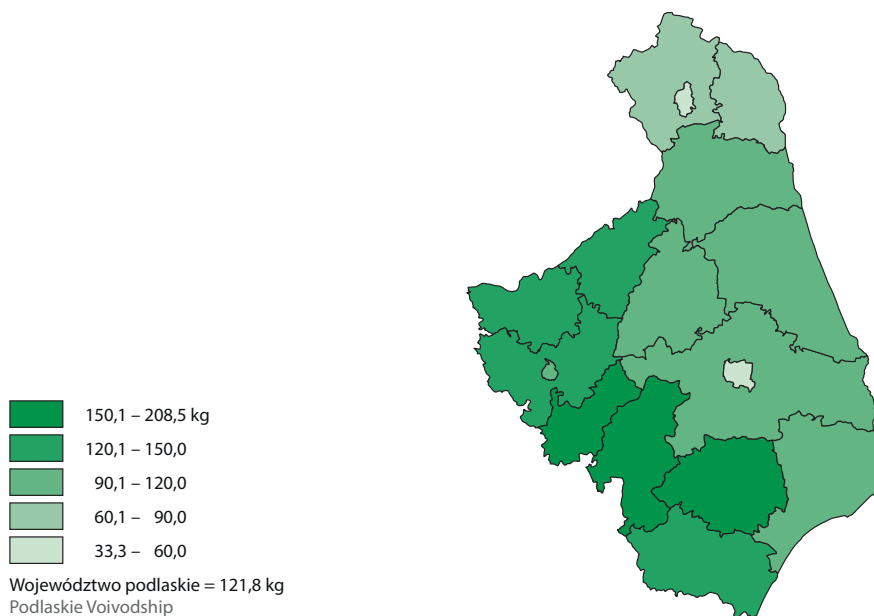
Tablica 5. Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych
Table 5. Consumption of mineral and lime fertilizers

Wyszczególnienie Specification	Nawozy w przeliczeniu na czysty składnik Fertilizers in terms of pure ingredient				
	mineralne mineral				wapniowe lime
	ogółem total	azotowe nitrogenous	fosforowe phosphatic	potasowe potassic	
W tysiącach ton In thousand tonnes					
2010	112,3	64,7	24,1	23,5	15,2
2020	132,5	67,5	29,3	35,7	72,4
2010=100					
2020	118,0	104,4	121,4	151,9	474,5
Na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej w kg Per 1 ha of agricultural land in good agricultural condition in kg					
2010	108,3	62,4	23,3	22,7	14,7
2020	121,8	62,0	26,9	32,8	66,5

Zużycie nawozów mineralnych pod zbiory 2020 roku w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze w województwie podlaskim osiągnęło poziom 121,8 kg (w kraju – 132,2 kg) czystego składnika. Wraz ze wzrostem powierzchni użytkowanych gruntów wzrastało zużycie nawozów – od 50,1 kg na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze w grupie gospodarstw o powierzchni do 1 ha użytków rolnych włącznie do 145,1 kg w grupie obszarowej 50–100 ha użytków rolnych w dobrej kulturze. Intensywne nawożenie – wyższe od średniej w województwie – odnotowano w gospodarstwach o powierzchni 20 ha i więcej użytków rolnych w dobrej kulturze.

Mapa 11. Zużycie nawozów mineralnych w przeliczeniu na czysty składnik na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.

Map 11. Consumption of mineral fertilizers in terms of pure ingredient per 1 ha of agricultural land in good condition in the period from 2 June 2019 to 1 June 2020

Z uwagi na zróżnicowanie intensywności produkcji roślinnej wystąpiły znaczne różnice w zużyciu nawozów mineralnych w poszczególnych powiatach. Największe zużycie odnotowano w powiecie wysokomazowieckim – 208,5 kg NPK/ha, a najmniejsze – w mieście Suwałki 33,3 kg NPK/ha użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej. W powiatach: zambrowskim, bielskim, siemiatyckim, łomżyńskim, grajewskim, kolneńskim, nawożenie było wyższe od średniego zużycia w województwie.

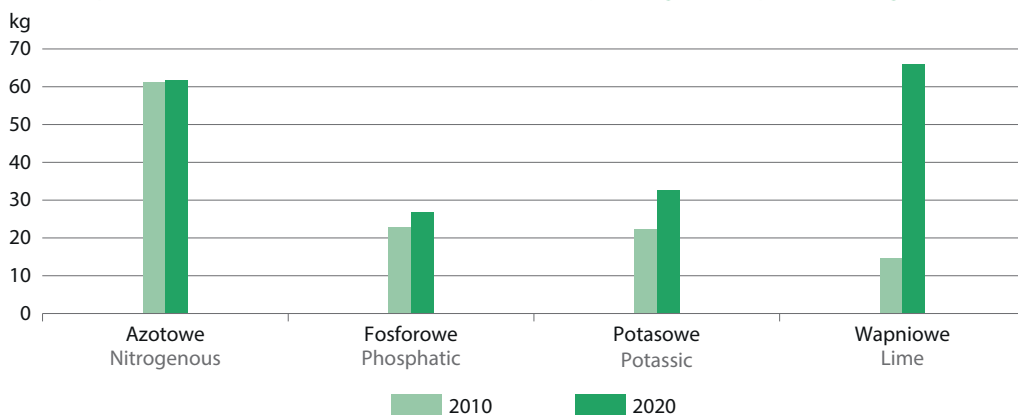
Zużycie nawozów wapniowych w przeliczeniu na czysty składnik, w porównaniu z 2010 r., wzrosło ponad 4,5-krotnie i wynosiło 72,4 tys. t (15,2 tys. t w 2010 r.).

Wyniki PSR 2020 wykazały, że 14,9 tys. gospodarstw rolnych stosowało nawozy wapniowe (7,0 tys. w 2010 r.). Najczęściej wapnowanie gleb stosowali rolnicy użytkujący 50–100 ha użytków rolnych – 48,3% ogólnej liczby gospodarstw w tej grupie obszarowej. Zużycie nawozów wapniowych w czystym składniku (CaO) w tych gospodarstwach rolnych wynosiło 104,2 kg/ha użytków rolnych w dobrej kulturze. W województwie podlaskim zużycie nawozów wapniowych kształtowało się średnio na poziomie 66,5 kg/ha użytków rolnych w dobrej kulturze (w kraju 90,8 kg/ha użytków rolnych w dobrej kulturze) i było ponad 4,5-krotnie większe niż w 2010 r. (14,7 kg/ha). Zużycie nawozów wapniowych na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze wyższe od średniej w województwie odnotowano w gospodarstwach rolnych należących do grup obszarowych powyżej 20 ha: 20–30 ha, 30–50 ha, 50–100 ha oraz 100 i więcej ha UR (odpowiednio 69,4 kg/ha, 95,9 kg/ha, 104,2 kg/ha oraz 102,3 kg/ha użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej).

Największe jednostkowe zużycie wapna nawozowego w kg na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze odnotowano w powiatach: wysokomazowieckim, bielskim i hajnowskim (odpowiednio 137,6 kg/ha, 89,1 kg/ha i 87,3 kg/ha użytków rolnych w dobrej kulturze). Niski poziom wapnowania gleb wystąpił natomiast w mieście Suwałki (5,8 kg/ha) oraz powiecie sejneńskim (15,6 kg/ha użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej).

Wykres 29. Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych w przeliczeniu na czysty składnik na 1 ha użytków rolnych

Chart 29. Consumption of mineral and lime fertilizers in terms of pure ingredient per 1 ha of agriculture land

W porównaniu z 2010 r. nastąpił spadek (o 18,7%) użytkowników gospodarstw rolnych stosujących nawozy naturalne pochodzenia zwierzęcego. W sezonie 2019/2020 było ich 46,3 tys. wobec 57,0 tys. w sezonie 2009/2010. Obornik stosowało 42,0 tys. gospodarstw rolnych, gnojówkę – 9,0 tys., gnojowicę – 9,6 tys., a 3,8 tys. gospodarstw rolnych wykorzystało do nawożenia pomiot ptasi. Nawożenie obornikiem i pomiotem ptasim stosowały głównie gospodarstwa rolne specjalizujące się w uprawach polowych, natomiast gnojówkę i gnojowicę – gospodarstwa rolne specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami obętościowymi.

Zdecydowana większość gospodarstw rolnych stosowała omawiane nawozy naturalne rozrzutowo. W ponad połowie – w 59,0% gospodarstw stosujących nawozy naturalne (27,3 tys.) zostały one przyorane po 4 godzinach, ale przed upływem 24 godzin od aplikacji, a 27,4% (12,7 tys.) gospodarstw stosowało nawozy naturalne metodą rozrzutową bez przyorania lub przyorane po 24 godzinach. W 26,0% (12,1 tys.)

gospodarstw po rozrzutowym zastosowaniu nawozów z przyoraniem w ciągu 4 godzin (np. na użytkach zielonych). Pasmową i doglebową metodę aplikacji nawozów naturalnych ograniczającą emisję amoniaku stosowało znacznie mniej gospodarstw. Metodę pasmową z użyciem węży wleczonych wykorzystało 1,3 tys. gospodarstw, a z użyciem redlicy lub płozy – 1,7 tys. Aplikację doglebową przez dozowanie płytkie nawozów naturalnych zastosowało 1,2 tys. gospodarstw rolnych. Jedynie w 0,2 tys. gospodarstwach rolnych zastosowano nawozy naturalne przez dozowanie głębokie.

Do nawożenia zużyto 5,3 mln t obornika, 42,0 tys. t pomiotu ptasiego oraz 1,6 mln m³ gnojówki i 3,4 mln m³ gnojowicy. W stosunku do wyników PSR 2010 wzrosło zużycie gnojowicy (o 93,1%) oraz gnojówki (o 6,1%). Spadło natomiast zużycie obornika (o 3,9%).

Badanie wykazało, że 11,5 tys. gospodarstw rolnych stosujących nawożenie naturalne pod zbiory 2020 r. wykorzystało 480,3 tys. t obornika i pomiotu ptasiego oraz 530,8 tys. m³ gnojówki i gnojowicy spoza gospodarstwa rolnego. Wywóz (export) 428,2 tys. t obornika i pomiotu ptasiego, jak również 1,7 mln m³ nawozów płynnych zadeklarowało 3,2 tys. gospodarstw rolnych.

Według wyników PSR 2020 zabiegi środkami ochrony roślin stosowało 64,8% (49,7 tys.) użytkowników gospodarstw rolnych (w Polsce 68,8%). Najwięcej zabiegów wykonano w celu ochrony zbóż – 64,0 tys., których udział w powierzchni zasiewów był dominujący i wynosił 60,5% oraz na pozostałą powierzchnię użytków rolnych w dobrej kulturze – 14,6 tys.

W okresie wegetacji, przeciętnie w gospodarstwie rolnym wykonano 4 zabiegi w uprawach trwałych, 2 zabiegi na warzywa i po 1 zabiegu na zboża, pozostałą powierzchnię użytków rolnych w dobrej kulturze oraz na powierzchnię magazynową. Wraz ze wzrostem wielkości powierzchni użytków rolnych, w gospodarstwach rolnych wykazywano przeciętnie większą liczbę zabiegów, tj. ok. 1–2 zabiegów w grupie gospodarstw rolnych o powierzchni do 15 ha użytków rolnych i 2–4 zabiegi w grupie gospodarstw o areale 100 ha i więcej użytków rolnych. Jedynie w przypadku zabiegów w uprawach trwałych przeciętnie największą liczbę zabiegów wykonano w gospodarstwach rolnych w grupie obszarowej 15–20 ha użytków rolnych, tj. ok. 6 zabiegów.

Prawie co szósty użytkownik gospodarstwa rolnego w województwie podlaskim korzystał ze wsparcia w podejmowaniu decyzji w zakresie stosowania środków ochrony roślin. Najczęściej wykorzystywano w tym celu personalne doradztwo rolnicze (75,9%) oraz progi ekonomicznej szkodliwości (66,9%). Udział gospodarstw rolnych korzystających z tych dwóch rodzajów wsparcia wzrastał proporcjonalnie do wzrostu powierzchni użytkowanych gruntów od ok. 0,8% w grupie gospodarstw rolnych o powierzchni 1–2 ha użytków rolnych do ok. 29% w gospodarstwach rolnych użytkujących 100 ha i więcej użytków rolnych. Z tego rodzaju wsparcia najczęściej korzystały gospodarstwa rolne specjalizujące się w uprawach polowych.

Największy udział gospodarstw rolnych korzystających ze wsparcia w podejmowaniu decyzji w zakresie stosowania środków ochrony roślin zanotowano w powiatach: białostockim (646 gospodarstw – 14,1%), wysokomazowieckim (11,1%) łomżyńskim i suwalskim (po 9,3%) ogółu gospodarstw korzystających ze wsparcia.

Znajomość zasad integrowanej ochrony rolnicy najczęściej ocenili na poziomie średnim (51,4 tys. rolników) lub wysokim (12,8 tys.).

Rozdział 7. Źródła dochodów gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego

Chapter 7. Sources of income of households with a holder of an agricultural holding

Według wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2020, w porównaniu z PSR 2010, w województwie podlaskim odnotowano zmniejszenie odsetka gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego wskazujących jako główne źródło utrzymania (tj. źródło dochodów przekraczające 50% dochodów ogółem) dochody z działalności rolniczej.

W okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r., 76,5 tys. gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego uzyskiwało dochody z prowadzonej działalności rolniczej. Oprócz działalności rolniczej źródłami dochodów były także:

- praca najemna – dla 36,9% ogółu omawianych gospodarstw domowych (w 2010 r. – 36,4%),
- emerytury i renty – dla 23,9% (w 2010 r. – 23,8%),
- działalność pozarolnicza – dla 13,1% (w 2010 r. – 18,5%),
- inne niezarobkowe źródła utrzymania (poza emeryturą i rentą) – dla 17,5% (w 2010 r. – 6,9%).

Według wyników spisu z 2020 r., w porównaniu z PSR 2010, wzrósł odsetek gospodarstw domowych posiadających dochody z innych niezarobkowych źródeł utrzymania (poza emeryturą i rentą). Odnotowano także zmniejszenie udziału gospodarstw domowych utrzymujących się z działalności pozarolniczej. Odsetek gospodarstw uzyskujących dochody z emerytur i rent oraz pracy najemnej utrzymał się na poziomie odnotowanym 10 lat wcześniej.

Działalność rolnicza stanowiła główne źródło utrzymania, czyli źródło dochodów przekraczające 50% dochodów ogółem, dla 44,8% gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego (w 2010 r. – 50,6%).

W przypadku pozostałych gospodarstw domowych użytkujących gospodarstwa rolne, głównymi źródłami dochodów były:

- praca najemna – dla 25,9% omawianych gospodarstw domowych,
- emerytury i renty – dla 10,4%,
- działalność pozarolnicza – dla 7,0%,
- inne niezarobkowe źródła utrzymania (poza emeryturą i rentą) – dla 1,5%.

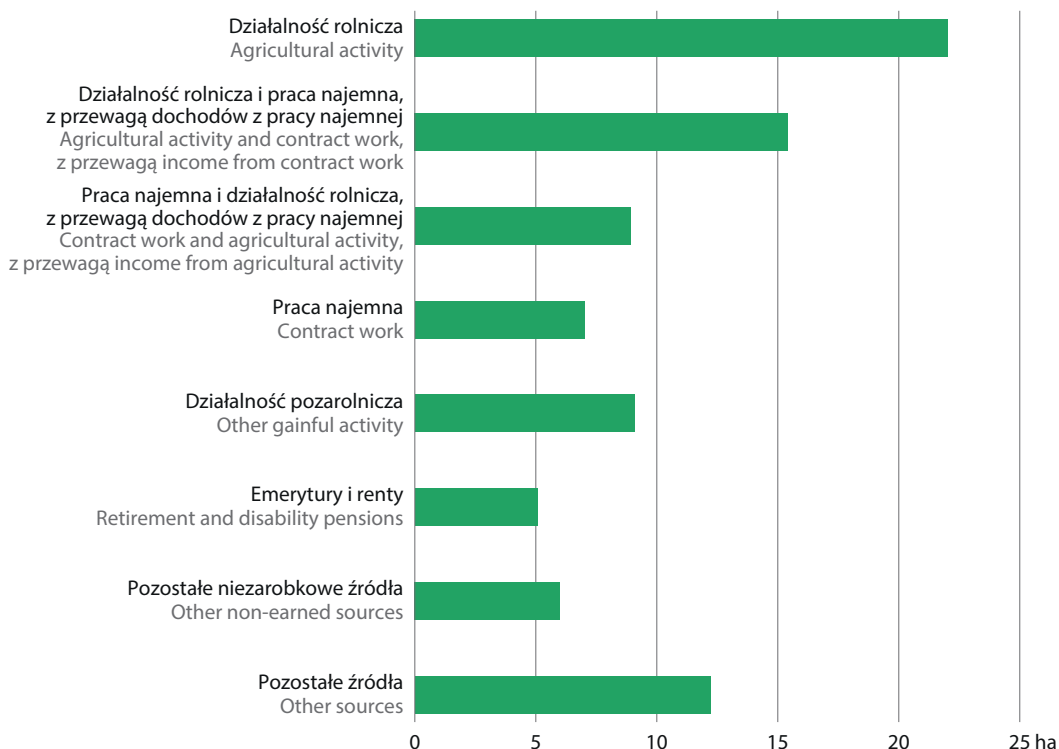
Wśród omawianych gospodarstw domowych wyodrębniono również gospodarstwa uzyskujące główne dochody z dwóch rodzajów, tj. źródła mieszane. Odsetek gospodarstw domowych, dla których łączne dochody z działalności rolniczej i pracy najemnej (z przewagą dochodów z działalności rolniczej) przekraczały 50% dochodów ogółem wynosił 0,9%. Odsetek gospodarstw domowych, dla których łączne dochody z pracy najemnej i działalności rolniczej (z przewagą dochodów z pracy najemnej) przekraczały 50% dochodów ogółem wynosił 2,1%.

Gospodarstwa domowe, gdzie głównym źródłem utrzymania były: praca najemna, działalność pozarolnicza oraz emerytury i renty, użytkowały przede wszystkim gospodarstwa rolne o powierzchni użytków rolnych odpowiednio: 3–5 ha (20,5%, 19,3%, 23,2%), 5–10 ha (31,2%, 28,7%, 26,2%).

Ekologiczne metody produkcji były najczęściej stosowane w grupie gospodarstw, gdzie głównym dochodem gospodarstwa domowego była działalność rolnicza i praca najemna (5,9% ogółu gospodarstw tej grupy), a najrzadziej wśród gospodarstw rolnych, gdzie główne dochody gospodarstwa domowego pochodziły z emerytur i rent (1,2%).

Wykres 30. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach indywidualnych według głównego źródła dochodów gospodarstwa domowego z użytkownikiem gospodarstwa rolnego w 2020 r.

Chart 30. Average area of agricultural land in natural person's agricultural holdings by the main source of household income with holder of an agricultural holding in 2020

W grupie gospodarstw indywidualnych, dla których głównym źródłem dochodów gospodarstwa domowego była działalność rolnicza odnotowano najwyższy odsetek osób kierujących gospodarstwem rolnym posiadających wykształcenie rolnicze (55,6%). Najmniej kierujących posiadało wykształcenie rolnicze wśród gospodarstw, gdzie głównym źródłem utrzymania gospodarstwa domowego były niezarobkowe źródła utrzymania (29,3%). Najwyższy odsetek osób kierujących z wykształceniem wyższym rolniczym (5,2%) wystąpił również w grupie gospodarstw indywidualnych, gdzie głównym źródłem utrzymania gospodarstwa domowego była działalność rolnicza i praca najemna, a najniższy (3,2%) wśród gospodarstw utrzymujących się głównie z emerytur i rent.

Wśród gospodarstw domowych, których głównym źródłem utrzymania były dochody z działalności rolniczej odnotowano najniższy odsetek tych gospodarstw, które zużywały więcej niż 50% wartości końcowej produkcji rolniczej wytworzonej w gospodarstwie rolnym na potrzeby żywienia – 3,7%. Omawiany odsetek osiągnął najwyższą wartość – 14,5% – w grupie gospodarstw domowych, które utrzymywały się głównie z emerytur i rent.

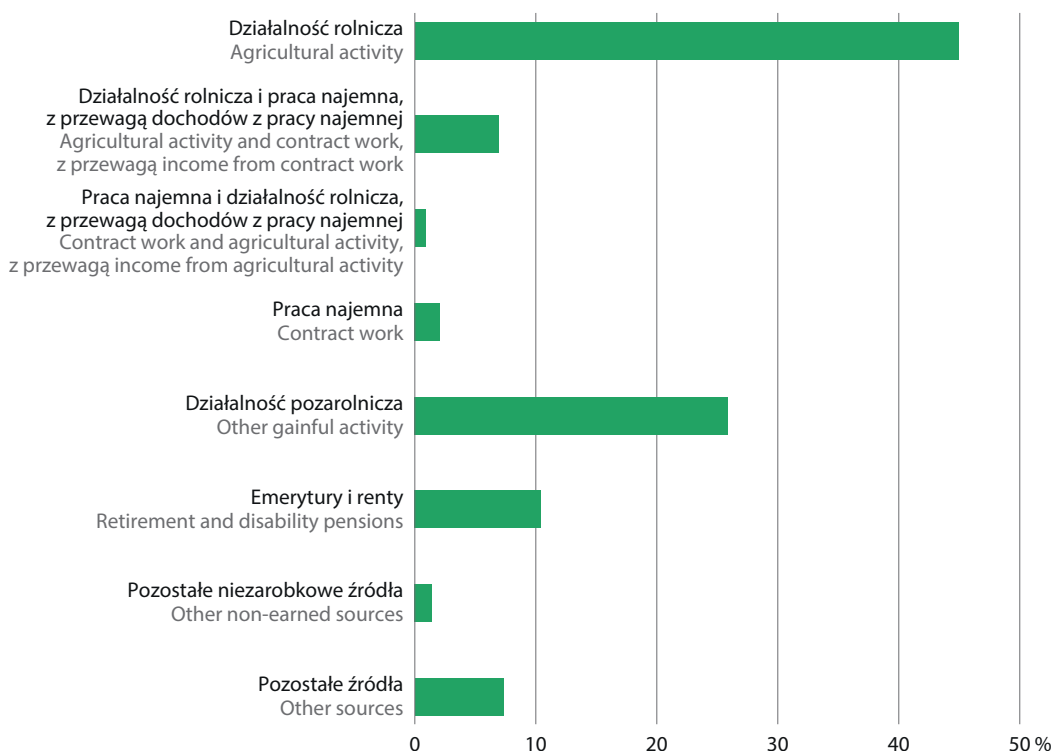
Prawie wszystkie (99,7%) omawiane gospodarstwa domowe posiadały gospodarstwa rolne z użytkami rolnymi ogółem i w dobrej kulturze rolnej. Najwyższy odsetek gospodarstw bez użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej odnotowano w grupach gospodarstw domowych, gdzie głównym źródłem utrzymania były inne niezarobkowe źródła utrzymania (0,6%). Tę grupę gospodarstw domowych oraz grupę utrzymującą się głównie z emerytur i rent charakteryzował najwyższy odsetek gospodarstw rolnych z powierzchnią ugorów (od 5,3% do 5,9%). Wśród gospodarstw domowych, dla których głównym źródłem utrzymania była działalność rolnicza, omawiany odsetek był niższy i wynosił 2,8%.

Gospodarstwa domowe z mieszanymi głównymi źródłami dochodów (działalność rolnicza oraz praca najemna i działalność rolnicza), a także z głównym dochodem z działalności rolniczej i pracy najmniej charakteryzował najwyższy odsetek gospodarstw rolnych z powierzchnią pod zasiewami (od 90,7% do 95,5%).

Gospodarstwa domowe, których głównym źródłem utrzymania była działalność rolnicza posiadały największe obszarowo gospodarstwa rolne. Średnia powierzchnia użytków rolnych w tych gospodarstwach wynosiła 21,12 ha. Najmniejsze obszarowo gospodarstwa rolne były użytkowane przez gospodarstwa domowe, gdzie głównym źródłem utrzymania były emerytury i renty (5,07 ha).

Wykres 31. Struktura gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego według głównego źródła dochodów gospodarstwa domowego w 2020 r.

Chart 31. Structure of households with holder of an agricultural holding by the main source of income of household in 2020

Najczęściej występującą uprawą były zboża, których powierzchnię wykazało 82,4% gospodarstw utrzymujących się głównie z działalności rolniczej oraz 83,7% gospodarstw domowych z głównym mieszanym źródłem dochodu (działalność rolnicza i praca najemna). Należy zauważyć, że w gospodarstwach rolnych użytkowanych przez rolników, których gospodarstwa domowe uzyskiwały ponad 50% dochodów z działalności rolniczej odnotowano najniższy, wynoszący 2/3, udział zbóż w powierzchni zasiewów ogółem. Udział ten był najwyższy w gospodarstwach rolnych, których gospodarstwo domowe użytkownika uzyskiwało główne dochody z emerytur i rent (71,0%) oraz pracy najemnej (70,9%).

Gospodarstwa domowe, gdzie głównym źródłem utrzymania była działalność rolnicza charakteryzował najwyższy odsetek gospodarstw rolnych uprawiających strączkowe jadalne na ziarno (1,0% ogółu omawianych gospodarstw domowych), rośliny przemysłowe (3,5%), natomiast w warzywach gruntowych w gospodarstwach pozostałych wynosił 1,9%. Gospodarstwa rolne z gospodarstwami domowymi, w których ponad 50% stanowiły dochody z emerytur i rent, oprócz tego że były najmniejsze, charakteryzowały się najniższym odsetkiem gospodarstw uprawiających omawiane wcześniej uprawy.

Wśród gospodarstw domowych, dla których głównym źródłem utrzymania była działalność rolnicza i praca najemna oraz praca najemna i działalność rolnicza, odnotowano najwyższy odsetek gospodarstw rolnych uprawiających ziemniaki odpowiednio: 28,9% i 21,6%.

Ponad 50,7% ogółu gospodarstw indywidualnych posiadało w 2020 r. zwierzęta gospodarskie, z tego 77,3% gospodarstw rolnych z grupy gospodarstw domowych, dla których głównym źródłem utrzymania była działalność rolnicza oraz 67,2% gospodarstw, gdzie głównym źródłem było źródło mieszane – działalność rolnicza i praca najemna. Najniższy odsetek gospodarstw rolnych (19,7%) prowadzących chów zwierząt odnotowano wśród gospodarstw domowych, dla których głównym źródłem utrzymania była działalność z niezarobkowych źródeł utrzymania.

W grupie gospodarstw domowych, dla których 50% dochodów ogółem stanowiły dochody z działalności rolniczej odnotowano najwyższy odsetek gospodarstw rolnych posiadających bydło (69,6% ogółu gospodarstw posiadających zwierzęta w omawianej grupie gospodarstw domowych) oraz świnie (4,1%). Omawiany odsetek był najniższy w przypadku gospodarstw domowych utrzymujących się głównie z emerytur i rent i wynosił dla bydła 7,0%, a dla świń 0,3% w grupie niezarobkowych źródeł utrzymania.

Gospodarstwa utrzymujące się głównie z działalności rolniczej rzadziej niż pozostałe grupy gospodarstw domowych zajmowały się chowem kóz, drobiu i pszczoł.

Zdecydowanie najwyższą obsadą zwierząt na 1 gospodarstwo utrzymujące zwierzęta cechowały się gospodarstwa rolne, gdzie gospodarstwa domowe utrzymywały się głównie z działalności rolniczej (35,8 SD). Omawiany wskaźnik był najniższy w grupie gospodarstw rolnych, których gospodarstwa domowe uzyskiwały główne dochody z emerytur i rent (2,0 SD).

Wyniki PSR 2020 pokazały, że 71,6% ogółu gospodarstw indywidualnych wyposażona była w ciągniki. Wskaźnik ten był znacznie wyższy (90,7%) w przypadku gospodarstw domowych, dla których głównym źródłem utrzymania była działalność rolnicza. Dla porównania najmniej ciągników posiadały gospodarstwa domowe uzyskujące 42,7% dochodów z emerytur i rent oraz źródeł niezarobkowych (43,9%).

W 2020 r. 71,1% ogółu gospodarstw indywidualnych stosowało nawozy mineralne lub wapniowe i 60,5% – nawozy naturalne. Najwyższe odsetki gospodarstw stosujących nawożenie mineralne i wapniowe oraz naturalne odnotowano w grupie gospodarstw domowych, dla których głównym źródłem utrzymania była działalność rolnicza i praca najemna – odpowiednio 81,5% i 73,6% oraz działalność rolnicza – odpowiednio 84,6% i 81,1%, a najniższe wśród gospodarstw, gdzie głównym źródłem dochodów były niezarobkowe źródła utrzymania – odpowiednio 43,5% i 33,1%.

Zużycie NPK na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze było najwyższe wśród gospodarstw, dla których głównym źródłem utrzymania była działalność rolnicza – 141,1 kg, a najniższe wśród gospodarstw, gdzie głównym źródłem dochodów były inne niezarobkowe źródła utrzymania – 54,2 kg.

Rozdział 8. Pracujący i nakłady pracy w gospodarstwach rolnych

Chapter 8. Labour force and labour input in agricultural holdings

W okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r. w gospodarstwach indywidualnych zdecydowaną większość nakładów pracy wносиła rodzinna siła robocza, spośród których ponad połowę zapewnili użytkownicy tych gospodarstw.

W analogicznym okresie w gospodarstwach osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej niemal połowę nakładów pracy wnosili stali pracownicy najemni.

Działalność rolnicza prowadzona w gospodarstwach rolnych wymaga udziału i wkładu pracy człowieka. W gospodarstwach indywidualnych jest to zazwyczaj pracujący użytkownik i członkowie jego rodziny (tworzący wspólne gospodarstwo domowe z użytkownikiem lub utrzymujący się oddzielnie), wspomagani przez opłacanych pracowników najemnych lub pracowników kontraktowych (tj. osoby zatrudnione przy świadczeniu zakontraktowanych usług), a czasem także bezpłatną pomoc sąsiedzką. W pozostałych gospodarstwach rolnych, w zależności od formy własności, trzon siły roboczej stanowią pracownicy najemni lub inne osoby pracujące bez wynagrodzenia (członkowie spółdzielni, zakonów, uczniowie szkół, etc.), wspomagani pracownikami najemnymi i kontraktowymi. Osobą zarządzającą, podejmującą decyzje co do kierunku i rozmiarów prowadzonej w gospodarstwie produkcji, jest osoba kierująca gospodarstwem rolnym. W gospodarstwach indywidualnych w przeważającej części jest to sam użytkownik, w gospodarstwach pozostałych – najczęściej zatrudniony do tego celu pracownik najemny.

Badany podczas PSR 2020 temat dotyczący pracujących w rolnictwie wymaga takiego ujęcia, które pozwoli na pokazanie wielkości nakładów pracy ludzkiej poniesionych na działalność rolniczą w gospodarstwach rolnych w ciągu 12 miesięcy poprzedzających dzień referencyjny. Uwzględniono zatem nawet minimalny wkład pracy każdej z osób pracujących w gospodarstwie rolnym przy produkcji rolniczej w każdym z 12 miesięcy w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r. łącznie, niezależnie od tego czy praca w gospodarstwie rolnym była dla tych osób pracą wyłączną, główną czy dodatkową.

Bardzo ważnym zagadnieniem przy ocenie nakładów pracy w rolnictwie w ciągu roku jest wymiar czasu pracy, w jakim pracują poszczególne osoby – zarówno rodzinna siła robocza, jak i pozostali pracownicy. Duży udział pracujących w niepełnym wymiarze czasu zniekształca w pewnym stopniu obraz z punktu widzenia pracochłonności poszczególnych rodzajów gospodarstw. Ponadto m.in. w przypadku pracowników dorywczych, kontraktowych, pomocy sąsiedzkiej – bardziej istotny jest łączny wkład pracy mierzony w godzinach, niż sama liczba osób pracujących (tym bardziej, że najczęściej jest to praca zadaniowa, poszczególne osoby wymieniają się w ciągu roku, a wkład pracy każdej z tych osób może być różny). W związku z powyższym podstawą prowadzonej analizy są nakłady pracy wyrażone w umownych rocznych jednostkach pracy (z ang. Annual Work Unit – AWU), będących odpowiednikiem rocznego wkładu pracy osoby zatrudnionej w pełnym wymiarze czasu pracy, tj. po przeliczeniu pracujących w niepełnym wymiarze na pełne etaty.

Wyniki Powszechnego Spisu Rolnego przeprowadzonego w 2020 r. wskazują, że z ogólnej liczby gospodarstw indywidualnych w 75,6 tys. pracowali ich użytkownicy, w 48,1 tys. – członkowie rodziny użytkownika, a w 8,8 tys. zatrudnieni byli pracownicy najemni, głównie dorywczy. Ponadto 23,4 tys. gospodarstw indywidualnych korzystało z usług rolniczych, a 35,8 tys. z pomocy sąsiedzkiej. Należy jednak zaznaczyć, że w dwóch ostatnich przypadkach była to praca raczej okazjonalna, tzn. wykonywana sporadycznie. Wyłącznie siłami użytkownika i jego rodziny prowadzonych było 22,8 tys. gospodarstw indywidualnych.

W tym samym czasie liczba gospodarstw osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej wynosiła 0,2 tys. i wszystkie zatrudniały pracowników najemnych.

Tablica 6. Gospodarstwa indywidualne korzystające, przy prowadzonej działalności rolniczej, z pracy różnych grup pracujących w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.

Table 6. Natural person's agricultural holdings (private farms) conducting agricultural activity with the use of labour of different groups of employed persons in the period from 2 June 2019 to 1 June 2020

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Z liczby ogółem – gospodarstwa korzystające z pracy Of total number – holdings using the work of						
		użytkowników holders	rodziny użytkownika holder's family	pracowników najemnych stałych permanent employees	pracowników najemnych dorywczyczych temporary workers	pracowników kontraktowych (świadczących odpłatne usługi dla gospodarstwa) contracted workers (providing paid services for a holding)	pomocy sąsiedzkiej neighbourly assistance	wyłącznie użytkownika i członków jego rodziny the holder and his/her family members exclusively
W tysiącach In thousand	76,5	75,6	48,1	0,9	7,9	23,4	35,8	22,8
W % In %	100,0	98,8	62,9	1,2	10,3	30,6	46,8	29,8

W okresie 12 miesięcy poprzedzających dzień referencyjny PSR 2020, tj. 1 czerwca 2020 r., w gospodarstwach indywidualnych pracowało w różnym wymiarze czasu 148,9 tys. osób stanowiących rodzinną siłę roboczą. Osoby te były wspierane m.in. przez stałych pracowników najemnych, których liczba ukształtowała się na poziomie 2,0 tys.

Z danych uzyskanych podczas omawianego spisu rolnego wynika, że liczba użytkowników pracujących w gospodarstwach indywidualnych ukształtowała się na poziomie 75,6 tys., co stanowiło 50,8% rodzinnej siły roboczej. Grupa współmałżonków lub partnerów użytkowników gospodarstw rolnych liczyła 35,4 tys. osób, tj. 23,8% rodzinnej siły roboczej. Pozostałych członków rodzin użytkowników notowano w podziale na mieszkających i niemieszkających z użytkownikiem, a było ich odpowiednio 29,4 tys., tj. 19,7% oraz 8,5 tys., tj. 5,7%

Przy produkcji rolniczej w gospodarstwach osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej pracowało 0,6 tys. stałych pracowników najemnych.

Nakład pracy pozostałych osób, które w ciągu roku poprzedzającego dzień referencyjny spisu rolnego przeprowadzonego w 2020 r. wykonywały pracę w gospodarstwach rolnych, został podany tylko po przeliczeniu na pełnozatrudnionych. Co do zasady, informacje o osobach fizycznych pracujących w gospodarstwach przy działalności rolniczej omówione zostały szerzej jedynie w przypadku wybranych charakterystyk. Większość wyników zaprezentowano w umownych rocznych jednostkach pracy.

Schemat Pracujący i nakłady pracy przy działalności rolniczej w gospodarstwach rolnych w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.

Schemat Employed persons and labour input in agricultural activity on agricultural farms in the period from 2 June 2019 to 1 June 2020

Pracujący – osoby wnoszące jakikolwiek wkład pracy w działalność gospodarstwa rolnego w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.

The employed – persons providing any labour input in the activity of agricultural farm in the period from 2 June 2019 to 1 June 2020.

Nakłady pracy – dane o pracujących wyrażone w Rocznych Jednostkach Pracy (Annual Work Unit – AWU), tj. pracujący w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r. w różnym wymiarze czasu w przeliczeniu na „pełnozatrudnionych w roku” (min. 2120 godzin pracy w roku).

Labour input – data on employed persons expressed in Annual Work Units – AWU, i.e. persons employed in the period from 2 June 2019 to 1 June 2020 working different working time recalculated into “full-time employees in a year” (a minimum of 2120 hours per year).

W GOSPODARSTWACH ROLNYCH OGÓŁEM (w tys.) On AGRICULTURAL FARMS TOTAL (in thousands)					Osób Persons AWU	.	88,2
w tym w GOSPODARSTWACH INDYWIDUALNYCH (w tys.) of which in NATURAL PERSON'S AGRICULTURAL HOLDINGS (PRIVATE FARMS) – in thousands						.	87,4
CZŁONKOWIE RODZINY UŻYTKOWNIKA: FARM HOLDER'S FAMILY MEMBERS:		148,9 83,7	PRACOWNICY NAJEMNI: PAID EMPLOYEES:	.		2,0	
UŻYTKOWNICY FARM HOLDERS	WSPÓŁMAŁ- ŻONKOWIE /PARTNERZY HOLDER'S SPOUSES /PARTNERS	INNI CZŁON- KOWIE RODZINY OTHER FAMILY MEMBERS	STALI PERMANENT	DORYWCZY TEMPORARY	PRACO- WNICY KONTRAK- TOWI CON- TRACTED WORKERS	POMOC SĄSIEDZKA NEIGH- BOURLY ASSIS- TANCE	
75,6	35,4	37,9	2,0
46,5	21,6	15,6	1,3	0,7	0,5	1,2	
W GOSPODARSTWACH OSÓB PRAWNYCH I JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH NIEMAJĄCYCH OSOBOWOŚCI PRAWNEJ (w tys.) In AGRICULTURAL HOLDINGS OF LEGAL PERSONS AND ORGANIZATIONAL UNITS WITHOUT LEGAL PERSONALITY (in thousands)						.	0,8
PRACOWNICY NAJEMNI: PAID EMPLOYEES:			.		PRACOWNICY KONTRAKTOWI CONTRACTED WORKERS	POZOSTAŁE OSOBY OTHERS PERSONS	
STALI: PERMANENT:	0,6 0,4	DORYWCZY: TEMPORARY:	.		.	.	0,3
			0,0	0,1			

. – brak danych w osobach (dane dostępne tylko w AWU).

. – lack of data in persons (data available only in AWU).

W ciągu 12 miesięcy poprzedzających dzień referencyjny spisu rolnego przeprowadzonego w 2020 r. zdecydowaną większość rodzinnej siły roboczej w gospodarstwach indywidualnych stanowili mężczyźni. Ich liczba ukształtowała się na poziomie 90,3 tys., a udział wśród użytkowników gospodarstw i członków rodzin użytkowników osiągnął 60,6%.

Tablica 7. Rodzinna siła robocza w gospodarstwach indywidualnych według czasu pracy i płci w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.

Table 7. Family labour force in natural person's agricultural holdings (private farms) by working time and sex in the period from 2 June 2019 to 1 June 2020

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Wymiar rocznego czasu pracy – w godzinach The volume of annual working time – in hours				
		0–530	531–1060	1061–1590	1591–2119	2120 i więcej and more
	w tysiącach osób in thousand persons					
Ogółem Total	148,9	52,1	22,7	12,1	7,1	54,8
Mężczyźni Men	90,3	28,2	14,0	7,8	4,4	35,9
Kobiety Women	58,6	23,9	8,8	4,4	2,7	19,0

Wśród osób tworzących rodzinną siłę roboczą największą grupę stanowili pracujący co najmniej na pełny etat, czyli osoby, które w ciągu 12 badanych miesięcy przepracowały przy produkcji rolniczej 2120 godzin lub więcej. Ich zbiorowość liczyła 54,8 tys. osób i obejmowała 36,8% omawianej siły roboczej w gospodarstwach indywidualnych. Należy również zwrócić uwagę na osoby, które w omawianym czasie pracowały w gospodarstwie w najmniejszym wymiarze czasu, tj. nie więcej niż na 1/4 etatu. Było ich 52,1 tys., co stanowiło 35,0% rodzinnej siły roboczej.

W okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r. nakłady pracy poniesione na prowadzenie działalności rolniczej we wszystkich gospodarstwach rolnych w województwie podlaskim wynosiły 88,2 tys. AWU, w tym w gospodarstwach o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha – 87,7 tys. AWU. W gospodarstwach indywidualnych omawiane nakłady pracy ukształtowały się na poziomie 87,4 tys., w tym w gospodarstwach indywidualnych posiadających więcej niż 1 ha użytków rolnych osiągnęły 86,9 tys. AWU.

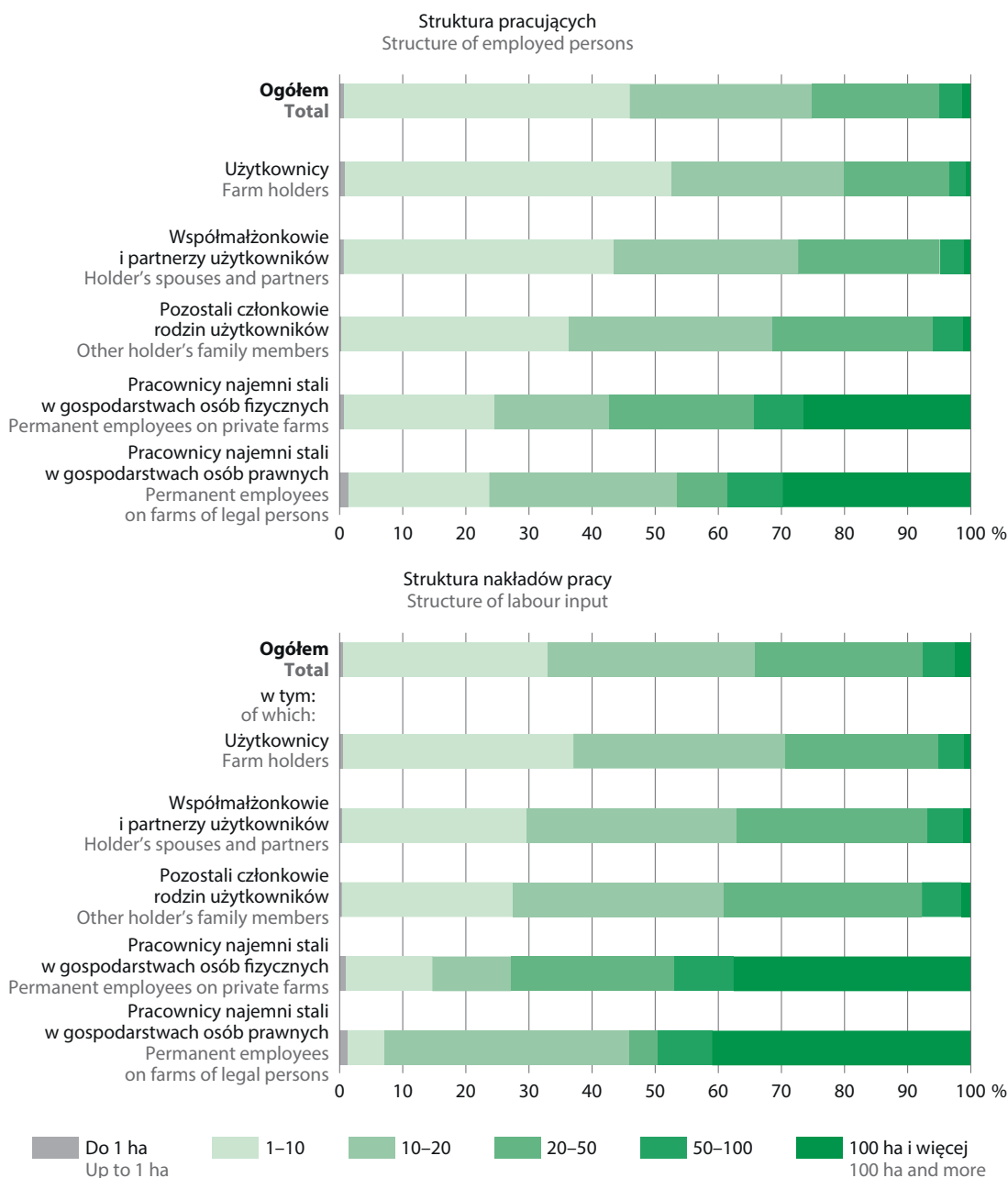
W omawianym okresie w gospodarstwach indywidualnych przeważającą część nakładów pracy poniesionych na prowadzenie działalności rolniczej zapewniała rodzinna siła robocza, której wkład wynosił 83,7 tys. AWU, tj. 95,8% ogółu nakładów pracy w gospodarstwach indywidualnych. Nakłady pracy poniesione przez stałych pracowników najemnych osiągnęły 1,3 tys. AWU, tj. 1,5%, zaś przez pracowników dorywczych – 0,7 tys. AWU, tj. 0,7%. Pracownicy kontraktowi zapewnili w gospodarstwach indywidualnych 0,5 tys. AWU, tj. 0,5%. W ramach usług sąsiedzkich nakłady pracy osiągnęły 1,2 tys. AWU, tj. 1,4% nakładów pracy w gospodarstwach indywidualnych.

Wśród gospodarstw osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej nakłady pracy zapewniali przede wszystkim stali pracownicy najemni, których wkład w okresie roku poprzedzającego dzień 1 czerwca 2020 r. wynosił 0,4 tys. AWU, tj. 46,3% ogółu nakładów pracy w omawianej grupie gospodarstw. Liczba pracowników kontraktowych w przeliczeniu na pełne etaty osiągnęła 0,1 tys. AWU, tj. 8,2%, a udział pracowników dorywczych ukształtował się na poziomie 3,1%. Wkład pracy pozostałych osób pracujących w gospodarstwach osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej ukształtował się na poziomie 0,3 tys. AWU, co stanowiło 42,3% łącznych nakładów pracy w omawianych gospodarstwach.

Analiza nakładów pracy poniesionych w gospodarstwach rolnych w omawianym okresie w województwie podlaskim wykazała, że skoncentrowały się one w gospodarstwach posiadających od 1 do 20 ha użytków rolnych. Gospodarstwa te wymagały pracy 57,6 tys. pełnozatrudnionych, co stanowiło aż 65,3% nakładów pracy poniesionych w rolnictwie w regionie.

Wykres 32. Struktura pracujących i nakładów pracy w gospodarstwach rolnych według kategorii osób i grup obszarowych użytków rolnych w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.

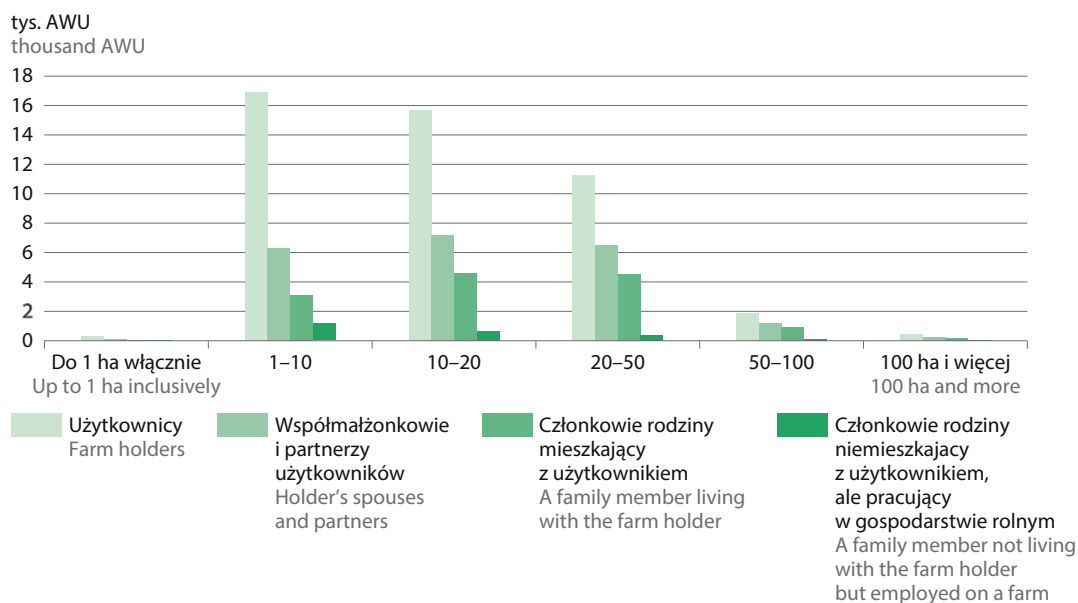
Chart 32. Structure of employed persons and labour input in agricultural holdings by categories of persons and area groups of agricultural land in the period from 2 June 2019 to 1 June 2020

W okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r. w Podlaskiem, niezależnie od powierzchni użytków rolnych, w liczbie pełnozatrudnionych w rolnictwie stanowiących rodzinną siłę roboczą największą grupę tworzyli użytkownicy gospodarstw rolnych. Ich łączne nakłady pracy ukształtowały się na poziomie 46,5 tys. AWU, co stanowiło 55,5% nakładów rodzinnej siły roboczej. Kolejną istotną pod względem pracochłonności grupę tworzyli współmałżonkowie i partnerzy użytkowników, których w przeliczeniu na pełnozatrudnionych zanotowano 24,6 tys., tj. 25,8% pełnozatrudnionych użytkowników i członków ich rodzin. W analizowanym okresie członkowie rodziny mieszkający oraz niemieszkający z użytkownikiem liczyli odpowiednio 13,4 tys. AWU, tj. 16,0% oraz 2,3 tys. AWU, tj. 2,7%, tj. 2,6%.

Wykres 33. Nakłady pracy rodzinnej siły roboczej w gospodarstwach indywidualnych według grup obszarowych użytków rolnych w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.

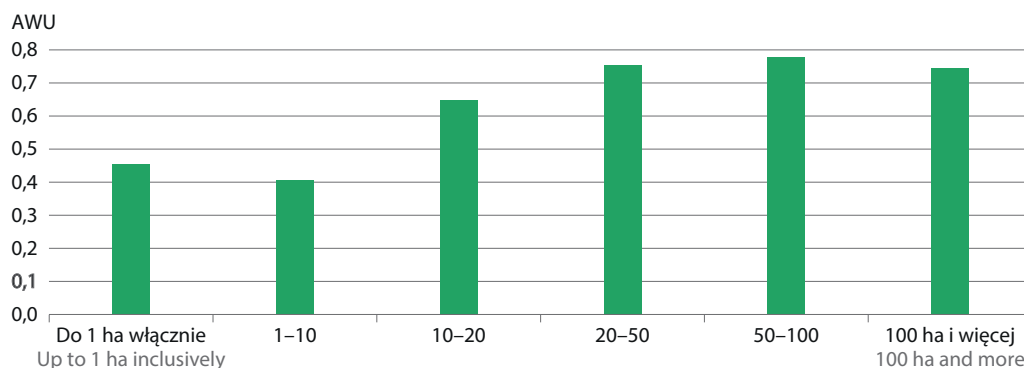
Chart 33. Family labour input in natural person's agricultural holdings (private farms) by area groups of agricultural land in the period from 2 June 2019 to 1 June 2020

W tym samym okresie, nakłady pracy rodzinnej siły roboczej w przeliczeniu na 1 osobę pracującą w gospodarstwie indywidualnym i jednocześnie będącą jego użytkownikiem lub członkiem rodziny użytkownika ukształtowały się na poziomie 0,6 tys. AWU. Najwyższą wartość tego wskaźnika, tj. 0,8 tys. AWU, zanotowano w gospodarstwach indywidualnych o areale użytków rolnych od 50 do 100 ha, zaś najniższą wynoszącą 0,4 tys. AWU – w gospodarstwach indywidualnych posiadających od 1 do 10 ha użytków rolnych.

Wykres 34. Nakłady pracy rodzinnej siły roboczej przypadające na 1 pracującego z rodziny użytkownika w gospodarstwach indywidualnych według grup obszarowych użytków rolnych w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.

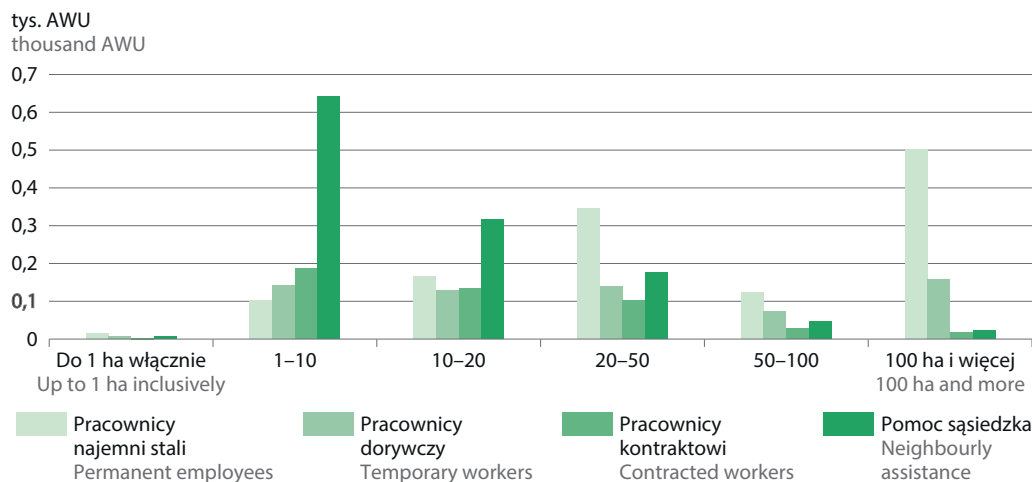
Chart 34. Family labour input per one employed person of the holder's family in natural person's agricultural holdings (private farms) by area groups of agricultural land in the period from 2 June 2019 to 1 June 2020

W okresie 12 miesięcy poprzedzających dzień referencyjny spisu rolnego przeprowadzonego w 2020 r. spośród pełnozatrudnionych stanowiących nierodzinną siłę roboczą w gospodarstwach indywidualnych o powierzchni użytków rolnych od 1 do 10 ha, największe nakłady pracy zapewniała pomoc sąsiedzka – 0,6 tys. AWU, tj. 59,7% nakładów pracy nierodzinnej siły roboczej poniesionych w tych gospodarstwach. W gospodarstwach indywidualnych posiadających co najmniej 100 ha użytków rolnych, wśród pełnozatrudnionych niebędących członkami rodziny użytkownika najliczniejszą grupę tworzyli stali pracownicy najemni – 0,5 tys. AWU, tj. 71,2% nakładów pracy nierodzinnej siły roboczej w omawianych gospodarstwach.

Wykres 35. Nakłady pracy nierodzinnej siły roboczej w gospodarstwach indywidualnych według grup obszarowych użytków rolnych w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.

Chart 35. Non-family labour input in natural person's agricultural holdings (private farms) by area groups of agricultural land in the period from 2 June 2019 to 1 June 2020

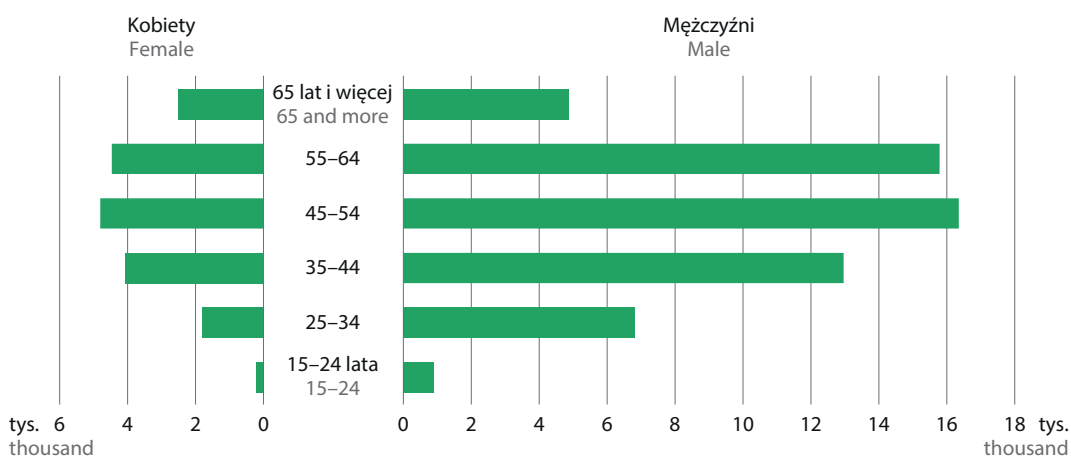
W województwie podlaskim zdecydowana większość, tj. 98,8% użytkowników gospodarstw indywidualnych zadeklarowała pracę przy produkcji rolnej w ciągu badanego roku. Wśród nich 61,6 tys., tj. 81,5%

użytkowników pracujących w rolnictwie, pełniła jednocześnie rolę osób kierujących gospodarstwem rolnym.

Z wyników PSR 2020 wynika, że wśród pracujących użytkowników gospodarstw indywidualnych w województwie podlaskim aż 57,7 tys., tj. 76,4% stanowili mężczyźni. Pod względem wieku najliczniejszą grupę tworzyły osoby mające 45–54 lata, a ich liczba ukształtowała się na poziomie 21,2 tys. osób, tj. 28,0% użytkowników pracujących w swoich gospodarstwach. Znaczącą zbiorowością byli również użytkownicy w wieku od 55 do 64 lat, których liczba wynosiła 20,3 tys., tj. 26,8% omawianej grupy. Zdecydowanie najmniej było najmłodszych użytkowników, czyli należących do grupy wiekowej 15–24 lata, których zanotowano 1,1 tys., tj. 1,5%.

Wykres 36. Użytkownicy gospodarstw indywidualnych pracujący w swoim gospodarstwie rolnym według płci i wieku w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.

Chart 36. Holders of natural person's agricultural holdings (private farms) employed on their own agricultural holdings by sex and age in the period from 2 June 2019 to 1 June 2020

W okresie roku przed dniem 1 czerwca 2020 r. pracę w swoim rodzinnym gospodarstwie rolnym z inną działalnością zarobkową łączyło 52,2 tys., tj. 35,1% użytkowników i członków ich rodzin. Wśród tych osób zdecydowana większość licząca 46,9 tys. osób, tj. 89,8% deklarowała pracę w gospodarstwie jako dodatkową. Pracę w gospodarstwie rolnym z innym zarobkowym zajęciem częściej łączyli mężczyźni niż kobiety. Wśród mężczyzn, odsetek użytkowników i członków ich rodzin posiadających poza pracą w rolnictwie, również inną pracę, osiągnął 37,4%, zaś wśród kobiet odsetek ukształtował się na poziomie 31,6%.

Praca w gospodarstwie rolnym była wyłącznym lub głównym miejscem pracy w ciągu 12 miesięcy poprzedzających dzień referencyjny PSR 2020 dla 102,0 tys. osób stanowiących rodzinną siłę roboczą. Ich udział w ogólnej liczbie użytkowników i członków ich rodzin wynosił 68,5%.

Niezależnie od powyższych danych dotyczących liczby pracujących i nakładów pracy w ciągu 12 miesięcy, w PSR 2020 zebrano także dodatkowe informacje o wykonywaniu pracy w gospodarstwach indywidualnych w tygodniu od 26 maja do 1 czerwca 2020 r. przez użytkownika gospodarstwa rolnego oraz wszystkie osoby w wieku 15 lat i więcej mieszkające z użytkownikiem. Celem było określenie liczby pracujących w gospodarstwach indywidualnych zgodnie z definicją aktywności bieżącej, uwzględnianej w wynikach prezentowanych dla gospodarki narodowej według stanu na dany moment (gdzie dane z PSR są sumowane z wynikami innych badań dotyczących sektorów pozarolniczych). Ważne było uwzględnienie tylko tej części pracujących, dla których praca w rolnictwie – przede wszystkim w rodzinnych gospodarstwach rolnych – była wyłącznym lub głównym zajęciem w wybranym tygodniu.

Uzupełnienie zbiorowości pracujących w gospodarstwach indywidualnych według aktywności ekonomicznej bieżącej (w badanym tygodniu) stanowią pracownicy najemni zatrudnieni na stałe w gospodarstwach indywidualnych, pracujący wyłącznie lub głównie przy produkcji rolniczej.

Tablica 8. Pracujący wyłącznie lub głównie w gospodarstwach indywidualnych w tygodniu 26 maja – 1 czerwca 2020 r. (według aktywności bieżącej)

Table 8. Persons employed exclusively or mainly in natural person's agricultural holdings (private farms) during the week May 26 – June 1, 2020 (by the current activity)

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Grand total	Pracujący członkowie rodziny Employed family members			Pracownicy najemni stali Permanent employees		
		razem total	wyłącznie w gospodarstwie exclusively in holding	głównie w gospodarstwie mainly in holding	razem total	wyłącznie w gospodarstwie exclusively in holding	głównie w gospodarstwie mainly in holding
			w tysiącach osób in thousand persons				
Ogółem Total	65,3	63,4	59,1	4,3	1,9	1,9	0,0
Mężczyźni Men	39,8	38,8	35,2	3,1	1,5	1,5	0,0
Kobiety Women	25,5	25,1	23,9	1,2	0,4	0,4	0,0

Wyniki omawianego spisu rolnego wykazały, że populacja pracujących wyłącznie lub głównie w gospodarstwach indywidualnych w ostatnim tygodniu maja 2020 r. wynosiła 65,3 tys. osób. Wśród nich użytkownicy wraz z rodziną stanowili populację liczącą 63,4 tys. osób, tj. 97,1% ogółu, a liczba pracowników najemnych zatrudnionych na stałe w gospodarstwie rolnym wynosiła 1,9 tys. osób, tj. 2,9%.

W analizowanym tygodniu wyłącznie w gospodarstwie rolnym pracowało 61,0 tys. osób, tj. 93,4% ogółu pracujących. Wśród użytkowników i pracujących członków ich rodzin tylko w rolnictwie pracowało 59,1 tys. osób, tj. 93,3%, a wśród stałych pracowników najemnych – 1,9 tys. osób, tj. 99,3%.

Zarówno wśród pracujących członków rodziny, jak i pracowników najemnych większość stanowili mężczyźni, a ich liczba i odsetek ukształtowały się na poziomie 38,3 tys., tj. 60,5% oraz 1,5 tys., tj. 76,8%.

Rozdział 9. Typologia gospodarstw rolnych

Chapter 9. Typology of agricultural holdings

W 2020 r., w porównaniu z PSR 2010, zaobserwowano spadek udziału gospodarstw rolnych należących do klasy ekonomicznej do 8 tys. euro, zaś wzrost udziału gospodarstw należących do klasy 100 tys. euro i więcej w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych. W omawianym okresie międzypisowym odnotowano również wzrost udziału gospodarstw specjalistycznych w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych.

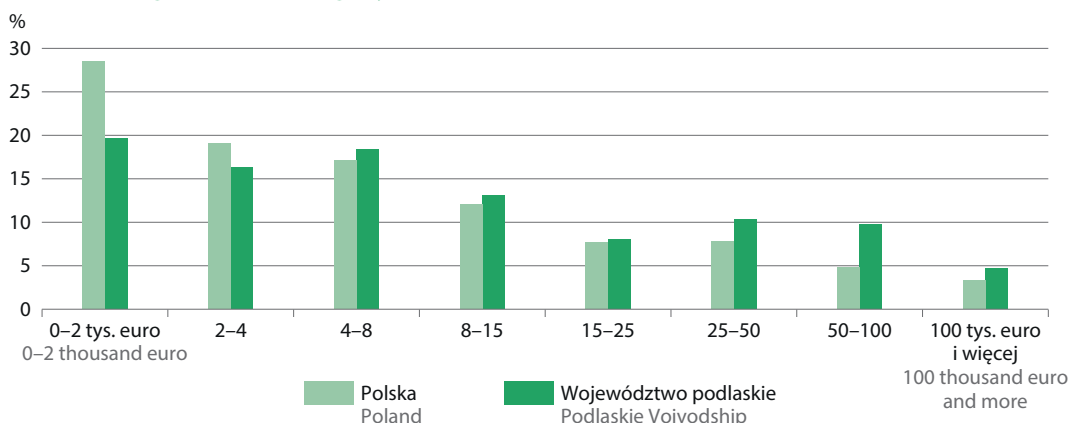
9.1. Wielkość ekonomiczna

9.1. Economic size

Z ogólnej liczby 77,8 tys. gospodarstw rolnych w województwie podlaskim, 54,3% charakteryzowało się wielkością ekonomiczną do 8 tys. euro (55,9% w 2010 r.), a 4,6% gospodarstw należało do klas wielkości ekonomicznej 100 tys. euro i więcej (w 2010 r. – 1,0%).

Ogólna wielkość ekonomiczna gospodarstw rolnych w województwie podlaskim w 2020 r. wyniosła blisko 2,0 mld euro. Udział gospodarstw o wielkości ekonomicznej do 2 tys. euro (które stanowiły 19,6% ogółu gospodarstw) oraz 500 tys. euro i więcej (które stanowiły 0,3% ogółu gospodarstw) w omawianej wielkości ekonomicznej wynosił odpowiednio 0,9% i 10,9%.

Wykres 37. Struktura gospodarstw rolnych według klas wielkości ekonomicznej w 2020 r.
Chart 37. Structure of agricultural holdings by economic size classes in 2020

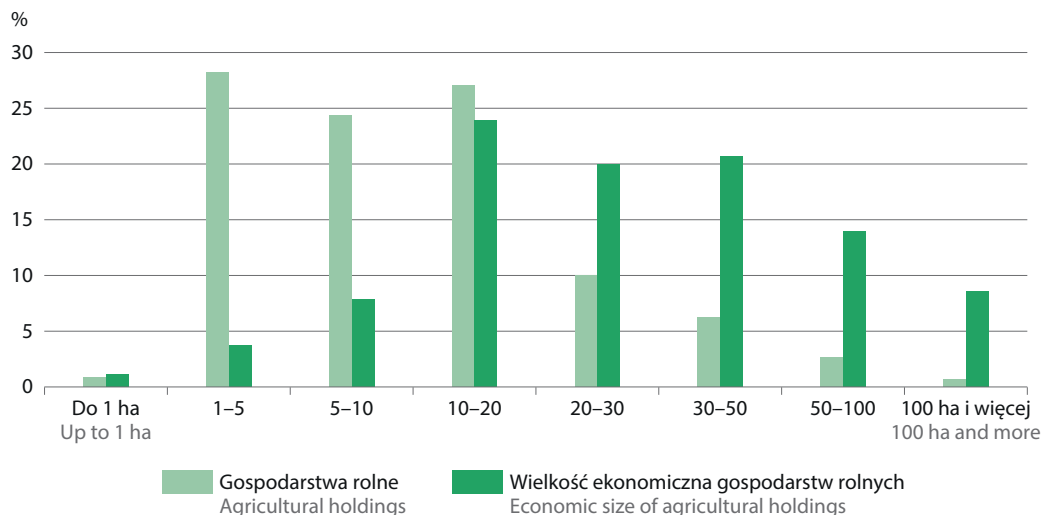
W województwie podlaskim ponad 63% wielkości ekonomicznej wytwarzały gospodarstwa o powierzchni 20 ha i więcej użytków rolnych.

Średnia wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego w województwie podlaskim w 2020 r. wyniosła 25,3 tys. euro, w tym gospodarstwa indywidualnego o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych – 25,0 tys. euro.

Gospodarstwa rolne najstarsze ekonomicznie w większości należały do najmniejszych grup obszarowych użytków rolnych. Około 37% gospodarstw zakwalifikowanych do klasy wielkości ekonomicznej 0–2 tys. euro posiadało powierzchnię użytków rolnych poniżej 2 ha. Blisko 42% gospodarstw o wielkości ekonomicznej 500–1000 tys. euro oraz niemal 30% gospodarstw o wielkości ekonomicznej 1000 tys. euro i więcej, prowadziło działalność rolniczą na powierzchni co najmniej 100 ha użytków rolnych.

Wykres 38. Struktura gospodarstw rolnych i ich wielkości ekonomicznej według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 38. Structure of number and economic size of holdings by area groups of agricultural land in 2020

Analiza liczby gospodarstw rolnych zakwalifikowanych do określonego typu rolniczego w poszczególnych klasach wielkości ekonomicznej w województwie podlaskim wykazała, że:

- w przedziale do 8 tys. euro najwyższy odsetek gospodarstw (86,5%) zanotowano dla typu „specjalizujące się w uprawach polowych”, a najniższy – dla typu „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych” (0,2%),
- w przedziale: 8–25 tys. euro najwyższy odsetek stanowiły gospodarstwa typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi” oraz „specjalizujące się w uprawach polowych” (odpowiednio 37,6% i 36,5%), a najniższy – typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” (0,3%),
- w klasach: 25–50 tys. euro i 50–100 tys. euro najwyższy odsetek stanowiły gospodarstwa typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi” – odpowiednio 79,3% i 90,0%, a najniższy gospodarstwa typu „specjalizujące się w uprawie drzew i krzewów owocowych” (0,6%) w klasie 25–50 tys. euro oraz gospodarstwa typu „specjalizujące się w uprawie drzew i krzewów owocowych”, „mieszane – różne uprawy” i „mieszane – różne zwierzęta” (po 0,4%) w klasie 50–100 tys. euro,
- w przedziale od 100 tys. euro najwyższy odsetek odnotowano dla gospodarstw „specjalizujących się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi” (75,2%), a najniższy dla typu „specjalizujące się w uprawach trwałych” (0,5%) oraz gospodarstwach typu „mieszane – różne uprawy” (0,4%).

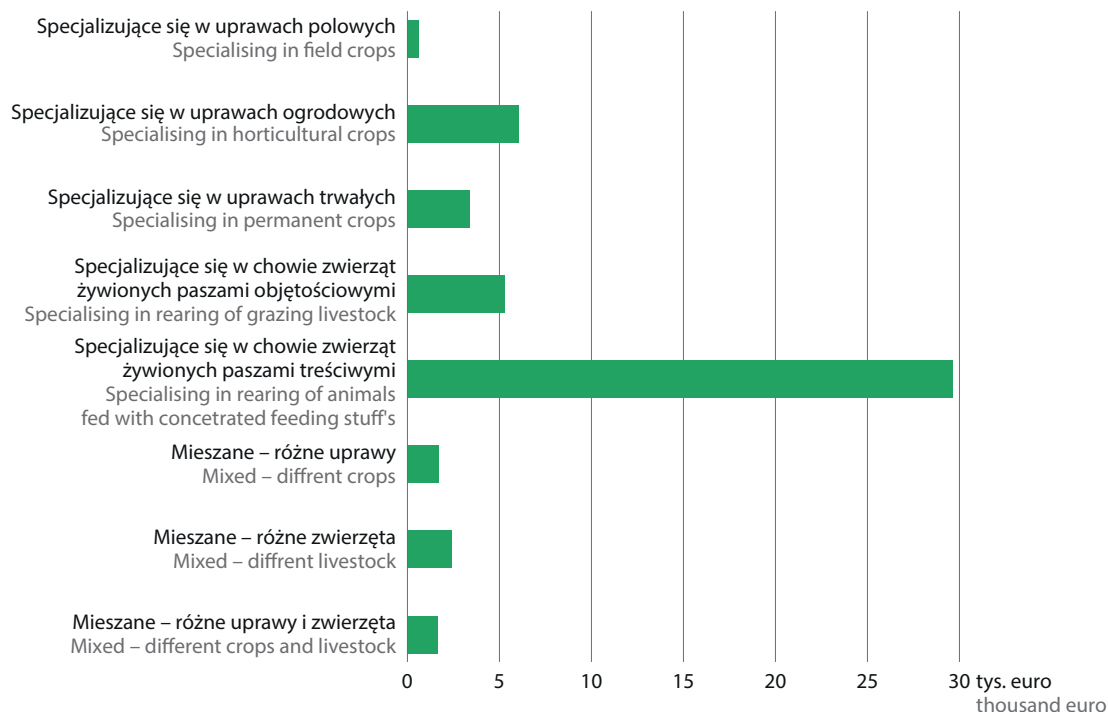
W województwie podlaskim udział gospodarstw rolnych posiadających użytki rolne w dobrej kulturze rolnej w ogólnej liczbie gospodarstw należących do danej klasy ekonomicznej był najwyższy w klasie 2–4 tys. euro i 50–100 tys. euro i wynosił po 99,9%.

Najwyższy odsetek gospodarstw rolnych posiadających:

- zasiewy odnotowano w klasie wielkości ekonomicznej 50–100 tys. euro (98,0% ogółu gospodarstw w tej klasie),
- grunty ugorowane – w klasie najwyższej, tj. 1000 tys. euro i więcej – 10,9%,
- łąki (88,8%) – w klasie 50–100 tys. euro,
- pastwiska (27,4%) – w klasie 25–50 tys. euro,
- uprawy trwałe – w przedziale 15–25 tys. euro (11,6%).

Średnia powierzchnia użytków rolnych rosła w miarę wzrostu wielkości ekonomicznej gospodarstwa rolnego od 2,72 ha w klasie 0–2 tys. euro i 5,23 ha w klasie 2–4 tys. euro do 128,49 ha w klasie 500–1000 tys. euro oraz 191,82 ha w klasie 1000 tys. euro i więcej.

Wykres 39. Średnia wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego według typów rolniczych w 2020 r.
Chart 39. Average economic size of agricultural holding by farm types in 2020

W województwie podlaskim we wszystkich klasach wielkości ekonomicznej dominowały gospodarstwa rolne uprawiające zboża (ponad 3/4 ogółu gospodarstw w danej klasie, z wyjątkiem klas 0–2 tys. euro i 2–4 tys. euro, gdzie omawiany odsetek wynosił odpowiednio 49,8% i 72,6%). Najwyższy odsetek omawianych gospodarstw wystąpił w klasie wielkości ekonomicznej 15–25 tys. euro (86,8% ogółu gospodarstw w tej klasie).

W gospodarstwach rolnych o wielkości ekonomicznej poniżej 100 tys. euro, poza gospodarstwami uprawiającymi zboża, dominowały gospodarstwa uprawiające ziemniaki (produkcję ziemniaków prowadziło 32,1% gospodarstw o wielkości ekonomicznej 15–25 tys. euro). Spośród gospodarstw rolnych o wielkości ekonomicznej 100–500 tys. euro, 8,4% prowadziło uprawę ziemniaków, a 7,3% roślin przemysłowych. Natomiast w gospodarstwach rolnych o wielkości ekonomicznej 500 tys. euro i więcej, poza gospodarstwami uprawiającymi zboża, dominowały gospodarstwa uprawiające rośliny przemysłowe (22,6%).

Najwyższy odsetek gospodarstw rolnych uprawiających:

- rośliny strączkowe jadalne odnotowano wśród gospodarstw o wielkości ekonomicznej 500–1000 tys. euro (6,9% ogółu gospodarstw w tej klasie),
- warzywa gruntowe – wystąpiły w klasie 1000 tys. euro i więcej (6,3%),
- truskawki – w klasie 15–25 tys. euro (1,5%),
- warzywa pod osłonami odnotowano w klasie 1000 tys. euro i więcej (1,6%).

Analiza gospodarstw rolnych w województwie podlaskim utrzymujących zwierzęta gospodarskie wykazała, że w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej do 8 tys. euro oraz 500 tys. euro i więcej, najczęściej prowadzony był chów drobiu kurzego, a w pozostałych – chów bydła. Drugim najczęściej utrzymywanym gatunkiem zwierząt gospodarskich należących do klasy 2–8 tys. euro i powyżej 500 tys. euro było bydło, a w gospodarstwach z przedziału 8–500 tys. euro – drób kurzy. Trzecim, najczęściej utrzymywanym gatunkiem zwierząt w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej 2–15 tys. euro były konie, a od 15 tys. euro – świnie.

Najwyższy odsetek gospodarstw prowadzących chów:

- bydła odnotowano w klasie wielkości ekonomicznej 50–100 tys. euro (93,7% ogółu gospodarstw w tej klasie),
- drobiu kurzego – w przedziałach 500–1000 tys. euro (43,8%) oraz 1000 tys. euro i więcej (65,6%),
- świń – w klasie 500–1000 tys. euro (18,1%) oraz 1000 tys. euro i więcej (12,5%),
- owiec – w klasie 15–25 tys. euro (1,7%),
- kóz – w klasie 15–25 tys. euro (0,6%),
- koni – w klasie 15–25 tys. euro (5,0%).

Obok prowadzenia produkcji rolniczej, ponad 1,4 tys. gospodarstw rolnych w województwie podlaskim prowadziło także działalność inną niż rolnicza bezpośrednio związaną z gospodarstwem rolnym. Analizując liczbę omawianych gospodarstw w poszczególnych klasach wielkości ekonomicznej należy zauważyć, że:

- 47,5% gospodarstw o wielkości ekonomicznej do 4 tys. euro oraz 23,2% gospodarstw o wielkości ekonomicznej 4 tys. euro i więcej prowadziło agroturystykę,
- najczęściej prowadzonym rodzajem działalności innej niż rolnicza były:
 - w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej do 15 tys. euro – poza agroturystyką, tzw. „inne” rodzaje działalności innej niż rolnicza (np. prowadzenie sklepu oferującego produkty wytworzone w gospodarstwie),
 - w gospodarstwach o wielkości 15–500 tys. euro – rolnicze prace kontraktowe.

W województwie podlaskim ciągniki posiadało 27,5% gospodarstw rolnych o wielkości ekonomicznej 0–2 tys. euro oraz 53,8% gospodarstw o wielkości ekonomicznej 2–4 tys. euro. W pozostałych klasach wielkości ekonomicznej omawiany odsetek wynosił od 74,3% do 98,3%, osiągając najwyższą wartość w klasie 50–100 tys. euro.

Wśród ogółu gospodarstw rolnych o wielkości ekonomicznej do 8 tys. euro najpopularniejsze były ciągniki o mocy 15–25 kW, o wielkości 8–50 tys. euro – o mocy 40–60 kW, o wielkości 50 tys. euro i więcej – o mocy 60–100 kW.

Odsetek gospodarstw rolnych posiadających ciągniki o największej mocy (100 kW i więcej) rósł wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej od 0,2% w klasie 0–2 tys. euro do 59,4% w klasie 1000 tys. euro i więcej.

Gospodarstwa rolne o wielkości ekonomicznej do 8 tys. euro, użytkujące ciągniki, posiadały średnio 1 ciągnik. Omawiany wskaźnik poprawiał się wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej i w poniższych klasach wynosił:

- 8–15 tys. euro – 1,6 ciągnika,
- 15–25 tys. euro i 25–50 tys. euro – ok. 2 ciągniki,
- 50–1000 tys. euro – ponad 3 ciągniki,
- 1000 tys. euro i więcej – ponad 5 ciągników.

Wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej wzrastała powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik w gospodarstwie rolnym. Dla wielkości ekonomicznej 0–2 tys. euro omawiany wskaźnik wynosił 9,29 ha, natomiast w klasie 100–500 tys. euro osiągał wielkość 15,77 ha. Największą powierzchnię użytków rolnych przypadającą na 1 ciągnik odnotowano w klasie 500–1000 tys. euro (39,62 ha).

Udział osób kierujących gospodarstwami rolnymi posiadających wykształcenie rolnicze w ogólnej liczbie omawianych osób w danej klasie wielkości ekonomicznej wzrastał od 28,8% w klasie 0–2 tys. euro osiągając najwyższą wartość 70,8% w klasie 500–1000 tys. euro.

Wśród ogółu gospodarstw rolnych o wielkości ekonomicznej do 15 tys. euro wystąpił najwyższy odsetek osób, dla których kurs rolniczy był najwyższym poziomem wykształcenia rolniczego (12,7% ogółu kierujących w omawianej klasie), a najniższy odsetek w klasie 500–1000 tys. euro (9,7%). W najwyższej klasie wielkości ekonomicznej odnotowano najwyższy odsetek osób kierujących, które posiadały wyższe wy-

kształcenie rolnicze (25,0%). Omawiany odsetek był najniższy w klasie 0–4 tys. euro, gdzie wyniósł 2,7%.

Spośród gospodarstw indywidualnych, w których gospodarstwa domowe zużywały więcej niż 50% wartości produkcji rolniczej, 62% charakteryzowała wielkość ekonomiczna 0–4 tys. euro, a 28,5% – wielkość ekonomiczna 4–8 tys. euro.

Odsetek gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego, których dochody z działalności rolniczej przekraczały 50% dochodów ogółem, osiągnął najwyższe wartości wśród gospodarstw rolnych o wielkości ekonomicznej 50–100 tys. euro oraz 100–500 tys. euro (odpowiednio 95,1% i 95,9%). Omawiany odsetek był najniższy w klasach wielkości ekonomicznej: 0–2 tys. euro (8,5%) oraz 2–4 tys. euro (16,6%).

W miarę wzrostu wielkości ekonomicznej malał odsetek gospodarstw domowych uzyskujących główne dochody z pracy najemnej, działalności pozarolniczej oraz emerytur i rent. W gospodarstwach rolnych o najniższych klasach ekonomicznych odsetek gospodarstw domowych, których głównym źródłem utrzymania była działalność pozarolnicza wynosił 11,4% w klasie wielkości ekonomicznej 0–2 tys. euro, 10,7% – w klasie 2–4 tys. euro. Odsetek gospodarstw domowych uzyskujących główne dochody z pracy najemnej wynosił 44,6% w klasie 0–2 tys. euro; 3,6% w klasie 25–50 tys. euro, 1,4% w klasie 500–1000 tys. euro) a emerytury i renty – 25,2% w klasie 0–2 tys. euro, 0,6% w klasie 25–50 tys. euro, 0,1% w klasie 100–500 tys. euro.

Blisko 55% osób pełnozatrudnionych w rolnictwie liczonych w AWU odnotowano w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej nie przekraczającej 25 tys. euro. Na 1 gospodarstwo o wielkości ekonomicznej 0–2 tys. euro przypadało 0,4 AWU, 2–4 tys. euro – 0,7 AWU, w przedziale 4–100 tys. euro – 0,9-2,1 AWU, w klasie 100–1000 tys. euro – 2,5–3,7 AWU, w klasie 1000 tys. euro i więcej – ponad 10 AWU.

9.2. Typy rolnicze

9.2. Farm types

W 2020 r. do gospodarstw specjalistycznych¹ (z dominującą grupą upraw/chowem) w województwie podlaskim należało 88,4% gospodarstw rolnych (w 2010 r. – 73,7%). W 56,1% gospodarstw specjalistycznych dominowały uprawy polowe (w 2010 r. – 37,5%), a 30,0% (w 2010 r. – 33,1%) gospodarstw zostało zakwalifikowanych do typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi”. Udział gospodarstw „specjalizujących się w uprawach ogrodniczych” i „specjalizujących się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” stanowił odpowiednio 0,6% i 1,2% ogółu gospodarstw rolnych (w 2010 r. – 0,5% i 2,0%). Najniższy odsetek (0,5%) odnotowano w typie „specjalizujące się w uprawach trwałych” (w 2010 r. – 0,6%). Odsetek gospodarstw niesklasyfikowanych w województwie podlaskim wynosił 1,2% (w 2010 r. – 1,6%).

W województwie podlaskim gospodarstwa specjalistyczne wytwarzały 92,7% wielkości ekonomicznej. Średnia wielkość ekonomiczna w poszczególnych typach rolniczych wynosiła 6,1 tys. euro dla gospodarstw rolnych typu „specjalizujące się w uprawach polowych”, 34,0 tys. euro dla typu „specjalizujące się w uprawach trwałych”, 60,4 tys. euro dla gospodarstw typu „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych”, 53,2 tys. euro dla typu specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi” i 296,4 tys. euro dla typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi”.

Wielkość ekonomiczna ponad 57% gospodarstw należących do typu „specjalizujące się w uprawach polowych” nie przekraczała 4 tys. euro. Najwyższy odsetek w gospodarstwach rolnych o klasie wielkości ekonomicznej 100 tys. euro i więcej, odnotowano w typie „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” (blisko 58% ogółu gospodarstw rolnych omawianego typu).

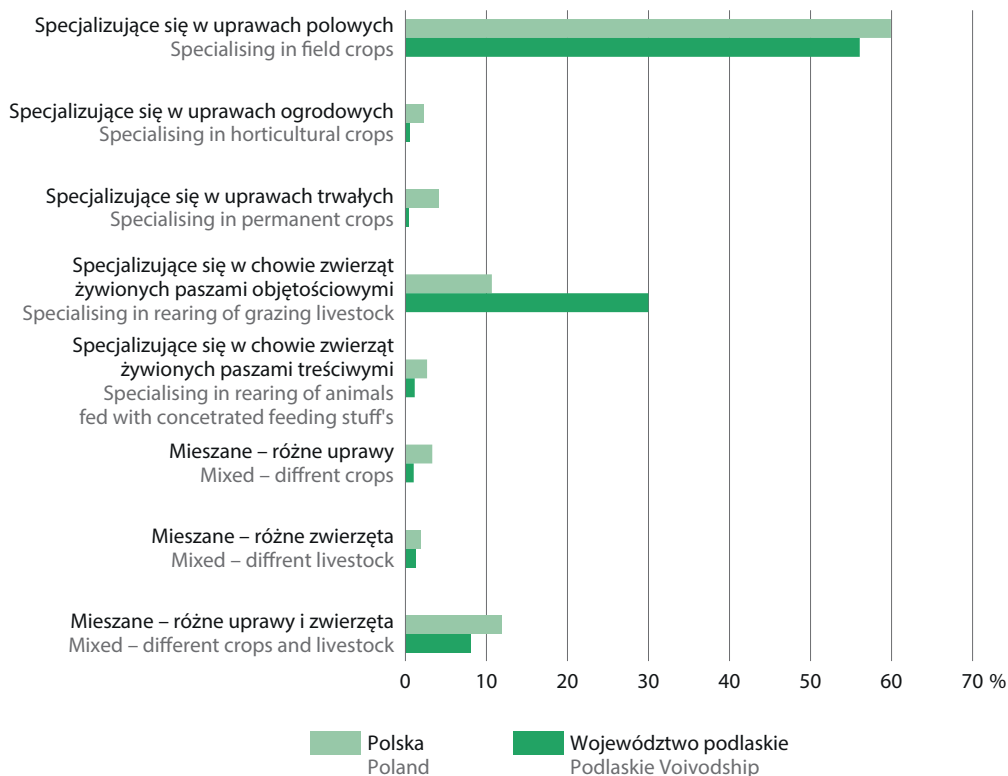
Największe obszarowo gospodarstwa rolne w województwie podlaskim odnotowano w typie „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” oraz „specjalizujące się w chowie zwierząt ży-

¹ Obejmują gospodarstwa specjalizujące się w uprawach polowych, uprawach ogrodniczych, uprawach trwałych oraz gospodarstwa specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi i treściwymi.

wionych paszami objętościowymi”, gdzie średnia powierzchnia użytków rolnych wynosiła odpowiednio 24,12 ha oraz 23,28 ha. Najmniejsze gospodarstwa wystąpiły w grupie gospodarstw niesklasyfikowanych (4,83 ha), a wśród sklasyfikowanych – w typach „specjalizujące się w uprawach polowych” (9,17 ha) oraz „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych” (7,14 ha).

Wykres 40. Struktura gospodarstw rolnych według typu rolniczego w 2020 r.

Chart 40. Structure of agricultural holdings by farm types in 2020

W większości typów rolniczych odsetek gospodarstw posiadających użytki rolne w dobrej kulturze rolnej wynosił od 99,0% do 100,0%. Jedynie w typie: „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” udział gospodarstw posiadających użytki rolne w dobrej kulturze w ogólnej liczbie gospodarstw tego typu wynosił 89,3%.

W województwie podlaskim najwyższy odsetek gospodarstw rolnych posiadających grunty pod zasiewami odnotowano w typie „mieszane – różne zwierzęta” (97,1%), a najniższy w typie „specjalizujące się w uprawach trwałych” (46,8%). Grunty ugorowało 32,1% gospodarstw niesklasyfikowanych, a wśród sklasyfikowanych, najwięcej (17,1%) w typie „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych”. Najmniejszą liczbę gospodarstw z ugorami odnotowano w typie „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi” (1,8%).

Łąki użytkowało 88,8% gospodarstw rolnych należących do typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi” oraz 87,1% gospodarstw należących do typu „mieszane – różne zwierzęta”. Wśród gospodarstw omawianych typów odnotowano także najwyższy odsetek gospodarstw z pastwiskami (odpowiednio 26,6% i 29,8%).

Najwyższy odsetek gospodarstw rolnych z sadami wystąpił w typie „specjalizujące się w uprawach trwałych” (82,7% ogółu gospodarstw tego typu), ale był wysoki także w typie „mieszane – różne uprawy”, gdzie wyniósł 79,2%. Najrzadziej sady występowały w gospodarstwach typu „specjalizujące się w uprawach polowych” oraz „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” (odsetek omawianych

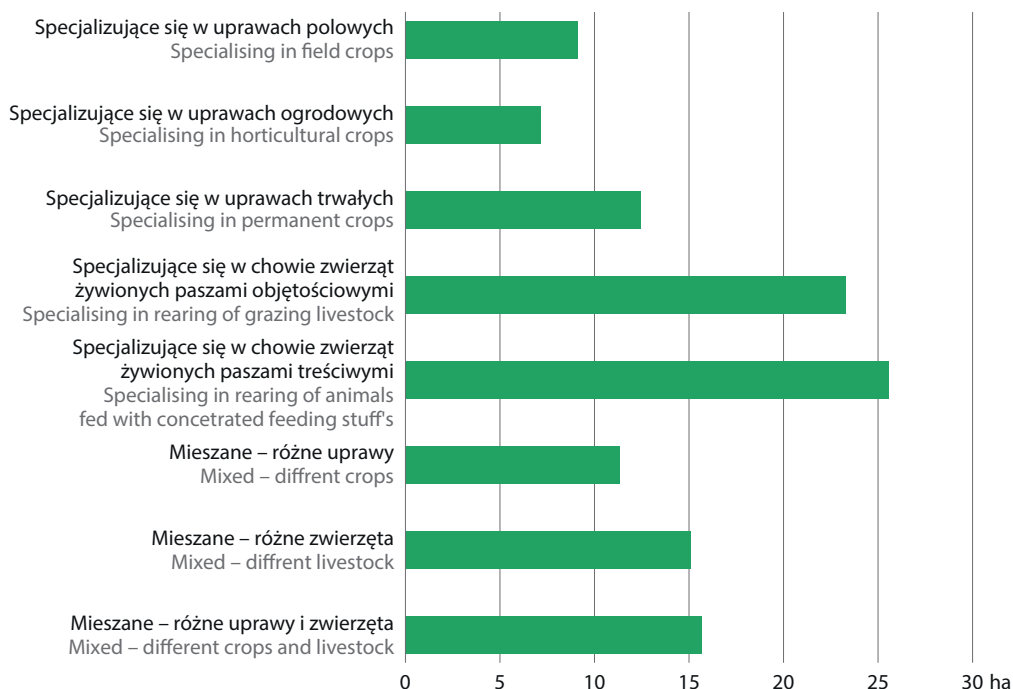
gospodarstw wyniósł odpowiednio 2,7% i 2,9%).

Analiza poszczególnych typów gospodarstw rolnych w województwie podlaskim prowadzących podstawowe grupy upraw wykazała, że najwyższy odsetek:

- gospodarstw produkujących zboża i ziemniaki wystąpił dla typów „mieszane – różne zwierzęta” i „mieszane – różne uprawy i zwierzęta” (odpowiednio 95,4% i 90,2% gospodarstw uprawiających zboża oraz 47,1% i 38,3% gospodarstw uprawiających ziemniaki),
- producentów roślin strączkowych jadalnych – w typach „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” oraz „mieszane – różne uprawy i zwierzęta” (po 1,5%),
- gospodarstw uprawiających rośliny przemysłowe – w typie „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” (10,8%),
- gospodarstw zajmujących się uprawą warzyw zarówno gruntowych, jak i pod osłonami – w typie „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych” (odpowiednio 14,1% i 17,1%).

Wykres 41. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych w 2020 r.

Chart 41. Average area of agricultural land in agricultural holding by farm types in 2020

W województwie podlaskim w gospodarstwach rolnych w typie „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” odnotowano najwyższe średnie powierzchnie upraw zbóż i roślin przemysłowych przypadające na 1 gospodarstwo posiadające wymienione uprawy (odpowiednio: 23,90 ha i 14,96 ha). Najwyższą średnią powierzchnię uprawy strączkowych jadalnych i warzyw gruntowych odnotowano w typie „specjalizujące się w uprawach polowych” (6,97 ha i 4,18 ha). Średnia powierzchnia uprawy warzyw pod osłonami była najwyższa w typie „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych” (0,30 ha). Najwyższą średnią powierzchnię uprawy ziemniaków odnotowano w typie „mieszane – różne uprawy” (1,17 ha).

Najwyższy odsetek gospodarstw rolnych prowadzących chów poszczególnych gatunków zwierząt gospodarskich odnotowano:

- dla gospodarstw utrzymujących bydło w typach: „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych pa-

szami objętościowymi” oraz „mieszane – różne zwierzęta” (osiągając odpowiednio dla gospodarstw bydłem 99,3% i 95,9%),

- dla gospodarstw utrzymujących świnie w typach: „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” oraz „mieszane – różne zwierzęta” (osiągając odpowiednio 46,8% oraz 38,6% ogółu gospodarstw omawianego typu),
- dla gospodarstw utrzymujących owce w typach: „specjalizujące się w uprawach trwałych” oraz „mieszane – różne zwierzęta” (osiągając po 4,1% ogółu gospodarstw omawianego typu),
- dla gospodarstw utrzymujących drób kurzy w typach: „specjalizujące się w uprawach polowych” oraz „mieszane – różne zwierzęta” (osiągając odpowiednio 78,5% oraz 82,2% ogółu gospodarstw omawianego typu),
- dla gospodarstw z kozami w typach: „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych” oraz „mieszane – różne zwierzęta” (odpowiednio 3,6% i 3,4% ogółu gospodarstw omawianego typu),
- konie utrzymywało – 57,9% gospodarstw niesklasyfikowanych.

Działalność inną niż rolnicza bezpośrednio związaną z gospodarstwem rolnym najchętniej podejmowały gospodarstwa rolne typu „specjalizujące się w uprawach trwałych” – 6,0% ogółu gospodarstw omawianego typu i była to przede wszystkim agroturystyka.

W województwie podlaskim ok. 97% gospodarstw należących do typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi”, ok. 96% należące do typu „mieszane – różne zwierzęta” oraz ok. 89% należące do typu „mieszane – różne uprawy i zwierzęta” posiadało ciągniki rolnicze. Najniższy odsetek gospodarstw z ciągnikami, spośród gospodarstw sklasyfikowanych, odnotowano w gospodarstwach rolnych o typie „specjalizujące się w uprawach trwałych” (51,2%), a w gospodarstwach niesklasyfikowanych – 19,7%.

W typach „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi”, „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” oraz „specjalizujące się w uprawach trwałych” przypadało najwięcej ciągników na 1 gospodarstwo posiadające ciągniki (odpowiednio 2,7 szt., 2,3 szt. i 2,2 szt.).

W województwie podlaskim największą powierzchnię użytków rolnych przypadającą na 1 ciągnik odnotowano w gospodarstwach niesklasyfikowanych (22,64 ha), a wśród sklasyfikowanych w typie „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” (12,77 ha). Najniższy omawiany wskaźnik wystąpił w gospodarstwach typu „mieszane – różne zwierzęta” (8,18 ha).

Najwyższe nawożenie mineralne w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze obserwowane było w województwie podlaskim w gospodarstwach rolnych specjalizujących się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi i treściwymi oraz w typie „mieszane – różne uprawy” i wynosiło odpowiednio 150,4 kg/ha, 124,8 kg/ha oraz 128,3 kg/ha użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej.

W województwie podlaskim wykształcenie rolnicze posiadało blisko 58% kierujących gospodarstwami rolnymi zaklasyfikowanymi do typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi” i „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” oraz ok. 52% do typu „mieszane – różne zwierzęta”. Wyższe wykształcenie rolnicze posiadało 10,4% kierujących gospodarstwami rolnymi specjalizującymi się w uprawach trwałych i 9,2% osób kierujących gospodarstwami rolnymi specjalizującymi się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi. Omawiany odsetek osiągnął najniższą wartość w typie „mieszane – różne zwierzęta” (2,5%) i „mieszane – różne uprawy i zwierzęta” (3,3%).

Produkcja głównie na samozaopatrzenie gospodarstwa domowego charakteryzowała gospodarstwa indywidualne należące do typów: „mieszane – różne uprawy” (17,7%), „mieszane – różne uprawy i zwierzęta” (12,8%), „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych” (12,5%) oraz „mieszane – różne zwierzęta” (11,4%). Jedynie 1,6% gospodarstw zakwalifikowanych do typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi” zużywało na potrzeby własne gospodarstwa domowego więcej niż 50% wartości końcowej produkcji rolniczej.

Analiza źródeł dochodów gospodarstw domowych w poszczególnych typach gospodarstw indywidualnych wykazała, że najwyższy odsetek gospodarstw, dla których głównym źródłem utrzymania była:

- działalność rolnicza – wystąpił wśród gospodarstw specjalizujących się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi (85,1%) oraz w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi (72,8%),
- praca najemna – wśród gospodarstw niesklasyfikowanych (41,2%) i w typie „specjalizujące się w uprawach polowych” (38,4%),
- emerytury i renty – wśród gospodarstw niesklasyfikowanych (22,7%) i w typach „specjalizujące się w uprawach trwałych” (18,8%).

Liczba pełnozatrudnionych liczona w AWU była najwyższa w gospodarstwach rolnych o typie „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi” oraz „specjalizujące się w uprawach polowych” i stanowiła odpowiednio 50,3% i 33,6% ogólnego AWU. Omawiana liczba była najniższa, oprócz grupy gospodarstw niesklasyfikowanych, dla gospodarstw typu „specjalizująca się w uprawach trwałych” – 0,5% ogólnego AWU.

Wśród gospodarstw niesklasyfikowanych i należących do typu „specjalizujące się w uprawach polowych” odnotowano najniższe średnie wartości AWU przypadające na 1 gospodarstwo (odpowiednio 0,4 i 0,7). Omawiany wskaźnik był najwyższy wśród gospodarstw zaklasyfikowanych do typów: „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi” i „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” (po 1,9 AWU) i „mieszane – różne zwierzęta” (1,6 AWU). W pozostałych typach rolniczych na 1 gospodarstwo rolne przypadało od 1,0 do 1,4 AWU.

Rozdział 10. Analiza gospodarstw rolnych w przekrojach gminnych

Chapter 10. Agricultural holdings analysis in division by gminas

W 2020 r. zaobserwowano regionalne zróżnicowanie gospodarstw rolnych pod względem arealów użytków rolnych. Gospodarstwa o największej ich średniej powierzchni w większości znajdowały się w gminach położonych w północnej części województwa podlaskiego.

Z danych PSR 2020 wynika, że w południowo-wschodniej części regionu leżała większość gmin o najwyższym udziale zbóż w ogólnej powierzchni pod zasiewami, zaś gminy, w których gospodarstwa rolne charakteryzowały się znaczącą obsadą bydła były położone w jego zachodniej części.

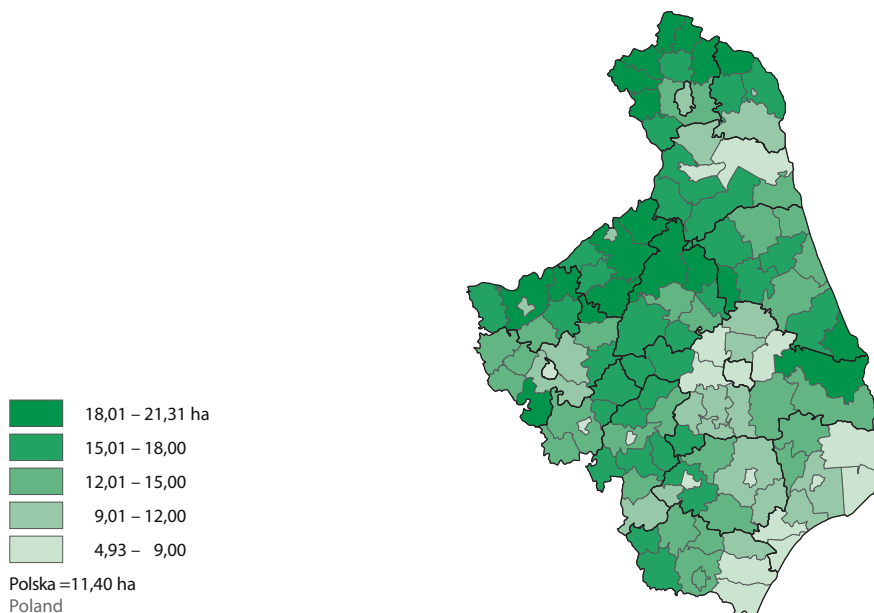
W omawianym roku gminy z największym odsetkiem gospodarstw rolnych należących do klasy ekonomicznej o znacznej wartości, tj. 100 tys. euro i więcej, najczęściej znajdowały się w zachodniej części Podlaskiego.

Na podstawie danych uzyskanych podczas spisu rolnego przeprowadzonego w 2020 r. stwierdzono, że w województwie podlaskim największa przeciętna powierzchnia gruntów ogółem w 1 gospodarstwie rolnym posiadającym grunty wystąpiła w gminie wiejskiej Grabowo – 24,86 ha, a najmniejsza w gminie miejskiej Hajnówka – 5,55 ha. W kraju średni areal gruntów w 1 gospodarstwie rolnym ukształtował się na poziomie 12,66 ha.

W omawianym roku w Podlaskiem gospodarstwa o największej powierzchni użytków rolnych znajdowały się w gminie wiejskiej Grajewo, gdzie przeciętnie 1 gospodarstwo z użytkami rolnymi posiadało 21,31 ha tych gruntów. Najmniejszą średnią powierzchnią omawianych użytków, wynoszącą 4,93 ha, charakteryzowały się gospodarstwa położone na terenie gminy miejskiej Hajnówka. W kraju na 1 gospodarstwo rolne posiadające użytki rolne przypadało przeciętnie 11,40 ha takich gruntów.

Mapa 12. Średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo rolne posiadające użytki rolne według gmin w 2020 r.

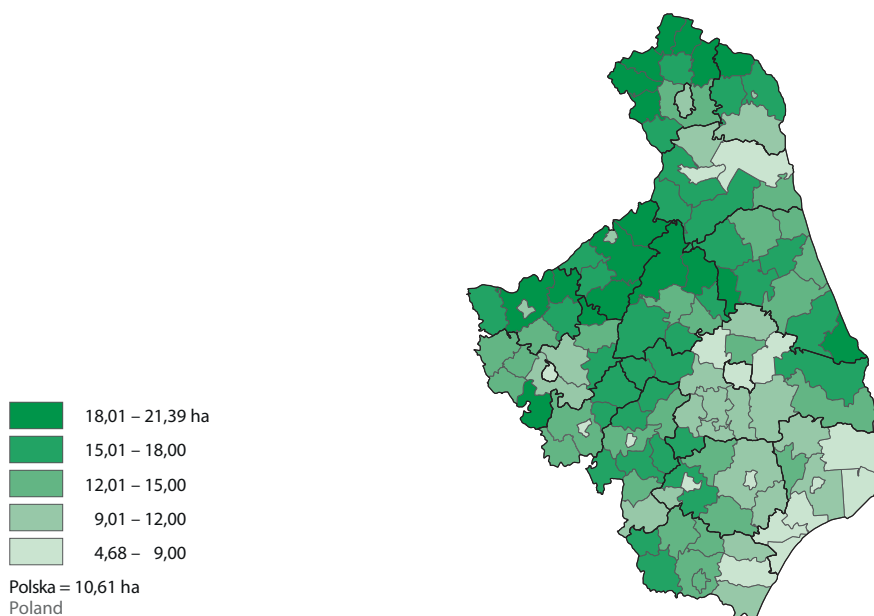
Map 12. Average area of agricultural land per 1 agricultural holding possessing agricultural land by gminas in 2020

W 2020 r. w regionie największą średnią powierzchnią użytków rolnych w 1 gospodarstwie indywidualnym posiadającym użytki rolne zanotowano w gminie wiejskiej Grajewo – 21,28 ha, zaś najmniejszą w gminie wiejskiej Białowieża – 4,52 ha. Wśród gospodarstw indywidualnych o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 1 ha najwyższą i najniższą wartość omawianego wskaźnika również zaobserwowano w wymienionych gminach i wynosił on odpowiednio 21,39 ha i 4,68 ha. W kraju przeciętna powierzchnia użytków rolnych w 1 gospodarstwie indywidualnym z użytkami rolnymi ukształtowała się na poziomie 10,46 ha, a w 1 gospodarstwie indywidualnym o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych osiągnęła 10,61 ha.

Mapa 13. Średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo indywidualne o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych według gmin w 2020 r.

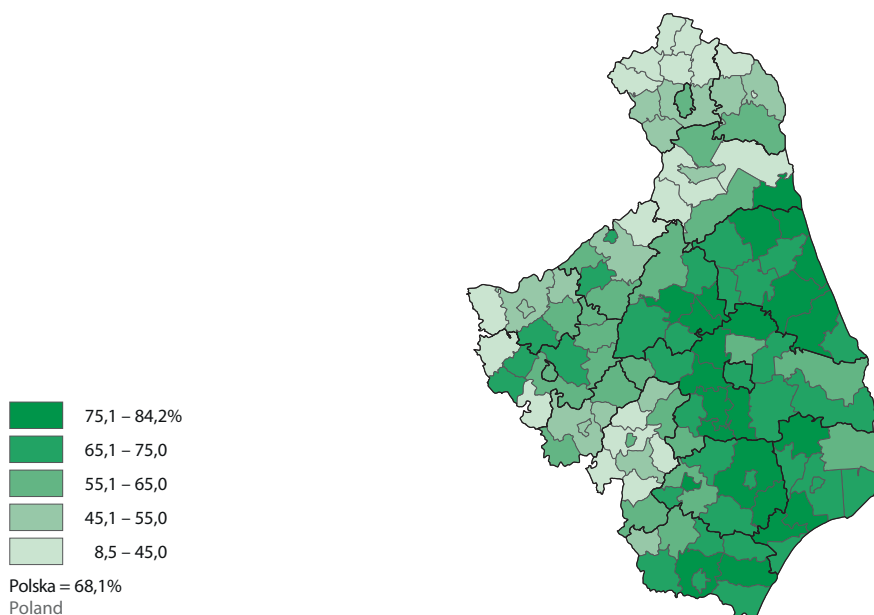
Map 13. Average area of agricultural land per 1 natural persons' holding with area over 1 ha of agricultural land by gminas in 2020

Analiza wyników PSR 2020 wykazała, że w województwie podlaskim najwyższy udział gospodarstw rolnych prowadzących wyłącznie produkcją roślinną w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych wystąpił w gminie miejskiej Hajnówka i wynosił on 95,1%. Najmniejszy odsetek gospodarstw ukierunkowanych wyłącznie na produkcję roślinną odnotowano w gminie wiejskiej Grabowo – 25,0%. W Polsce udział takich gospodarstw osiągnął 55,8%. We wszystkich gminach regionu gospodarstwa rolne zajmujące się wyłącznie produkcją zwierzęcą stanowiły znacznie mniejszy odsetek niż gospodarstwa prowadzące tylko produkcję roślinną. Zdecydowanie najwyższy odsetek omawianych gospodarstw zanotowano w gminie miejsko-wiejskiej Wasilków – 2,7%, a w 30 gminach takie gospodarstwa nie wystąpiły. W kraju ich udział ukształtował się na poziomie 0,6%. W gminie wiejskiej Grabowo, tj. o najniższym udziale gospodarstw ukierunkowanych tylko na produkcję roślinną, zanotowano jednocześnie najwyższy odsetek gospodarstw prowadzących działalność mieszaną – 74,8%. Najmniejszy odsetek gospodarstw rolnych prowadzących zarówno produkcję roślinną, jak i zwierzęcą wśród ogółu gospodarstw odnotowano w gminie miejskiej Hajnówka – 4,6%.

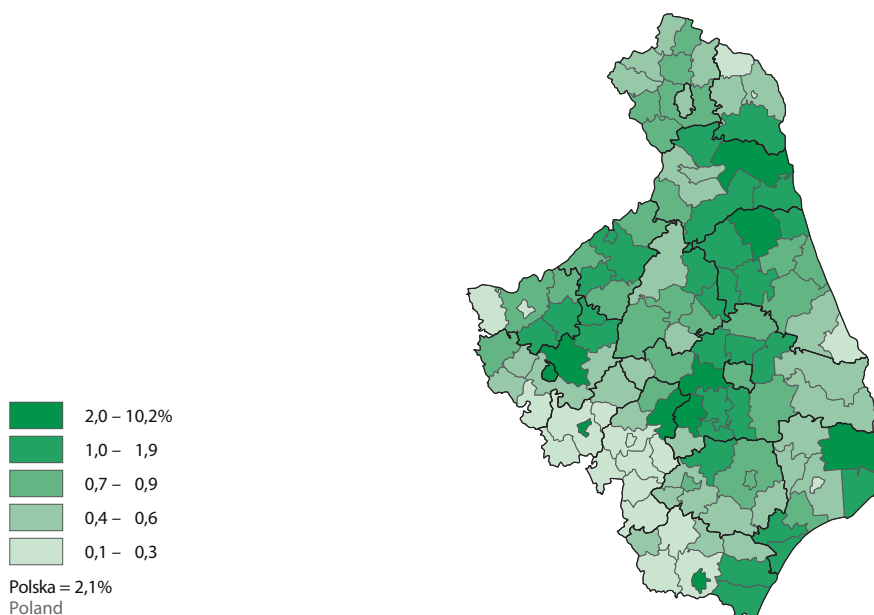
W regionie największym udziałem powierzchni zasiewów zbóż w ogólnej powierzchni pod zasiewami charakteryzowała się gmina wiejska Turośl Kościelna – 84,2%, a zdecydowanie najmniejszą gmina wiejska Turośl – 8,5%. W krajowej strukturze gruntów pod zasiewami odsetek zbóż ukształtował się na poziomie 68,1%.

Mapa 14. Udział powierzchni zasiewów zbóż w powierzchni zasiewów ogółem według gmin w 2020 r.
Map 14. Share of sown area under cereals in total sown area by gminas in 2020

W 2020 r. w województwie podlaskim najwyższy udział ziemniaków w łącznym areale pod zasiewami zaobserwowano w mieście Łomża i wynosił on 10,2%. Najniższy odsetek tej uprawy w powierzchni zasiewów zanotowano natomiast w gminie miejskiej Sejny, gdzie ukształtował się on na poziomie 0,1%. W Polsce udział powierzchni przeznaczanej pod uprawę ziemniaków w ogólnym areale zasiewów osiągnął 2,1%.

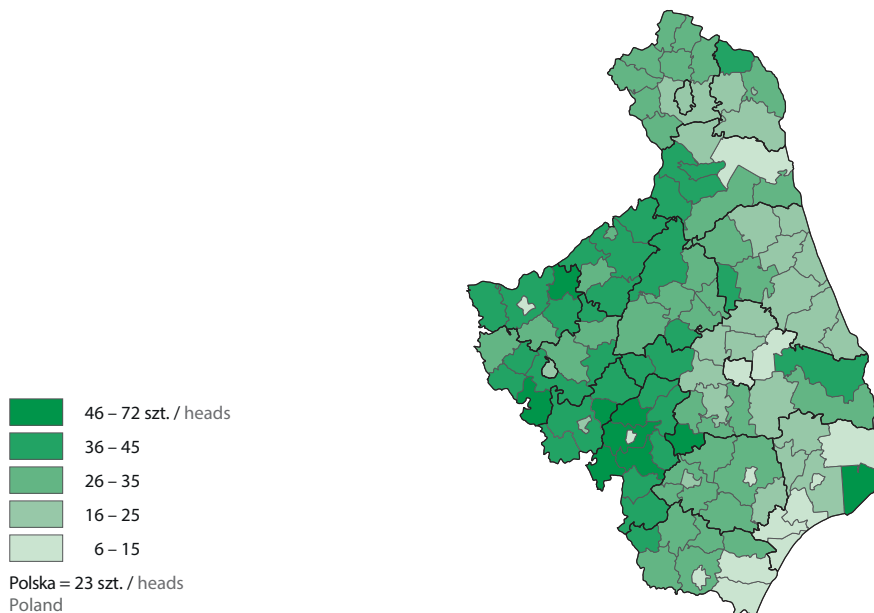
Mapa 15. Udział powierzchni uprawy ziemniaków w powierzchni zasiewów ogółem według gmin w 2020 r.
Map 15. Share of sown area under potatoes in total sown area by gminas in 2020

Z wyników Powszechnego Spisu Rolnego przeprowadzonego w 2020 r. wynika, że wśród gmin województwa podlaskiego zdecydowanie najwięcej była w 1 gospodarstwie utrzymującym ten gatunek

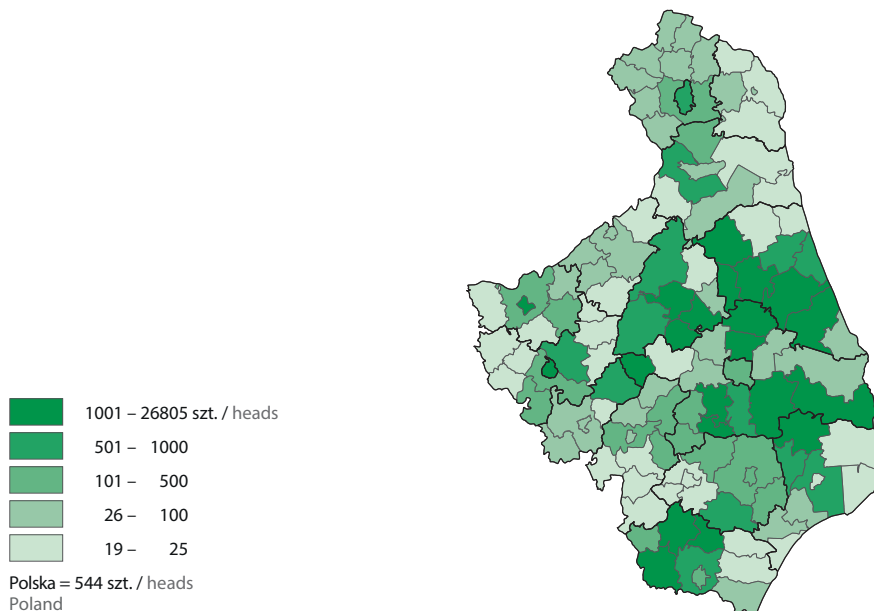
zwierząt zanotowano w gminie wiejskiej Śniadowo – 72 szt., zaś najmniejsza obsada wystąpiła w gminie miejskiej Siemiatycze – 6 szt. W kraju przeciętna liczba sztuk bydła znajdująca się w 1 gospodarstwie rolnym posiadającym bydło wynosiła 23 szt.

Mapa 16. Obsada bydła na 1 gospodarstwo rolne utrzymujące bydło według gmin w 2020 r.
Map 16. Number of cattle per 1 agricultural holding with cattle by gminas in 2020

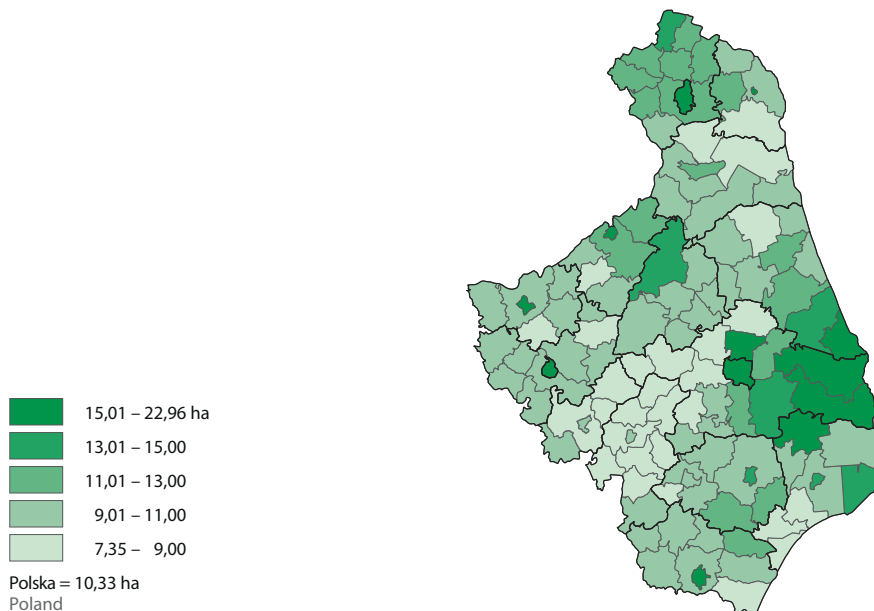
W Podlaskiem najwyższą przeciętną liczbę drobiu kurzego przypadającą na 1 gospodarstwo rolne utrzymujące drób kurzy odnotowano w gminie miejsko-wiejskiej Czarna Białostocka – 26805 szt., podczas gdy najniższą stwierdzono w gminie wiejskiej Radziłów – 19 szt. Średnio w Polsce w 1 gospodarstwie rolnym posiadającym omawiany gatunek zwierząt utrzymywano 544 szt. drobiu kurzego.

Mapa 17. Obsada drobiu kurzego na 1 gospodarstwo rolne utrzymujące drób kurzy według gmin w 2020 r.
Map 17. Number of chickens per 1 agricultural holding with chickens by gminas in 2020

Analiza danych uzyskanych podczas spisu rolnego przeprowadzonego w 2020 r. wykazała, że wśród gmin województwa podlaskiego największa powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik wystąpiła w gminie miejskiej Kolno i wynosiła 22,96 ha. Najmniej użytków rolnych w przeliczeniu na 1 ciągnik odnotowano w gminie wiejskiej Sokoly – 7,35 ha. Przeciętnie w kraju na 1 ciągnik przypadało natomiast 10,33 ha użytków rolnych.

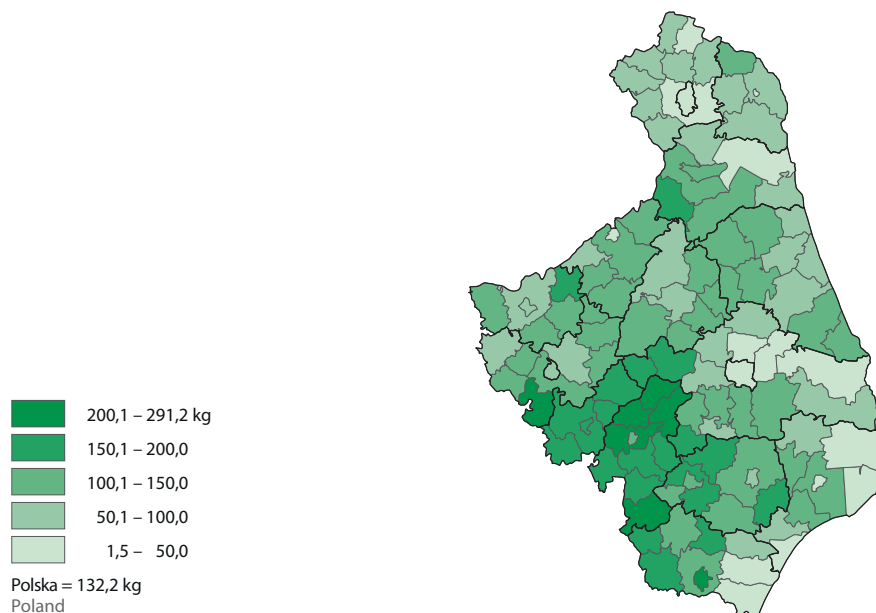
Mapa 18. Średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik według gmin w 2020 r.
Map 18. Average area of agricultural land per 1 tractor by gminas in 2020

W regionie w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r. najczęściej nawozów mineralnych (w przeliczeniu na czysty składnik) na 1 ha użytków rolnych utrzymanych w dobrej kulturze zużyto w gminie miejskiej Siemiatycze – 291,2 kg, a najmniej w gminie wiejskiej Białowieża – 1,5 kg. Przeciętnie w Polsce w analizowanym okresie na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze zastosowano 132,2 kg nawozów mineralnych w przeliczeniu na czysty składnik.

Mapa 19. Zużycie nawozów mineralnych w przeliczeniu na czysty składnik na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze według gmin w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.

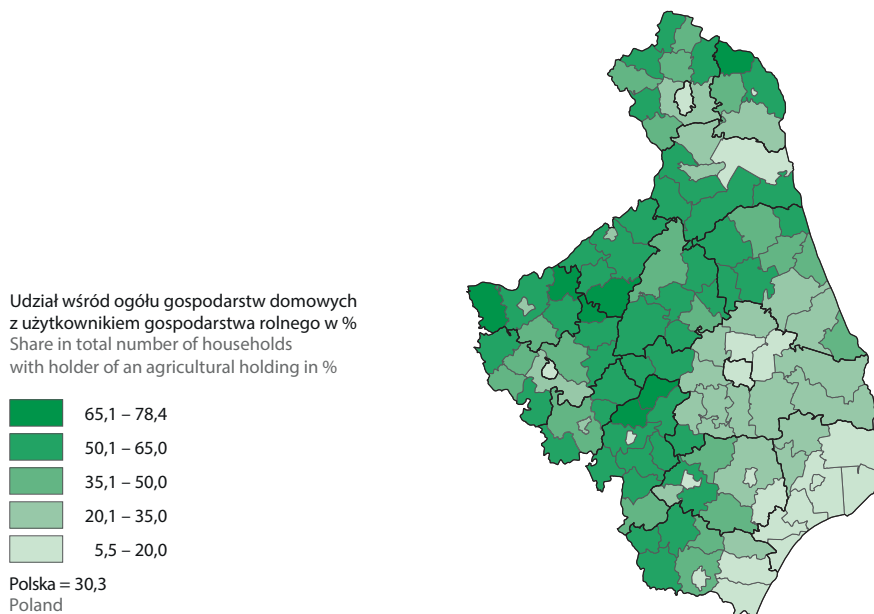
Map 19. Consumption of mineral fertilizers in terms of pure ingredient per 1 ha of agricultural land in good condition by gminas in the period from 2 June 2019 to 1 June 2020

Na podstawie wyników spisu rolnego przeprowadzonego w 2020 r. stwierdzono, że w województwie podlaskim udział gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego, których dochody w ponad 50% pochodziły z działalności rolniczej wśród ogółu gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego osiągnął zdecydowanie najwyższą wartość w gminie wiejskiej Grabowo – 78,4%, a najniższą w gminie miejskiej Hajnówka – 5,5%. W skali kraju działalność rolnicza stanowiła główne źródło utrzymania, tj. przekraczające połowę dochodów ogółem, dla 30,3% gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego.

Mapa 20. Gospodarstwa domowe z użytkownikiem gospodarstwa rolnego, których główne źródło dochodów stanowiła działalność rolnicza według gmin w 2020 r.

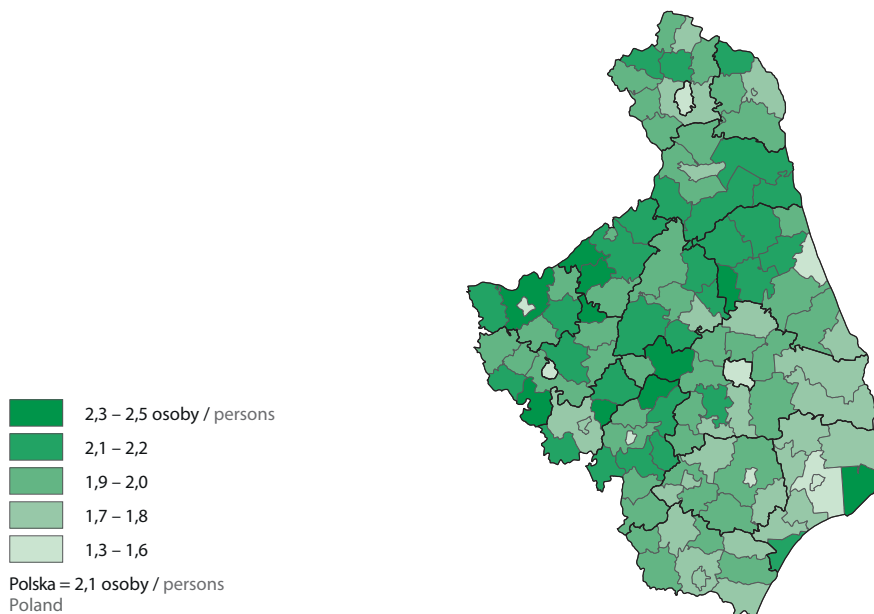
Map 20. Households with holder of an agricultural holding of which the main source of income was agricultural activity by gminas in 2020

Do osób pracujących w rolnictwie w okresie 12 miesięcy poprzedzających dzień referencyjny PSR 2020 zaliczono osoby stanowiące rodzinną siłę roboczą oraz osoby będące pracownikami najemnymi stałymi, bez względu na wymiar czasu poświęconego na pracę w gospodarstwie rolnym. Wśród gmin województwa podlaskiego największa średnia liczba pracujących w rolnictwie w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r. przypadająca na 1 gospodarstwo rolne wystąpiła w gminie wiejskiej Kobylin-Borzymy i osiągnęła 2,5 osoby. Najniższa liczba omawianych pracujących w 1 gospodarstwie została odnotowana w gminie miejskiej Wysokie Mazowieckie, gdzie wynosiła 1,3 osoby. W kraju przeciętna liczba osób pracujących (w ciągu 12 miesięcy przed dniem 1 czerwca 2020 r.) w 1 gospodarstwie rolnym ukształtowała się na poziomie 2,1 osoby.

Mapa 21. Średnia liczba pracujących w rolnictwie w 1 gospodarstwie rolnym według gmin w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.

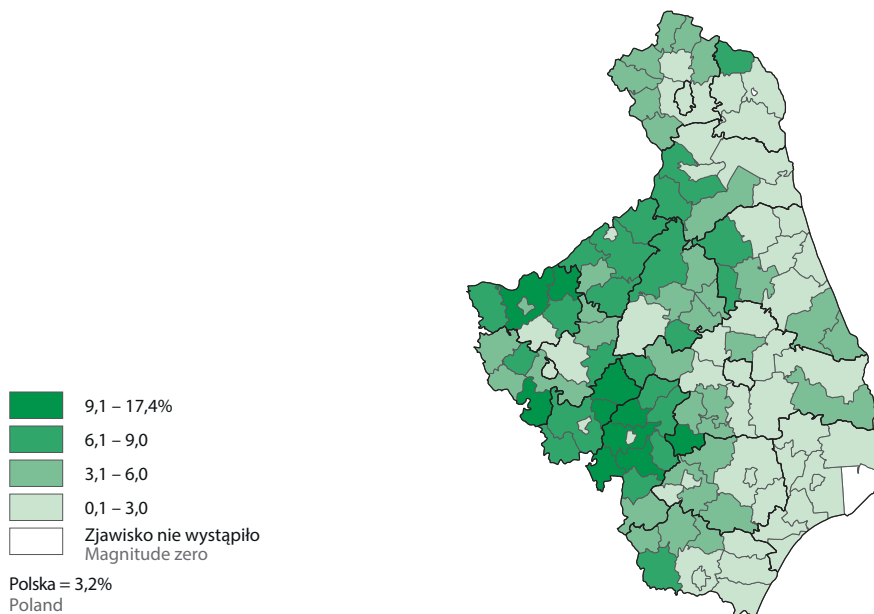
Map 21. Average number of employed persons in 1 agricultural holding by gminas in the period from 2 June 2019 to 1 June 2020

W 2020 r. w województwie podlaskim najwyższy udział gospodarstw o wielkości ekonomicznej co najmniej 100 tys. euro wśród wszystkich gospodarstw rolnych w gminie zanotowano w gminie wiejskiej Śniadowo, a osiągnął on 17,4%. Gospodarstwa o tej wielkości ekonomicznej nie wystąpiły w 2 gminach regionu, tj. wiejskiej Białowieża i miejskiej Sejny. W kraju odsetek omawianych gospodarstw w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych ukształtował się na poziomie 3,2%.

Mapa 22. Udział gospodarstw rolnych o wielkości ekonomicznej 100 tys. euro i więcej wśród ogółu gospodarstw rolnych według gmin w 2020 r.

Map 22. Share of agricultural holdings of the economic size of 100 thousand euro and more in total number of agricultural holdings by gminas in 2020

W regionie największym odsetkiem małych gospodarstw pod względem wielkości ekonomicznej, tj. do 8 tys. euro, wynoszącym aż 92,2% charakteryzowała się gmina wiejska Białowieża. Wysoki udział takich gospodarstw zanotowano również w gminie miejskiej Hajnówka – 91,5%. Najmniejszy ich odsetek wystąpił natomiast w gminie wiejskiej Grabowo – 23,8%. W Polsce gospodarstwa rolne o wielkości ekonomicznej poniżej 8 tys. euro wśród ogółu gospodarstw rolnych stanowiły 64,6%.

Do gospodarstw specjalistycznych zaliczane są gospodarstwa rolne specjalizujące się w uprawach polowych, ogrodowych lub trwałych oraz specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi lub treściwymi. W omawianym roku w Podlaskiem największy odsetek gospodarstw specjalistycznych w łącznej liczbie gospodarstw rolnych w danej gminie odnotowano w gminie wiejskiej Turośl, a jego wartość wynosiła 97,6%. Najniższy udział omawianych gospodarstw wystąpił w gminie wiejskiej Giby – 73,9%. W kraju gospodarstwa specjalistyczne stanowiły 79,8% ogółu gospodarstw rolnych.

Uwagi metodologiczne

1. Wprowadzenie

Niniejszą publikację opracowano na podstawie wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2020 (PSR 2020), który przeprowadzono w Polsce w terminie od 1 września do 30 listopada 2020 r.

Spis został przeprowadzony na potrzeby Unii Europejskiej oraz krajowe, a jego podstawę prawną stanowiły:

- ustawa z dnia 31 lipca 2019 r. o powszechnym spisie rolnym w 2020 r. (Dz. U. z 2019 r. poz. 1728 z późn. zm.). Ustawa ta szczegółowo określiła zasady przeprowadzenia spisu, podmioty podlegające spisowi oraz zakres danych, które należy zebrać,
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2018/1091 z dnia 18 lipca 2018 r. w sprawie zintegrowanych statystyk dotyczących gospodarstw rolnych oraz uchylenia rozporządzeń (WE) nr 1166/2008 i (UE) nr 1337/2011 (Dz. Urz. L 200 z 7.8.2018),
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 223/2009 z dnia 11 marca 2009 r. w sprawie statystyki europejskiej oraz uchylające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE, Euratom) nr 1101/2008 w sprawie przekazywania do Urzędu Statystycznego Wspólnot Europejskich danych statystycznych objętych zasadą poufności,
- rozporządzenie Rady (WE) nr 322/97 w sprawie statystyk Wspólnoty oraz decyzji Rady 89/382/EWG, Euratom w sprawie ustanowienia Komitetu ds. Programów Statystycznych Wspólnot Europejskich (tekst mający znaczenie dla Europejskiego Obszaru Gospodarczego – EOG i Szwajcarii) (Dz. Urz. L 87 z 31.3.2009, str. 164), w zakresie zasad opracowywania, tworzenia i rozpowszechniania statystyk oraz poufności informacji statystycznych,
- ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 443 z późn. zm.),
- rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. (RODO) w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1) w zakresie zasad przetwarzania danych osobowych,
- ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1781).

Dniem referencyjnym spisu był 1 czerwca 2020 r. Część danych, ze względu na ich specyfikę, dotyczyła okresu ostatnich 12 miesięcy kończącego się w dniu referencyjnym badania czyli okresu od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r. włącznie.

Dla aktywności ekonomicznej, w części dotyczącej aktywności bieżącej, okresem referencyjnym był dodatkowo tydzień kończący się w dniu referencyjnym badania (tj. okres od 26 maja do 1 czerwca 2020 r.).

2. Uwaga

W związku z wprowadzaniem od 2010 r. zmian w metodologii badań rolniczych, mających na celu dostosowanie do standardów unijnych oraz uwzględnienie przemian dokonujących się w polskim rolnictwie, a także szersze wykorzystanie źródeł administracyjnych, **definicja gospodarstwa rolnego uległa zmianie**. Zgodnie z obowiązującą definicją w spisie rolnym w 2020 r. (podobnie jak w badaniach struktury gospodarstw rolnych w 2013 i 2016 r.) nie ujęto posiadaczy użytków rolnych nieprowadzących działalności rolniczej oraz posiadaczy użytków rolnych o powierzchni poniżej 1 ha prowadzących działalność rolniczą o małej skali.

W związku z powyższym, prezentowane w niniejszym opracowaniu dane dla 2020 roku, dotyczące gospodarstw rolnych ogółem oraz gospodarstw rolnych o powierzchni do 1 ha użytków rolnych włącznie są porównywalne z danymi zawartymi w edycji publikacji za lata 2013 i 2016, a nie są porównywalne z informacjami dla lat 2002, 2005, 2007 i 2010 zawartymi we wcześniejszych edycjach publikacji.

Do porównań wykorzystano dane z 2010 r., przeliczone zgodnie z obowiązującą definicją gospodarstwa rolnego.

Dane dla gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych są porównywalne z danymi prezentowanymi w poprzednich edycjach publikacji (dla gospodarstw prowadzących działalność rolniczą).

3. Ważniejsze pojęcia, definicje i zasady spisywania

Gospodarstwo rolne to grunty rolne wraz z gruntami leśnymi, budynkami lub ich częściami, urządzeniami i inwentarzem, jeżeli stanowią lub mogą stanowić zorganizowaną całość gospodarczą wraz z prawami związanymi z prowadzeniem gospodarstwa rolnego (art. 553 Kodeksu Cywilnego).

Gospodarstwo rolne osoby fizycznej (gospodarstwo indywidualne) to gospodarstwo użytkowane przez osobę fizyczną obejmujące:

- gospodarstwa rolne o powierzchni 1 ha i więcej użytków rolnych,
- gospodarstwa rolne o powierzchni poniżej 1 ha użytków rolnych (w tym nieposiadające użytków rolnych) prowadzące działy specjalne produkcji rolnej lub produkcję rolną (roślinną i/lub zwierzęcą) o znaczącej, określonej następującymi progami skali: 0,5 ha dla: drzew owocowych, krzewów owocowych, warzyw gruntowych, truskawek gruntowych oraz chmielu; 0,3 ha dla szkółek sadowniczych i szkółek ozdobnych; 0,1 ha dla tytoniu; 5 sztuk dla bydła ogółem; 20 sztuk dla świń ogółem; 5 sztuk dla loch; 20 sztuk dla owiec ogółem i kóz ogółem; 100 sztuk dla drobiu ogółem; 10 sztuk dla zwierząt dzikich utrzymywanych w systemie fermowym; 20 pni dla pszczół.

Gospodarstwo rolne osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej to gospodarstwo rolne prowadzone przez osobę prawną lub jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, którego **podstawowa działalność jest zaliczana według Polskiej Klasyfikacji Działalności do sekcji A, dział 01, grupy: 01.1 - uprawy rolne inne niż wieloletnie, 01.2 – uprawy roślin wieloletnich, 01.3 – rozmnażanie roślin, 01.4 – chów i hodowla zwierząt (z podklasy 01.49.Z – tylko strusie, króliki i inne zwierzęta futerkowe oraz pszczoły), 01.5 – uprawy rolne połączone z chowem i hodowlą zwierząt (działalność mieszana), 01.6, klasa 01.61, podklasa 01.61.Z – działalność usługowa wspomagająca produkcję roślinną (utrzymywanie gruntów w dobrej kulturze rolnej przy zachowaniu wymogów ochrony środowiska), a także niezależnie od zaklasyfikowania działalności podstawowej, gdy w gruntach użytkowanych przez jednostkę powierzchnia **użytków rolnych przekracza 1 ha lub prowadzony jest chów/hodowla zwierząt gospodarskich.****

Użytkownik gospodarstwa rolnego to osoba fizyczna, osoba prawna oraz jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, faktycznie użytkująca gospodarstwo rolne, niezależnie od tego, czy jest właścicielem, dzierżawcą tego gospodarstwa, czy też użytkuje je z innego tytułu i niezależnie od tego, czy grunty wchodzące w skład gospodarstwa rolnego są położone na terenie jednej czy kilku gmin.

Za **osobę kierującą gospodarstwem rolnym** uważa się pełnoletnią osobę fizyczną upoważnioną przez właściciela/użytkownika gospodarstwa rolnego do podejmowania oraz nadzorowania lub wykonywania decyzji bezpośrednio związanych z procesami produkcyjnymi. W gospodarstwach indywidualnych kierujący jest często tą samą osobą co użytkownik.

Poziom wykształcenia rolniczego osoby kierującej gospodarstwem rolnym określa się jako:

- wyższe rolnicze – uzyskanie dyplomu ukończenia szkoły wyższej o kierunku rolniczym np. ogrodnictwo, geodezja urzędzeń rolniczych, technika urzędzeń rolniczych i leśnych, leśnictwo, technologia drewna, ochrona środowiska – melioracja, rybactwo, zootechnika, technologia żywności – mleczarstwo itp.; do kierunków rolniczych należy zaliczyć także weterynarię,
- policealne rolnicze – uzyskanie dyplomu ukończenia szkoły policealnej lub pomaturalnej o kierunku rolniczym, np. ogrodnictwo, urządzenie terenów zieleni itp.,
- średnie zawodowe rolnicze – uzyskanie świadectwa ukończenia technikum lub liceum zawodowego o kierunku rolniczym np. hodowla zwierząt, uprawa roślin, leśnictwo, melioracja, urządzenie terenów zieleni,
- zasadnicze zawodowe rolnicze – uzyskanie świadectwa ukończenia zasadniczej szkoły rolniczej, szkoły przysposobienia rolniczego, świadectwa ukończenia korespondencyjnego kursu rolniczego o poziomie szkoły zasadniczej, np. ogrodnictwo, hodowla zwierząt, mechanizacja rolnictwa, wiejskie gospodarstwo domowe, rolnik upraw polowych,

- kurs rolniczy – kurs kwalifikacyjny zakończony egzaminem i uzyskaniem tytułu wykwalifikowanego rolnika lub mistrza rolnika,
- brak wykształcenia rolniczego – nieukończenie żadnej szkoły ani kursu o kierunku rolniczym, niezależnie od posiadanego ogólnego poziomu wykształcenia.

Siedziba użytkownika gospodarstwa indywidualnego to adres zamieszkania użytkownika. Adres ten nie zawsze jest taki sam jak adres zameldowania.

Siedziba gospodarstwa indywidualnego to siedlisko gospodarstwa (budynek mieszkalny oraz budynki gospodarskie i urządzenia służące do produkcji rolnej), a w przypadku braku siedliska, największa część gospodarstwa rolnego. Adres siedziby gospodarstwa nie zawsze jest taki sam jak siedziby użytkownika.

Siedziba gospodarstwa rolnego osoby prawnej (lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej) to siedziba osoby prawnej lub jednostki lokalnej prowadzącej działalność rolniczą.

Do **działalności rolniczej** prowadzonej przez gospodarstwo rolne zaliczono:

- uprawę roślin, która obejmuje: wszystkie uprawy rolne (w tym również uprawę grzybów jadalnych), warzywnictwo i ogrodnictwo, szkółkarstwo, hodowlę i nasiennictwo roślin rolniczych i ogrodniczych,
- chów i hodowlę zwierząt gospodarskich, tj. bydła, owiec, kóz, koni, świń, drobiu, królików, pozostałych zwierząt futerkowych, zwierząt dzikich utrzymywanych w warunkach fermowych (np. dziki, sarny, danieli, lamy) i pszczoł,
- utrzymanie gruntów rolnych, już niewykorzystywanych do celów produkcyjnych, według zasad dobrej kultury rolnej (zgodnie z normami).

Za **zarobkową działalność inną niż rolnicza bezpośrednio związaną z gospodarstwem rolnym** przyjęto działalność produkcyjną lub usługową prowadzoną na własny rachunek w celu osiągnięcia zysku, która wykorzystuje zasoby gospodarstwa rolnego (siłę roboczą, teren, budynki, park maszynowy itp.) lub produkty rolne w nim powstałe (np. agroturystyka, przetwórstwo produktów rolnych).

Nie wlicza się tu działalności innej niż rolnicza, jeżeli z zasobów gospodarstwa do jej prowadzenia wykorzystywana jest tylko i wyłącznie siła robocza.

Wartość końcowej produkcji rolniczej to suma wartości sprzedanych oraz zużytych przez gospodarstwo domowe użytkownika (samozaopatrzenie) surowych, nieprzetworzonych produktów rolnych (roślinnych i zwierzęcych).

Wartość **ogólnej sprzedaży produkcji gospodarstwa rolnego** to suma przychodów ze sprzedaży surowych produktów rolnych i zwierząt gospodarskich oraz wyrobów i usług z działalności innej niż rolnicza bezpośrednio związanej z gospodarstwem rolnym, a także płatności bezpośrednich.

Bezpośrednia sprzedaż konsumentom (ostatecznym odbiorcom na ich własne potrzeby) oznacza sprzedaż produktów rolnych, wytworzonych w gospodarstwie rolnym, na targowiskach, we własnych sklepach lub w ramach sprzedaży międzysąsiedzkiej.

Nie zalicza się tu sprzedaży produktów rolnych do punktów skupu oraz zakupów dokonywanych przez właścicieli sklepów, restauracji, itp.

Za **gospodarstwo ekologiczne** uważa się gospodarstwo rolne, które posiada certyfikat nadany przez jednostkę certyfikującą lub jest w trakcie konwersji na ekologiczne metody produkcji rolniczej (pod kontrolą jednostki certyfikującej) na całość lub część produkcji roślinnej/zwierzęcej prowadzonej w gospodarstwie.

Za **gospodarstwo rolne korzystające ze środków wsparcia rozwoju obszarów wiejskich** uważa się gospodarstwo, z którym zawarto umowę/wydano pozytywną decyzję o przyznaniu płatności w okresie 3 lat kończących się 31 grudnia 2020 r. dla przynajmniej jednego z działań/poddziałań wymienionych poniżej:

- usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i zastępstw w gospodarstwie,
- systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych,

- inwestycje w środki trwałe,
- przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzenie odpowiednich środków zaradczych,
- pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników,
- pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw,
- inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów,
- działanie rolno – środowiskowo – klimatyczne,
- usługi leśno – środowiskowe i klimatyczne oraz ochrona lasów,
- rolnictwo ekologiczne,
- płatności dla obszarów Natura 2000 i płatności związane z ramową dyrektywą wodną,
- płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami,
- dobrostan zwierząt,
- zarządzanie ryzykiem.

4. Użytkowanie gruntów

Grunty ogółem to wszystkie grunty niezależnie od tytułu władania – własne, dzierżawione od innych (na zasadzie umowy i bezumownie), użytkowane z tytułu zajmowania określonego stanowiska (leśniczy, ksiądz, nauczyciel itp.) oraz wspólne w części przypadającej użytkownikowi, a także użytkowane przez gospodarstwo grunty należące do gospodarstw opuszczonych. Nie zalicza się tu powierzchni gruntów wydzielonych innym i gruntów należących do wspólnot gruntowych.

Użytki rolne ogółem to powierzchnia:

- użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej, na którą składają się:
 - zasiewy,
 - łąki trwałe,
 - pastwiska trwałe,
 - uprawy trwałe, w tym sady,
 - ogrody przydomowe (bez powierzchni przeznaczonej na rekreację),
 - grunty ugorowane (łącznie z powierzchnią upraw na przyoranie uprawianych jako plon główny),
- użytków rolnych pozostałych.

Powierzchnia **użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej** to użytki rolne, na których stosuje się jakiegokolwiek zabiegi uprawne (np. orka, koszenie, mulczowanie itp.), także grunty objęte płodozmianem. Są to grunty, które mogą kwalifikować się np. do otrzymania dopłat i są utrzymywane zgodnie z wymaganiami dotyczącymi dobrej kultury rolnej znajdującymi się w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 kwietnia 2004 roku – Dz. U. 65, poz. 600. Zalicza się tu także grunty ugorowane.

Powierzchnia **użytków rolnych pozostałych** (tj. nieużytkowanych i nieutrzymywanych w dobrej kulturze rolnej) to powierzchnia użytków rolnych wyłączonych z produkcji, tj. użytków rolnych uprzednio użytkowanych jako zasiewy oraz grunty ugorowane, łąki i pastwiska trwałe, sady i inne uprawy trwałe, ogrody przydomowe, które w dniu 1 czerwca 2020 r. ze względów ekonomicznych, społecznych lub innych, nie były wykorzystywane już rolniczo i wyłączone z płodozmienu. Grunty te znajdowały się jednak w kondycji, pozwalającej w razie zmiany decyzji co do ich przyszłego użytkowania, na ich szybkie przywrócenie do produkcji rolnej, przy wykorzystaniu zasobów dostępnych w gospodarstwie rolnym. Jeżeli rekultywacja tych gruntów wymagałaby bardzo długiego okresu czasu i dużych nakładów pracy oraz zasobów niedostępnych w gospodarstwie – powierzchnię tę zalicza się do powierzchni pozostałych gruntów.

Powierzchnia zasiewów to powierzchnia wszystkich upraw zasianych i zasadzonych w gospodarstwie rolnym (jednorocznych i wieloletnich, ale bez upraw trwałych), prowadzonych zarówno w gruncie (na odkrytym polu lub pod niskim, przykryciem z brakiem dostępu) jak i pod wysokimi, dostępnymi osłonami (w szklarniach, tunelach wysokich lub inspektach).

Łąki trwałe to grunty pokryte trwale trawami (5 lub więcej lat), z zasady koszone, a w rejonach górskich również powierzchnia koszonych hal i połonin. Łąki powinny być utrzymywane w dobrej kulturze rolnej i przynajmniej raz w roku koszone, a zbiory niekoniecznie wykorzystywane do celów produkcyjnych.

Pastwiska trwałe to grunty pokryte trwale trawami (5 lub więcej lat), które z zasady nie są koszone, lecz wypasane, a w rejonach górskich również powierzchnia wypasanych hal i połonin utrzymywanych w dobrej kulturze rolnej (łącznie z pastwiskami trwałymi niewykorzystywanymi do celów produkcyjnych oraz z ekstensywnie wypasnymi pastwiskami położonymi na terenach pagórkowatych lub na znacznej wysokości, na glebach niskiej klasy, na których nie stosuje się nawożenia, podsiewów, melioracji itp.).

Powierzchnia upraw trwałych to powierzchnia: plantacji drzew i krzewów owocowych, szkótek drzew i krzewów owocowych oraz ozdobnych, szkótek drzew i krzewów leśnych do celów handlowych, plantacji wikliny oraz innych gruntowych upraw trwałych (np. derenia, tarniny, morwy, wierzby mandżurskiej, głogu, rokitnika, jarzębiny, choinek bożonarodzeniowych uprawianych na użytkach rolnych), a także upraw trwałych pod osłonami (np. malina, winorośl, brzoskwinia).

Sady to uprawy drzew i krzewów owocowych posadzonych na miejscu stałym, w regularnej rozstawie, na powierzchni minimum 10 arów. Do sadów zaliczamy także szkółki drzew i krzewów owocowych.

Ogrody przydomowe to powierzchnia zlokalizowana najczęściej wokół siedziby gospodarstwa, często oddzielona od reszty gospodarstwa, która obejmuje uprawy (rolne, ogrodnicze zarówno jednoroczne jak i wieloletnie oraz drzewa i krzewy owocowe) przeznaczone na spożycie w gospodarstwie domowym użytkownika (samozaopatrzenie). Sporadycznie, nadwyżki zbiorów mogą być sprzedawane.

Do ogrodów przydomowych nie zalicza się powierzchni trawników i ogrodów ozdobnych oraz powierzchni przeznaczonej na rekreację (należą do gruntów pozostałych).

Grunty ugorowane to grunty orne niewykorzystywane do celów produkcyjnych, ale utrzymane według zasad dobrej kultury rolnej, przy zachowaniu wymogów ochrony środowiska.

Do gruntów ugorowanych zalicza się powierzchnię upraw na przyoranie uprawianych jako plon główny (nawóz zielony), a także grunty przygotowane pod jesienne nasadzenia np. truskawek oraz obsiane roślinami miododajnymi.

Zaliczamy tu grunty zarówno uprawnione, jak i nieuprawnione do płatności obszarowych.

Do gruntów ugorowanych nie zaliczamy gruntów, które były przygotowane pod tegoroczne zasiewy (np. warzyw), a do 1 czerwca 2020 r. nie zostały jeszcze obsiane lub obsadzone (zaliczamy je do powierzchni zasiewów).

Powierzchnia **lasów i gruntów leśnych** to powierzchnia o wielkości co najmniej 0,10 ha:

- zalesiona (pokryta roślinnością leśną),
- niezalesiona (przejściowo pozbawiona roślinności leśnej),
- gruntów związanych z gospodarką leśną,
- plantacji o krótkiej rotacji (łącznie z założonymi na użytkach rolnych).

Uwzględnia się tu powierzchnię szkótek drzew leśnych założonych na terenach leśnych i wykorzystywanych na potrzeby własne gospodarstwa (niehandlowe).

Powierzchnia **pozostałych gruntów** to grunty będące pod zabudowaniami, podwórzami, placami i ogrodami ozdobnymi, parkami, powierzchnia wód śródlądowych (własnych i dzierżawionych), rowów melioracyjnych, powierzchnia porośnięta wikliną w stanie naturalnym, powierzchnia terenów bagiennych, powierzchnia innych gruntów (torfowiska, żwirownie), nieużytków (w tym gruntów zadrzewionych i zakrzaczonych), powierzchnia przeznaczona dla rekreacji (np. zlokalizowana wokół domu, pola golfowe, ogrody ozdobne itp.).

Do pozostałych gruntów zalicza się także powierzchnię gruntów rolnych, które nie są użytkowane rolniczo, jeżeli wiadomo, że grunty te nie powrócą już do użytkowania rolniczego np. grunty rolne przeznaczone pod budowę drogi, supermarketu.

5. Powierzchnia zasiewów

Powierzchnia zasiewów to powierzchnia wszystkich upraw zasianych i zasadzonych w gospodarstwie rolnym (jednorocznych i wieloletnich, ale bez upraw trwałych), prowadzonych zarówno w gruncie (na odkrytym polu lub pod niskim, przykryciem z brakiem dostępu) jak i pod wysokimi, dostępnymi osłonami (w szklarniach, tunelach wysokich lub inspektach), które są uprawiane w plonie głównym.

Do powierzchni zasiewów zalicza się również powierzchnię, która była zaplanowana i obsiana/obsadzona po 1 czerwca 2020 r., pod zbiór w bieżącym roku (np. późnych odmian warzyw).

Powierzchnia zasiewów **w gruncie** to powierzchnia upraw prowadzonych zarówno na odkrytym polu, jak również **pod niskim, niedostępnym przykryciem**. Kategoria ta obejmuje powierzchnię upraw przykrytych przy użyciu mat/arkuszy z tworzywa sztucznego ułożonych płasko na ziemi oraz upraw pod tunelami niskimi (poniżej 1,5 m wysokości w szczycie).

Powierzchnia zasiewów w **szklarniach, tunelach foliowych wysokich** oraz **inspektach** to powierzchnia upraw prowadzonych pod wysokimi osłonami (o wysokości min. 1,5 m w szczycie) oraz pod osłonami niskimi z możliwością stałego dostępu czyli inspektach, tzw. przyspiesznikach („miniaturowe szklarnie”); są to skrzytnie nakryte oknami służące np. do produkcji rozsąd.

W powierzchni zasiewów ujęto uprawę chmielu oraz plantacje truskawek i poziomek, a także powierzchnię traw polowych.

Do grupy **„zboż ogółem”** zaliczono zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi, kukurydzę na ziarno, grykę, proso i pozostałe zbożowe (amarantus, kanar, żyto stuletnie itp.).

W grupie **„zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi”** ujęto zboża podstawowe (pszenica, żyto, jęczmień, owies i pszenżyto) oraz powierzchnię zasiewów mieszanek zbożowych ozimych i jarych.

Grupa **„przemysłowe”** obejmuje buraki cukrowe, rzepak i rzepik, len (łącznie z lnem oleistym), słonecznik na ziarno, konopie, tytoń, chmiel, cykorię oraz inne oleiste (mak, gorczyca, soja, itp.).

Do grupy **„strączkowych na ziarno”** zalicza się strączkowe jadalne (groch, fasolę, bób oraz inne strączkowe jadalne uprawiane na ziarno, np. ciecierzycę), strączkowe pastewne na ziarno oraz mieszanki zbożowo strączkowe na ziarno. Powierzchnię zasianą grochem, fasolą, bobem itp. przewidzianą do zbioru w stanie niedojrzałym zaliczono do warzyw gruntowych.

Grupa **„pastewne”** obejmuje uprawy okopowych pastewnych, kukurydzy na zielonkę, strączkowych pastewnych na zielonkę i motylkowych drobnonasiennych, innych pastewnych i traw na zielonkę (bez upraw przeznaczonych na nawozy zielone).

Grupa **„pozostałe”** obejmuje warzywa gruntowe, truskawki i poziomki gruntowe, uprawy nasienne, kwiaty i rośliny ozdobne gruntowe, pozostałe przemysłowe (np. krokosz barwierski, uprawy wieloletnie na cele energetyczne), zioła i przyprawy, a także uprawy pod osłonami (bez upraw trwałych pod osłonami) oraz pozostałe uprawy.

Do **warzyw** zaliczono: kapustę głowiastą (wczesną i późną, białą, czerwoną i włoską), cebulę, marchew jadalną, buraki ćwikłowe, ogórki, pomidory, kalafior (wczesne i późne), warzywa pozostałe (pietruszkę, selerę, pory, brukselkę, szczaw, szpinak, sałatę, rzodkiewkę, chrzan, rabarbar, skorzonę, kalarepę, czosnek, dynię, szparagi, brokuły, kapustę pekińską, cykorię liściastą, cukinię, szalotkę itp.). Grupa ta obejmuje również groch, bób i itp. zebrane w stanie niedojrzałym (zielonym), fasolę szparagową, z której zebrano niedojrzałe strąki oraz kukurydzę z przeznaczeniem na zbiór kolb w stanie niedojrzałym, a także rozsady warzyw gruntowych na potrzeby własne gospodarstwa.

Powierzchnia uprawy **„truskawek”** to powierzchnia obsadzona truskawkami i poziomkami (łącznie z nowymi, wiosennymi nasadzeniami) w gruncie oraz pod osłonami. Nie uwzględniono tu powierzchni przygotowanej do nasadzeń jesiennych oraz powierzchni plantacji truskawek przeznaczonych na sadzonki (którą ujęto w grupie „pozostałe”).

Do grupy roślin **przemysłowych** zaliczono buraki cukrowe, rzepak i rzepik, len (łącznie z lnem oleistym), słonecznik na ziarno, konopie, tytoń, chmiel, cykorię oraz inne oleiste (mak, gorczyca, soja, itp.).

Do **ziemniaków** zaliczono sadzeniaki, ziemniaki jadalne oraz uprawiane do przemysłu, odmian zarówno wczesnych, średniowczesnych, jak i późnych. Powierzchnia uprawy ziemniaków nie obejmuje uprawy tej rośliny w ogrodach przydomowych.

Dane o **burakach cukrowych** dotyczą tylko tych upraw, które są przeznaczone do przemysłu. Nie ujmują się tu buraków cukrowych uprawianych na wysadki/nasiona.

Trawy polowe są to krótkotrwałe użytki zielone (uprawiane z reguły mniej niż 5 lat), tj. trawy w czystym siewie (np. rajgras, stokłosa, mozga, wiechlina, kostrzewa, tomka, kupkówka, wyczyniec, mietlica, tymotka, kłósówka, życica i inne) lub mieszanki tych gatunków, wykorzystywane na zielonkę/siano lub nasiona (użytkowane zazwyczaj kośnie) lub wypasane (tzw. pastwiska polowe).

Międyplony (poplony) jare – rośliny wysiane po zbiorze plonu głównego i przyorane przed zimą, lub wysiane wiosną i przyorane przed zasianiem upraw zbieranych jako plon główny. Poplony jare mogą być także przeznaczone na paszę.

Międyplony (poplony) ozime – rośliny wysiane jesienią 2019 r., po zbiorze plonu głównego, z przeznaczeniem na paszę dla zwierząt lub na przyoranie jako zielony nawóz wiosną 2020 r. Poplony ozime zimują na polu.

Powierzchnia grzybów jadalnych – powierzchnia zajmowana przez uprawy grzybów jadalnych np. pieczarek, boczniaków, twardziaka jadalnego (shiitake), pierścieniaka uprawnego i innych. Powierzchnia ta obejmuje stanowiska, które co najmniej raz w okresie 12 miesięcy do 1 czerwca 2020 r. włącznie były zajęte pod uprawę grzybów jadalnych.

Powierzchnię uprawy ziemniaków, warzyw gruntowych, truskawek i poziomek gruntowych oraz grupy „pozostałych upraw” od 2007 r. podaje się bez powierzchni w ogrodach przydomowych, która zgodnie z klasyfikacją UE jest odrębną pozycją wyszczególnioną w użytkowaniu gruntów.

6. Zwierzęta gospodarskie

W spisie ujęto zwierzęta gospodarskie, które znajdowały się w gospodarstwie rolnym oraz zwierzęta wysłane na redyki, wypasy i do bacówek. Rejestrowane były wszystkie zwierzęta, tj. zarówno stanowiące własność użytkownika gospodarstwa rolnego lub członków jego gospodarstwa domowego, jak również zwierzęta przetrzymywane czasowo lub stale w gospodarstwie, tj. przyjęte na wychów, opas, tucz (np. umowy kontraktacyjne dla świń), przechowywane (np. hotele dla koni) itp., niezależnie od tego, czy przyjęto je od gospodarstw indywidualnych, czy od jednostek państwowych, spółdzielczych, spółek.

Zwierzęta gospodarskie to zwierzęta utrzymywane w celu osiągnięcia korzyści gospodarczych, np. produkcji mięsa, mleka i innych produktów zwierzęcych, a także w przypadku koni, wykorzystywane jako siła pociągowa i do celów rekreacyjnych oraz sportowych.

Do zwierząt gospodarskich zalicza się następujące gatunki: konie domowe i inne koniowate, bydło, świnie, owce, kozy, drób (tj. brojlery, kury nioski, koguty, indyki, kaczki, gęsi, przepiórki, perliczki, gołębie, strusie i inne gatunki, ale bez ptactwa utrzymywanego do celów łowieckich, a nie do produkcji mięsa), króliki, pozostałe zwierzęta futerkowe, inne zwierzęta utrzymywane w gospodarstwie rolnym dla pozyskania produktów zwierzęcych, np. mięsa czy wełny (tj.: jelenie, sarny, danielle, łosie, renifery, dziki, świniodzik, lamy, alpaki itp.) oraz pszczoły.

Do zwierząt gospodarskich (z wyjątkiem koni) nie zalicza się zwierząt utrzymywanych wyłącznie dla celów rekreacyjnych lub terapeutycznych.

Spisowi podlegały zwierzęta gospodarskie, które **1 czerwca 2020 r. znajdowały się w gospodarstwie rolnym**, niezależnie od tego czy w dniu przeprowadzania spisu nadal w nim przebywały czy już nie.

Nie ujmowano zwierząt, które po północy z 1 na 2 czerwca 2020 r. urodziły się, zostały zakupione lub trafiły do gospodarstwa z innych powodów, pomimo że znajdowały się one w gospodarstwie w czasie przeprowadzania spisu.

Wyjątek stanowiły pnie pszczele (ule), które spisywane były u ich właściciela niezależnie od miejsca gdzie się znajdowały.

W spisie zebrano dane o pogłowie **drobiu** poszczególnych gatunków. Jeżeli 1 czerwca 2020 r. w gospodarstwie rolnym o dużej skali chowu drobiu (ferma wielkotowarowa, np. ferma tuczu brojlerów, ferma niosek jaj konsumpcyjnych, wylęgowych) nie było na stanie drobiu w związku z trwającą właśnie przerwą technologiczną w produkcji (przerwa pomiędzy cyklami produkcyjnymi, jeśli nie przekraczała 8 tygodni), należało wpisać stany drobiu z okresu przed opróżnieniem kurników.

W celu przeliczenia pogłowie zwierząt w sztukach fizycznych na **sztuki przeliczeniowe duże (SD)** wykorzystano następujące współczynniki:

- bydło, tj. cielęta ogółem w wieku poniżej 1 roku – 0,40; bydło w wieku 1–2 lat – 0,70; byki w wieku 2 lat i więcej – 1,00; jałówki w wieku 2 lata i więcej – 0,80; krowy pozostałe – 0,80, krowy mleczne – 1,00,
- świnie, tj. prosięta o wadze do 20 kg – 0,027; lochy ogółem – 0,50; warchlaki, knury rozplodowe i tuczniaki – 0,30,
- owce ogółem – 0,10,
- kozy ogółem – 0,10,
- drób, tj. brojlery kurze – 0,007; kury noski – 0,014; indyki – 0,03, gęsi – 0,02, kaczki – 0,01 drób pozostały (bez strusi) – 0,001; strusie – 0,35;
- króliki ogółem – 0,02.

7. Nawożenie

Dane o zastosowanych w gospodarstwie rolnym nawozach mineralnych, wapniowych oraz nawozach naturalnych pochodzenia zwierzęcego obejmują okres od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.

W spisie zbierano dane dla następujących **rodzajów nawozów naturalnych**:

- **obornik** – stała mieszanina odchodów (kału i moczu) zwierząt gospodarskich (świń, bydła, koni, owiec, kóz, królików) wraz ze ściółką,
- **pomiot ptasi** – odchody drobiu,
- **gnojówka** – przefermentowany mocz zwierząt gospodarskich (odciek z obornika),
- **gnojowica** – rozwodniona mieszanina odchodów zwierząt (kału, moczu).

Zużycie nawozów mineralnych (azotowych, fosforowych, potasowych) oraz wapniowych prezentowane jest w przeliczeniu na czysty składnik NPK i CaO. Przeliczeń zużycia nawozów na 1 ha użytków rolnych w roku gospodarczym 2019/2020 dokonano na powierzchnię użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej według stanu w dniu 1 czerwca 2020 r.

8. Środki ochrony roślin

Środki ochrony roślin to substancje lub ich mieszaniny oraz żywe organizmy przeznaczone do ochrony roślin uprawnych przed organizmami szkodliwymi (m.in. przed grzybami, wirusami, bakteriami, insektami, ślimakami, gryzoniami), a także niszczenia roślin niepożądanych (np. chwastów), regulowania rozwoju oraz wzrostu i innych procesów biologicznych w roślinach uprawnych. Do środków ochrony roślin zaliczane są również preparaty wykorzystywane do zabiegów w magazynach, w których przechowywane są pasze, nasiona siewne lub przeznaczone do konsumpcji.

W spisie zebrano informacje o **ilości zabiegów** zastosowanych na zboża, warzywa, sady i inne uprawy trwałe, pozostałą powierzchnię użytków rolnych w dobrej kulturze.

Dodatkowo w spisie zebrano informacje dotyczące korzystania z różnych **rodzajów wsparcia przy podejmowaniu decyzji o stosowaniu środków ochrony roślin** oraz oceny stopnia znajomości **zasad integrowanej ochrony roślin**.

9. Ciągniki, maszyny i urządzenia rolnicze

Badaniem zostały objęte ciągniki (kołowe dwuosiove i gąsienicowe) oraz maszyny i urządzenia rolnicze **własne** (stanowiące wyłączną własność użytkownika gospodarstwa lub członka jego gospodarstwa domowego) i **wspólne** (będące współwłasnością i użytkowane przez więcej niż jedno gospodarstwo rolne), które wykorzystywane były wyłącznie lub częściowo **do prac związanych z rolnictwem**. Ciągniki oraz maszyny i urządzenia rolnicze należące do kilku rolników spisano u tego rolnika, u którego znajdowały się w dniu referencyjnym spisu.

Spisano sprzęt sprawny technicznie, jak również znajdujący się w remoncie oraz przeznaczony do naprawy (niesprawny technicznie przez okres krótszy niż rok).

Nie spisywano **ciągników jednoosiowych**, używanych często w ogrodnictwie.

10. Dochody gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego

Dane dotyczą okresu 12 miesięcy, tj. okresu od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.

Za **gospodarstwo domowe z użytkownikiem gospodarstwa rolnego** uważa się zespół osób mieszkających i utrzymujących się wspólnie, jeżeli wśród nich jest osoba prowadząca gospodarstwo indywidualne.

Za **dochód całkowity gospodarstwa domowego** uważa się łączne dochody (z tytułu prowadzenia działalności rolniczej i pozarolniczej oraz z tytułu: pracy najemnej, pobierania emerytur i rent, zasiłku z pomocy społecznej, zasiłku wychowawczego, alimentów, stypendiów, posiadania lokat kapitałowych, uzyskiwania pomocy zagranicznej, wygranych w grach liczbowych i loteriach itp.) wszystkich osób (spokrewnionych i niespokrewnionych) zamieszkujących wspólnie z użytkownikiem gospodarstwa rolnego i wspólnie się z nim utrzymujących.

Dla potrzeb publikacji przyjęto, że **główne źródło dochodu** to źródło dochodów przekraczające 50% dochodów ogółem gospodarstwa domowego.

Do gospodarstw uzyskujących dochody z działalności rolniczej oraz z działalności pozarolniczej zaliczono również te gospodarstwa, w których omawiane rodzaje działalności nie przyniosły jeszcze dochodów lub przynosiły straty.

11. Pracujący w gospodarstwach rolnych

Dane o pracujących w rolnictwie według **aktywności stałej** dotyczą nakładów pracy ponoszonych na wytworzenie produkcji rolnej w ciągu 12 miesięcy poprzedzających dzień referencyjny spisu, a więc uwzględniają cały roczny cykl produkcyjny w gospodarstwie rolnym.

Dane o pracujących w rolnictwie według **aktywności bieżącej** (na podstawie metodologii rekomendowanej dla badań rynku pracy przez Międzynarodową Organizację Pracy i wykorzystywanej m.in. do zbliansowania pracujących w całej Gospodarce Narodowej) dotyczą tylko tej części pracujących, dla których praca w rodzinnych gospodarstwach rolnych jest wyłącznym lub głównym zajęciem użytkownika i osób z nim mieszkających. Z tego względu stosuje się kryterium bieżącej aktywności ekonomicznej poszczególnych osób w określonym odcinku czasu, to jest w tygodniu od 26 maja do 1 czerwca 2020 r.

W **gospodarstwach indywidualnych** zebrano dane o nakładach pracy użytkownika gospodarstwa rolnego i członków jego rodziny oraz o nakładach pracy osób spoza rodziny użytkownika.

Dla **gospodarstw rolnych osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej**, zebrano dane o nakładach pracy osób tam zatrudnionych lub pracujących na innych zasadach (np. uczniowie, praktykanci, członkowie rolniczych spółdzielni produkcyjnych, zakonnicy) – rozpatrywana była tylko aktywność stała (z uwzględnieniem podziału według płci).

Za **pracę w gospodarstwie rolnym przy produkcji rolniczej** uważa się wykonywanie prac bezpośrednio związanych z produkcją roślinną i zwierzęcą oraz utrzymywaniem gruntów w dobrej kulturze rolnej (działalność rolnicza), a także innych prac, które są niezbędne przy prowadzeniu gospodarstwa rolnego, takich jak: zakup środków produkcji, sprzedaż produktów i przygotowanie ich do sprzedaży, prace związane z magazynowaniem, transport na potrzeby gospodarstwa rolnego, bieżące naprawy sprzętu rolniczego, prace konserwacyjne budynków, maszyn, instalacji, organizację i zarządzanie pracą w gospodarstwie rolnym, załatwianie spraw urzędowych, prowadzenie rachunków, wypełnianie wniosków o dopłaty bezpośrednio i inne.

Nie zalicza się tu prac związanych z leśnictwem, łowiectwem, połowem lub hodowlą ryb oraz prac wykonywanych w ramach prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej (bez względu na to, czy prowadzone są w gospodarstwie czy poza nim).

Do pracy w gospodarstwie indywidualnym nie zalicza się takich prac jak: przyrządzanie posiłków, pranie, sprzątanie, opieka nad dziećmi oraz innych prac związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego oraz prac rolnych wykonywanych w ramach pomocy sąsiedzkiej na rzecz innego gospodarstwa rolnego.

Za **pracę (działalność zarobkową) inną niż przy produkcji rolniczej w swoim (rodzinnym) gospodarstwie rolnym** uważa się każdą pracę (również dorywczą lub nierejestrowaną) najemną lub na własny rachunek, wykonywaną zarówno w gospodarstwie, jak i poza jego terenem. Zaliczono tu także pracę przy produkcji rolniczej w innym gospodarstwie rolnym.

Praca główna to praca zajmująca najwięcej czasu (dot. osób, które wykonują więcej niż jedną pracę). Jeżeli prace zajmują tyle samo czasu, to pracą główną jest ta, która przynosi największy dochód.

Praca dodatkowa to praca zajmująca najwięcej czasu, poza pracą główną. Jeżeli kilka prac zajmuje tyle samo czasu, to pracą dodatkową jest ta, z której osiągnąty jest wyższy dochód.

Spis w zakresie aktywności ekonomicznej dotyczyło wszystkich osób w **wieku 15 lat i więcej** (tzn. urodzonych 1 czerwca 2005 r. i wcześniej).

Ze względu na duży udział pracy w niepełnym wymiarze godzin oraz sezonowego zatrudnienia pracowników dorywczych, kontraktowych, pracujących w ramach pomocy sąsiedzkiej i „pozostałych osób pracujących” nakłady pracy w rolnictwie zostały wyrażone w umownych rocznych jednostkach pracy (Annual Work Unit - AWU).

Roczna jednostka pracy (AWU) oznacza ekwiwalent pełnego etatu. Oblicza się ją przez podzielenie liczby godzin przepracowanych w ciągu roku przez roczną liczbę godzin odpowiadającą pełnemu etatowi. W Polsce jako ekwiwalent pełnego etatu przyjęto 2 120 godzin pracy w roku, tzn. 265 dni roboczych po 8 godzin pracy dziennie. Przy wyliczaniu nakładów pracy wyrażonych w AWU (zgodnie z metodologią Eurostatu) zachowano warunek, że na 1 osobę nie może przypadać więcej niż 1 AWU, nawet jeżeli w rzeczywistości pracuje ona dłużej.

Wymiar rocznego czasu pracy przy produkcji rolniczej określa się w częściach etatu:

- poniżej 0,25 etatu (1–66 dni, 1-530 godzin) oznacza mniej niż 1/4 etatu lub okres do 3 miesięcy,
- od 0,25 do poniżej 0,5 etatu (67–132 dni, 531-1060 godzin) – oznacza 1/4 etatu, ale mniej niż 1/2 etatu lub okres od 3 miesięcy włącznie do 6 miesięcy,
- od 0,5 do poniżej 0,75 etatu (133–198 dni, 1061-1590 godzin) – oznacza 1/2 etatu, ale mniej niż 3/4 etatu lub okres od 6 miesięcy włącznie do 9 miesięcy,
- od 0,75 do poniżej 1 etatu (199–264 dni, 1591-2119 godzin) – oznacza 3/4 etatu, ale mniej niż 1 etat lub okres od 9 miesięcy włącznie do 12 miesięcy,

- 1 etat (265 dni i więcej, 2120 i więcej godzin) – oznacza 1 pełny etat lub 12 miesięcy w roku i przedział ten dotyczy również osób, które przepracowały większą liczbę godzin w ciągu roku niż odpowiadającą 1 etatowi.

Jako **pracowników najemnych** należy rozumieć osoby zatrudnione na podstawie pisemnej lub ustnej umowy o pracę, otrzymujące wynagrodzenie pieniężne lub w naturze. Częścią wynagrodzenia mogą być również koszty utrzymania (np. nocleg, wyżywienie).

Jako **pracowników najemnych stałych** traktuje się osoby, które pracowały za wynagrodzeniem w każdym tygodniu 12 miesięcy do 1 czerwca 2020 r. włącznie, bez względu na liczbę godzin pracy w ciągu tygodnia. Do pracowników najemnych stałych należy również zaliczyć osoby, które przepracowały tylko część tygodni w roku z następujących przyczyn:

- specyfika produkcji rolnej w gospodarstwie (np. uprawa owoców, warzyw gruntowych) wymagająca zatrudniania pracowników tylko w ciągu kilku miesięcy w roku,
- urlop, choroba, wypadek, kwarantanna lub izolacja wywołana zagrożeniem epidemicznym,
- rozpoczęcie lub zakończenie pracy w gospodarstwie (czyli osoby, które zmieniły miejsce pracy w ciągu roku),
- całkowite wstrzymanie pracy w gospodarstwie spowodowane przyczynami naturalnymi (powódź, pożar).

Pracownicy najemni dorywczy – osoby (zatrudnione na podstawie pisemnej lub ustnej umowy o pracę, otrzymujące wynagrodzenie pieniężne lub w naturze; częścią wynagrodzenia mogą być również koszty utrzymania (np. nocleg, wyżywienie), które w ciągu ostatnich 12 miesięcy pracowały tylko w wybranym okresie i nie mają stałej umowy o pracę.

Inni pracownicy – to inne osoby pracujące w **gospodarstwach osób prawnych**, tj. członkowie rolniczych spółdzielni produkcyjnych (jeżeli pracowali w gospodarstwie rolnym, ale nie byli zatrudnieni jako pracownicy najemni stali), uczniowie pracujący w szkolnych gospodarstwach rolnych, osoby pracujące (w tym duchowni) w gospodarstwach prowadzonych przez zakony (niebędące pracownikami najemnymi stałymi).

Pracownicy kontraktowi – są to osoby wykonujące określoną usługę w gospodarstwie rolnym, które nie zostały zatrudnione bezpośrednio przez użytkownika/kierującego gospodarstwem rolnym.

Pomoc sąsiedzka – praca w **gospodarstwie indywidualnym** wykonana **przez osoby z innego gospodarstwa** rolnego **bez wynagrodzenia** (w formie pieniężnej lub w naturze) za tę pracę. Jako pomoc sąsiedzka należy traktować też m.in. pracę wykonywaną przez osoby z innego gospodarstwa rolnego w ramach tzw. „odrobku” (ale bez wynagrodzenia).

12. Typologia gospodarstw rolnych

Podstawę prawną obowiązującą w UE klasyfikacji gospodarstw rolnych (nazywanej Wspólnotową Typologią Gospodarstw Rolnych, w skrócie „typologia”) stanowią:

- rozporządzenie Rady (WE) nr 1217/2009 z dnia 30 listopada 2009 r. ustanawiające sieć zbierania danych rachunkowych o dochodach i działalności gospodarczej gospodarstw rolnych we Wspólnocie Europejskiej,
- rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 1198/2014 z dnia 1 sierpnia 2014 r. uzupełniające rozporządzenie Rady (WE) nr 1217/2009,
- rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2015/220 z dnia 3 lutego 2015 r. ustanawiającym zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1217/2009.

Podstawowym celem typologii jest dostarczenie narzędzia umożliwiającego:

- spełnienie potrzeb informacyjnych Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej,
- sporządzanie analiz porównawczych sytuacji ekonomiczno-produkcyjnej gospodarstw rolnych:
 - pomiędzy różnymi klasami wielkości ekonomicznej i różnymi typami rolniczymi gospodarstw,

- pomiędzy poszczególnymi krajami członkowskimi i ich regionami,
- pomiędzy różnymi okresami czasowymi (analizy pionowe).

Dane pochodzące ze spisu rolnego w 2020 r. oraz wartości współczynników standardowej produkcji (opracowane przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy) dla każdej uprawy i kategorii zwierząt, pozwoliły na ustalenie dla każdego objętego spisem gospodarstwa rolnego **wielkości ekonomicznej** oraz **typu rolniczego**.

Produkcja określonej działalności rolniczej jest to wartość produkcji rolnej brutto uzyskanej z jednego hektara uprawy lub od jednego zwierzęcia gospodarskiego. Wartość oblicza się poprzez przemnożenie produkcji z 1 ha lub od 1 zwierzęcia przez cenę na terenie gospodarstwa rolnego, bez VAT, podatków od produktów i dopłat bezpośrednich.

Standardowa produkcja (SP) oznacza wartość produkcji odpowiadającej przeciętnej sytuacji w danym regionie. Jest obliczana jako średnia z pięciu lat wartość produkcji z określonej działalności rolniczej (roślinnej i zwierzęcej).

Całkowita standardowa produkcja gospodarstwa rolnego (GSP) jest sumą wartości uzyskanych dla każdej działalności rolniczej prowadzonej w gospodarstwie przez przemnożenie współczynników SP dla danej działalności przez liczbę hektarów lub liczbę zwierząt.

Wartość SP produktów roślinnych jest odnoszona do 1 ha, z wyjątkiem upraw grzybów, gdzie stosuje się standardową powierzchnię 100 m². W przypadku produkcji zwierzęcej współczynniki SP liczone są na jedną sztukę zwierzęcia.

Wyjątek stanowią drób i pszczoły, dla których SP liczone są odpowiednio na 100 sztuk i 1 pień pszczeli.

Wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego jest to całkowita standardowa produkcja gospodarstwa rolnego wyrażona w euro.

Wielkość ekonomiczna gospodarstwa pozwala na jego zaklasyfikowanie do jednej z poniżej podanych klas:

Klasa wielkości ekonomicznej	Całkowita standardowa produkcja gospodarstwa w euro		
I		<	2 000
II	2 000	<	4 000
III	4 000	<	8 000
IV	8 000	<	15 000
V	15 000	<	25 000
VI	25 000	<	50 000
VII	50 000	<	100 000
VIII	100 000	<	250 000
IX	250 000	<	500 000
X	500 000	<	750 000
XI	750 000	<	1 000 000
XII	1 000 000	<	1 500 000
XIII	1 500 000	<	3 000 000
XIV		>=	3 000 000

Typ rolniczy gospodarstwa określany jest na podstawie wielkości udziału standardowej produkcji poszczególnych działalności rolniczych prowadzonych w gospodarstwie w całkowitej standardowej produkcji gospodarstwa rolnego.

Typologia gospodarstw rolnych ma charakter hierarchiczny. Wyróżnia się 9 typów ogólnych, 22 typy podstawowe oraz 62 typy szczegółowe.

Dla potrzeb definicji typów ogólnych, wskaźnikom standardowej produkcji z działalności rolniczych ujmowanych w spisie zostały nadane następujące symbole:

- **P1** – standardowa produkcja z następujących upraw: zboża (pszenica zwyczajna, pszenica twarda, żyto, pszenżyto, jęczmień, owies, kukurydza na ziarno, gryka, proso, pozostałe zboża), strączkowe łącznie z mieszankami zbóż z roślinami strączkowymi (groch jadalny, fasola jadalna, inne strączkowe jadalne, strączkowe pastewne na ziarno), ziemniaki, buraki cukrowe, rośliny przemysłowe (tytoń, chmiel, rzepak i rzepik, słonecznik, soja, len, konopie, zioła i rośliny aromatyczne, pozostałe uprawy przemysłowe), warzywa i truskawki w uprawie polowej, uprawy nasienne i sadzonki, pastewne na sprzedaż, pozostałe uprawy, grunty ugorowane bez dopłat,
- **P2** – standardowa produkcja z następujących upraw: warzywa i truskawki w uprawie polowej – ogrody towarowe, warzywa i truskawki w uprawie pod osłonami, kwiaty i rośliny ozdobne w uprawie polowej, kwiaty i rośliny ozdobne w uprawie pod osłonami, szkółki drzew i krzewów owocowych, ozdobnych i leśnych oraz uprawy grzybów,
- **P3** – standardowa produkcja z następujących upraw: plantacje drzew i krzewów owocowych, winnice, pozostałe uprawy trwałe (np. wiklina), uprawy trwałe pod osłonami,
- **P4** – standardowa produkcja z następujących gatunków zwierząt: konie, bydło, owce, kozy oraz roślin pastewnych (łąki i pastwiska z wyłączeniem nieuprawianych terenów do wypasu, rośliny okopowe, rośliny na zielonkę: strączkowe, motylkowe, kukurydza, inne pastewne na zielonkę oraz trawy polowe na zielonkę),
- **P5** – standardowa produkcja z następujących gatunków zwierząt: trzoda chlewna, drób, króliki (samice hodowlane).

Wyróżnia się następujące typy ogólne gospodarstw:

1. Specjalizujące się w uprawach polowych

Gospodarstwa, dla których: $P1 > 2/3$ całkowitej standardowej produkcji gospodarstwa rolnego (GSP),

2. Specjalizujące się w uprawach ogrodniczych (warzyw, truskawek, kwiatów i roślin ozdobnych), grzybów i w szkółkarstwie

Gospodarstwa, dla których: $P2 > 2/3$ GSP,

3. Specjalizujące się w uprawach trwałych (drzew i krzewów owocowych)

Gospodarstwa, dla których: $P3 > 2/3$ GSP,

4. Specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi

Gospodarstwa, dla których: $P4 > 2/3$ GSP,

5. Specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi

Gospodarstwa, dla których: $P5 > 2/3$ GSP,

6. Mieszane – różne uprawy

Gospodarstwa, dla których: $(P1 + P2 + P3) > 2/3$ GSP; $P1 \leq 2/3$ GSP; $P2 \leq 2/3$; $P3 \leq 2/3$ GSP,

7. Mieszane – różne zwierzęta

Gospodarstwa, dla których: $(P4 + P5) > 2/3$ GSP; $P4 \leq 2/3$ GSP; $P5 \leq 2/3$ GSP,

8. Mieszane – różne uprawy i zwierzęta

Gospodarstwa niespełniające warunków klasyfikacji dla typów 1–7,

9. Gospodarstwa niesklasyfikowane

Gospodarstwa, dla których $GSP = 0$

13. Ważniejsze grupowania i zakres publikowanych danych

Wyniki spisu zaprezentowano na poziomie kraju, województwa, powiatów i gmin.

Dane prezentowane w publikacji opracowano **według siedziby użytkownika gospodarstwa**, z wyjątkiem dotyczących **typologii gospodarstw rolnych** oraz **przedstawionych na poziomie gmin**, gdzie dane zaprezentowano **według siedziby gospodarstwa rolnego**.

W zależności od tematyki, dane zostały opracowane według niżej wymienionych grupowań:

- grup obszarowych powierzchni użytków rolnych,
- rodzaju prowadzonej działalności,
- głównego źródła dochodów gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego,
- płci i wieku osoby kierującej gospodarstwem rolnym,
- nakładów pracy w AWU,
- wielkości ekonomicznej gospodarstw,
- typu rolniczego gospodarstw rolnych.

*

* *

Przedziały grup obszarowych użytków rolnych są lewostronnie zamknięte, z wyjątkiem grup:

- „0–1”, gdzie przedział jest obustronnie zamknięty,
- „1–2”, gdzie przedział jest obustronnie otwarty.

Wszystkie przedziały grup obszarowych upraw oraz klas wielkości ekonomicznej są lewostronnie zamknięte.

W tablicach zawierających dane sumaryczne mogą wystąpić pewne nieścisłości rachunkowe wynikające z **zaokrągleń automatycznych**.

Methodological notes

1. Introduction

This publication has been prepared on the basis of the results of the 2020 Agricultural Census (AC 2020), which was carried out in Poland from September 1 to November 30, 2020.

The census was carried out for the needs of the European Union and national purposes, and its legal basis were:

- Act of July 31, 2019 on the agricultural census in 2020 (Journal of Laws of 2019, item 1728, as amended). This act defined in details the rules for conducting the census, entities subject to the census and the scope of data to be collected,
- Regulation (EU) 2018/1091 of the European Parliament and of the Council of July 18, 2018 on integrated farm statistics and repealing Regulations (EC) No 1166/2008 and (EU) No 1337/2011 (OJ L 200 of 7.8.2018),
- Regulation (EC) No 223/2009 of the European Parliament and of the Council of March 11, 2009 on European statistics and repealing Regulation (EC, Euratom) No 1101/2008 of the European Parliament and of the Council on the transmission of data subject to statistical confidentiality to the Statistical Office of the European Communities,
- Council Regulation (EC) No 322/97 on Community Statistics and Council Decision 89/382/EEC, Euratom on the establishment of a Statistical Program Committee of the European Communities (text with relevance to the European Economic Area - EEA and Switzerland) (OJ L 87 of 31.3.2009, p. 164) as regards the rules for the development, production and dissemination of statistics and statistical confidentiality,
- Act of June 29, 1995 on public statistics (Journal of Laws of 2020, item 443, as amended),
- Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation),
- Act of May 10, 2018 on the Protection of Personal Data (Journal of Laws of 2019, item 1781).

The census reference date was June 1, 2020. Part of the data, due to its specificity, related to the last 12-month period ending on the reference date of the survey, i.e. the period from June 2, 2019 to June 1, 2020, inclusive.

Additionally for economic activity section, in the part concerning current activity, the reference period was the week ending on the reference date of the survey (i.e. the period from May 26 to June 1, 2020).

2. Note

Due to the introduction of changes in the methodology of agricultural surveys from 2010, aimed at adapting to EU standards and taking into account the changes taking place in Polish agriculture, as well as the wider use of administrative sources, **the definition of an agricultural holding has changed**. According to the current definition in the agricultural census in 2020 (similarly to the Farm Structure Surveys in 2013 and 2016), owners of agricultural land not engaged in agricultural activity and owners of agricultural land with an area of less than 1 ha conducting low-scale agricultural activities were not included.

Therefore, the data presented in this survey for 2020, concerning agricultural holdings in total and agricultural holdings with an area of up to 1 ha of agricultural land, inclusive, are comparable to the data included in the 2013 and 2016 edition of the publication, and are not comparable with the information for the years 2002, 2005, 2007 and 2010 included in previous editions of the publication.

The data from 2010 was used for comparisons, converted in accordance with the binding definition of an agricultural holding.

Data for agricultural holdings with an area of more than 1 ha of agricultural land is comparable with the data presented in previous editions of the publication (for agricultural holdings conducting agricultural activity).

3. Major concepts, definitions and enumeration rules

Agricultural holding is understood as agricultural land together with forest land, buildings or part of them, equipment and livestock, if they constitute or may constitute an organised economic unit with the rights related to conducting an agricultural holding (Article 553 of the Civil Code).

Natural person's agricultural holding (private farms) is understood as a holding used by a natural person, including:

- agricultural holdings with an area of 1 ha and more of agricultural land,
- agricultural holdings with an area of less than 1 ha of agricultural land (including holdings without agricultural land) running special branches of agricultural production or agricultural production (crop and/or animal) with a significant scale defined by the following thresholds: 0.5 ha for: fruit trees plantation, fruit bushes plantation, field vegetables, field strawberries and hops; 0.3 ha for fruit and ornamental nurseries; 0.1 ha for tobacco; 5 head of cattle in total; 20 head of pigs in total; 5 head of sows; 20 head of sheep in total and of goats in total; 100 head of poultry in total; 10 head of wild animals kept in a farm system; 20 beehives.

An agricultural holding of a legal person or an organisational unit without legal personality is a holding run by a legal person or an organisational unit without legal personality, **the basic activity of which is classified according to the Polish Classification of Activities to section A**, division 01, groups: 01.1 – agricultural crops other than perennial, 01.2 – cultivation of perennial plants, 01.3 – plant propagation, 01.4 – animal breeding and rearing (from subclass 01.49.Z – only ostriches, rabbits and other fur animals and bees), 01.5 – agricultural crops combined with animal breeding and rearing (mixed farming, 01.6, class 01.61, subclass 01.61.Z – service activities supporting crop production (maintaining land in good agricultural condition while maintaining environmental protection requirements), as well as, regardless of the classification of the basic activity, **when the area of agricultural land used by the holding exceeds 1 ha or breeding/rearing of livestock is conducted.**

Holder of an agricultural holding is understood as a natural person, a legal person and an organisational unit without legal personality, actually using the agricultural holding, regardless of whether he or she is the owner, leaseholder of the holding or uses the land for some other reason and regardless of whether the land constituting the holding is located in one or in several gminas.

Manager of an agricultural holding is an adult natural person authorised by the owner/holder of the agricultural holding to make and supervise or make decisions directly related to production processes. In natural person's agricultural holdings, the manager is often also the holder.

The level of agricultural education of the manager of an agricultural holding is defined as:

- tertiary agricultural – obtaining a diploma of graduation from a university in agriculture, e.g. horticulture, geodesy of agricultural equipment, agricultural and forestry equipment technology, forestry, wood technology, environmental protection – melioration, fishing, animal husbandry, food technology – dairy, etc. ; agricultural fields of study also include veterinary medicine,
- post-secondary agricultural – obtaining a diploma of graduation from completion of post-secondary school in agriculture, e.g. gardening, landscaping, etc.,
- vocational secondary agricultural – obtaining a certificate of completion of a technical or vocational high school in agriculture, e.g. animal husbandry, plant cultivation, forestry, melioration, landscaping,
- basic agricultural vocational – obtaining a certificate of graduation from basic agricultural school, agricultural training school, certificate of completion of a correspondence agricultural course at the basic school level, e.g. gardening, animal husbandry, agricultural mechanisation, rural household, farmer of field crops,
- agricultural course – a qualification course completed with an examination and obtaining the title of a qualified farmer or master farmer,
- lack of agricultural education – failure to complete any school or course in agriculture, regardless of the general level of education.

The seat of the holder of the natural person's agricultural holding is the holder's residence address. This address is not always the same as the registered address.

The seat of the natural person's agricultural holding is the settlement of the holding (residential building, farm buildings and equipment for agricultural production), and in the case of absence of the settlement, the largest part of the agricultural holding. A holding's seat address is not always the same as that of the holder.

The seat of an agricultural holding of a legal person (or an organisational unit without legal personality) is the seat of a legal person or a local unit conducting agricultural activity.

The agricultural activity conducted by an agricultural holding includes:

- cultivation of crops which includes: all field crops (including the cultivation of edible mushrooms), vegetable gardening and horticulture, nursery, cultivation and seed production of agricultural and horticultural crops ,
- breeding and rearing of livestock, i.e. cattle, sheep, goats, horses, pigs, poultry, rabbits, other fur animals, farmed wild animals (e.g. wild boars, does, fallow deer, llamas) and bees,
- maintenance of agricultural land, no longer used for production purposes, in accordance with the principles of good agricultural condition (according to the norms).

The other gainful activity directly connected with an agricultural holding has been assumed as production or service activity carried out on one's own account in order to achieve profit, which uses the resources of the agricultural holding (labour force, land, buildings, machinery, etc.) or agricultural products made within the holding (e.g. agritourism, processing of agricultural products).

Other gainful activity that uses only labour force from the holding's resources to conduct this activity is not included here.

The value of the final output of holding is the sum of the values of raw, unprocessed agricultural (crop and animal) products sold and consumed by the holder's household (self-consumption).

The value of the total sale of an agricultural holding is the sum of revenues from the sale of raw agricultural products and livestock as well as products and services from the other gainful activity directly connected with an agricultural holding, as well as direct payments.

Direct sale to consumers (final users for their own needs) means the sale of agricultural products, produced in an agricultural holding, in marketplaces, in own shops or through sales between neighbours.

It does not include the sale of agricultural products to procurement units and purchases made by owners of shops, restaurants, etc.

An organic agricultural holding is an agricultural holding that has a certificate issued by a certification body or is being converted to organic agricultural production methods (under the control of the certification body) for all or part of crop/animal production carried out in the holding.

Agricultural holding benefiting from rural development support measures is considered a holding with which a contract was concluded/a positive decision on granting payments has been issued during the period of 3 years ending on December 31, 2020 for at least one of the activities/sub-activities listed below:

- advisory services, farm management and farm replacement services,
- quality systems for agricultural products and foodstuffs,
- investments in physical assets,
- restoring agricultural production potential damaged by natural disasters and catastrophic events and introduction of appropriate prevention actions,
- business start-up aid for young farmers,
- business start-up aid for the development of small holdings,

- investments in forest development and improvement the viability of forest,
- agricultural-environment-climate action,
- forest-environmental and climate services and forest protection,
- organic farming,
- payments for Natura 2000 and Water Framework Directive payments,
- payments to areas facing natural or other specific constraints,
- animal welfare,
- risk management.

4. Land use

Land in total is all land regardless of the ownership - own land, leased from others (on a contractual basis and without a contract), used due to holding a specific position (forest officer, priest, teacher, etc.) and shared in the part attributable to the holder, and also land used by the holding that belongs to abandoned holdings. It excludes land leased to others and land belonging to communal land communities.

Total agricultural land is the area of::

- agricultural land in good agricultural condition, which consists of::
 - sown area,
 - permanent meadows,
 - permanent pastures,
 - permanent crops, including orchards,
 - kitchen gardens (without recreational space),
 - fallow land (including crop for ploughing as the main crop),
- other agricultural land.

The area of **agricultural land in good agricultural condition** is the area of agricultural land where any type of cultivation is applied (e.g. ploughing, mowing, mulching, etc.), including land subject to crop rotation. These are lands that may qualify, for example, for subsidies and are maintained in accordance with the requirements of good agricultural condition contained in the regulation of the Minister of Agriculture and Rural Development of April 7, 2004 - Journal Of Laws 65, item 600. Fallow land is also included..

The area of **other agricultural land** (i.e. not used and not maintained in good agricultural condition) is the area of agricultural land excluded from production, i.e. agricultural land previously used as sowing and fallow land, meadows and permanent pastures, orchards and other permanent crops, kitchen gardens that on June 1, 2020, for economic, social or other reasons, were no longer used for agriculture and excluded from crop rotation. However, these lands were in a condition that, in the event of a change in the decision as to their future use, allowed for their quick return to agricultural production, using the resources available in the agricultural holding. If the rehabilitation of this land would require a very long period of time and a lot of work and resources not available in the holding - this area is included in the area of the other land.

Sown area is the area of all crops (annual and perennial, but without permanent crops) sown and planted in the agricultural holding both in the field (in an open field or under a low cover with no access) and under high, accessible covers (in greenhouses, tall tunnels or frames).

Permanent meadows are lands permanently covered with grasses (5 years or more), usually mowed, and in mountainous regions also the area of mown pastures and meadows. Meadows should be kept in good agricultural condition and mowed at least once a year, and the harvest should not necessarily be used for production purposes.

Permanent pastures are lands permanently covered with grasses (5 years or more), which, as a rule, are not mowed but grazed, and in mountainous regions also grazed pastures and meadows kept in good

agricultural condition (including permanent pastures not used for production purposes and with extensive grazed pastures located in hilly areas or at high altitudes, on low-class soils, where no fertilization, supplementary sowing, melioration, etc., is applied).

Permanent crops is the area of: plantations of fruit trees and bushes, nurseries of fruit and ornamental trees and bushes, nurseries of forest trees and bushes for commercial purposes, wicker plantations and other permanent field crops (e.g. dogwood, blackthorn, mulberry, Manchurian willow, hawthorn, sea buckthorn, rowan, Christmas trees grown on agricultural land), as well as permanent crops under cover (e.g. raspberry, grape, peach).

Orchards are the cultivation of fruit trees and bushes planted in a permanent place, with a regular spacing, on an area of at least 10 acres. The orchards also include nurseries of fruit trees and bushes..

Kitchen gardens are areas most often located around the seat of the holding, often separated from the rest of the holding, which includes crops (agricultural, horticultural, both annual and perennial, and fruit trees and bushes) intended for consumption in the holder's holding (self-consumption). Occasionally, surplus crops may be sold.

Kitchen gardens do not include the area of lawns and ornamental gardens and areas intended for recreation (they belong to the other land).

Fallow land is arable land not used for production purposes, but maintained in accordance with the principles of good agricultural condition, while respecting environmental protection requirements.

Fallow land includes the area of crops for ploughing cultivated as the main crop (green fertilizer), as well as land prepared for autumn planting, e.g. strawberries and sowing with honey plants.

Here we include land both eligible and not eligible for area payments.

Fallow land does not include land that has been prepared for this year's sowing (e.g. vegetables), and until June 1, 2020, has not yet been sown or planted (it is included in the sown area).

Forests and forest land is an area of at least 0.10 ha:

- forested (covered with forest vegetation),
- non-forested (temporarily devoid of forest vegetation),
- land related to forest management,
- short-rotation plantations (including those established on agricultural land).

The area of forest tree nurseries established in forest areas and used for the needs of the holding (non-commercial) is taken into account here.

Other land is the land with buildings, surrounding courtyards, yards and ornamental gardens, parks, inland water area (own and leased), drainage ditches, the area covered with wicker in its natural state, the area of marshes, the area of other lands (peat bogs, gravel pits), wasteland (including wooded and shrubby land), areas intended for recreation (e.g. around the house, golf courses, ornamental gardens, etc.).

Other land also includes the area of agricultural land that is not used for agriculture, if it is known that this land will not be agriculturally used, e.g. agricultural land intended for the construction of a road or a supermarket.

5. Sown area

The sown area is the area of all crops (annual and perennial, but without permanent crops) sown and planted in the agricultural holding both in the field (in an open field or under a low cover with no access) and under high, accessible covers (in greenhouses, tall tunnels or frames) that are grown in the main crop.

The sown area also includes the area planned to be so and sown/planted after June 1, 2020 for the current year's harvest (e.g. late varieties of vegetables).

The sown area **in the field** is the area of crops grown both in the open field and **under low, inaccessible cover**. This category includes crops covered by plastic mats/sheets laid flat on the ground, and crops under low tunnels (less than 1.5 m high at the top).

The sown area in **greenhouses, high foil tunnels** and **frames** is the area of crops grown under high covers (at least 1.5 m high at the top) and under low covers with the possibility of permanent access, i.e. frames, so-called accelerators ("miniature greenhouses"); these are boxes covered with windows, for example for the production of seedlings.

The sown area includes the cultivation of hops and strawberry and wild strawberry plantations, as well as the area of field grasses.

The group of **'cereals in total'** includes basic cereals with cereal mixtures, grain maize, buckwheat, millet and other cereals (amaranth, canary, 100-year-old rye, etc.).

The group **'basic cereals with cereal mixtures'** includes basic cereals (wheat, rye, barley, oats and triticale) and the sown area of winter and spring cereal mixtures.

The **'industrial'** group includes sugar beet, rape and turnip rape, flax (including oilseed flax), sunflower seeds for grain, hemp, tobacco, hops, chicory and other oil crops (poppy, mustard, soybeans, etc.).

The group of **'pulses for the production of grain'** includes edible pulses (peas, beans, broad beans and other edible pulses grown for the production of grain, e.g. chickpeas), forage pulses for the production of grain and cereal-pulses mixtures for the production of grain. The area sown with peas, beans, broad beans etc., intended for harvesting when unripe, has been classified as field vegetables.

The **'fodder'** group includes fodder root crops, maize for green forage, forage pulses and small-seed legumes for green forage, other fodder plants and grasses designated for green forage (excluding green designated for green fertilizers).

The group **'other'** includes vegetables in the field, field strawberries and wild strawberries, seed crops, field ornamental flowers and plants, other industrial crops (e.g. safflower, perennial crops for energy purposes), herbs and spices, as well as crops under cover (without permanent crops under cover) and other crops.

Vegetables include: cabbage (early and late, white, red and Italian), onions, carrots, beetroot, cucumbers, tomatoes, cauliflowers (early and late), other vegetables (parsley, celery, leeks, Brussels sprouts, sorrel, spinach, lettuce, radish, horseradish, rhubarb, black salsify, kohlrabi, garlic, pumpkin, asparagus, broccoli, Chinese cabbage, leafy endive, zucchini, scallions, etc.). This group also includes peas, broad beans and etc. harvested unripe (green), green beans from which unripe pods have been harvested and maize for harvesting unripe cobs, as well as field vegetable seedlings for the holding's own use.

The area where **'strawberries'** are grown is the area planted with strawberries and wild strawberries (including new spring plantings) in the field and under cover. The area prepared for autumn plantings and the area of strawberry plantations intended for seedlings (included in the group 'other') is not included here.

Potatoes include seed, edible and industrial potatoes, both early, middle-early and late varieties. Potato cultivation area does not include the cultivation of this plant in kitchen gardens.

Data on **sugar beets** concern only the crops intended for industry. Sugar beets intended for sets/seeds are not included here.

Field grasses are short-term grasslands (usually cultivated for less than 5 years), i.e. grasses in pure sowing (e.g. ryegrass, brome grass, canary grass, meadow grass, fescue, vernal grass, cocksfoot grass, foxtail, bent-grass, timothy, soft grass, darnel and other) or mixtures of these species, used for green forage/hay or seeds (usually for mowing) or grazed (so-called field pastures).

Edible mushroom area – area occupied by the cultivation of edible mushrooms, e.g. champignons, oyster mushrooms, shiitake, stropharia and others. This area includes stands that were occupied at least once in the period of 12 months up to and including June 1, 2020 for the cultivation of edible mushrooms.

The cultivation areas of potatoes, field vegetables, strawberries and field wild strawberries and the group of **'other crops'** since 2007 is reported excluding kitchen garden area, which according to the EU classification is a separate entry for land use.

6. Livestock

The census includes livestock that were kept in the agricultural holding and animals sent for herding, grazing and to shepherds' huts. All animals were registered, i.e. those owned by the agricultural holding holder or members of his household, as well as animals kept temporarily or permanently in the holding, i.e. accepted for rearing, fattening (e.g. pig contracting contracts), keeping (e.g. hotels for horses), etc., regardless of whether they were received from private agricultural holdings or from state-owned or cooperative entities, companies. The exception was beehives which were recorded by their owner regardless of where they were located.

Livestock are animals kept for economic gain, such as the production of meat, milk and other animal products, and in the case of horses, that are used for traction and for recreational and sporting purposes.

Livestock includes the following species: horses and other equidae, cattle, pigs, sheep, goats, poultry (i.e. broilers, laying hens, cocks, turkeys, ducks, geese, quails, guinea fowls, pigeons, ostriches and other species, but excluding birds kept for hunting purposes and not for meat production), rabbits, other fur animals, other farm animals kept for the production of animal products, e.g. meat or wool (i.e. deer, roe deer, fallow deer, elks, reindeer, wild boars, hybrids of wild boar and domestic pig, llamas, alpacas etc.) and bees.

Livestock (except horses) excludes animals kept solely for recreational or therapeutic purposes.

Cows include dairy cows and suckling cows.

Dairy cows are understood as adult female cattle which have had calves and which, due to their breed, variety or particular qualities, are kept in a holding exclusively or mainly for the production of milk to be consumed or to be processed into dairy products. Dairy cows culled from breeding herds which at the moment of performing the survey were kept in the holding for the period regarded as pre-slaughter pasturing, after which they are sent to slaughter, are also included in this group.

Suckling cows are understood as adult female cattle which have had calves and which, due to their breed (beef breed cows and cows born from a cross-breed with beef breeds) or particular qualities, are kept in a holding exclusively or mainly for calves for slaughter, and whose milk is used to feed calves or other animals. Suckling cows culled from breeding herds which at the moment of performing the survey were kept in the holding for the period regarded as pre-slaughter pasturing, after which they are sent to slaughter, are also included in this group.

The census contains data on the number of **poultry** of individual species. If on June 1, 2020, in an agricultural holding with large-scale poultry rearing (large-scale farm, e.g. broiler fattening farm, laying hen farm producing eggs for consumption and for hatching) there was no poultry in stock due to the ongoing technological break in production (break between production cycles if it did not exceed 8 weeks), it was necessary to enter the numbers of poultry from the period before emptying the animal houses.

In order to convert the livestock in physical heads into **livestock units (LSU)**, the following coefficients were used:

- bovine animals, i.e. calves in total under the age of 1 year - 0.40; bovine animals aged 1-2 years - 0.70; male bovine animals aged 2 years and more - 1.00; heifers aged 2 years and more - 0.80; other cows - 0.80, dairy cows - 1.00,
- pigs, i.e. piglets weighing up to 20 kg - 0.027; breeding sows in total - 0.50; young pigs, breeding boars and fattening pigs - 0.30,
- sheep in total - 0.10,
- goats in total - 0.10,

- poultry, i.e. broilers - 0.007; laying hens - 0.014; turkeys - 0.03, geese - 0.02, ducks - 0.01, other poultry (without ostriches) - 0.001; ostriches - 0.35;
- rabbits in total – 0.02.

7. Fertilization

Data on mineral and lime fertilizers and natural fertilizers of animal origin (manure) used in the agricultural holding cover the period from June 2, 2019 to June 1, 2020.

The census collected data for the following **types of natural fertilizers (manure)**:

- **solid manure** – a solid mixture of excrements (faeces and urine) of livestock (pigs, cattle, horses, sheep, goats, rabbits) with bedding,
- **poultry manure** – poultry excrements,
- **liquid manure** – fermented urine of livestock (manure leachate),
- **slurry** – a diluted mixture of animal excrements (faeces, urine).

The consumption of mineral (nitrogen, phosphorus, potassium) and lime fertilizers is presented in terms of the pure ingredient of NPK and CaO. Conversions of fertilizer consumption per 1 ha of agricultural land in the farming year 2019/2020 were made to the area of agricultural land in good agricultural condition on June 1, 2020.

8. Plant protection products

Plant protection products are substances or their mixtures and living organisms intended for the protection of cultivated plants against harmful organisms (e.g. against fungi, viruses, bacteria, insects, snails, rodents), as well as the destruction of undesirable plants (e.g. weeds), and regulating development and growth and other biological processes in crops. Plant protection products also include preparations used for treatments in warehouses where fodder, sowing seeds or seeds intended for consumption are stored.

The census contains information on **the number of treatments** applied to cereals, vegetables, orchards and other permanent crops, and to the other agricultural land in good condition.

In addition, the census contains information on the use of various **types of support when making decisions on the use of plant protection products** and the assessment of the degree of knowledge of **the principles of integrated crop protection**.

9. Tractors, machines and agricultural equipment

The survey covered tractors (two-axle and tracked wheels) as well as **own** agricultural machines and equipment (being the sole property of the agricultural holding holder or a member of his household) and **shared** (jointly owned and used by more than one agricultural holding), which were used exclusively or partially **for agricultural work**. Tractors and agricultural machines and equipment belonging to several farmers were assigned to the farmer who had them on the census reference date.

The technically functional equipment was taken into account, as well as that under renovation and intended for repair (technically inoperative for a period of less than a year).

Single-axle tractors, often used in horticulture, were not included.

10. The income of households with a holder of an agricultural holding

The data relates to a period of 12 months, i.e. the period from June 2, 2019 to June 1, 2020.

A household with a holder of an agricultural holding (farm holder) is a group of persons residing together and with a common subsistence, if at least one of them runs a private holding.

Total income of a household is total income (from agricultural and non-agricultural activity as well as from paid work, retirement pays and disability pensions, social assistance benefits, maternity benefit, alimony, scholarships, capital investments, foreign assistance, wins in numerical and other lotteries, etc) of all persons (relatives and non-relatives) living together with the agricultural farm holder and with a common subsistence.

For the purposes of this publication it was assumed that **the main source of income** is the source of income exceeding 50% of total income of a household.

The group of holdings receiving income from agricultural activity or non-agricultural activity contains also the holdings where the above-mentioned types of activity have not yet brought any income or brought losses.

11. Persons employed in agricultural holdings

The data on persons employed in agriculture according to **permanent activity** refer to labour input incurred to agricultural production during the 12 months preceding the census reference date, thus they take into account the entire annual production cycle in an agricultural holding.

The data on persons employed in agriculture according to their **current activity** (based on the methodology recommended for labour market surveys by the International Labour Organisation and used, inter alia, to balance employed persons in the entire National Economy) concern only that part of the employed for whom work in family agricultural holdings is the exclusive or the main job of the holder and those who live with him/her. For this reason, the criterion of the current economic activity of particular persons in a specific period of time, i.e. the week from May 26 to June 1, 2020 is used.

In natural person's agricultural holdings, the data were collected on the labour input of the holder of an agricultural holding and his/her family members, as well as on the labour input of persons from outside the holder's family.

For **agricultural holdings of legal persons and organisational units without legal personality**, the data were collected on the labour input of persons employed there or working on different principles (e.g. students, apprentices, members of agricultural production cooperatives, monks) – only permanent activity was considered (taking into account the division by sex).

As work in an agricultural holding in agricultural production is considered the work directly related to crop and animal production, and maintaining the land in good agricultural condition (agricultural activity), as well as other work that is necessary for running an agricultural holding, such as: purchase of means of production, sale of products and their preparation for sale, work related to storing, transport for the needs of the agricultural holding, ongoing repairs of agricultural equipment, maintenance works on buildings, machines, installations, organisation and management of work in the agricultural holding, dealing with official matters, keeping accounts, filling out applications for direct payments and other.

It does not include work related to forestry, hunting, fishing or fish farming as well as work performed as part of non-agricultural economic activity (regardless of whether it is conducted in the holding or not).

Work in natural person's agricultural holding does not include work such as: preparing meals, washing, cleaning, caring for children and other work related to running a household and agricultural work performed as part of neighbourly assistance for another agricultural holding.

As work (paid activity) other than agricultural production in one's (family) agricultural holding is understood any hired or down-account work (including casual or unregistered), performed both in the holding and outside its area. It also includes work in agricultural production in another agricultural holding.

The main work is the most time consuming work (for persons who perform more than one work). If the work takes the same amount of time, the main work is the one that generates the highest income.

An additional work is work that takes the most time outside of the main work. If several jobs take the same amount of time, an additional work is the work which generates higher income.

Within the scope of economic activity, the census covered all persons **aged 15 and more** (i.e. born on June 1, 2005 and earlier).

Due to the large share of part-time work and seasonal employment of temporary workers, contracted workers, persons working within the confines of neighbourly assistance and other employed persons, labour input in agriculture was expressed in conventional (Annual Work Units AWU).

Annual Work Unit (AWU) is an equivalent of a full-time work. It is calculated by dividing the number of hours worked during a year by the annual number of hours equivalent to a full-time work. In Poland, 2.120 hours of work per year have been assumed as the equivalent of a full-time work, i.e. 265 working days, 8 hours of work per day. When calculating the labour input expressed in AWU (in accordance with the Eurostat methodology), the condition was kept that 1 person may not have more than 1 AWU, even if in reality he/she works longer.

The volume of the annual working time in agricultural production is defined in parts of a full-time work:

- less than 0.25 of a full-time work (1–66 days, 1–530 hours) means less than 1/4 of a full-time work or a period of up to 3 months,
- from 0.25 to less than 0.5 of a full-time work (67–132 days, 531–1060 hours) – means 1/4 of a full-time work, but less than 1/2 of a full-time job or a period from 3 months up to 6 months,
- from 0.5 to less than 0.75 of a full-time work (133–198 days, 1061–1590 hours) – means 1/2 of a full-time work, but less than 3/4 of a full-time job or a period from 6 months up to and including 9 months,
- from 0.75 to less than 1 full-time work (199–264 days, 1591–2119 hours) – means 3/4 of a full-time job, but less than 1 of a full-time work or a period from 9 months up to and including 12 months,
- 1 full-time work (265 days and more, 2120 hours and more) – means 1 full-time work or 12 months of a year, and this range also applies to persons who have worked more hours during a year than the equivalent of 1 full-time work.

Employees are persons employed on the basis of a written or oral employment contract, receiving remuneration in cash or in kind. The living costs of sustenance (e.g. accommodation, meals) may also be part of the remuneration.

Permanent employees are persons who worked for remuneration each week for 12 months until June 1, 2020, regardless of the number of working hours per week. Permanent employees also include persons who worked only some weeks in a year for the following reasons:

- the specificity of agricultural production in a holding (e.g. growing fruit, field vegetables) requiring hiring employees only for a few months of a year,
- vacation, illness, accident, quarantine or isolation due to an epidemic threat,
- starting or ending work in a holding (i.e. persons who changed their place of work during year),
- complete stoppage of work in a holding due to natural causes (flood, fire).

Temporary workers – persons (employed on the basis of a written or oral employment contract, receiving remuneration in cash or in kind; costs of sustenance may also be part of the remuneration (e.g. accommodation, meals) who in the last 12 months have worked only in a selected period and do not have a permanent employment contract.

Other employees – are other persons working in holdings of legal persons, i.e. members of agricultural production cooperatives (if they worked in an agricultural holding but were not employed as permanent employees), students working on school agricultural holdings, persons working (including clergy) in holdings run by monasteries (who are not being permanent hired employees).

Contracted workers – are persons who perform a specific service in an agricultural holding, and who are not employed directly by the holder of/the manager of agricultural holding.

Neighbourly assistance – work in the natural person's agricultural holding performed **by persons from another agricultural holding without remuneration** (in cash or in kind) for this work. One should also treat as neighbourly assistance, inter alia, the work performed by persons from another agricultural holding as part of the so-called 'repayment' (but without remuneration).

12. The typology of agricultural holdings

The legal basis for the classification of agricultural holdings in the EU (known as the Community Typology for Agricultural Holdings, abbreviated as 'typology') are:

- Council Regulation (EC) No. 1217/2009 of November 30, 2009 setting up a network for the collection of accountancy data on the incomes and business operation of agricultural holdings in the European Union,
- Commission Delegated Regulation (EU) No. 1198/2014 of August 1, 2014 supplementing Council Regulation (EC) No 1217/2009,
- Commission Implementing Regulation (EU) 2015/220 of February 3, 2015 laying down rules for the application of Council Regulation (EC) No. 1217/2009.

The typology is mainly intended to serve as an instrument that enables:

- satisfying information-related needs arising from the Common Agricultural Policy of the European Union,
- conducting comparative analyses of the economic and output situation of agricultural holdings:
 - between different economic size classes and different types of farming of holdings,
 - between individual Member States and their regions,
 - between different time periods (vertical analyses).

Data from the agricultural census in 2020 and the values of standard production coefficients (prepared by the Institute of Agricultural and Food Economics - National Research Institute) for each crop and livestock category allowed to determine **the economic size** and **type of farming** for each surveyed agricultural holding.

The output of a given type of agricultural activity represents the gross value of agricultural output per 1 hectare of crop or one head of livestock. The value is calculated by multiplying the output per hectare or per head of livestock by the price applicable in the agricultural holding, excluding VAT tax, taxes on products and direct payments.

Standard output (SO, Polish acronym: SP) represents the output value reflecting the average status in a given region. It is calculated as the five-year average of the output value of a specific agricultural activity (crop or livestock).

Total standard output of a holding (Polish acronym: GSP) is the sum of the values obtained for each agricultural activity conducted in the holding by multiplying the SO coefficients for a given type of activity by the number of hectares or the number of animals.

The SO value of crop products is referred to 1 ha, except for mushroom cultivation where a standard area of 100 m² is used. In the case of animal production, SO coefficients are calculated for one head of livestock.

The exceptions are poultry and bees, for which the SO is calculated for 100 heads and 1 beehive, respectively.

The economic size of an agricultural holding is the total standard output of an agricultural holding expressed in euro.

The economic size of a holding allows it to be classified into one of the following classes:

Economic size class	Total standard output of a holding in euro		
I		<	2 000
II	2 000	<	4 000
III	4 000	<	8 000
IV	8 000	<	15 000
V	15 000	<	25 000
VI	25 000	<	50 000
VII	50 000	<	100 000
VIII	100 000	<	250 000
IX	250 000	<	500 000
X	500 000	<	750 000
XI	750 000	<	1 000 000
XII	1 000 000	<	1 500 000
XIII	1 500 000	<	3 000 000
XIV		>=	3 000 000

The **type of farming** of the holding is determined through the share of standard outputs from various types of agricultural activity conducted in the holding in the total standard output of this holding.

The typology of agricultural holdings is hierarchical. There are 9 general types, 22 basic types and 62 specific types.

For the purpose of defining general types, the following symbols were assigned to SO indicators for various types of agricultural activity included in the census:

- P1 – standard output from the following crops: cereals (common wheat, durum wheat, rye, triticale, barley, oats, grain maize, buckwheat, millet, other cereals), pulses including mixtures of cereals with pulses (edible peas, edible beans, other edible pulses, fodder pulses for grain), potatoes, sugar beet, industrial plants (tobacco, hops, rape and turnip rape, sunflower, soybean, flax, hemp, herbs and aromatic plants, other industrial crops), fresh vegetables and strawberries in field cultivation, seeds and seedlings, fodder crops for sale, other crops, fallow land without subsidies,
- P2 – standard output from the following crops: vegetables and strawberries cultivated in the field - market gardens, vegetables and strawberries cultivated under cover, flowers and ornamental plants grown in the field, flowers and ornamental plants grown under cover, nurseries of fruit, ornamental and forest trees and bushes, and mushroom cultivation areas,
- P3 – standard output from the following crops: plantations of fruit trees and bushes, vineyards, other permanent crops (e.g. wicker), permanent crops under cover,
- P4 – standard output from the following animal species: horses, cattle, sheep, goats and fodder crops (meadows and pastures, excluding uncultivated grazing areas, root crops, crops for green forage: leguminous plants, pulses, corn, other fodder plants for green forage and field grasses for green forage),
- P5 – standard output from the following animal species: pigs, poultry, rabbits (breeding females).

The following **general types** of holdings are distinguished:

1. Specialising in field crops

Holdings for which: P1 > 2/3 of the total standard output of a holding (GSP),

2. Specialising in horticultural crops (vegetables, strawberries, flowers and ornamental plants), mushrooms and nurseries

Holdings for which: P2 > 2/3 GSP,

3. Specialising in permanent crops (fruit trees and bushes)

Holdings for which: $P3 > 2/3$ GSP,

4. Specialising in rearing of grazing livestock

Holdings for which: $P4 > 2/3$ GSP,

5. Specialising in rearing animals fed with concentrated feeding stuff's

Holdings for which: $P5 > 2/3$ GSP,

6. Mixed – different crops

Holdings for which: $(P1 + P2 + P3) > 2/3$ TSO; $P1 \leq 2/3$ TSO; $P2 \leq 2/3$; $P3 \leq 2/3$ GSP,

7. Mixed – different livestock

Holdings for which: $(P4 + P5) > 2/3$ TSO; $P4 \leq 2/3$ TSO; $P5 \leq 2/3$ GSP,

8. Mixed – different crops and livestock

Holdings that do not meet the classification conditions for types 1-7,

9. Non-classified holdings

Holdings for which $GSP = 0$

13. The more important groupings and the scope of published data

The census results are presented at the national, voivodship, powiat and gmina level.

The data presented in the publication has been compiled **according to the seat of the holder of a holding**, except for **the typology of agricultural holdings and presented at the gmina level**, where the data has been presented **according to the seat of the agricultural holding**.

Depending on the subject matter, the data has been prepared according to the following groupings::

- area groups of agricultural land,
- type of conducted activity,
- main income source for households with a holder of an agricultural holding,
- sex and age of manager of agricultural holding,
- labour input in AWU,
- economic size of holdings,
- farm types of agricultural holdings.

*

* *

The ranges of area groups of agricultural land are closed on the left side, except for the groups::

- '0-1', where the range is closed on both sides,
- '1-2', where the range is open on both sides.

All ranges of area groups of crops and economic size classes are closed on the left side.

In the tables containing summary data, there may be some arithmetic inaccuracies due to **automatic rounding**.